O. HENRY

yeşil kapı

seçme öyküler

ingilizce aslından çeviren: haluk erdemol

AYRINTI

KLASİK

yeşil kapı
seçme öyküler

o. henry

ingilizce aslından çeviren: haluk erdemol

sunuş: haluk erdemol

ayrıntı: 1242 / klasik dizisi: 41

yeşil kapı-seçme öyküler / o. henry

özgün adı / o. henry

ingilizce aslından çeviren / haluk erdemol

sunuş / haluk erdemol

yayıma hazırlayan / derviş aydın akkoç

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / kâni kumanovalı

baskı: kayhan matbaacılık san. ve tic. ltd. şti.
merkez efendi mah. fazılpaşa cad. no: 8/2
tel: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
topkapı / istanbul / sertifika no: 12156

birinci basım: kasım 2018 / baskı adedi 2000
isbn 978-605-314-334-5 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu - istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

o. henry

Esas adı William Sydney olan, 1862'de Kuzey Carolina'da doğan O. Henry, Amerikan edebiyatının en verimli ve meşhur öykü yazarlarından biridir. O. Henry yazar olmadan önce farklı işlerde ve mesleklerde çalışır. 1879'da amcasının eczanesinde çalışmaya başlar, 19 yaşında eczacı lisansı edinir. Yakalandığı ve zamanla gelişen inatçı bir hastalıktan kurtulmak umuduyla 1882'de Teksas'a giden O. Henry, orada bir koyun çiftliğinde yaşamaya başlar: çobanlık, aşçılık, bebek bakıcılığının yanı sıra, biraz İspanyolca ve Almanca da öğrenir, bölgedeki göçmen çiftçilerden. Eczacılıktan tasarımcılığa, gazetecilikten bankacılığa çeşitli işlerde çalışır O. Henry.

O. Henry, 1904'te yayımlanan ve ilk seçme öyküler kitabı olan Cabbages an Kings adlı kitabını yazmak üzere bir otelde inzavaya çekilir. Bir hobi olarak yazarlığa başlayan O. Henry klasik edebiyat aşığıdır. 1905'te her ay 25 dolar karşılığı The Post'ta yazmaya başlar. Köşesindeki yazılar için kullanacağı malzemeleri otel lobilerinde, barlarda gezerek, oradaki insanları gözlemleyerek ve onlarla konuşarak edinir. O. Henry bütün bir yazarlık hayatı boyunca kullandığı bu tekniğin yaratıcılığına sonuna kadar inanır. Kelime oyunlarının (cinasların), beklenmedik ve ters köşeye yatıran öykü sonlarının olduğu yaratıcı metinlerdir bunlar.

Serüvenlerle dolu hızlı bir hayatın ayrılmaz bir parçası da alkoldür. 1908'de sağlık durumu iyice ağırlaşayan O. Henry, 1910'da sirozdan ölür. Cenaze töreni New York'ta yapılır ama doğduğu yer olan Kuzey Carolina'da gömülür.

haluk erdemol

Emekli bankacı. 1970'ten beri yaptığı öykü çevirilerinin önce iş, sonra da emeklilik yaşamının tekdüzeliğini renklendirdiğine inanıyor. Beğendiği incelikli ve yürekte iz bırakan öyküleri çevirmekten hoşlanıyor. Çeşitli dergilerde yer almış çevirilerinin yanı sıra, yayımlanmış çeviri kitapları da var:
Öç Öyküleri Antolojisi (Bordo-Siyah Yayınları); *Gönül Öyküleri*, Guy de Maupassant (Alakarga Sanat Yayınları); *Yılbaşı Hediyeleri / Klasiklerden Öyküler* (Alakarga Sanat Yayınları); *Uykusuzluk / Insomnia*, Henry Miller (Notos)

içindekiler

haluk erdemol / sunuş
o. henry'nin yaşamı, öykücülüğü ve yapıtları... 9

yeşil kapı
seçme öyküler

bin dolar..... 19
yeşil kapı..... 27
yaşamın oyunu..... 37
okullar ve okullar..... 47
kıyafetler geçidinde yitirilen..... 61
başarısız varsayımlar..... 70
san rosario'daki dostlar..... 84
kalpler ve eller..... 101
kara bill'in gizlenişi..... 105
bir doların değeri..... 120
prenses ile puma..... 129
jeff peters ve kişisel çekim gücü..... 137
evlilik bilimi..... 146
hymen'in el kitabı..... 154

pimienta krepleri..... 168
kont ve düğün konuğu..... 181
hargraves'in iki yüzü..... 189
bilgelerin hediyesi..... 206
son yaprak..... 214

haluk erdemol

sunuş / o. henry'nin yaşamı, öykücülüğü ve yapıtları

"Varoluşun tatsız hamuruna birkaç
sohbet üzümü katın."

O. Henry

1901 yılından itibaren yazın alanında O. Henry adıyla tanınacak ve ünlenecek olan William Sidney (daha sonra Sydney) Porter, ABD'nin North Carolina eyaletinin Greensboro kentinde varlıklı bir ailenin çocuğu olarak 11 Eylül 1862'de dünyaya geldi. Babası araştırmayı seven, pratik aletler konusunda buluşları olan başarılı bir doktor, annesi de iyi eğitim almış, kültürlü bir kadındı. Üç yaşındayken annesini veremden kaybeden Sidney, ilk eğitimini özel bir ilkokulun yöneticiliğini yapan halası Evalina Porter'dan aldı. Greensboro sakinlerinin sevgisini kazanmış olan "Lina Hala", okulundaki tüm öğrencilere klasiklerden ve mitolojiden kitaplar okuyor, okutuyor, belirli günlerde okuma akşamları düzenleyerek okuma tutkusu aşılıyordu onlara. Diğer okullarda görülmeyen, Lina Hala'ya özgü bir eğitim düzeniydi bu. Sidney'in diğer öğrenciler karşısındaki ayrıcalığı, halasıyla aynı evde oturduğundan eğitiminin evde de sürmesiydi. Okul arkadaşları, anılarında Sidney'in daha on yaşındayken Charles Dickens ve Walter Scott gibi yazarları

ve kitap okur gibi ünlü *Webster Sözlüğü*'nü okuduğunu anlatıyor. Porter, halasının öğretmenliğinde geçirdiği günlerle ilgili olarak yıllar sonra şöyle diyecekti bir dostuna:

> "13-19 yaşlarım arasında okuduğum kitaplar, sayıca sonraki yıllarda okuduklarımdan çok daha fazladır. Üstelik o yaşlarda kitap seçmedeki beğeni düzeyim şimdikinden daha yüksekti, çünkü klasiklerden başka bir şey okumuyordum. *Binbir Gece Masalları* ile Burton'un *Melankolinin Anatomisi* en sevdiklerim arasındaydı."

On beş yaşında halasının okulunu bitiren Porter, kısa bir lise dönemi dışında başkaca bir eğitim almadan amcasının eczanesinde çalışmaya başladı. Dört yılın sonunda uzman eczacı belgesi almaya hak kazandı. Zayıf bünyesi ve öksürük krizleri nedeniyle nemsiz ve güneşli havanın kendisine iyi geleceği beklentisi içinde, ayrıca babasının meslektaşlarından Dr. Hall'un yönlendirmesiyle Mart 1882'de Teksas eyaletinin güneyindeki La Salle beldesinin en büyük çiftliğine konuk oldu. Hall ailesine ait olan çiftliği, Dr. Hall'ın beldenin en tanınmış kovboyları olan oğulları yönetiyordu. Orada geçirdiği iki yılda Sidney'in yaptığı en ağır iş, koyun çobanlığı oldu. Bu yeni çevre, günlük yaşam ve tanıştığı kişilerin karakterleri belleğinde derin izler bıraktı. Çiftlikte çalışan, çoğunluğu Alman ve Meksikalı olan göçmenlerin anadillerinden sözcükler ve deyişler kattı dağarcığına. Eline geçen kitapları okur, çizimler yaparken anı, anekdot ve fıkra türünde yazı çalışmalarına başlamıştı bile. Yanında getirdiği *Webster Sözlüğü*'nü okumayı sürdürüyordu. Karşılaştığı kişilerle konuşurken sözcüklerini onların sözcük dağarcığına göre seçmesi ve bunları öykülerinde okurların gülümsemesine yol açan sözcük oyunlarıyla süslemesinden dolayı ileride kazanacağı "Sohbet Bukalemunu" unvanında sözlük okumalarının payı olacaktı kuşkusuz.

Hall ailesinin Sidney'e desteği, çiftliğin dışında da sürdü. 1884'te Austin'e gittiğinde kalacak yer bulmasının yanı sıra, girdiği işlerde de Hall ailesinin geniş çevresi önemli rol oynadı. Bir emlak şirketinde memur, eyalet kadastro idaresinde teknik ressam olarak çalıştı. 1887'de evlendi. Bebekken ölen oğlundan sonra 1889'da Margaret adını verdiği bir kızı oldu. 1891'de yaşam çizgisini önemli ölçüde etkileyecek olan son işine girdi: Banka veznedarlığı. Bankada çalışırken, 1894'ün baharında yerel bir dergiyi satın alarak ismini *Rolling Stone* olarak değiştirdi. Derginin çizim ve yazılarının çoğunu kendi hazırlıyor, teknik işleri de ortağı yapıyordu. Aynı yılın sonunda, çalıştığı bankanın müfettişi, Porter'ın zimmetine para geçirme suçlamasıyla rapor düzenlediğinden Porter bankadaki işinden ayrılmak zorunda kaldı. Dergi de kâr getirmeyince Nisan 1895'te kapandı.

Porter, çizimleri ve yazıları dolayısıyla tanındığı *Houston Daily Post* gazetesinin daveti üzerine aynı yıl içinde Houston'a taşınarak adı geçen gazetede yazmaya başladı. Haziran 1896'da Austin mahkemesinden bir celp aldı. Çalıştığı banka, müfettiş raporuna dayanarak aleyhine dava açmış ve mahkeme davayı kabul etmişti. Porter, yargı önüne çıkmak için Austin'e gitmek üzere trene bindi. Başına gelen bu olayı gözünde büyütüp endişe içinde paniğe kapıldı. Yarı yolda aksi yöne giden bir trene binip New Orleans'a gitti. Artık kanun kaçağıydı Porter. Kısa bir süre birkaç gazetede boğaz tokluğuna çalıştıktan sonra New Orleans'tan ayrılıp daha uzun süre kalacağı, ABD ile suçluların iadesi anlaşmasının bulunmadığını öğrendiği Honduras'a gitti. Altı ay kadar Güney Amerika'nın ABD'ye yakın yörelerinde dolaştı. Haydutlar, kaçaklar, dolandırıcılar, askerler, devrimciler, belediye başkanları, diktatörler gibi farklı sınıflardan kişilerle tanıştı, girişken ve sevecen kişiliğiyle dostluklar kurdu. Girdiği çevreler ve karşılaştığı yerel karakterlerin yansımaları

ilk öykülerinde görülür. Latin insanına özgü davranışların ve serüvenciliğin işlendiği bu öyküler, 1904'te yayımlanacak olan *Cabbages and Kings* isimli kitabının içeriğini oluşturacaktır. Porter, eşini ve kızını yanına alarak yaşamını bu yörede sürdürmeyi düşünüyor ve geleceğe ilişkin planlarını şifreli mektuplarla eşine iletiyordu. Fakat 1897'nin başında kayınpederinden aldığı bir mektup beklentilerini altüst etti. Eşi ölümcül kertede hastaydı. Porter, son günlerinde eşinin yanında bulunmak için Austin'e döndü ve kaçaklığını sonlandırmak için yargı önüne çıkmak üzere teslim oldu. Mahkeme, insancıl bir yaklaşımla kefalet karşılığında davayı erteleyerek Porter'ın eşinin yanında kalmasına izin verdi. Eşinin ölümünden sonra başlatılan yargılama sonunda Porter beş yıl hapse mahkûm oldu. Dava sırasında suskun kaldı, lehine kimi kanıtlar olmasına karşın kendini savunmadı. Çalıştığı bankanın iyi yönetilmediği, Porter'ın aslında yolsuzluk yapmadığı, başkalarının yanlışlıklarının kurbanı olduğu ve onun salt başkalarını suçlamamak için suskun kaldığı söylenir. Bin yüz küsur dolar gibi bir yolsuzluk suçlamasının beş yıllık bir hapis cezasıyla sonuçlanmasında "kaçak" olgusunun önemli rol oynadığı kuşkusuzdur.

28 Nisan 1898'de cezasını çekmek üzere gönderildiği hapishane başka bir eyalette, Ohio'nun Columbus kentindeydi. Buradaki cezaevi yaşamının Porter için çok kolay geçtiği ve yazarlığı yönünden çok verimli olduğu rahatlıkla söylenebilir. Sahip olduğu eczacılık belgesi, cezaevi revirinde görevlendirilmesini ve onu sıradan bir tutuklu gibi hücrede gün saymaktan kurtararak serbestçe hareket edebildiği rahat ve temiz bir çalışma ortamında boş zamanını dilediği gibi geçirmesini sağladı. Özellikle gece vardiyaları, öykülerini yazmak için en iyi zaman ve ortamı oluşturuyordu. Öykü yazmasının en önemli nedeni, kayınpederinin yanında kalan kızının eğitimine, özellikle kendisinin sahip olamadığı üni-

versite eğitimine katkıda bulunmaktı. Mektup da yazıyordu ona. Dostlarının yardımıyla mektuplarını hapisane dışındaki farklı postanelerden gönderiyor, böylece kızı babasının iş amacıyla farklı yerlerde dolaştığını sanıyordu. Kızından gizlediği gerçeği okurlarından da gizlemek istedi. Hapse girdiğinde eşini, evini ve işini kaybetmiş biriydi. İsmini de lekelenmiş görüyor, bu ismi artık okurlarının görmesini istemiyordu. Yazarın ilk kez Aralık 1899'da kullandığı ve daha sonra O. Henry olarak kısaltacağı Olivier Henry isminden önce 12 kadar takma isim kullandığını belirtiyor bazı kaynaklar. Beş yıllık hapis cezasını üç yıl üç ay olarak tamamlayıp 24 Temmuz 1901'de serbest bırakılan eski tutuklu W.S. Porter artık dergilerde, gazetelerde ve yayımlanan kitaplarında ismi O. Henry olarak yer alan tanınmış bir öykücüdür.

Yazar, serbest kalınca önce eşinin ailesinin ve kızının bulunduğu Pittsburgh'a gitti. Bu kentten hoşlanmadı ve yazarlığını daha rahat ve verimli bir biçimde sürdürebileceğini düşündüğü New York'a tek başına adım attığında 1902 yılının baharı yaşanıyordu. O. Henry'nin belki de ilk gençliğinde severek okuduğu *Binbir Gece Masalları*'nın anıştırmasıyla "Metrolu Bağdad", kendisini de halkın arasına karışıp onların dertlerini dinleyen hâlife Harun Reşit diye gördüğü bu büyük kentin yaşam kavgası veren küçük insanlarıyla kafelerde, barlarda, birahanelerde, park banklarında, ucuz lokantalarda, mağazalarda, tren istasyonlarında tanışıp konuşarak, anlattıklarından öyküler çıkararak geçirdi ömrünün son sekiz yılını. Sözleşme ile bağlandığı *New York World* gazetesinin pazar eki için her hafta bir öykü yazdı. Bunların yanı sıra çeşitli dergilerde de yayımlanan New York dönemi öykülerinin bir bölümünün yer aldığı kitaba *Dört Milyon* adını koymakla bu kitabını yaşamlarını öyküledığı insanlara adadığını belirtiyordu belki de. 1906'da yayımlanan ve büyük ilgi gören bu dönem öyküleri üç kitap daha dol-

duracaktır: *Trimmed Lamp* (1907), *The Voice of the City* (1908) ve *Strictly Business* (1910).

5 Haziran 1910'da New York'ta sirozdan yaşama veda eden O. Henry'nin öyküleri kırsal kesim ve kent yaşamlarından alınan insan tiplemeleriyle bunların ilişkilerini gerçekçi, yer yer yarı gerçekçi bir biçemle ve sevecenlikle mizahı sözcük zenginliğiyle hoş bir biçimde harmanlayarak veren, yazgının bir araya getirdiği insanların ilginç karşılaşmalarını beklenmedik sonuçlara bağlayan kurgularıyla okura hoş bir okuma keyfi ve yaşam sevgisi aşılayarak okuma tutkusunu serüvene dönüştüren öykülerdir.

Güney Amerika ve Teksas kırsallarından New York metropolüne kadar insanlarla sürdürdüğü sevecen ilişkileri öykücülüğüne yansıtma konusunda şunları söylemişti:

> "Her şeyde bir öykü vardır. En iyi öykülerimden bazılarını park banklarından, lamba direklerinden ve gazete satıcılarının tezgâhlarından devşirdim. (...) Arada bir verimsiz dönemlerim oluyor. Bazen üç ay boyunca hiçbir şey üretemiyorum. Bu gibi durumlarda yazmayı sürdürmeyi bırakıp yaşamın sahnelediği şeyleri görmek için dışarı çıkıyorum. İçinde yaşam olan bir öyküyü masa başında oturarak ve düşünerek yazamazsınız. Caddelerde, kalabalık arasında dolaşmak, insanlarla konuşmak, gerçek yaşamın gelgitlerini ve nabzını duyumsamak zorundasınız. Bir öykü yazarına can ve esin veren şey budur."

Karakterlerin duygu zenginliği içinde işlenmesi ve diyalogların içerdiği mizah duygusu ile iç içe geçen sevecen sadelik, O. Henry öykülerinden bazılarının oyun uyarlamalarıyla okullarda sahnelenmesine ve sessiz sinema döneminden başlayarak beyaz perdeye yansımasına olanak sağlamıştı. Bu filmlerden birinde, beş öykünün uyarlandığı *O. Henry's Full House* ismini taşıyan filmde, ünlü yıldız Marilyn Monroe kariyerinin başında küçük bir rolde oynamıştı (1952).

Yazarın anısına düzenlenen öykü ödülleri etkinliği 1918'den bu yana sürüyor ve beğeni kazanan öyküler her yıl kitaplaştırılıyor.

Bazı yazın çevreleri, O. Henry'nin kendi ülkesinden daha fazla ün kazandığı tek ülkenin Sovyet dönemi Rusya'sı olduğunu ve bu olgunun dönemin antikapitalist propagandası çerçevesinde yönetimce desteklendiğini belirtiyor. Bu ünün nedeni ne olursa olsun Sovyet Rusya O. Henry'nin ününe önemli bir katkıda daha bulunmuş ve dünyada ilk kez 1962'de, yazarın anısına, yüzüncü doğum yıldönümünde posta pulu çıkartmıştı. ABD, aynı işi yazarın yüz ellinci doğum yılında yaptı (2012).

O. Henry'nin Sovyet Rusya'da ünlenmesinin yazarın öykülerinin dilimizde yapılan ilk çevirilerle bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Çünkü 1937 yılında önce gazetelerde yer alan bu çeviriler, Rus klasiklerinden bazılarını dilimize kazandırmış olan değerli çevirmen Hasan Âli Ediz tarafından Rusçadan yapılmıştı.

Yazarın önce dergi ve gazetelerde yayımlanan öyküleri ve yazıları, sağlığında ve ölümünden sonra ilk kez aşağıdaki isimler altında kitaplaştı:

Cabbages and Kings (1904); *The Four Million* (1906); *Heart of the West* (1907); *Trimmed Lamp and Other Stories of the Four Million* (1907); *The Voice of the City – Further Stories of the Four Million* (1908); *Gentle Grafter* (1908); *Roads of Destiny* (1909); *Options* (1909); *Strictly Business – More Stories of the Four Million* (1910); *Whirligigs* (1910); *Sixes and Sevens* (1911); *Rolling Stones* (1912); *Waifs and Strays* (1917); *O. Henryana* (1920); *Letters to Lithopolis* (1922) (*Mektuplar*); *Postscripts* (1923) (*Gazete Yazıları*); *O. Henry Encore* (1939) (*Gazete Yazıları*).

Elinizdeki seçkiyi hazırlarken bir kaynakta bir eleştirmenin şu sözlerine rastladım: "O. Henry'nin öykülerinden en güzelini seçmek isterseniz bence en iyisi bütün öykülerin isimlerini küçük kâğıtlara yazıp bir şapkaya doldurmak ve içlerinden birini çekmektir." Bu öneriye göre 19 öyküllük bu seçki için şapkadan 19 isim çekmek gerekiyordu. Ancak dilimize çevrilmiş onlarca O. Henry öyküsü vardı ve ben henüz çevrilmemiş olanlara öncelik verirken, her seçkinin kaçınılmaz öğesi olan kişisel beğeni ölçütü çerçevesinde bir seçim yapmak zorundaydım. Bu arada her O. Henry seçkisinin olmazsa olmazlarını da göz ardı edemezdim kuşkusuz: "The Gift of the Magi" ("Bilgelerin Hediyesi") ve "The Last Leaf" ("Son Yaprak").

yeşil kapı

seçme öyküler

bin dolar

"Bin dolar" diye yineledi avukat Tolman, gayet ciddi bir tavırla, "işte burada."

Genç Gillian, yeni elliliklerden oluşan ince desteyi yoklarken bu işten hoşlandığını belli eden bir kahkaha patlattı. Dostça bir tavırla, "Paranın tutarı çok garip doğrusu" diye açıkladı gülüşünün nedenini. "On bin olsaydı, sahibi bir sürü havai fişek atıp keyfini çıkarırdı. Elli dolar bile sorun olmazdı."

Tolman işadamlarına özgü kuru bir ses tonuyla, "Amcanızın vasiyetnamesi okunurken dinlediniz" diye sürdürdü sözlerini. "Ayrıntılara iyi kulak verdiniz mi bilmiyorum. Bir ayrıntı konusunda sizi uyarmak zorundayım. Bu bin doları harcayıp bitirdiğiniz an, harcamaların nasıl yapıldığını bize bildirmeniz gerekiyor. Vasiyetnamenin şartı bu. Göçmüş Bay Gillian'ın son isteklerine uyacağınızdan eminim."

"Bu şart ek masraflara neden olsa da bana güvenebilirsiniz" dedi genç adam kibarca, "çünkü bir sekreter tutmak zorunda kalabilirim. Hesap kitap işini hiç beceremem de."

Gillian banknot dolu paketi cebine atıp kulübüne gitti. Koca Bryson dediği birine bakındı. Koca Bryson kırk yaşlarında, ağırbaşlı ve tenhaları seven bir adamdı. Gillian, bir köşede kitap okurken buldu onu. Gillian'ın yaklaştığını gören adam derin bir iç çekti, kitabını bıraktı ve gözlüklerini çıkardı.

"Hey, Koca Bryson, uyan" dedi Gillian, "sana anlatacak gülünç bir hikâyem var."

"Bilardo salonundaki birine anlatsan olmaz mı" dedi Bryson, "bilirsin, senin hikâyelerinden hiç hoşlanmam."

"Ama bu, diğerlerinden daha iyi" dedi Gillian, bir sigara sararken. "Sana anlatmak hoşuma gidecek. Bilardo toplarının tıkırtıları arasında anlatılmayacak kadar acıklı ve komik. Göçmüş amcamın avukatlığını yapan korsan heriflerin yanından geliyorum. Amcam bana bin dolar bırakmış. Söylesene, bu parayla bir insan ne yapabilir?"

Bryson, sirke şişesinin yanından geçen arıya taş çıkartan bir ilgisizlikle, "Amcan Septimus Gillian'ın yarım milyonluk bir adam olduğunu sanıyordum" dedi.

"Öyleydi" diye doğruladı Gillian, neşe içinde. "Zaten işin komik yanı burada. Adam varını yoğunu bir mikroba bırakmış, yani paranın bir kısmı kim yeni bir mikrop bulursa ona gidiyor, kalanı da o yeni mikrobun kökünü kurutacak bir hastanenin kurulmasına. Önemsiz bir iki bağış daha var. Evin uşağı ve hizmetçisi birer mühür yüzüğü ile onar dolar alıyor, yeğen de bin dolar."

"Senin her zaman harcayacak epey paran vardı" dedi Bryson.

"Hem de tonla" dedi Gillian, "harçlık konusunda amcam iyilik meleğimdi benim."

"Başka mirasçı var mı?"

Gillian, "Yok" derken sigarasına bakıp yüzünü ekşitti, bir yandan da huzursuz bir tavırla yanındaki bir koltuğun deri işlemeli kenarını tekmeledi. "Bir de Miss Hayden var; evde kalıyor, amcamın yasal koruma altına aldığı sessiz sedasız bir kız –müziksever–, amcabeyin dostu olma talihsizliğine uğramış birinin kızı. Söylemeyi unuttum, o da mühür yüzüğüyle on dolar şakasının kurbanı. Keşke ben de olsaydım, o zaman iyisinden iki şişe şampanya açtırır, yüzüğü garsona

bahşiş verir ve bu miras işinden sıyrılırdım. Öyle aşağılar gibi tepeden bakma Bryson, bin dolarla bir insan ne yapabilir, onu söyle bana."

Koca Bryson gözlüklerini sildi ve gülümsedi. O gülümsediğinde her zamankinden daha çok üzerine geleceğini biliyordu Gillian.

"Bin dolar" dedi Bryson, "çok da sayılır, az da. Bir insan bu parayla mutlu bir yuva kurup Rockefeller'in suratına gülebilir. Bir başkası karısını Güney'e göndererek onun hayatını kurtarabilir. Bin dolarla satın alınacak süt, yüz bebeğe haziran, temmuz ve ağustos ayları boyunca yeter ve ellisinin hayatını kurtarır. Kale gibi korunan sanat galerilerinde faro masasında yarım saatliğine kumar eğlencesi sağlar. Duyduğuma göre dün bir müzayede salonunda ressam Corot'nun bir tablosuna bin dolar saymışlar. New Hampshire'da bir kasabaya taşınıp iki yıl boyunca saygıdeğer bir yaşam sürebilirsin. Madison Square Garden'ı bir geceliğine kiralayıp varsa kendi dinleyici grubuna 'Birinci Sıradaki Mirasçının Endişeli Durumu' konulu bir konferans verebilirsin."

Bu sözler Gillian'ın keyfini kaçırmamıştı. "Biliyor musun Bryson" dedi, "böyle ders verme havalarına girmeseydin insanlar senden hoşlanırdı belki. Aslında bin dolarla ben ne yapabilirim diye sormuştum sana."

"Sen mi?" dedi Bryson hafifçe gülerek. "Senin yapabileceğin akla yakın tek bir şey var. Bu parayla gidip Miss Lotta Lauriere'e elmas bir gerdanlık almak. Sonra da Idaho'ya taşınır, bir çiftliğe kapatırsın kendini. Bir koyun çiftliği olsun, çünkü ben şahsen koyunlardan hiç hoşlanmam."

"Teşekkürler" dedi Gillian ayağa kalkarak. Sana güvenebileceğimi biliyordum. İyi bir noktaya parmak bastın. Paranın hepsini bir seferde savurmak istiyordum zaten. Avukatlara hesap vermem gerekiyor, oysa tek tek döküm yapmaktan nefret ederim."

Gillian bir taksi çağırttı. Columbine Tiyatrosu'nun sahne girişi diye verdi adresi şoföre.

Miss Lotta Lauriere, seyirci yönünden yükünü tutmuş bir matinede sahne çağrısına neredeyse hazır, beklerken; yardımcısı kendisine Bay Gillian'ın ismini verdiğinde pudra ponponuyla doğaya yardımcı oluyordu. "Bırak, gelsin" dedi. "Ne var Bobby? İki dakikaya kadar sahneye çıkıyorum."

Gillian, eleştiren bir bakışla, "Şu tavşan ayağını sağ kulağına biraz daha dokundursana" dedi ona, "tamam şimdi daha iyi. İki dakikadan fazla sürmez zaten. Boyun takıları sınıfına giren küçük bir şeye ne dersin? Önlerinde 1 olan üç sıfıra gücüm yeter."

"Nasıl uygun görürsen" diye şakıdı Miss Lauriere. Sonra yardımcısından eldiveninin sağ tekini isterken Gillian'a dönüp "Bobby" dedi, "geçen gece Della Stacey'in taktığı gerdanlığı gördün mü? Tiffany'de fiyatı 2200 dolar. Fakat kuşkusuz..." Yardımcısına dönüp "Kemerimi biraz sola çeker misin?" dedi.

Dışardan sahne çağrısı yapan delikanlının sesi duyuldu. "Miss Lauriere, açılış korosuna bekleniyorsunuz."

Gillian taksinin beklediği yere döndü.

"Bin doların olsaydı ne yapardın bu parayla?" diye sordu şoföre.

"Bir bar açardım" dedi şoför hemen, canlı bir tavırla. "Parayı hiç çekinmeden yatırabileceğim bir yer biliyorum. Kırmızı tuğlalı, dört katlı bir köşe binası. Her şeyi tasarladım bile. İkinci kat Çin yemekleri, üçüncü kat manikür ve diğer bakım hizmetleri, dördüncü kat bilardo salonu. Sermaye koymayı düşünür..."

"Yo, hayır" dedi Gillian. "Meraktan sordum sadece. Şimdi ben dur diyene kadar gidelim. Arabanı saatliğine tutuyorum."

Broadway'den sekiz blok uzaklaştıklarında Gillian elindeki değnekle cama vurup taksiyi durdurdu. Kaldırımda bir

tabureye oturmuş, kurşunkalem satan kör bir adam vardı. Gillian adamın karşısına dikilip "Bağışla beni" dedi, "söyler misin, bin doların olsaydı ne yapardın?"

Kör adam, "Az önce yanaşan taksiden indin, değil mi?" diye sordu.

"Evet."

"Gün ortasında taksiye bindiğine göre" dedi kurşunkalem satıcısı, "senden zarar gelmez. Şuna bir bak istersen." Ceketinin cebinden küçük bir defter çıkarıp uzattı. Gillian açıp baktığında bunun bir banka hesap cüzdanı olduğunu gördü. Kör adamın bankada 1785 doları vardı.

Gillian cüzdanı geri verip taksiye bindi.

"Bir şey unutmuşum" dedi, "Broadway'de Tolman ve Sharp Hukuk Bürosu'na gidelim."

Avukat Tolman, altın çerçeveli gözlüklerinin üzerinden pek de dost canlısı olmayan bakışlarla süzdü onu. Yine ne var, der gibiydi.

Gillian, "Özür dilerim" dedi dostça bir tavırla. "Bir soru sorabilir miyim? Umarım yersiz kaçmaz. Amcamın vasiyetnamesine göre Miss Hayden'e mühür yüzüğü ile on dolardan başka bir şey kalıyor mu?"

"Hayır, başka bir şey yok" dedi Bay Tolman.

"Teşekkürler, efendim" dedi Gillian. Taksiye dönüp göçmüş amcasının ev adresini verdi şoföre.

Miss Hayden, kitaplıkta mektup yazıyordu. Ufak tefek, ince yapılı bir kızdı, siyahlar giymişti ama gözleri hemen dikkatinizi çekerdi.

Gillian dünyayı umursamaz tavrıyla içeri daldı.

"Tolman'ın yanından geliyorum" dedi. "Ellerindeki evrakları gözden geçiriyorlardı. Bir belge bulmuşlar –Gillian, bu belgenin hukuk dilindeki karşılığını bulmak için belleğini yokladı–, bir değişiklik veya ek bir not, işte öyle bir şey varmış vasiyetnamede. Anlaşıldığına göre yaşlı kurt, bir kez

daha düşününce dizginleri gevşetmiş ve sana bin dolar bırakmış. Bu tarafa geliyordum. Tolman parayı sana getirmemi rica etti. İşte burada; say istersen, tamam mı bak."

Yazı masasına, kızın elini koyduğu yerin yanına bıraktı parayı.

Bayan Hayden'in benzi soldu. "Öyle mi?" diyebildi sadece.

Gillian pencereye doğru döndü ve dışarıya bakarak, "Seni seviyorum" dedi alçak sesle, "bunu bildiğinden eminim."

"Üzgünüm" dedi Miss Hayden, parasını alırken.

"Hiç umut yok mu?" diye sordu Gillian, neşesini kaybetmemiş gibiydi.

"Üzgünüm" diye yineledi genç kız.

Gillian gülümseyerek, "Bir not yazabilir miyim?" diye sordu, sonra da gidip kitaplığın büyük masasına kuruldu. Genç kız, ona kâğıt kalem verip oturduğu yazı masasına döndü. Gillian bin doları nasıl harcadığının hesabını vermek için şu sözcükleri karaladı kâğıda:

"Bin dolar.. Ailenin yüz karası Robert Gillian tarafından Tanrı'nın yeryüzündeki en iyi ve en sevilesi kadına borçlu olduğu sonsuz mutluluğa mahsuben ödenmiştir."

Kâğıdı bir zarfa koydu ve başıyla selam verip çıktı.

Taksi bir kez daha hukuk bürosunun önünde durdu.

Gillian, altın gözlüklü Tolman'a, "Bin doları harcadım" dedi neşeyle. "Ve anlaştığımız gibi hesabını vermeye geldim. Havada yazın geldiğini haber veren bir şeyler var, size de öyle gelmiyor mu Bay Tolman?"

Beyaz bir zarf attı avukatın masasına. "Zarfın içindeki notta, bayım, ortadan kaybolan dolarların bu işi nasıl başardıklarının öyküsünü okuyacaksınız" yazıyordu.

Bay Tolman, zarfa dokunmadan kapıya gidip yan odadan ortağı Bay Sharp'ı çağırdı. Birlikte dev bir kasanın mağaralarını keşfe çıktılar. Araştırmalarının ödülü olarak çekip

çıkardıkları şey, balmumuyla mühürlenmiş büyükçe bir zarftı. Güçlü bir saldırıyla mührü kırıp zarfın içindekilere baktıklarında saygıdeğer başlarını salladılar, yine birlikte.

Sonra Bay Tolman, ikilinin sözcüsü sıfatıyla ve resmi bir tavırla Gillian'a bir açıklamada bulundu: "Amcanız asıl vasiyetnamesine ek bir vasiyetname imzalamış ve bizim özel gözetimimize emanet ederken zarfın açılmasına ilişkin bir şart koymuştu. Size bırakmış olduğu bin doları nasıl harcadığınızı gösteren dökümlü bir yazı getirmediğiniz sürece zarf açılmayacaktı. Şu anda söz konusu şartı yerine getirmiş bulunduğunuzdan ortağım ve ben zarfı açıp ek vasiyetnameyi okumuş bulunuyoruz. Hukuk terimleriyle anlama yetinizi zorlamak istemiyorum. İçeriğinin özünü aktarayım size: Bin dolarla ilgili harcama belgeniz ödüllendirilmeyi hak edecek niteliklere sahip olduğunuzu gösterdiği takdirde çok kazançlı çıkacaksınız. Değerlendirmeyi yapacak kişiler olarak Bay Sharp'ın ve benim ismim kayıtlı. Görevimizi cömert ve haktanır bir biçimde yapacağımıza güvenebilirsiniz. Bay Gillian, size karşı olumsuz bir tavır almış değiliz. Şimdi ek vasiyetnameye dönelim. Söz konusu parayı harcarken basiretli, akılcı ve bencillikten uzak bir tutum izlediyseniz bize verilen yetkiye göre ve yine bu yetkinin amacına yönelik olarak bize emanete bırakılan elli bin dolar değerindeki hisse senetlerini size vermek durumundayız. Fakat müşterimiz göçmüş Bay Gillian'ın açıkça belirttiği gibi –bu parayı geçmişteki para harcama yöntemlerinize benzer biçimde– yani, yine amcanızdan alıntı yaparak söylüyorum –kötü şöhretli dostlar arasında, ayıplanmayı hak edercesine eğlence peşinde– harcadıysanız elli bin dolar amcanızın yasal koruması altında bulunan Miss Hayden'e gecikmeksizin teslim edilecektir. Evet, şimdi Bay Gillian; Bay Sharp ve ben getirdiğiniz harcama belgesini inceleyeceğiz. Kararımıza güveneceğinizi umuyorum."

Bay Tolman zarfa uzanırken Gillian daha çabuk davranıp zarfı aldı ve şeritler hâlinde yırttı onu. Yırtık parçaları cebine attıktan sonra, "Tamamdır" dedi gülümseyerek, "bununla sizi rahatsız etmeye hiç gerek yok. Tek tek dökümünü yaptığım bahisleri anlamazdınız zaten. Bin doları yarışlarda kaybettim. Size iyi günler, baylar."

Gillian çıktığında Tolman ve Sharp üzgün bir tavırla birbirlerine bakarak başlarını salladılar, çünkü holde asansör beklerken onun ıslık çaldığını duymuşlardı.

Öykünün özgün adı: "One Thousand Dollars"
Yer aldığı kitap: *The Voice of the City.*

yeşil kapı

Akşam yemeğinden sonra Broadway'de piyasa yaptığınızı düşünün. Puronuzun bitmesine daha on dakika var ve siz bu sürede eğlenceli bir trajedi ile ciddi bir vodvile gitmek arasında bir seçim yapmak durumundasınız. Birden kolunuza bir el dokunuyor. Başınızı çevirdiğinizde pırlantalar ve samur kürkler içindeki güzel bir kadının heyecan verici gözleriyle karşılaşıyorsunuz. Kadın aceleci bir tavırla elinize sıcak bir poğaça sıkıştırıyor, diğer elinde beliren küçük bir makasla paltonuzun ikinci düğmesini kesip alıveriyor, birdenbire ve belirli bir anlama geliyormuş gibi söylediği tek bir sözcük çıkıyor ağzından, "paralelkenar!" ve sonra korku dolu gözlerle arkasına bakarak hızla yan sokaklardan birine dalıyor.

Tam bir serüven olurdu bu. Atılır mıydınız? Size kalsa hayır. Şaşkınlık ve utanma duyguları içinde yüzünüz kızarır, aptallaşmış gibi elinizdeki poğaçayı düşürür ve eksik düğmenin yerini yoklaya yoklaya yürümeyi sürdürürdünüz. İçindeki saf serüven tutkusu ölmemiş ender insanlardan biri değilseniz böyle yapardınız işte.

Gerçek serüven tutkunlarının sayısı hiçbir zaman fazla olmamıştır. Yaşadıkları serüvenler nedeniyle isimleri gazetelere ve kitaplara geçenler, yeni bulunan yöntemlerle çalışan işadamlarıdır çoğunlukla. Bunlar istedikleri şeylerin

peşindedir: altın postlar,* kutsal kâseler,** sevgililer, taçlar, hazineler ve ün. Gerçek serüvenci, bilinmedik yazgıyı karşılamaya ve onu selamlamaya giderken kılı kırk yarmadan ve sonunu düşünmeden yola koyulur. Buna güzel bir örnek, *Müsrif Oğul*'dur;*** eve dönüş yoluna koyulmuşken.

Yarı serüvenciler –bu cesur ve harika kişiler– ise sayıca daha fazladır. Onlar Haçlılardan taçlılara, tarihçiliği ve tarihsel kurgu sanatını zenginleştirmişlerdir. Fakat her birinin kazanacak bir ödülü, belirlediği bir hedefi, beklediği bir çıkarı, koşacağı bir yarışı, yapacağı yeni bir hamlesi, plakete yazdıracağı bir ismi ve biriyle paylaşacağı bir kozu vardır; bu nedenle gerçek serüvenin izdeşleri sayılmaz onlar.

Büyük kentte ikiz ruhlar Romans ve Serüven, hep dışarlarda dolaşıp kendilerine kur yapacak nitelikli kişileri ararlar. Biz sokakları arşınlarken onlar sinsice bizi gözetler, farklı yirmi kılıkta yolumuza çıkıp meydan okurlar bize. Nedeninin ayırdında olmaksızın gözümüzün birden ilişiverdiği bir pencerede belleğimizin portre galerisinde asılı bir yüzü görürüz; uykuların derinleştiği bir saatte kepenkleri kapalı boş bir evden gelen canhıraş ve ürkünç bir çığlık duyarız; bir sürücü, bizi bildik kapı önümüz yerine yabancı bir kapının önünde bırakır ve o kapı bir gülümsemeyle açılıp içeriye buyur eder bizi; Şans'ın yüksek katmanlarından üzerinde yazılar olan bir kâğıt parçası düşer ayaklarımızın dibine; yanımızdan geçen kalabalık içindeki aceleci yabancılarla karşılıklı bakışırız; nefret, anlayış ve korku içeren anlık bakışlardır bunlar; birden bastıran yağmurda şemsiyemiz Do-

---

* Yunan mitolojisindeki *Argo Denizcileri* söylencesinde İason'un önderliğindeki bir grup gözü pek serüvencinin Karadeniz'i aşıp Kolkhis'teki (bugünkü Gürcistan) Altın Post'u ele geçirmelerine gönderme yapılıyor. (ç.n.)

** Hz. İsa'nın kullandığı kâse. (ç.n.)

*** Prodigal son. *Müsrif* (veya Kayıp) *Oğul*: İncil'den bir mesel. Babasından miras payını isteyip evi terk eden, fakat parasını akılsızca tükettikten sonra pişman olup baba evine dönen gencin öyküsü. (ç.n.)

lunay'ın bir kızının ve Sidereal Sistem'in* birinci kuzeninin sığınağı olabilir; her köşede mendiller düşürülür, parmaklar çağrı işaretleri yapar, bakışların kuşatmasına uğrarız ve parmaklarımıza serüvenin gizemli ve tehlikeli ipuçları sıkıştırılır. Fakat içimizden pek azı bunları yakalamak ve izlemek için istek duyar. Düzen gereği kabullenip sırtladığımız yüklerin ağırlığı altında katılaşmışızdır. Yolumuza devam ederiz ve sönük geçmiş bir yaşamın sonunda bir gün, romansımızın bir veya iki renksiz evlilikten, bir kasa gözünde saklanmış bir gül rozetinden ve bir radyatörle yıllardır sürdürdüğümüz kavgadan ibaret kaldığını anlarız.

Rudolf Steiner gerçek bir serüvenciydi. Bilinmeyenin ve farklılığın arayışı içinde odasından çıkmadığı akşamların sayısı çok azdı. Yaşamdaki en ilginç şey, hemen ilerideki köşeyi dönünce karşılaşabileceği bir şeymiş gibi geliyordu ona. Yazgıyı kışkırtma konusundaki hevesinin onu bazen yabancı yollara saptırdığı da olmuştu. İki kez geceyi karakolda geçirmiş ve birçok kez dolandırıcıların tuzaklarına yakalanmıştı. Bunlardan birindeki etkileyici dalkavukluğun bedelini parası ve saatiyle ödemişti. Fakat hiç kırılmayan bir hevesle önüne atılan her eldiveni alıp serüvenin keyifli dağarcığına atmayı sürdürüyordu.

Rudolf bir akşam kentin eski, merkez kesimindeki bir sokakta gezintiye çıkmıştı. İki ana yürüyüş kolu vardı kaldırımlarda: aceleyle evlerine ulaşmak isteyenler ve bol ışıklı tabldot salonlarının gösterişli çağrısına uyup evlerini terk eden hareketli gruplar.

Genç serüvenci, göze hoş gelen görünümüyle ağırbaşlı bir tavır içinde çevresini kolaçan ederek ilerliyordu. Gün-

* Salt bildik burçlar kuşağını (Tropikal Zodyak) oluşturan 12 takımyıldızı esas almak yerine onlarla birlikte onların dışında yer alan bütün takımyıldızları da dikkate alan, yazarın bu öyküsünün kahramanına ismini verdiği, çağdaşı Avusturyalı felsefeci Rudolf Steiner'in (1861-1925) de üzerinde çalışmalar yaptığı ezoterik yıldızbilim dalı. (ç.n.)

düzleri bir piyano mağazasında satış görevlisi olarak çalışıyordu. Boyunbağını iğne ile tutturmak yerine topaz bir halkanın içinden geçirerek takmıştı boynuna. Bir süre önce bir derginin yazı işleri müdürüne gönderdiği mektupta, Bayan Libbey'in *Junie'nin Aşk Sınavı** isimli kitabının yaşamını çok etkilediğini yazmıştı.

Yürüyüşü sırasında, kaldırımın kenarında duran ve yüksek tonda takırtılı sesler çıkaran camdan bir kutu içindeki bir diş modeli, dikkatini önce –içi daralarak– kutunun arkasındaki lokantaya yöneltti. Fakat bir daha baktığında lokantanın yanındaki kapının üzerinde, biraz yüksekte neon harflerle yazılı bir dişçi tabelası gördü. Üzerinde işlemeli kırmızı bir ceket, sarı pantolon ve başında asker şapkası olan dev gibi bir zenci, önünden geçenlere bazı kartlar uzatıyor, almak isteyenlerin ellerine sıkıştırıyordu o kartları.

Dişçilerin yaptığı bu tür tanıtımlara yabancı değildi Rudolf. Dişçilerin el ilanlarını dağıtanların önünden geçerken genellikle adamların elindeki kartların sayısını azaltmamaya dikkat ederdi. Fakat şimdi geçerken bir kart sıkıştırıverdi eline Afrikalı. Bunu öyle bir beceriyle yapmıştı ki, kartı bir anda elinde bulan Rudolf, bu küçük hüner gösterisine gülümsemeden edemedi.

Birkaç adım attıktan sonra ilgisiz bir tavırla göz attı karta. Şaşırdı, merakla arka yüzünü çevirdi, tekrar baktı. Kartın bir yüzü boştu, öbür yüzünde ise mürekkepli kalemle yazılmış iki sözcük vardı: "Yeşil Kapı." Tam o sırada Rudolf, üç adım önünde yürüyen bir adamın zenciden aldığı kartı yere attığını gördü. Gidip yerden aldı kartı. Dişçiye ait basılı bir karttı bu. Dişçinin adı, adresi ve mesleğine ilişkin dolgular, köprüler, kuronlar, protezler gibi bildik ayrıntılarla acısız girişimler hakkında abartılı sözler yazılıydı.

---

* 1886'da yayımlanan, beğeni kazanmış bir roman. Yazarı: Laura Jean Libbey. (ç.n.)

Serüven düşkünü piyano satıcısı bir köşede durup bir süre düşündü. Sonra karşı kaldırıma geçip bir blok boyunca yürüdü ve tekrar karşıya geçti. Zencinin önünden ikinci kez geçerken onun orada dikildiğinin ayırdında değilmiş gibi uzatılan kartı aldı. On adım attıktan sonra baktığında ilk karttaki gibi yine aynı el yazısıyla "Yeşil Kapı" sözcüklerinin yazılı olduğunu gördü. Az ötede kaldırımdan geçenlerin yere attıkları üç dört kart vardı, boş yüzleri üstteydi. O kartları yerden toplayıp arka yüzlerine baktı: Hepsi dişçinin basılı el ilanlarıydı.

Serüven perisinin, sadık izdeşi Rudolf Steiner'e iki kez göz kırpması ender rastlanan bir durumdu ama şimdi iki kez verilmiş bir işaret vardı ve serüvene çağrı demekti bu.

Rudolf yavaş yavaş geriye, takırdayan dişlerin bulunduğu kutunun yanında dikilen dev zenciye doğru yürüdü. Bu kez geçerken kart uzatılmadı eline. Aşırı süslü ve gülünesi kıyafetine karşın Habeş, doğal yabanıllığı içinde başı yukarda bir duruş sergiliyor, elindeki kartları kimilerine hoş bir tavırla uzatırken kimilerini hiç rahatsız etmiyordu. Her yarım dakikada bir otobüs biletçilerinin ve operacıların hızlı ve kesik kesik konuşmalarını andıran anlaşılmaz bir deyişi şarkı söyler gibi söylüyordu. Zenci bu kez kart vermemekle kalmamış, Rudolf'un sezişine göre o kocaman kara çehresinden soğuk, neredeyse aşağılayıcı bir bakış göndermişti ona.

O bakış battı serüvenciye. Rudolf, "Sende iş yokmuş" diyen sessiz bir suçlama okudu o bakışta. Kartlardaki gizemli sözcükler hangi anlama gelirse gelsin, zenci onların muhatabı olarak kalabalığın arasından iki kez seçmişti onu ama şimdi asıl gizemin düğümünü çözme konusunda kendisini akılca ve ruhça yetersiz olmakla suçluyormuş gibiydi.

Genç adam kalabalıktan kurtularak kenara çekildi. Serüvenine giden basamakların yer aldığına emin olduğu binayı gözden geçirdi. Beş katlı bir binaydı bu. Zemin katta o küçük

lokanta vardı. Kapalı görünen birinci kat, bir kürk mağazası izlenimi veriyordu. İkinci kat, yanıp sönen neon ışıklı tabelasıyla dişçiyi konuk ediyordu. Onun üstündeki dizi dizi, çeşitli dillerde yazılmış tabelalar terzilerin, el falı bakanların, müzisyenlerin ve doktorların iş yerlerini duyurma uğraşı içindeydiler. Daha yukarıda görülen perdeli pencereler ve pencere kenarlarındaki süt şişeleri, mesken olarak kullanılan daireleri işaret ediyordu.

Gözlemini tamamladıktan sonra Rudolf canlı adımlarla binanın dik, taş merdivenlerine atıldı. Halı döşemeli iki katı çıkınca durdu. Loş koridoru biri sağda biraz uzakta, öbürü solda yakında, ölgün ışıklı iki havagazı lambası aydınlatıyordu. Bakışlarını yakındaki lambaya doğru çevirdiğinde lambanın bir hâle gibi düşürdüğü soluk ışığın yeşil bir kapıyı aydınlattığını gördü. Bir an duraksadı, aynı anda Afrikalı kart cambazının aşağılayıcı sırıtışı geldi aklına; yeşil kapıya doğru yürüdü ve çaldı kapıyı.

Böyle, kapı çalmalardan hemen önce geçen anlar, gerçek serüvenin nefesini ensesinde duymasına neden olurdu. Bu yeşil tahtaların arkasında neler olmazdı ki! Oyuna dalmış kumarbazlar; beceriyle tuzak kuran uyanık dolandırıcılar; cesarete hayran ve bundan ötürü peşlerinde cesur erkek görmek isteyen güzeller; tehlike, ölüm, aşk, hayal kırıklığı, alay konusu olmak –kapıdaki o cüretkâr vuruşun yanıtı bunlardan herhangi biri olabilirdi–.

İçeriden gelen hafif bir hışırtının ardından kapı açıldı. Henüz yirmisinde bile olmayan, solgun benizli, sendeleyen bir kız göründü aralıktan. Kapı tokmağını tutan eli gevşedi; bitkin görünümüyle yalpalıyor, öbür eliyle tutunacak bir şey arıyordu. Rudolf hemen atılıp tuttu onu, duvarın dibindeki rengi solmuş bir divana yatırdı. Kapıyı kapattı, bir havagazı lambasının titrek ışığıyla aydınlanan odayı gözden geçirdi. Temiz, tertipli bir odaydı, ama yoksulluk öyküsüydü Rudolf'un okuduğu.

Kız hareketsiz yatıyordu, bayılmış gibiydi. Rudolf heyecan içinde etrafında bir şey aradı, bir fıçı. Bayılanları yan devrilmiş bir fıçının üzerine yüzüstü yatırmak gerekirdi; ama hayır, suda boğulanlar içindi o önlem. Şapkasını yelpaze gibi kullanmayı denedi; başarılı oldu bu, çünkü şapkanın kenarı kızın burnuna değince kız gözlerini açıverdi. Genç adam, kızın yüzüne baktığında kalbindeki özel portreler galerisinde eksik kalmış olan bir yüz gördü. Sevecen bakışlı ela gözler, hafifçe kalkık minik bir burun, asma filizlerini andıran kıvrımlı saçlar bütün harika serüvenlerinin iyi bitmiş sonu ve ödülüymüş gibi geldi Rudolf'a. Fakat keder verecek kertede ince ve solgundu bu yüz.

Kız sakin bir tavırla ona bakıp gülümsedi. "Bayıldım, değil mi?" dedi cılız bir sesle. "Kim bayılmaz ki! Hele siz de üç gün aç kalmayı deneyin, görürsünüz."

"Himmel!"* diye bağırarak zıpladı Rudolf. "Bekleyin, hemen dönüyorum."

Yeşil kapıdan dışarı, merdivenlere doğru fırladı. Yirmi dakika sonra döndü. Kızın açması için ayağıyla vurdu kapıya. Elleri bakkaldan ve lokantadan aldığı yiyeceklerle doluydu. Masaya yaydı onları: ekmek, tereyağı, soğuk etler, pastalar, etli börekler, turşular, istiridyeler, kızarmış bir piliç, bir şişe süt ve bir şişe de sıcak çay.

"Saçmalık bu yaptığınız" dedi Rudolf, sesini yükselterek. "Yemeden durulur mu hiç? Bu tür bahislere girmekten vaz geçmelisiniz. Haydi, yemek hazır." Kızın masaya oturmasına yardım etti. "Çayı koymak için fincan var mı?" diye sordu.

"Pencerinin yanındaki rafta" diye yanıtladı kız.

Rudolf fincanı alıp masaya döndüğünde, onun bir kadının yanılmayan içgüdüsüyle kâğıt torbaların birinden bulup çıkardığı kocaman bir turşu dilimini parlayan gözlerle ağzı-

* (Alm.) "Aman Tanrım." (ç.n.)

na götürdüğünü gördü. Hemen elinden aldı turşuyu gülerek. Fincanı sütle doldurup önüne sürerken, "Önce bunu için" dedi buyurgan bir ses tonuyla, "sonra biraz çay, daha sonra da bir tavuk kanadı. Kendinizi iyi hissederseniz yarın turşu yiyebilirsiniz. Şimdi, konuğunuz olmama izin verirseniz yemeğe başlayabiliriz."

Öbür sandalyeyi de masanın yanına çekti. Çay, kızın gözlerine parlaklık getirmiş, rengini düzeltmişti. Aç kalmış yabanıl bir hayvana özgü yabansı bir incelikle yemeye başladı. Genç adamın orada bulunuşunu ve kendisine yardım edişini gayet doğal karşılıyormuş gibiydi; fakat yapılanların değerini bilmiyormuş gibi değil, yaşadığı büyük baskı kendisine insansı yapaylığı bir kenara bırakma hakkını vermiş biri gibi yapıyordu bunu. Yavaş yavaş gücünü toplamasıyla birlikte sorunla bağlantılı diğer ayrıntılar da kendini gösterince kız Rudolf'a öyküsünü anlatmaya başladı.

Kentin her gün esneyerek dinlediği bin öyküden biriydi bu: Bir tezgâhtar kız öyküsü. Yetersiz ücretler, mağazanın kârını şişiren cezalarla daha da azalan ücretler, hastalıkla yitirilen zaman, işten çıkarılmalar, yiten umut ve serüvencinin yeşil kapıyı çalması.

Fakat Rudolf, öyküyü İliada destanı veya *Junie'nin Aşk Sınavı*'ndaki bunalım denli kapsamlı bulmuştu. "Demek bütün bunları yaşadınız" dedi, şaşkınlığını belli eden yüksek bir sesle.

Kız ciddi bir tavırla, "Çok kötüydü" dedi.

"Kentte akrabanız veya arkadaşınız yok mu?"

"Hayır, kimsem yok."

"Ben de yalnızım dünyada" dedi Rudolf.

Kız, "Buna memnun oldum" deyiverdi hemen. Kendi yalnızlığını kızın olağan karşıladığını duymak her nedense Rudolf'un hoşuna gitmişti.

Birden kızın gözkapakları kapandı, ardından derin bir iç çekiş duyuldu. "Uyku bastırdı" dedi, "kendimi çok iyi hissediyorum artık."

Rudolf ayağa kalkıp şapkasını aldı. "O zaman iyi geceler" dedi, "uyumak iyi gelir size." Elini uzattı kıza, o da elini sıkarken iyi geceler diledi. Fakat kızın gözlerinde soru sorar gibi bir ifade vardı. Öyle incelikli, öyle içten, öyle duygu dolu bir soruydu ki, genç adam sözcüklerle yanıtladı o soruyu. "Yarın uğrayıp nasıl olduğunuza bakacağım" dedi. "Bu kadar çabuk kurtulamazsınız benden."

Kız, kapıda, onun buraya nasıl geldiği, gelmiş olmasından çok daha az önemliymiş gibi soruverdi Rudolf çıkarken: "Nasıl oldu da kapımı çaldınız?"

Rudolf bir an ona baktı, el ilanlarını anımsayınca birden acı bir kıskançlık duygusu sardı içini. O ilanlar kendisininki gibi serüvenci başka ellere geçmiş olabilir miydi? Hemen karar verdi: Kız gerçeği hiçbir zaman bilmemeliydi. Yaşadığı büyük ve acılı baskının onu başvurmak zorunda bıraktığı tuhaf çözüm yolunu bildiğinden kızın asla haberi olmayacaktı.

"Bizim piyano akortçularından biri bu binada oturuyor" dedi. "Kapınızı yanlışlıkla çaldım."

Yeşil kapı kapanmadan önce odada gördüğü son şey, kızın gülümsemesi oldu.

Merdivenin başında durup merakla etrafına bakındı, sonra koridorun öbür ucuna dek yürüdü. Geri dönüp bir üst kata çıktı ve bilmecemsi buluşların sürdüğünü gördü. Binadaki bütün kapılar yeşildi.

Şaşkınlık içinde aşağıya inip kaldırıma çıktı. O garip Afrikalı hâlâ oradaydı. Rudolf elindeki iki kartla adamın karşısına dikildi. "Bu kartları bana neden verdiğini ve ne anlama geldiklerini söyler misin?" diye sordu.

Kulaklarına varan gülümsemesiyle zenci, sanatını kaptığı usta mesleğinin güzel bir reklamını sergiliyordu. Sokağın

alt tarafını işaret ederek, "İşte orada, patron" dedi, "fakat galiba birinci perdeyi kaçırdınız."

Rudolf, adamın işaret ettiği yere bakınca bir tiyatronun girişini ve girişin üzerinde yeni sahneye konulan oyunun neon ışıklar içinde yüzen afişini gördü: "Yeşil Kapı."

"Duyduğuma göre birinci sınıf bir oyunmuş efendim" dedi Afrikalı. "Oradan bir görevli bana bir dolar verip doktorun kartlarının yanında birkaç tane de kendi kartlarından dağıtmamı istemişti. Doktorun bir kartını vermemi ister misiniz, efendim?"

Rudolf oturduğu semte gelince bir bira ve puro molası verdi. Ağzında yanık purosuyla dışarı çıkınca şapkasını geri ittirip gür bir sesle köşedeki lamba direğine şunları söyledi: "Ne olursa olsun, inanıyorum ki o kızı bulmam için bana bir yol çizen Yazgı'nın eliydi."

Bu sonuç, yaşananların ışığı altında Rudolf Steiner'i kesinlikle Romans ve Serüven'in sadık izdeşlerinin saflarına katıyor.

Öykünün özgün adı: "The Green Door"
Yer aldığı kitap: *The Four Million.*

yaşamın oyunu

Birkaç akşam önce, yeni tanıştığım bir gazetecinin ücretsiz giriş olanağından yararlanarak sevilen vodvil tiyatrolarından birindeki gösterileri izlemeye gitmiştim.

Müzikli numaralardan biri kırkından fazla göstermeyen, fakat saçları epey kırlaşmış, erkek güzeli bir adamın keman solosuydu. Müziğin tadına varmak gibi bir alışkanlığım olmadığından sahneden gelen ses dalgalarının kulaklarımın dibinden geçmesine kayıtsız kalırken adama dikmiştim gözlerimi.

Gazeteci arkadaş, "Bu adam bir habere konu olmuştu" dedi, "yazı işini de bana vermişlerdi. Bir sütunu aşmaması, biraz hafif ve şakacı bir dille yazılması isteniyordu. Bizim patron, çevrede olup biten olayları yazarken kattığım nükteli havadan sanırım hoşlanıyor. Ha, bu arada, üzerinde çalıştığım komik bir oyun var, bir fars. Evet, olay yerine gitmiş ve bütün ayrıntıları dinlemiştim, fakat bu görev benim için tam bir çuvallama olmuştu. Onun yerine Doğu Yakası'ndaki bir cenaze töreninden komik bir yazı çıkarmıştım. Neden mi böyle oldu? Olayı kendi mizah anlayışıma yatkın bulamadım da ondan. Belki sen bu olaydan çok tutulacak tek perdelik bir trajedi çıkarabilirsin. Ayrıntıları sonra anlatırım."

Tiyatrodan çıktıktan sonra biralarımızı yudumlarken olayı anlattı.

Sözlerini bitirdikten sonra, "Bir neden göremiyorum" dedim, "yani bundan pekâlâ komik bir yazı çıkar; neden çıkmasın? Olaydaki üç kişi gerçek bir tiyatroda gerçek aktörler olsaydı rollerini bundan daha gülünç ve inanılmaz biçimde oynayamazlardı. Diyeceğim şu: Bütün sahne bir dünyadır ve bütün oyuncular da kadın ve erkekler. Shakespeare'den alıntılayacak olursam, "The Thing's the play."*

"Peki, o zaman yazı işini bir de sen dene" dedi arkadaşım.

"Deneyeceğim" dedim ve anlattıklarından gazetesi için bir sütunluk bir mizah yazısını nasıl çıkarabileğini gösterdim ona.

Abingdon Meydanı'na yakın, zemin katında küçük bir dükkân olan bir ev vardı. Yirmi beş yıllık bu dükkânda oyuncak, tuhafiye ve kırtasiye satılırdı.

Yirmi beş yıl önce bir gece dükkânın üstündeki odalarda düğün sevinci yaşanıyordu. Evin sahibi, dul Bayan Mayo'nun kızı Helen Frank Barry ile evlenmişti. Sağdıcın ismi John Delaney'di. On sekiz yaşındaki Helen'in fotoğrafı Butte, Montana kaynaklı bir haber olarak sabah gazetelerinden birinde çıkmıştı. Haberin başlığı, "Toptancı Dişi Katil"di. Fakat gözleriniz ve aklınız haberin cinayet olgusuyla bağlantısını yadsıdığında, büyütecinize sarılıp fotoğrafın altını okursanız kızdan semtin sayılı güzellerinden biri olarak söz edildiğini görürdünüz.

---

* Aynı zamanda öykünün orijinal ismini de oluşturan bu deyiş, Shakespeare'in ünlü oyunu *Hamlet*'te "The play's the thing" olarak geçiyor (tamamı: "The play's the thing wherein I'll catch the conscience of the king.": "Kralın vicdanını ele geçireceğim şeydir o oyun.") Söz konusu oyun, amcası kralın katil olduğunu kanıtlamak için Hamlet'in saraya çağırdığı oyunculara oynattığı, amca kralın, Hamlet'in babası olan eski kralı öldürürken kullandığı yolu taklit eden bir sahnenin yer aldığı oyundur.

Frank Barry ve John Delaney de aynı semtin sayılı yakışıklılarındandı; kankaydılar. Bir oyunda perdenin her açılışında birbirlerine saldırmalarını beklediğiniz yakın dostlardı onlar. Ön sıradan bir koltuk bileti ve kurgulama için para harcayan bir seyirci böyle olmasını bekler. Buraya kadar öyküde kendini gösteren gülünesi ilk fikir bu. İki genç, Helen'i eş olarak kazanmak için yaman bir yarış çıkarmışlardı. Frank kazanınca John onu elini sıkarak kutladı, gerçekten yaptı bunu.

Törenden sonra Helen şapkasını almak için yukarıya çıktı. Nikâhta yol giysileri vardı üzerinde. Hemen balayına çıkacaklardı. Sesleri kulağa mağara insanlarının homurtuları gibi gelen aşağıdaki bildik kalabalık, ellerindeki pirinç dolu külahlarla onları bekliyordu.

Derken yangın merdiveninden gelen bir tıkırtının ardından John Delaney dalıverdi odaya; terli alnından sarkan bir tutam perçemiyle çılgın âşık Delaney. Ve yitik aşkını ateşli serzenişler eşliğinde sevgi sözcüğü yağmuruna tuttu. Kendisiyle birlikte kaçması ya da uçması için yalvardı, hem de nerelere; Riviera'ya, Bronx'a ya da üzerinde İtalyan göğünün uzandığı, hiçbir şey yapmadan yaşamanın egemen olduğu bir "dolce far niente" beldesine.

Helen tarafından kovulduğunu görmek Delaney'in kolay hazmedebileceği bir şey değildi. Kız, hor gören ateşli bakışlarıyla delikanlıyı bir güzel azarlarken böyle konuşmaya nasıl cüret ettiğini de sordu ona. Az sonra Delaney dönüş yolundaydı. Geldiği ilk dakikada takınmış olduğu erkeksi tavırdan iz kalmazken başını eğdi ve "karşı konulmaz bir itki" ve "sonsuza dek kalbinde onun anısını taşıyacağı" gibi birtakım sözcükler mırıldandı. Kız da aşağı inen ilk yangın merdivenini yakalamasını önerdi ona.

"Gideceğim" dedi Delaney, "hem de dünyanın en uzak köşesine. Senin başka birinin eşi olduğunu bile bile sana yakın yaşayamam. Afrika'ya gideceğim, orada seni unut... "

"Tanrı aşkına, git artık" dedi Helen, "biri gelebilir."

Genç adam tek dizi üzerinde çöktü ve Helen bir elveda öpücüğü için beyaz elini uzattı.

Kızlar! Seçme yetisi, ismi büyük kendi küçük Tanrı Cupid'in sizlere bağışladığı bir iyilik değil miydi? İstediğiniz erkeği bir çırpıda elde etmek, istemediğinizi de alnında bir tutam terli saçla önünüzde diz çöktürüp ona Afrika'dan ve her şeye karşın kalbinde tomurcuk verecek bir aşk çiçeğinden söz eden laflar gevelettirmek; gücünüzün bilincinde olmak, o anda içinde bulunduğunuz mutluluğun verdiği hoş güven duygusunu yaşamak; talihsiz adam son bir öpücük için dudaklarını parmak boğumlarınıza dokundurduğunda iyi yapılmış manikürünüzden dolayı kendinizi tebrik ederken onu kalbi kırık, yabancı diyarlara göndermek. Ne denir? Kızlar, harika bir şey bu; sakın elinizden kaçırmayın.

Ve sonra kuşkusuz –nasıl da bildiniz– kapı açıldı ve yavaş bağlanan şapka şeritlerini kıskanıp onların peşine düşen damat girdi içeri.

Elveda öpücüğünün izi Helen'in elindeydi ve John Delaney pencereden yangın merdivenine sıçramıştı, Afrika'ya doğru.

Şimdi lütfen hafiften bir müzik, derinden bir keman, bir üflemelik klarnet, bir dokunuşluk çello. Sahneyi belleğinizde canlandırın. Frank benzi sapsarı, ölümcül bir yara almış gibi böğürüyor. Helen telaş içinde ona sarılıp olan biteni anlatmaya çalışıyor. Adam, omzuna yapışan bu elleri koparırcasına çektikten sonra kızın bileklerini yakalayıp bir, iki, üç kez sağa sola savuruyor –sahne müdürü bunun nasıl yapıldığını size gösterir– ve kızı ezilmiş, iki büklüm olmuş inleyen bir yığın gibi yere fırlatıyor. Bir daha asla yüzüne bakmayacağını haykırıp konukların şaşkın bakışları arasında hızla evden ayrılıyor.

Şimdi iş, "oyun"dan "gerçek"e döndüğünden seyircilerin gerçek dünyanın lobisine çıkmaları ve yirmi yıllık perde

arasında zengin veya yoksul, mutlu veya mutsuz yaşantıları içinde evlilik yapmaları, yaşlanmaları ve ölmeleri gerekiyor. Bu aradan sonra tekrar açalım perdeyi.

Bayan Barry, yani Helen, annesinden kalan evde oturmayı ve dükkânı işletmeyi sürdürdü. Otuz sekiz yaşına geldiği hâlde bir güzellik yarışmasına katılsa genel puanlamada on sekizlik kızları geride bırakabilirdi. Evlilik komedisini anımsayan pek kalmamıştı; o zaten bunu hiç saklamamış, anılarını ne gardrobundaki lavanta topçuklarına sıkıştırmış ne de bir dergiye satmayı düşünmüştü.

Bir gün dükkândan kâğıt ve mürekkep almaya gelen hâli vakti yerinde orta yaşlı bir avukat evlenme teklif etti ona.

Helen neşeli bir tavırla, "Çok teşekkür ederim, ama ben yirmi yıldır evliyim" dedi. "Kocam ahmak biri çıktı, ama galiba onu hâlâ seviyorum. Ne tür bir mürekkep istemiştiniz?"

Avukat eski zamanları anımsatan bir incelikle tezgâhın üzerinden eğilerek Helen'in eline saygıdeğer bir öpücük kondurdu. Helen iç çekti. Vedalaşma selamları ne denli romantik olsa da fazla gelebilir. Otuz sekiz yaşındaydı, güzeldi, hayranları vardı; âşıklarından gördüğü davranışlar yaklaşma çabaları ile vedalaşmalardan öte geçmiyordu. Daha kötüsü, sonuncusunda bir de müşteri kaybetmişti.

İşler durgunlaşınca bir Kiralık Oda tabelası astı. Üçüncü kattaki iki büyük oda, aranan niteliklere sahip kiracılar için hazırlanmıştı. Kiralık oda arayanlar geliyor ve üzüntüyle ayrılıyordu; çünkü Bayan Barry'nin evi incelik, rahatlık ve yüksek beğeni düzeyinden oluşan bir barınaktı.

Günlerden bir gün kemancı Ramonti geldi ve öndeki odayı tuttu. Kent merkezindeki ses kirliliği duyarlı kulaklarına dokunduğundan bir dostu gürültü çölündeki bu vahaya göndermişti onu.

Ramonti, yaşına göre genç kalmış yüz hatları, kara kaşları, yabancılara özgü kısa ve sivri sakalı, kırlaşmış saçları ve

neşe dolu güler yüzlü içtenliğinin açığa vurduğu sanatçı kişiliğiyle Abingdon Meydanı'ndaki bu eski evin "Hoş Geldiniz" dediği bir kiracısı oldu.

Helen, dükkânın üzerindeki katta oturuyordu. O katın mimarisi biraz tuhaftı. Katın geniş ve kare biçimindeki salonunun bir ucunda üst kata çıkan bir merdiven vardı. Helen bu salonu hem oturma hem de çalışma odası olarak döşemişti. Orada çalışma masasına oturup iş mektuplarını yazar, akşamları şöminesinin sıcaklığı ve lambasının parlak kırmızı ışığı eşliğinde dikiş diker ya da kitap okurdu. Ramonti bu ortamdan o denli hoşlanmıştı ki evdeki zamanın çoğunu orada geçirir olmuştu. Paris'te adı pek iyi anılmayan yaygaracı bir kemancının yanında çalışırken kentte gördüğü harika şeyleri anlatıyordu.

Derken iki numaralı kiracı geldi. Kırklı yaşlarının başında, yakışıklı, melankolik görünümlü, sakallı, yalvarır gibi bakan gözleriyle insanı tedirgin eden bir adamdı. O da Helen'in salonunda zaman geçirmekten hoşlandı. Romeo'nun gözleri ve Othello'nun diliyle anlattığı uzak iklimlerin öyküleriyle kadını etkiliyor ve saygı sınırını aşmayan dokundurmalarla kur yapıyordu ona.

Helen ilk gördüğü andan bu yana bu adamın karşısında benliğini zorla ele geçiren harika bir heyecan duygusuna kapılmıştı. Onun sesini duyduğunda bir şey onu hızla gençlik aşkına götürüyordu. Bu duygu büyüdü, Helen'e boyun eğdirdi ve sonunda adamın o gençlik aşkında bir yeri olduğu yolunda içgüdüsel bir inanca sürükledi onu. Ve sonra bir kadının akıl yürütmesiyle –evet, bazen yaparlar bunu– kabul görmüş mantık kurallarına bir sıçrama yaparak kocasının kendine geri döndüğüne iyice inandı. Çünkü adamın gözlerinde hiçbir kadının anlamakta yanılamayacağı aşkı görmekle kalmamış, acıma duygusu uyandırırken açtığı yaranın bedelini ödemek için geri dönmüş bir aşkı tehlikeli biçimde

çağrıştıran, gönül işlerinin kaçınılmaz eşlikçileri pişmanlık ve vicdan sızısının tonlar çeken ağırlığının ayırdına varmıştı.

Fakat hiç belli etmedi. Yirmi yıl önce evi terk edip sokağın köşesinde kaybolan bir koca geri döndüğünde terliklerini bildik yerlerinde ve purosunu yakacak kibriti çakılmış bulmayı beklememelidir. Adam yaptığının cezasını çekmeli, açıklama yapmalı, nefretten de pay almalıdır. Cezasını çektikten sonra burnu iyice sürtülünce belki bir harp ile bir taç verilebilir kendisine. Neyse, Helen anladığını ve kuşkulandığını açık etmedi.

Demek benim gazeteci dostum bunda komik bir şey görememişti. Şen şakrak, kahkaha attıracak parlak bir yazı çıkarmak için görevlendirilmiş, fakat –neyse, şimdi bir dostu eleştirmek istemiyorum– öyküye devam edelim.

Helen, bir akşam salonunda otururken Ramonti yanına geldi ve çoşkulu bir sanatçının incelikli heyecanı içinde aşkını ilan etti ona. Kullandığı sözcükler hayalperestlikle gerçekçiliği benliğinde harmanlamış bir erkeğin kalbinde yanan ilahi ateşin alevleriydi.

Ramonti, "Fakat bana cevap vermeden önce" dedikten sonra, "şunu bilmelisiniz ki..." diye ara vermeden sürdürdü sözlerini. Birden konuya girmesinden dolayı Helen'in olası bir suçlamasını geçiştirmek istemişti. "Şunu bilmelisiniz ki, size Ramonti'den başka verecek bir adım yok. Onu da menajerime borçluyum. Kim olduğumu ve nereden geldiğimi bilmiyorum. İlk anımsadığım şey, gözlerimi açtığım bir hastane odası. Gençtim o zaman; haftalardır yatıyormuşum orada. Daha önceki yaşamım konusunda belleğim bomboş. Beni başımdan yaralı olarak sokakta yatarken bulduklarını ve cankurtaranla hastaneye getirdiklerini söylemişlerdi. Düşüp başımı kaldırım taşlarına çarptığımı sanmışlar. Üzerimde kimliğimi belirleyecek hiçbir şey yokmuş. O gün bu gün eskiye dönük hiçbir şey anımsayamadım. Taburcu ol-

duktan sonra kemana başladım. Başardım da. Bayan Barry –adınızı bilmiyorum– sizi seviyorum. Sizi ilk gördüğüm an, benim için dünyadaki tek kadın olduğunuzu anladım –ve bunun gibi daha birçok şeyi de–."

Helen gençleştiğini duyumsadı. Önce tepeden tırnağa bir övünç dalgasıyla kendini beğenmişliğin tatlı heyecanı sardı bedenini, sonra Ramonti'nin gözlerine bakınca bir an için farklı bir atım gelip geçti kalbinden, daha büyük, daha yoğun bir atım. Böyle bir şey beklemiyordu; şaşırdı. Bu müzisyenin onun yaşamında büyük bir yeri olmuştu, ama o bunun ayırdında değildi.

"Bay Ramonti" dedi üzgün bir tavırla (unutmayın, bu sahne tiyatroda değil, Abingdon Meydanı'ndaki eski evde geçiyor), "çok üzgünüm, ama ben evli bir kadınım." Ve sonra ona yaşamının acıklı öyküsünü anlattı; bir kadın kahramanın er geç bir oyun yazarına veya gazeteciye anlatmak zorunda kalacağı gibi.

Ramonti eğilip Helen'in elini öptü ve odasına çıktı.

Helen üzgün bakışlarını elinde gezdirdi. Ne kadar baksa azdı. Üç talip elini öpmüş ve sonra kır atlarına binip gitmişlerdi.

Bir saat sonra öbürü, o tedirgin bakışlı gizemli yabancı girdi salona. Helen, söğüt ağacından yapılma salıncaklı koltuğunda oturuyordu. Ne işe yarayacağını kendisinin de bilmediği pamuk ipliğinden bir örgü işi vardı elinde. Adam merdivenlerden sekerek inmiş ve konuşmak için uğramıştı. Helen'in önündeki masanın karşısına oturduktan sonra o da bir aşk serenadı döktürdü. Peşinden, "Helen, beni hatırlamadın mı?" deyiverdi. "Gözlerine bakınca hatırladığını sanmıştım. Geçmişi bağışlayıp yirmi yıldır süren bir aşkı hatırlayabilir misin? Sana karşı yanlış davrandım, sana dönmeye cesaret edemedim; fakat aşkım aklıma üstün geldi. Beni bağışlar... bağışlayabilir misin?"

Helen ayağa kalktı. Gizemli yabancı, elini titreyen avucuna almış, sıkıca tutuyordu.

Helen orada, öylece durup kaldı. Onun duyumsadıklarının da betimlendiği böyle bir sahneye yer vermeyen bir oyuna yazıklanmak gerekir bence.

Çünkü o anda kalbinin ikiye bölündüğünü duyumsamıştı. Yarısı kocasına olan saf, unutulmaz, el değmemiş aşkıyla doluydu. İlk seçiminin bir hazine gibi sakladığı kutsal, onurlu anısı ruhunun yarısını dolduruyordu. Bu tertemiz duygu ona her zaman dayanak olmuş, gönlünde barındırdığı onurlu, sadık ve tatlı romantizmi pekiştirmişti. Fakat kalbinin diğer yarısı başka bir şeyle doluydu; daha yeni, daha dolgun, daha taze bir etkileşimle. Eskinin yeniye karşı savaşımıydı bu.

Duraksamalar içinde bocalarken yukarıdaki odadan bir kemanın yumuşak, iç sızlatan ve bir şeyler dileyen ezgileri geldi.

Müzik ve müzisyen onu çağırıyor, ama onuru ve eski aşkı gitmesini engelliyordu.

"Bağışla beni" dedi karşısındaki adam.

Helen onu cezalandırmak ister gibi, "Nasıl olur da sevdiğini söylediğin birinden yirmi yıl ayrı kalabildin" diye yanıtladı.

"Nasıl söyleyebilirdim ki! Senden hiçbir şeyi saklamayacağım. O gece evden çıktığımda onu izledim. Kıskançlıktan deli gibiydim. Karanlık bir sokakta bir yumrukta yere indirdim onu. Ayağa kalkmadı. Eğilip baktım, başını bir taşa çarpmıştı. Onu öldürmek istememiştim. Gizlendiğim yerden onu cankurtaranla götürdüklerini gördüm. Helen, onunla evlenmiş olsan da..."

Helen, elini adamın avucundan kurtarıp irileşmiş gözleriyle ona bakarken "Kimsin sen?" diye bağırdı.

"Helen, beni hatırlamıyor musun? Seni her zaman en çok sevmiş olan erkeği? John Delaney'im ben. Bağışlarsan..."

Fakat Helen fırlayıp gitmişti; sıçrayarak tökezleyerek, basamaklardan uçarak müziğe ve ona; kendisini unutmuş olan, fakat iki varlığının ikisinde de aşkına sahip çıkan adama doğru koşuyor, merdiveni çıkarken hıçkırıklar içinde, şakıyan bir sesle "Frank! Frank!" diye sesleniyordu ona.

Üç ölümlü, bilardo toplarıymış gibi yıllarla böyle oynamışlar ve benim gazeteci dostum bunda komik bir şey görememişti.

Öykünün özgün adı: "The Thing's the Play"
Yer aldığı kitap: *Strictly Business.*

okullar ve okullar

I

Yaşlı Jerome Warren, Doğu 54. Cadde'de 35 numaralı, yüz bin dolarlık bir evde oturuyordu. Kent merkezinde simsarlık yapan zengin bir adamdı. Öyle zengindi ki sağlığı uğruna her sabah bürosunun yönünde birkaç blok yürümeyi ve sonra bir araba çevirmeyi göze alabiliyordu.

Evlat edindiği bir oğlu vardı, adı Gilbert'ti; aslında Cyril Scott adı daha çok yakışırdı ona. Eski bir dostunun oğluydu Gilbert. Başarılı bir ressam olma yolunda ilerliyor, bu yoldaki hızı boyaları tüplerinden sıkarak çıkartma hızına bağlı olacakmış gibi görünüyordu. Evin bir sakini daha vardı. Ev sahibinin üvey kardeşinin kızı, yani üvey yeğen Barbara. İnsan, bu dünyaya güçlükleri omuzlamak için gelmiştir. Yaşlı Jerome, kendi ailesi olmadığından başkalarının yükünü almıştı omuzlarına.

Gilbert ile Barbara'nın araları iyiydi. Söze dökülmese de çevrede bu ikilinin günün birinde çelenkler arasından geçerek bir rahibin karşısında yer alacakları ve o rahibe yaşlı Jerome'un paralarına hareket kazandıracakları yolunda söz

verecekleri beklentisi yaygındı. Fakat bu noktada bazı karışıklıkların not edilmesi gerekiyor.

Otuz yıl önce, yaşlı Jerome genç Jerome iken Dick adında bir kardeşi vardı. Dick, servet edinmek veya bir başkasının servet edinmesine katkıda bulunmak için Batı'ya gitmişti. Günün birinde Jerome bir mektup alana dek hiçbir haber gelmemişti ondan. Mektup, domuz pastırması ve kahve kokan çizgili bir kâğıda bozuk bir dille yazılmıştı; yazı astımlı, harfler titrekti.

Anlaşıldığına göre Dick, talihini zorlayıp kendine çalıştıracağı yerde kendisi talihinin tutsağı olmuş ve düşmana rehineler vermek zorunda kalmıştı. Yani, mektupta belirtildiği üzere viskinin bile işe yaramadığı bir dizi rahatsızlıktan ötürü yolun sonuna varmak üzereydi. Altın aramayla geçirdiği o otuz yıldan yanına kâr kalan tek şey bir kız çocuğu olmuştu. Ve şimdi, on dokuz yaşındaki bu kızı Jerome'a gönderiyordu; ömrünün sonuna veya evlilik ayırana dek onu beslesin, giydirsin, eğitsin, rahat ettirsin ve bağrına bassın diye.

Yaşlı Jerome bir temel taşıydı. Herkes yerkürenin Atlas'ın omuzlarında durduğunu, Atlas'ın da bir kaplumbağanın sırtında, demir parmaklıkla çevrili bir yerde dikildiğini bilir. Bu durumda kaplumbağanın da bir şey üzerinde durması gerekmez mi? İşte orası, yaşlı Jerome gibi adamların oluşturduğu temel taşlarıdır.

Ölümsüzlüğün insanoğluna nasip olup olmayacağını bilemem, fakat olmayacaksa Jerome gibi adamların neyi ne zaman hak edeceklerini bilmek isterdim doğrusu.

Nevada Warren'ı istasyonda karşıladılar. Minyon, bronzlaşmış teninden sağlık fışkıran güzel bir kızdı. Saf ve kalender bir havası vardı, ama aynı zamanda yanına yaklaşmaya cesaret edecek bir çapkını bir kez daha düşünmeye zorlayacakmış gibi görünüyordu. Ona baktığınızda üzerinde kısa bir eteklik, ayağında deri çizmeler, cam toplara ateş eden

veya vahşi atları terbiye eden bir kız görmeyi düşlerdiniz; fakat sade beyaz bluzu ve siyah etekliği bu kez başka düşüncelere çekerdi sizi. Üniformalı hamalların el atmak için boşuna uğraştıkları ağır bir bavulu sürükleyerek taşıyordu, gücünü açık edercesine.

"İyi arkadaş olacağımıza eminim" dedi Barbara, onun dolgun yanağına bir fiske atarak.

"Ben de" dedi Nevada.

"Sevgili küçük yeğenim" dedi yaşlı Jerome, "evime hoş geldin, babanın evindeymiş gibi rahat ol."

"Teşekkürler" dedi Nevada.

"Sana kuzen diyeceğim" dedi Gilbert, sevimli gülümsemesiyle.

"Lütfen bavulu al" dedi Nevada, "ağırlığı birkaç bin ton sanki." Barbara'ya dönüp açıklamaya girişti. "İçinde babamın eski madenlerinin altısından örnekler var. Bin ton başına dokuz sent değer biçiyorlar diye biliyorum, ama getirmek için babama söz verdim."

II

Bir erkek ile iki kadın veya bir kadın ile iki erkek veya bir kadın ile bir erkek ve sosyeteden bir beyefendi arasındaki bildik durum ve sorunlara 'üçgen' diye değinmek gelenek hâline gelmiştir. Fakat bu üçgenlerin bir özelliği vardır: Her zaman ikizkenardır onlar; hiçbir zaman eşkenar değildirler. İşte şimdi, Nevada Warren'ın gelmesiyle; o, Gilbert ve Barbara böyle simgesel bir üçgenin kenarları olmuşlardı. Barbara bu üçgenin hipotenüsünü oluşturuyordu.

Bir sabah yaşlı Jerome her sabahki işe gitme serüvenine başlamadan önce elinde kentin en sıkıcı gazetesi, kahvaltı masasında oyalanıyordu. Nevada'ya düşkünlüğü giderek yoğunlaşıyordu. Ölen kardeşinin sessiz kalmış özgürlüğünü ve kuşku barındırmayan içtenliğini bulmuştu onda.

Hizmetçi, Miss Warren için bir not getirdi.

"Bir ulak getirdi bunu" dedi hizmetçi, "kapıda yanıt bekliyor."

Nevada, ıslıkla bir İspanyol valsi çalarken caddeden geçen araba ve otomobilleri seyrediyordu. Açmadan önce zarfın sol üst köşesindeki altın yaldızlı küçük paletten gönderenin Gilbert olduğunu anlamıştı.

Kenarını yırtıp açtıktan ve nota bir süre dikkatle göz gezdirdikten sonra ciddi bir tavırla amcasının yanına gitti.

"Jerome amca, Gilbert iyi bir çocuk, öyle değil mi?"

"Tanrı korusun" dedi Jerome, gazetesini hışırdatarak, "kuşkusuz iyi bir çocuktur; ben yetiştirdim onu."

"Birisine bir şey yazarken uygun olmayan... demek istediğim, herkesin zaten bildiğinden başka bir şey yazmaz, değil mi?"

"Hele bir yazmaya kalksın" dedi Amca, gazetesinin bir köşesini avuçlayıp yırtarak. "Neden sordun ki?"

"Az önce bana bu notu göndermiş. Okuyup söyler misin, amca, yazdığı şey uygun mudur? Biliyorsun, kentli insanlar ve davranışları hakkında pek fazla bilgim yok."

Yaşlı Jerome, gazetesini yere atıp her iki ayağıyla üzerine bastı. Gilbert'in notunu ilgiyle iki kez, sonra bir kez daha okudu.

"Çocuktan emindim, ama senin yüzünden az daha heyecana kapılıyordum. Babasının kopyasıdır o; babası iyi tıraşlanmış pırlanta gibiydi. Bu notta Gilbert sadece seni ve Barbara'yı Long Island'a doğru bir otomobil gezintisine davet ediyor ve bu öğleden sonra saat dörtte hazır olup olamayacağınızı soruyor. Yazıldığı kâğıt dışında eleştirilecek bir şey görmüyorum bu notta. Kâğıttaki bu mavi tonu hiç sevmemişimdir."

"Gitmek uygun olur mu?" diye sordu Nevada.

"Evet, evet, çocuğum, kuşkusuz evet, neden olmasın? Hem de seni böyle ilgili ve istekli görmek de sevindiriyor beni; elbette git."

"Duraksamıştım" dedi Nevada, ciddi bir tavır takınarak, "size danışmak istedim. Amca, siz de bizimle gelmez miydiniz?"

"Ben mi? Yo, hayır; onun kullandığı otomobile bir kez binmiştim. Bir daha mı? Fakat siz ikiniz gidebilirsiniz; bunda bir sakınca yok. Ben gitmem, hayır."

Nevada uçarcasına kapıya gitti. Hizmetçiye, "Notu getiren çocuğa söyleyiver" dedi, "geleceklermiş desin Bay Warren'e."

"Nevada!" diye seslendi Jerome. "Bağışla beni, ama bir satır bile olsa yanıtı bir notla göndersen daha iyi olmaz mıydı?"

"Hayır, şimdi onunla uğraşamam" dedi Nevada neşeyle. "Gilbert anlar, o hep anlayışlıdır. Şimdiye kadar hiç otomobile binmedim, ama Yitik At Kanyonu'ndaki Küçük Şeytan Nehri'nde kano kullanmıştım; bakalım otomobil ondan daha mı heyecanlı olacak, merak ediyorum."

III

Aradan iki ay kadar geçmişti.

Barbara yüz bin dolarlık evin çalışma odasında oturuyordu. Hoşlandığı bir yerdi burası. Dünyada erkek ve kadınların kendilerini çeşitli güçlüklerden uzaklaştırmak amacıyla sığındıkları birçok yer bulunur. Manastırlar, ağlama duvarları, su kenarları, günah çıkartma kabinleri, dua hücreleri, avukat büroları, güzellik salonları, uçaklar ve çalışma odaları. Bunların en iyisi çalışma odalarıdır.

Bir hipotenüsün, üçgenin en uzun kenarı olduğunun ayırdına varması genellikle uzun zaman alır. Dönüşü olmayan uzun bir çizgidir o.

Barbara yalnızdı. Jerome amca ve Nevada tiyatroya gitmişlerdi. Barbara tiyatroya ilgi göstermemiş, evde kalıp ça-

lışma odasında çalışmak istemişti. Siz genç bayan, eğer siz de çekici bir New York kızı olsaydınız ve Batı'dan gelen esmer ve hünerli bir cadının gönlünüzde yer açtığınız genç bir erkeğin ayaklarına köstek vurup boynuna kement taktığını her gün görseydiniz müzikli bir komedinin ışıltılı sahne düzeni size de pek tat vermezdi doğrusu.

Barbara, meşe ağacından yapılma kitaplık masasında oturuyordu. Masaya dayadığı sağ elinin parmakları kapalı bir zarfı evirip çeviriyordu. Mektup Nevada Warren'e aitti. O gittikten sonra saat dokuzda gelmişti. Zarfın sol üst köşesinde Gilbert'in altın yaldızlı küçük paleti vardı. İçinde ne yazılı olduğunu bilmek için inci kolyesini vermeye hazırdı Barbara. Fakat buharla, kalem sapıyla, saç tokasıyla veya genel kabul görmüş yöntemlerden herhangi biriyle zarfı açıp mektubu okuyamazdı, çünkü sosyetedeki konumu böyle bir hareketi yasaklıyordu ona. Zarfı içindeki kâğıda bastırıp parlak bir ışığa tutarak bir iki satır okumaya çalıştı, ama Gilbert'in kırtasiye konusundaki beğeni düzeyi buna olanak tanımayacak denli yüksekti.

Saat 23.30'da tiyatrocular döndü. Güzel bir kış gecesiydi. Arabadan çıkıp evin kapısına ulaşana dek geçen sürede bile iri kar taneleri yapışmıştı giysilerine.

Yaşlı Jerome, öfkeyle olmasa da kötü araba hizmetinden ve tıkalı caddelerden şikâyet ederek homurdanıyordu. Yanakları pembe pembe, açık mavi gözleri çakmak çakmak olmuş Nevada da babasının kulübesinin çevresindeki dağlarda geçen fırtınalı geceler hakkında bir şeyler anlatıp duruyordu. Soğuktan söz ederek ortaya söylenen bütün bu lafları Barbara da soğuk karşılıyor, duymazdan geliyordu onları. O anda yapmayı akıl edebildiği tek şey buydu.

Yaşlı Jerome bir an önce sıcak su torbalarına ve ilacına kavuşmak için hemen yukarı çıktı. Nevada ise evin en ay-

dınlık odası olan çalışma odasına süzüldü. Kendini bir koltuğa attı. Dirseklerine kadar çıkan eldivenlerinin düğmelerini çözmek gibi bitmek bilmeyen bir işe girişirken, izledikleri oyunun kusurlarını sayıp dökmeye başladı.

Barbara, "Evet, sanırım Bay Fields bazen çok komik olabiliyor" dedikten sonra, "Sana bir mektup var, canım" diye ekledi. "Sen gittikten hemen sonra özel ulakla geldi."

"Kimden geliyor?" diye sordu Nevada, düğmelerden birine el atarken.

"Sadece bir tahminde bulunabilirim" dedi Barbara, gülümseyerek. "Zarfın bir köşesinde Gilbert'in palet dediği o küçük tuhaf şey var, ama bana göre daha çok okullu bir kızın sevgililer günü kartındaki yaldızlı kalbe benziyor."

"Ne yazmış acaba?" dedi Nevada, kayıtsızca. "Merak ettim."

"Biz bütün kadınlar birbirimize benzeriz" dedi Barbara. "Bir mektubun içinde ne var diye önce posta damgasına bakarız, son çare olarak makas kullanır ve sondan başa doğru okuruz mektubu. Al, işte burada." Mektubu masanın üzerinden Nevada'ya atmak ister gibi bir hareket yaptı.

"Lanet olsun" diye bağırdı Nevada. "Mermi dibine benzeyen bu düğmelerden sıkıldım; geyik derisinden eldiven giysem daha iyiydi. Lütfen, Barbara, derisini yüzüp okur musun şu mektubu? Ben bu eldivenleri çıkarıncaya dek neredeyse gece yarısı olacak."

"Ne yani, Gilbert'in mektubunu açmamı mı istiyorsun? Mektup sana gelmiş, başkasının okumasını istemezsin herhâlde."

Nevada, eldivenlerine diktiği açık mavi gözlerini sakin bir tavırla Barbara'ya çevirdi. "Hiç kimse bana herkesin okuyamayacağı bir şey yazmaz" dedi. "Hadi oku, Barbara, belki de Gilbert yarın yine otomobil gezisine çağırıyordur bizi."

Merak, bir kediyi öldürmekten daha çok şeye neden olur. "Kadınsı" diye bilinen duygular kedigil yaşama ters düşerse o zaman kıskançlık kısa sürede kedisiz bırakır dünyayı. Barbara, anlayış gösteren, canı hafifçe sıkkın bir havayla zarfı açtı. "Peki, canım" dedi, "okumamı istiyorsan okurum elbette."

Bakışlarını hızla gezdirerek okudu mektubu; bir daha okuduktan sonra, Nevada'ya –o andaki ilgi alanını eldivenlerle ve yıldızı yükselen genç ressamlardan gelen mektupları Mars'tan gelen iletilerle sınırlamış olan Nevada'ya– çabuk ve hınzır bir bakış fırlattı.

Barbara, dakikanın dörtte biri kadar bir süre boyunca garip ve yoğun bir inatla sürdürdü bakışını; sonra dudakları bir santimetrenin sekizde biri kadar küçük bir gülümsemeyle aralanırken onda biri geçmeyen bir aralıkla kısılan gözleri aklına bir fikir gelmiş gibi parlayıverdi.

Başlangıçtan bu yana hiçbir kadın, diğer bir kadın karşısında sır küpü olmamıştır. Her biri ışık hızıyla diğerinin kalbine ve zihnine sızar, hemcinsinin sözlerini kurnaz kılıklarından soyup ayırır, onun en gizli arzularını okur, en oyunbaz sözlerindeki safsataları bir taraktan ele gelen saçlar gibi çekip alır, alaycı bir gülümsemeyle parmakları arasında evirip çevirdikten sonra haklı kuşkuların esintisine salar onları. Uzun zaman önce Havva'nın oğlu, Cennetpark'taki aile konutunun kapısındaki çıngırağı çalmıştı; tanıştıracağı yabancı bir kadın vardı kolunda. Havva, gelinini bir kenara çekerken klasikleşmiş bir kaş kaldırma hareketi yaptı.

Gelin, kayıtsız bir tavırla bir palmiye yaprağıyla oynarken, "Nod Diyarı'na* gitmişsinizdir herhâlde" dedi.

"Epeydir gitmedim" dedi Havva, hiç bozuntuya vermeden. "Orada servis ettikleri elma sosu berbattır; sence de öyle değil mi? Dut yaprağı görünümlü tüniğini çok beğendim

* Land of Nod: Kabil'in, kardeşi Habil'i öldürdükten sonra Yehova tarafından sürgün edildiği diyar. (ç.n.)

canım; zaten orada gerçek incir ürünleri takıştırılacak şeylerden değildir. Beyler kerevizli toniklerini içerken şu leylak kümesinin arkasına gelir misin; sanırım tırtıl delikleri yüzünden elbisenin arkasında küçük bir açıklık oluşmuş."

İşte, kayıtlara göre, dünyanın kim kimdir kitaplarına ilk giren iki kadının bağlaşıklığı böyle oluşmuştu. Daha sonra da kadının diğer kadınlar karşısında sonsuza dek bir pencere camı (cam henüz icat edilmemiş olsa da) gibi saydam durması, erkek karşısında da sır küpü rolü oynaması konusunda görüş birliğine varılmıştı.

Barbara duraksar gibiydi. "Gerçekten, Nevada, bunu açmam için neden ısrar ettin ki?" dedi mahcup bir tavırla. "Senden başkasının bilmemesi gereken bir not olduğuna eminim."

"Yüksek sesle oku o zaman" dedi Nevada. "Okudun zaten, ne fark eder ki? Bay Warren bana başkalarının bilmemesi gereken bir şey yazmışsa sırf bu nedenle herkesin bilmesi gerekir yazdığı şeyi."

"Peki öyleyse" dedi Barbara, "şöyle yazıyor: 'Sevgili Nevada –bu gece saat on ikide stüdyoma gel–, sakın gelmemezlik etme.' " Barbara ayağa kalktı ve mektubu Nevada'nın kucağına bıraktı. "Okuduğum için çok üzgünüm" dedi. "Gilbert'ten beklenmeyen bir şey; bir yanlışlık olmalı. Beni hiç okumamış, bilmemiş say, olur mu canım? Yukarı çıkmalıyım, başım çok ağrıyor. Notu anlamadığımdan eminim. Belki de Gilbert akşam yemeğini fazla kaçırdı, bir açıklama yapar herhâlde. İyi geceler."

IV

Nevada, ayaklarının ucuna basa basa salona gitti; Barbara'nın üst kattaki odasının kapısının kapandığını duydu. Çalışma odasındaki bronz duvar saati on beş dakika sonra on ikiyi çalacağını haber veriyordu. Nevada koşar adım ön

kapıya attı kendini, oradan da kar fırtınasına. Gilbert'in stüdyosu altı sokak ötedeydi.

Fırtınanın sessiz, beyaz güçleri hava taşıma araçlarıyla somurtkan East River'ın ötelerinden kente saldırıyordu. Kar, kaldırımları tutmuştu bile. Rüzgârın savurduğu karla oluşan çizgimsi birikintiler, kuşatma altındaki kentin duvarlarında merdiven basamakları gibi izler bırakıyordu. Cadde, Pompei'deki bir sokak gibi sessizdi. Arada bir geçen faytonlar, ay ışığının aydınlattığı bir okyanusun üzerinde uçan beyaz kanatlı martılar gibi süzülüyor; daha az sayıdaki motorlu araçlar ise köpüren dalgalar arasında kimi tehlikeli kimi neşeli yolculuklara çıkmış denizaltılar gibi tıslaya tıslaya geçip gidiyordu.

Nevada, rüzgârın sürüklediği bir tür deniz kuşu gibi ileri atıldı. Sokakların iki yanında göğe yükselen, sokak lambalarının ve kurşuni, lavanta, boz ve gök mavisi tonlarındaki donmuş buharların gölgelendirdiği, tepeleri bulutlu binaların dağ zirveleri gibi pürüzlü karaltısına baktı. Bu görünüm, Batı'daki baba evinden kışın gördüğü dağlara öyle benziyordu ki bir hoşnutluk kapladı yüreğini. Yüz bin dolarlık evde pek yaşamadığı bir duyguydu bu.

Bir köşe başında karşısına çıkan bir polis duraklattı onu. "Merhaba, Mabel!" diye seslendi polis. "Dışarı çıkmak için biraz geç değil mi?"

"Eczaneye gidiyordum" dedi Nevada, adamın yanından hızla geçerken.

Bu bahane çokbilmişler için bir pasaport gibi iş görür. Peki bu neyi kanıtlar? Kadının hiç gelişme göstermediğini mi, yoksa Âdem'in kaburgasından zekâ ve kurnazlıkla tam takım donanmış olarak çıkıp geldiğini mi?

Doğuya dönünce karşıdan aldığı sert esinti yarıya indirdi Nevada'nın hızını. Karda zikzaklar çiziyordu. Fakat bir çam fidanı kadar güçlüydü ve yine onun gibi zarafetle boyun eğiyordu kara.

Stüdyonun olduğu bina birden önünde beliriverdi. Bildik bir yerdi orası, bildik bir kanyondan yükselen bildik sarp kayalık gibi. Binanın iş dünyasını yansıtan bıktırıcı görünümüyle ona düşman gözle bakan mimarisinin sanatsal güzelliği sessiz bir karanlığa gömülmüştü. Asansör onuncu katta duruyordu.

Nevada sekiz katın loş ve kasvetli merdivenlerini tırmandı ve 89 numaralı kapıyı sertçe çaldı. Jerome Amca ve Barbara ile birçok kez gelmişti buraya.

Gilbert kapıyı açtı. Bir elinde çizim kalemi, alnında yeşil bir siperlik ve ağzında pipo vardı. Pipo yere düşüverdi.

"Geç mi kaldım?" diye sordu Nevada. "Elimden geldiğince çabuk geldim. Bu akşam amcamla birlikte tiyatroya gitmiştik. İşte geldim Gilbert!"

Gilbert'in o andaki davranışı Pygmalion ile Galatea söylencesinden* bir sahne gibiydi. Şaşkınlıktan heykele dönmüşken bir sorunla karşılaştığının ayırdına varan genç bir erkeğe doğru değişim geçirdi Gilbert. Nevada'yı içeri aldı ve bir fırçayla elbisesindeki karları temizlemeye başladı. Ressamın çizim yaptığı şövalenin üstünde yeşil avizeli bir lamba asılıydı.

"Gelmemi istemişsin" dedi Nevada, "ben de geldim. Mektubunda öyle yazmışsın. Neden çağırdın beni?"

"Mektubumu okudun mu?" diye sordu Gilbert.

"Barbara okudu bana. Mektubu daha sonra gördüm. '–Bu gece saat on ikide stüdyoma gel–, sakın gelmemezlik etme' yazıyordu. Kuşkusuz aklıma hastalandığın geldi, ama hiç hastaymış gibi görünmüyorsun."

"Ha, öyle mi" dedi Gilbert, "gelmeni neden istediğimi söyleyeyim. Nevada, benimle evlenmeni istiyorum, hemen, bu gece. Kar fırtınası falan vız gelir. Evlenir misin benimle?"

---

* Yaptığı kadın heykeline âşık olan heykeltıraş Pygmalion'un mitolojik öyküsü. (ç.n.)

"Evet diyeceğimi çok önceden bilmen gerekirdi aslında" dedi Nevada. "Bu kar fırtınası fikrine de bayıldım. Kilisede öğle üzeri yapılan o çelenkli törenlerden nefret edeceğimden emindim zaten. Gilbert, böyle evlenme teklif edecek kadar yürekli olduğunu bilmiyordum. Hadi herkesi şaşırtalım; ne de olsa bu bizim cenaze törenimiz,* değil mi?"

"Elbette öyle" dedi Gilbert. "Bu deyişi nerede duymuştum" diye mırıldandı ardından. "Bir dakika bekle lütfen. Telefonla küçük bir işim var."

Gilbert, kendini bir odaya kapattı ve romantiklikten uzak sayılar ve bölgelere indirgenmiş olan kiremit kubbe şimşeklerinin yardımına başvurdu.

"Sen misin Jack? Seni gidi uykucu! Evet, benim; hemen uyan. Ben az sonra evleniyorum. Evet. Kız kardeşini de uyandır... bana cevap verme! Onu da getir yanında... getirmeyi unutma! Onu gölde boğulmaktan nasıl kurtardığımı hatırlat Agnes'e! Biliyorum, bunu söylemek biraz yersiz kaçtı, ama mutlaka getirmelisin onu. Evet, Nevada burada, bekliyor. Bir süre önce nişanlanmıştık; akrabalardan karşı çıkanlar oldu, biz de böyle yapmak zorunda kaldık. Anlarsın. Sizi burada bekliyoruz. Agnes'in çenesini açtırma... getir onu! Getirecek misin? Sağ ol dostum. Sizi alması için hemen bir araba gönderiyorum."

Gilbert, Nevada'nın beklediği odaya döndü. "Eski dostum Jack Peyton ile kız kardeşi on ikiye çeyrek kala burada olacaklardı" diye açıklamaya girişti, "ama huyu kurusun, Jack çok yavaştır. Çabuk olması için telefon ettim onlara. Birkaç dakika içinde burada olurlar. Nevada, şu anda dünyadaki en mutlu erkek benim. Bugün sana gönderdiğim mektubu ne yaptın?"

"Burada, yanımda" dedi Nevada, operaya giderken giydiği mantonun altından zarfı çıkararak.

---

* It's our funeral: "Bu iş sadece bizi ilgilendirir; günahı da sevabı da bize ait" anlamında bir deyiş. (ç.n.)

Gilbert mektubu zarftan çıkarıp dikkatle okudu. Sonra düşünceli bir tavırla Nevada'ya baktı. "Seni gece yarısı stüdyoma çağırmamı garipsemedin mi?" diye sordu.

"Yo, neden ki?" dedi Nevada, gözlerini iri iri açarak. "Bana ihtiyacın olmuşsa neden garipseyecekmişim? Batı'da bir dost sana acil bir yardım çağrısı –sanırım burada siz böyle diyorsunuz– gönderdiğinde önce hemen oraya gider, olup biteni daha sonra konuşuruz. Zaten orada bu gibi şeyler olduğunda genellikte kar yağar. İşte ben de hemen geldim."

Gilbert başka bir odaya gitti ve rüzgâra, yağmura veya kara dayanıklılığı sınanmış paltolarla geri geldi. Birisini tutarak, "Şunu giy" dedi, "üç yüz dört yüz metre yolumuz var. Jack ve kız kardeşi az sonra burada olurlar." Kendi paltosunu giymeye çalışırken, "Şu akşam gazetesinin başlıklarına bakar mısın?" dedi Nevada'ya. "Batı'dan, senin geldiğin yöreden haberler var; ilgini çekeceğinden eminim."

Gilbert bir dakika kadar bekledi. Paltosunu giymekte neden zorlandığını anlamak istiyormuş gibi oyalandı, sonra dönüp baktı.

Nevada yerinden kıpırdamamıştı. Garip ve düşünceli bir tavırla dimdik bakıyordu Gilbert'e. Yanaklarında rüzgârın ve karın neden olduğundan daha farklı bir kızarıklık vardı, fakat bakışlarının yönü değişmemişti.

"Sana söyleyecektim" dedi, "yani daha önce söyleyecektim. Babam bir gün bile olsun eğitimimle ilgilenmedi. Bir sözcük bile okuyup yazmayı öğrenmedim. Şimdi eğer..." Tam o sırada uykucu Jack ile minnettar Agnes'in ayak sesleri yankılandı merdivenlerde.

V

Törenden sonra Bay ve Bayan Gilbert Warren, üstü kapalı bir faytonla evlerine doğru yol alırken; Gilbert, "Nevada"

dedi, "bu gece aldığın o mektupta sana ne yazdığımı bilmek ister misin?"

"Ateşle silahını" dedi yeni gelin.

"Kelimesi kelimesine şöyleydi: 'Sevgili Miss Warren... O çiçek konusunda haklıydın, o bir ortancaydı; leylak değil.'

"Tamam" dedi Nevada, "ama artık unutalım o mektubu. Barbara'nın şakasıydı o."

Öykünün özgün adı: "Schools and Schools".

Yer aldığı kitap: *Options*.

kıyafetler geçidinde yitirilen

Bay Towers Chandler, yatağının da bulunduğu küçük salonda akşam giyeceği takım elbisesini ütülüyordu. Ütünün biri küçük bir gaz sobasında kızarken diğeri Bay Chandler'in rugan ayakkabılarından düşük kesim yeleğine uzanacak ütü çizgilerinde istenen keskinliği sağlamak üzere canlı hareketlerle ileri geri gidip geliyordu. Kahramanımızın giyim kuşamı hakkında edindiğimiz izlenim şimdilik bununla sınırlı kalabilir. Gerisini soylu yoksulluğun kibar sillesini yemiş kötü niyetli kişiler tahmin edebilir. Onu daha sonra pansiyonunun merdivenlerinden inerken görüyoruz; tertemiz ve kusursuz kıyafetiyle, sakin, kendinden emin ve yakışıklı. Tıpkı akşamın getireceği keyifleri başlatmak üzere dışarı çıkan, canı biraz sıkkın, bir kulübe üye, tipik New York'lu bir genç görünümünde.

Chandler bir mimarlık bürosunda çalışıyordu. Aldığı ücret haftada on sekiz dolardı. Yirmi iki yaşındaydı. Mimariyi bir sanat olarak görüyor ve New York'ta açıkça söylemeyi göze alamasa da Flatiron Binası'nın* tasarım yönünden

* Yapımı 1902'de tamamlanmış, New York'un 22 katlı ünlü binası. İki caddenin kesiştiği köşede inşa edildiği için sivri köşesiyle bir ütüye benzediğinden bu ismi almıştır. (Flatiron: Ütü.) (ç.n.)

Milano'daki büyük katedralin gerisinde kaldığına yürekten inanıyordu.

Her hafta kazancından bir doları bir kenara koyardı Chandler. Her on haftanın sonunda birikmiş olan parayla pinti Zaman Baba'nın kelepir şeyler tezgâhından beyefendilere yaraşan bir akşam satın alırdı. O akşam boyunca kendini milyonerlerin ve başkanların şaşaalı çevresinde sayar, kentte yaşamın en parlak ve en gösterişli olduğu semte gider ve ağız tadıyla havalı bir yemek yerdi orada. On dolarla bir insan birkaç saatliğine aylak bir zengin rolünü kusursuzluğa varan kertede oynayabilir. Söz konusu tutar güzel bir yemek, seçkin etiketli bir şişe, bunlara yaraşır bir bahşiş, bir puro, taksi ücreti ve sıradan ufak tefek masraflar için yeter de artardı bile.

Sönük geçen her yetmiş akşamdan sonra gelen bu tek, harika akşam, mutluluğun yeniden doğmasını sağlayan bir kaynaktı Chandler için. Yeniyetme bir kız sosyeteye attığı ilk adımı, tül giysisiyle dans ettiği ilk akşamı anımsar, saçları ağarıncaya dek unutmaz onu. Fakat Chandler için her on haftalık süre, ilki kadar heyecanlı ve yoğun bir sevinç yaşatıyordu ona. Nereden geldiği anlaşılmayan müziğin baş döndürücü ezgileri kulaklarına çalınırken, palmiyeler altında *bon vivants** arasında oturmak, bu cennetin *habitués*'lerini** izlemek ve onların da sizi izlediklerini görmek... bunlarla karşılaştırıldığında bir kızın ilk dansı ve tül giysisi nedir ki?

Chandler Broadway'e çıktı, akşamlık giysilerini sergileyerek piyasa yapanların arasına katıldı. Çünkü bu akşam kendisi hem izlenilen hem de izleyendi. Gelecek altmış dokuz akşam kaba yün giysilerini kuşanmış, sıradan tabldotlarda, kalabalık büfe tezgâhlarında yemek yiyecek, kendi pansiyon odasında sandviç ve birayla yetinecekti. Bunları bilerek ve

* (Fr.): İyi yaşayanlar. (ç.n.)

** (Fr.): Sürekli müşteriler. (ç.n.)

isteyerek yapıyordu, çünkü o, hareketle karmaşayı harmanlayan bu büyük kentin sadık bir çocuğuydu. Sahne ışıkları altında geçirdiği tek bir akşam, birçok karanlık akşamın yerini dolduruyordu.

Chandler bu ışıltılı keyif yolunun eski, 40'lardan kalma binalarla kesiştiği yere kadar uzattı yürüyüşünü. Ne de olsa akşamın ilk saatleriydi daha. İnsan yetmiş günde sadece bir gün *beau monde*'dan* payını alıyorsa bunun keyfini fazlasıyla çıkarmak isterdi kuşkusuz.

Bakışlar; parlak, fesat, meraklı, hayran, kışkırtıcı ve çekici bakışlar geziniyordu üzerinde; çünkü kıyafeti ve havası onu ele veriyor, neşe ve keyifle örülü saatlerin sadık bir yandaşı olduğunu açığa vuruyordu.

Bir köşe başında durup geri dönmeyi ve bu özel keyif gecelerinde akşam yemeği için uğramayı alışkanlık hâline getirdiği o gösterişli ve günün modası restorana doğru yürümeyi düşündü. Tam o sırada köşede genç bir kız sendeledi, buzlaşmış bir kar topağına basıp kayarak kaldırıma yığılıverdi.

Chandler hemen fırladı, kızın yanına gidip incelikli bir tavırla ayağa kalkmasına yardım etti. Kız seke seke binanın duvarına gidip sırtını yasladı, kibarca teşekkür etti Chandler'e. "Sanırım bileğimi burktum" dedi, "düşerken kıvrılıverdi."

"Çok acıyor mu?" diye sordu Chandler.

"Sadece üzerine bastığımda. Bir iki dakika içinde geçer herhâlde."

"Bir yardımım olabilirse" dedi genç adam, "bir taksi çağırayım veya..."

"Teşekkürler" dedi genç kız hafif bir sesle, fakat içten bir tavırla. "Zahmet etmeyin, sakarlık ettim. Ayakkabılarımın suçu yok."

---

* (Fr.): Güzel dünya, varlıklıların şatafatlı yaşamı. (ç.n.)

Chandler kıza bakarken ilgisinin giderek arttığını duyumsadı. Güzel bir kızdı, gözlerinde neşe ve sevecenlik okunuyordu. Ucuz görünümlü, düz, siyah bir giysi vardı üzerinde; tezgâhtar kızların giydiği bir tür üniformayı andırıyordu. Tek süsü kadifeden bir şerit ve fiyonk olan basit, siyah bir hasır şapkanın kenarlarından parlak kumral saç bukleleri süzülüyordu. Kendine saygısı olan işçi kızları simgeleyen bir model olarak poz verebilirdi, hem de en iyisinden.

Genç mimarın aklına birden bir fikir geldi. Akşam yemeğini birlikte yemeyi teklif edecekti kıza. Hoş, fakat yalnız geçen bu dönemsel şölenlerinde eksik olan şey, karşısında duruyordu. Bir kadının birlikteliğini ekleyebilirse kısa süren bu lüks mevsiminin keyfi iki katına çıkabilirdi. Bu kız bir hanımefendiydi, emindi bundan. Davranışları ve konuşmasından anlaşılıyordu. Ve gösterişsiz kıyafetine karşın onunla bir masada bulunmaktan hoşlanacakmış gibi bir duyguya kapılmıştı Chandler.

Bu düşünceler hızlıca geçti belleğinden ve sonunda teklif etmeye karar verdi. Kuşkusuz, görgü kurallarına aykırıydı bu; fakat çalışan kızlar bu tür olaylarda formaliteleri pek umursamazdı. Onlar genellikle erkekleri kurnazca bir değerlendirmeden geçirir ve yararsız geleneksel kalıplardan çok kendi yargılarına güvenirlerdi. Cebindeki on dolar hesaplı harcandığında iki kişilik iyi bir akşam yemeği için yeterdi. Bu yemeğin kızın sönük gündelik yaşamında harika bir deneyim olacağı kuşkusuzdu. Ayrıca kızın bu akşam yemeğini canlı bir teşekkür duygusuyla yaşaması Chandler'in hesabına ek birer zafer ve keyif artısı olarak geçecekti.

İçtenlikli bir ciddiyetle, "Sanırım ayağınız.." dedi kıza, "yani ayağınızın sandığınızdan daha uzun süre dinlenmesi gerekiyor bence. Bunun için bir önerim var. Kabul ederseniz hem ayağınıza bu dinlenme fırsatını verir hem de bana bir iyilikte bulunmuş olursunuz. Siz köşede yere düştüğünüzde

ben tek başıma akşam yemeğine gitmek üzereydim. Benimle gelin; birlikte hoş bir yemek yer ve sohbet ederiz. Eminim bileğiniz bu arada sizi eve götürecek kadar iyileşir."

Kız birden başını kaldırıp Chandler'in yakışıklı yüzünde gezdirdi bakışlarını. Gözleri bir anlığına parladı, sonra sevecen bir tavırla gülümsedi. "Fakat birbirimizi tanımıyoruz ki... doğru olmaz, öyle değil mi?"

"Bunda yanlış olan bir şey yok" dedi genç adam, kibarca. "İzin verin kendimi tanıtayım; Chandler Towers. Yemeğimizden sonra, yani güzel geçmesi için elimden geleni yapacağım akşam yemeğinden söz ediyorum, iyi akşamlar diler veya kapınıza kadar eşlik ederim size, nasıl isterseniz."

"Fakat ya üstüm başım?" dedi kız, Chandler'in kusursuz kıyafetine bakarak; "bu eski elbise ve şapkayla mı?"

"Boş verin" dedi Chandler neşeyle. "Üzerinizdekilerle en gösterişli yemek giysisi içindeki bir kadından daha hoş göründüğünüzden eminim."

Genç kız sekerek adım atmaya çalışırken, "Bileğim hâlâ acıyor" dedi. "Teklifinizi kabul ediyorum Bay Chandler. Bana Miss Marian diyebilirsiniz."

"Tamam, böyle gelin Miss Marian, zaten çok yürütmeyeceğim sizi. Yakında çok iyi bir restoran var, müşterileri saygıdeğer kişilerdir; koluma girin, yavaş yavaş yürüyün. Tek başına yerken yalnızlık çekiyor insan. Ayağınızın kaymasına biraz sevindim doğrusu."

Masaya yerleşip başlarında garson dolanmaya başladığında Chandler bu özel akşam serüvenlerinden aldığı gerçek keyfi yaşamaya başlamıştı.

Restoran, Chandler'in her zamanki tercihi olan, Broadway'in biraz daha aşağısındaki kadar gösterişli değildi, ama neredeyse yakındı ona. Masalar varlıklı görünen müşterilerle doluydu. İyi bir orkestra, konuşmaları bastırmayan bir havada çalıyordu; mutfak ve servis, eleştiri kabul etmeyen

bir düzeydeydi. Chandler'in masa arkadaşı ucuz giysisi ve şapkasıyla bile yüzünün ve bedeninin doğal güzelliğine seçkinlik ekleyen bir duruşla oturuyordu karşısında.

Chandler'ın canlı, fakat ağırbaşlı duruşuna, sevecenlik saçan mavi gözlerine bakarken kızın sevimli yüzünde hayranlıktan pek de uzak olmayan bir şeylerin bulunduğu kesindi.

Sonra Manhattan Çılgınlığı'na kapıldı Chandler Towers. Gösteriş yapma coşkusu, Övünme Mikrobu ve Kasıntı Belası ele geçirdi onu. Bulunduğu yer Broadway'di; debdebe ve moda çemberinin içindeydi; ona bakan gözler vardı. Bu komedinin sahnesinde sosyetik bir kelebeğin bir gecelik rolü ile varlıklı ve zevk sahibi bir aylağı oynamayı üstlenmişti. Bu rol için donanımlıydı ve iyilik meleklerinin tümü o rolü oynamasına engel olacak güçten yoksundular.

Chandler, Miss Marian'ın karşısında konuştu da konuştu, bol keseden attı. Kulüplerden, çay partilerinden, golften, atçılıktan, balolardan, yurtdışı turlarından söz etti; Larchmont rıhtımına bağlı bir yat sahibiymiş gibi dokundurmalarda bulundu. Kızın bu boş konuşmalardan çok etkilendiğini görebiliyordu. Gösteriş düşkünlüğünü zenginlik üzerine rastgele seçtiği sözcüklerle pekiştirirken tanıdıklarıymış gibi birkaç isim de saydı, hani işçi sınıfının saygıyla söz ettikleri tanınmış güncel isimlerden. Chandler'in kısa günüydü bu; o da alabileceğinin en iyisini kendi bildiği ve gördüğü biçimde söküp alıyordu. Benmerkezciliğinin kendisi ile çevresindeki her şeyin arasına indirdiği pus katmanı arasından kızın altın gibi parlayan varlığını birkaç kez ayırt etti yine de.

"Sözünü ettiğiniz yaşam biçimi" dedi kız, "çok boş ve amaçsız görünüyor. İlgi alanınızı genişletecek bir işiniz yok mu bu dünyada?"

"İş mi dediniz, Miss Marian?" dedi Chandler, sesini biraz yükselterek. "Bir düşünün hele; her gün akşam yemeği için

kıyafet değiştirmek, öğleden sonraları yarım düzine ziyarette bulunmak, bir at arabasından biraz daha hızlı gitseniz her köşede otomobilinize atlayıp sizi karakola götürmeye hazır bir polis... Biz aylaklar, ülkenin en ağır işçileriyiz aslında."

Yemek son bulmuş, garsona yüklü bir bahşiş verilmişti. İki genç, karşılaştıkları köşeye doğru yürüdüler. Miss Marian'ın yürüyüşü düzelmişti, sekmesi dikkat çekmiyordu artık.

"Teşekkürler, çok güzel vakit geçirdim" dedi kız, içtenlikle. "Eve dönmeliyim şimdi; yemek çok hoştu Bay Chandler."

Genç adam, kibarca gülümseyerek kızla el sıkıştı. Bu arada kulübündeki bir briç partisiyle ilgili bir şeyler söyledi. Hızlı adımlarla Doğu Yakası'na doğru giden kızın arkasından baktı bir süre, sonra bir taksi çevirdi.

Serin yatak odasında akşamlık kıyafetini altmış dokuz günlük bir dinlence için dolaba kaldırırken düşünceliydi Chandler. "Harika bir kızdı" dedi kendi kendine, "çalışmak zorunda kalmış olsa bile her yönüyle düzgün bir kızdı, bundan eminim. Keşke bütün o zırvalıklar yerine gerçeği söyleseydim, belki o zaman aramızda... fakat lanet olsun, ne yapayım, kıyafetime uygun davranmak zorundaydım."

Manhattan Kabilesi'nin kırsal çadırlarında doğup büyüyen yiğit savaşçı işte böyle konuştu.

Genç kız, kendisini ağırlayan delikanlıdan ayrılır ayrılmaz hızlandı, birkaç blok sonra çok alımlı ve oturaklı bir binanın önünde durdu. Binanın baktığı cadde Mammon* ile ikincil tanrıların arabalarını sürdükleri ana yoldu. Marian aceleci tavırlarla binaya girdi ve üst kata çıktı. Orada güzel ev giysileri içinde endişeyle pencereden bakan genç ve güzel bir kadın bekliyordu onu.

"Seni çılgın şey" dedi büyük olan kız. "Bizi böyle korkutmaktan ne zaman vazgeçeceksin? Üzerindeki bu paçavram-

* Mammon: İncil'de sözü geçen, yeryüzündeki geçici zenginliği ve parasal hırsı kişileştiren simgesel bir tanrı. (ç.n.)

sı elbise ve başında Marie'nin şapkası ile evden fırlayalı iki saat oldu. Annemiz çok endişelendi. Şoförü arabayla seni aramaya gönderdi. Yaramaz ve düşüncesiz bir kediciksin sen."

Abla olan kız bir düğmeye bastı. Gelen hizmetçiye, "Marie" diye seslendi, "anneme git de Miss Marian'ın döndüğünü söyle."

"Beni azarlama abla" dedi Marian, "sadece bir koşu Madam Theo'ya gidip ek parça için pembe yerine leylak rengi kullanmasını söylemek istedim. Giderken giydiğim elbise ile Marie'nin şapkası tam istediğim gibi oldu. Eminim herkes beni tezgâhtar kızlardan biri sanmıştır."

"Yemekten yeni kalktık şekerim, geç kaldın."

"Biliyorum. Kaldırımda ayağım kaydı, bileğimi burktum. Yürüyemeyince seke seke bir restorana girip acısı dinene kadar oturdum orada. İşte bu yüzden geciktim."

İki kız, akıp giden araçların ışıklarına bakarak pencerenin önüne oturdular. Genç olan, başını ablasının kucağına yaslayıp sarıldı ona. "Elbet bir gün" dedi, dalgın bir tavırla, "ikimiz de evleneceğiz. Varlıklıyız ve bu yüzden toplumu hayal kırıklığına uğratamayız. Sevebileceğim erkek nasıl biri olurdu, bilmek ister misin abla?"

"Söyle bakalım, sersem şey" dedi abla.

"Yoksul kızlara kibar ve saygılı davranan, iyi huylu ve yakışıklı, flört etmeye çalışmayan, mavi gözlü, sevecen bakışlı bir erkeği sevebilirdim. Fakat yalnızca bir amacı, tutkusu, işi varsa sevebilirdim onu. İşinde izlediği yolda destek olabilirsem yoksul olmasına bile aldırmazdım. Fakat sevgili ablacığım, karşımıza sık sık çıkan, sosyete ile kulüpleri arasında aylak bir yaşam süren türden bir erkeği sokakta karşılaştığı yoksul kızlara sevecen davransa ve gözleri mavi olsa bile sevemezdim.

Öykünün özgün adı: "Lost in Dress Parade".
Yer aldığı kitap: *The Four Million*.

başarısız varsayımlar

Avukat Gooch, tüm dikkatini mesleğinin inceliklerine adamıştı. Fakat belleğini avutmak için imgesel bir keyif kaçamağı yapma hakkı tanımıştı ona. Bürosunun bulunduğu daireyi bir geminin karnına benzetmekten çok hoşlanıyordu. Büro, birinden diğerine açılan kapılarıyla üç odadan oluşuyordu. Bu kapıların kapatılması da olanaklıydı kuşkusuz.

"Gemiler güvenlik amacıyla karınlarında birbirinden ayrı, su sızdırmaz bölümlerle inşa edilir" diyordu Avukat. "Bölümlerden birinde sızıntı olur da o bölüm suyla dolarsa gemi zarar görmeden yoluna devam eder. Ayrı bölümler olmasaydı bir sızıntı gemiyi batırırdı. Ben büromda müşterilerle görüşürken, çıkar çatışması içinde olan başka müşterilerin geldiği sıkça görülen bir durumdur. Archibald'ın yardımıyla –geleceği olan bir elemanımdır o– tehlikeli akışı diğer bölümlere kaydırır, aynı anda her bir bölümün dibine mesleki iskandilimi sallandırırım. Gerekli olursa müşteriler koridora çıkarılır ve çıkış merdivenlerine doğru yolcu edilebilir ki bu duruma güverteden su salıverme diyebiliriz. Böylece iş gemisi batmaz; oysa onu geçindiren şeyler ambarda birbirine karışır durumda bırakılsaydı batardık belki de... ha, ha, ha!"

Hukuk yavandır; iyi şakaların sayısı azdır. Görüşmelerin tekdüzeliğini, haksızlıkların can sıkıcılığını ve duruşmaların

ağır havasını hafifletmesi için Avukat Gooch'un mizah olgusunu biraz zorlamasına göz yummak gerekiyor.

Avukat'ın mesleki yaşamının önemli bir bölümünü evlilik kurumunda yaşanan mutsuzluklar oluşturuyordu. Evlilik bağları birtakım karışıklıklar yüzünden gevşemişse arabuluculuk yapıyor, ortamı yatıştırıyor ve hakemlik yapıyordu. Evlilik yanlış anlamalardan dolayı zedelenmişse araları düzeltiyor, taraf tutup savunuyordu. Daha ciddi durumlarda ise her zaman müşterilerinin hafif cezalar almasını sağlıyordu. Elinde iki kenarı keskin kılıcıyla evlilik prangalarını kesip atan savaşçı biri olmamıştı Avukat. Yıkmak yerine yapmakla, ayırmak yerine birleştirmekle, sürüyü dağıtmak yerine aptallıkları sonucu sağa sola dağılanları tekrar ağıla yönlendirmekle tanınmıştı. Etkili sözleri ve dokunaklı çağrılarıyla kadının ve erkeğin ağlayarak birbirlerinin kollarına atılmalarını sağladığı çok olay vardı. Çocukları da kullanıp yöneterek işin içine kattığı olurdu; hem bunu öyle güzel yapardı ki, uygun bir anda verilen bir işaret üzerine çocuğun, "Baba, n'olur, bana ve anneme geri dön" diye sızlanan ağlamaklı sesi günü kurtarır ve sallantıdaki bir evin sütunlarını ayakta tutardı.

Önyargısız kişiler, Avukat Gooch'un anlaşma sonucu birbirlerine geri dönüş yapan bu müşterilerden davaları yargı önüne çıkmış gibi yüksek ücret aldığı kanısındaydılar. Önyargılı kişiler ise daha sonra pişman olan çiftlerin boşanmak için geri geldiklerinde Avukat'ın ücretini ikiye katladığı görüşündeydiler.

Haziran geldiğinde Avukat Gooch'un hukuk gemisi –kendi deyişiyle– rüzgârsızlıktan yol almaz olmuştu. Boşanma değirmeni Haziran'da yavaş yapar öğütme işini; bu ay, Cupid* ile Hymen'in** ayıdır.

---

* Roma mitolojisinde aşk tanrısı Cupido. (Yunan'da Eros.) (ç.n.)

** Hymen veya Hymenaios: Yunan mitolojisinde evlilik tanrısı. (ç.n.)

Bu nedenle Avukat Gooch, müşterisiz dairesinin orta odasında boş oturuyordu. Küçük bir ön oda bu bölümü koridora bağlıyor, daha doğrusu ondan ayırıyordu. Archibald'ın görev yeriydi burası. Delikanlı, gelen ziyaretçiler beklerken onların kartvizitlerini veya isimlerini alıyor, patronuna iletiyordu.

Bir gün güm güm vuruldu dış kapıya.

Archibald kapıyı açtığında gelen ziyaretçi onu gereksiz bir eşyaymış gibi yana savurarak içeri girdi ve nezaket kurallarına aldırmadan Avukat'ın bürosuna dalıp ılımlı bir kendini bilmezlik gösterisi içinde onun karşısındaki bir koltuğa attı kendini.

"Siz Avukat Phineas C. Gooch'sunuz" dedi ziyaretçi. Ses tonu ve vurgulaması sözlerini sırayla soru, önerme ve suçlama havasına sokmuştu.

Avukat, yanıtlamadan önce bu yeni müşteriyi kısa, fakat iş bilir ve hesapçı bakışlarla şöyle bir değerlendirdi.

Adam, dikkat çeken bir tipti; iriyarı, hareketli, davranışlarında kendinden emin ve şirin, kuşku götürmez biçimde kibirli, hafiften kabadayı ve rahat. Giyimi iyi, fakat biraz fazla süslüceydi. Adam bir avukat arıyordu; fakat bu işin onu sıkıntıya sokup sokmadığı, bakışlarından ve atak görünüşünden belli olmuyordu.

"Adım Gooch" dedi Avukat, sonunda. Üstelenseydi Phineas C.'yi de söylerdi, ama gönüllü bilgi vermeyi iyi bir mesleki tutum olarak görmüyordu. Adamı paylar gibi, "Kartvizitinizi almadım" diye sürdürdü konuşmasını, "bundan ötürü ben ..."

"Biliyorum, kartvizitimi vermedim" diye yanıtladı ziyaretçi, soğukça. "Şimdilik böyle kalsın. Tüttürelim mi?" Adam, ayağının birini koltuğun kenarına atarken bir avuç dolusu puro attı masaya. Avukat, puroların markasını tanımıştı. Tüttürme çağrısına karşılık vermek için uygun ortamın oluştuğuna karar verdi.

"Siz bir boşanma avukatısınız" dedi kartvizitsiz ziyaretçi. Bu kez ses tonunda soru yoktu. Sözcükleri de zaten bir önerme değil, bir suçlama, bir gerçeği açığa vurur gibi çıkmıştı ağzından; hani bir köpeğe, "Sen bir köpeksin" der gibi. Avukat dinlemekle yetindi.

"Siz, çöküntüye uğramış evliliklerdeki her türlü sorunla ilgileniyorsunuz. Siz, Cupid'in yanlış taraflara attığı küçük okları çıkaran bir cerrahsınız. Hymen'in meşalesinin bir puroyu bile yakamayacak denli cılız yandığı evlere parlak lambalar yerleştiriyorsunuz. Doğru söylüyor muyum, Bay Gooch?"

"Eğretileme yollu konuşmanızın değindiği konularda bazı davalar üstlendiğim oldu" dedi Avukat, dikkati elden bırakmadan. "Bana danışacağınız sorunlu bir olay mı vardı, Bay ..." Son sözcüğüne bir vurgu koyarak durakladı.

"Henüz yok" dedi adam, purosunu havada döndürerek, "şimdilik yok. Konuya girerken, bu ön görüşmeyi gerekli kılan asıl olayda da yapacağımız gibi dikkatli olalım. Düzeltilmesi gereken bir evlilik kargaşası var. Fakat size isim vermeden önce bu kargaşanın boyutları hakkında dürüst... yani mesleki görüşünüzü almak istiyorum. Sorunu ölçüp biçmenizi istiyorum; yani soyut olarak, anlıyor musunuz? Ben Bay Hiçkimse'yim ve size anlatacak bir hikâyem var. Sonra neyin ne olduğunu söylersiniz. Telsizimi aldınız mı?"

"Yani varsayıma dayalı bir olay anlatmak istiyorsunuz?" diye fikir yürüttü Avukat.

"Evet, aradığım sözcük buydu, varsayım. Olayı anlatayım. Diyelim ki bir kadın var; alımlı, güzel bir kadın. Bu kadın, kocasından ve evinden kaçıyor. Oturduğu kente birkaç emlak işi için gelen bir adama fena hâlde tutuluyor. Kadının kocasına Bay Thomas R. Billings diyebiliriz, çünkü ismi bu. Lothario* kahramanımız Henry K. Jessup. Billings'ler buradan

* 18. yüzyılın başında popüler olmuş bir trajedinin kadın avcısı kahramanı. (ç.n.)

epey uzakta, Susanville adında küçük bir kasabada oturuyorlar. Jessup, kasabadan ayrılalı iki hafta oldu. Bayan Billings de ondan bir gün sonra evinden ayrılıp adamın peşinden gitti. Kadın, Jessup denen herife ölesiye sevdalı. Bunun için hukuk kitaplığınız üzerine bahse girebilirsiniz."

Müşteri son sözlerini öyle bir keyifle söylemişti ki, meslek yaşamında birçok olay yaşamış olan Avukat'a bile itici gelmişti bu sözler. Avukat, bu ahmak ziyaretçide bir kadın katilinin kibrini ve başarılı bir boşgezenin kendini beğenmiş bencilliğini apaçık görebiliyordu artık.

Ziyaretçi, "Şimdi, diyelim ki" diye sözlerini sürdürdü, "bu Bayan Billings evinde mutlu değil. Geçimlerine değer biçsen o ve kocası bir sent bile etmez. Uyumsuzlukları zirvede. Kadının hoşlandığı şeylere Billings duyarsız. Her gün kedi köpek gibi hırlaşırlar. Kadın, bilim ve kültür yönünden eğitimlidir, toplantılarda yüksek sesle bir şeyler okur. Billings devrede yoktur. Kafa geliştirici şeyler umurunda değildir. Kadın, adamın bir iki sınıf üstündedir. Şimdi, Avukat Bey, yanlışlar ve doğrular arasında haktanır bir denge kurulması bağlamında böyle bir kadının Billings'i yere çalıp kendisine değer verebilecek bir adama eş olması uygun düşmez mi?"

"Uyumsuzluk hiç kuşkusuz evliliklerde yaşanan anlaşmazlık ve mutsuzlukların kaynağıdır" dedi Avukat. "Bu durum kanıtlandığında boşanma uygun bir çözüm olarak ortaya çıkar. Siz, pardon, bu Jessup denen adam, kadının geleceğini güvenle emanet edebileceği nitelikte biri midir?"

"Evet, onun üzerine bahse girebilirsiniz" dedi ziyaretçi, başını güvenle sallayarak. "Jessup düzgün adamdır. Kasaba halkının Bayan Billings hakkında dedikodu yapmasını önlemek için kasabadan ayrılması bunu göstermiyor mu? Ama kadın onun peşinden gitti ve şimdi adam hiç kuşkusuz onu yanında tutacaktır. Kadın boşanırsa her şey yasal ve düzgün olur, tam Jessup'a göre."

"Peki, şimdi dilerseniz yine varsayımla devam edelim, bu olayda beni avukatınız olarak tutarsanız, ne..."

Müşteri bir itkiye kapılarak ayağa fırladı. "Bırakın şu varsayım zırvalığını" diye bağırdı sabırsızca. "Bırakalım da sadede gelelim. Şimdiye dek benim kim olduğumu anlamışsınızdır herhâlde. O kadının boşanmasını istiyorum. Masrafı ben karşılayacağım. Bayan Billings'i özgür kıldığınız gün size beş yüz dolar ödeyeceğim." Müşteri, cömertliğini vurgulamak ister gibi yumruğunu masaya indirdi.

Avukat, "Durum böyleyse..." diye söze başlarken ön odanın kapısından Archibald daldı içeri. "Bir bayan sizi görmek istiyor efendim" dedi haykırır gibi. Gelen her müşteriyi hemen haber vermesi için tembihliydi. Gelenleri geri çevirmek olmazdı elbette.

Avukat Gooch, bir numaralı müşterinin koluna girerek tatlı dilli, hoş bir tavırla bitişik odaya aldı onu. "Burada birkaç dakika bekler misiniz" dedi. "En kısa zamanda dönüp görüşmemizi sürdüreceğim. Çok zengin bir bayan müşterimin gelmesini bekliyordum; vasiyetname işi varmış. Hemen dönerim."

Kabına sığmayan ziyaretçi uysallaştı, oturdu ve bir dergi aldı eline. Avukat, aradaki kapıyı dikkatle kapatarak orta büroya döndü. "Bayanı içeri al, Archibald!" diye seslendi komut bekleyen delikanlıya.

Uzun boylu, sert bakışlı ve çok güzel bir kadın girdi odaya. Giysi deyip geçtiğimiz sıradan şeyler değildi üzerindekiler. Uzun, bol ve gösterişli biçimde dökümlüydü giydikleri. Sağlam bir kişilik sahibi ve zengin bir iç dünyası olduğu parlak gözlerinden anlaşılabiliyordu. Yeşil bir çanta ile bir şemsiye vardı ellerinde. Şemsiyenin de bir giysisi vardı, sahibininki gibi bol ve dökümlü. Kadın, Avukat'ın karşısına geçip oturdu.

"Siz avukat Phineas C. Gooch musunuz?" diye sordu. Ses tonu içtenlikten uzaktı, resmîydi.

"Evet, benim" diye yanıtladı Avukat, lafı dolandırmadan. Bir kadınla konuşurken asla laf dolandırmazdı. Kadınlar lafı dolandırır. Görüşmede her iki taraf aynı taktikleri kullanırsa zaman kaybı olur.

"Bir avukat olarak" diye söze başladı kadın, "insan kalbi üzerine bazı bilgiler edinmişsinizdir. Soylu ve duygulu bir kalp, bu dünyada erkek diye tanınan sefil ve değersiz zavallılar arasında gerçek eşini bulduğunda, yapmacık toplumsal yaşamımızın korkak ve bayağı âdetleri o kalbin yoluna engel olmalı mıdır sizce? Buna inanır mısınız?"

Avukat, bayan müşterilerini frenlemeye alışık olduğu ses tonuyla, "Sayın bayan" dedi, "hukukla ilgili sorunların görüşüldüğü bir büroda bulunuyorsunuz. Ben bir avukatım; ne bir filozof ne de bir gazetenin gönül postası köşesinin editörü. Bekleyen müşterilerim var. Sadede gelmenizi rica ederim."

"Tamam da, bu kadar sinirlenmenize gerek yoktu" dedi kadın, parlak gözleriyle dik dik bakıp şemsiyesini elinde döndürerek. "Ben iş için geldim buraya. Bir boşanma davasıyla ilgili görüş vermenizi istiyorum. Sıradan insanlar boşanma derler, ama aslında insan yapısı dar görüşlü yasaların neden olduğu yanlış ve onursuz koşulların düzeltilmesidir o; yani yasaların araya girerek seven bir..."

"Bağışlayın madam" diye kadının sözünü kesti Avukat, sabırsız bir tavırla, "tekrar hatırlatırım, burası bir hukuk bürosu; belki Bayan Wilcox..."

"Bayan Wilcox* uygun düşer" diye atıldı kadın, biraz sertçe. "Tolstoy da, Bayan Gertrude Atherton* da, Ömer Hayyam da ve Edward Bok* da. Hepsini okudum. Tanrı'nın insan ruhuna bağışladığı ilahi hakka ters düşen bağnaz ve dar görüşlü bir toplumun özgürlüğü yıkan kısıtlamalarını tartışmak isterdim sizinle. Fakat iş konusuna dönelim. Gö-

* Zamanın yazar ve düşünürleri. (ç.n.)

rüşünüzü alıncaya dek, sorunu size gerçek kişilerden bağımsız bir biçimde aktarmayı yeğliyorum; yani olasılıklardan söz ederek."

"Yani varsayıma dayalı bir olay anlatmak istiyorsunuz?"

"Ben de öyle diyecektim" dedi kadın, sertçe. "Şimdi, diyelim ki bir kadın var, gönlü zengin, yüreği kocaman, yaşamını tüm benliğini ortaya koyarak sürdürmek istiyor. Bu kadının bir kocası var, ama adam zekâca kendisinden çok aşağıda; beğeni düzeyi de öyle, her şeyde durum aynı. Pöh! Adam hayvanın biri. Edebiyatı hor görür. Dünyanın büyük düşünürlerinin derin sözleriyle alay eder. Aklı sadece emlak ve onun gibi bayağı işlere çalışır. Duygu zengini bir kadına eş olabilecek nitelikte değildir. Diyelim ki bu kadın, günün birinde idealindeki erkekle karşılaşıyor; zeki, duygulu ve güçlü bir erkek. Seviyor onu. Bu erkek, yeni kurulmuş bu ilişkinin heyecanını yaşıyor, ama öyle soylu ve saygıdeğer ki açık edemiyor duygularını. Âşığının yanından kaçıyor. Kadın, aydınlığa kavuşmamış bir toplumsal sistemin kendisi için hazırladığı prangaları tam bir kayıtsızlıkla çiğneyerek adamın peşinden gidiyor. Şimdi söyleyin bakalım, bir boşanmanın bedeli nedir? Şair Eliza Timmins, boşanmak için üç yüz kırk dolar harcamıştı. Ben de, yani sözünü ettiğim o kadın da, bu denli düşük bir ücretle bu işin üstesinden gelebilir mi?"

"Madam, son iki ya da üç cümleniz, içerdikleri incelik ve berraklıkla beni hoşnut bıraktı. Varsayımı bıraksak da isimlerle birlikte iş konusuna dönsek diyorum."

"Bence de uygun" dedi kadın, hayran olunası bir çabuklukla bu gelişmeye ayak uydurarak. "Yasal anlamda eşi, fakat ruhsal bağlamda eşi olmayan karısının mutluluğu ile doğanın o kadına uygun eş gördüğü soylu erkek Henry K. Jessup arasında duran aşağılık hayvanın adı Thomas R. Billings'dir. Ben de –dramatik bir açıklama yapar gibi bitirdi sözlerini– Bayan Billings'im."

Tam o sırada Archibald odaya dalarak, "Bir bey sizi görmek istiyor efendim" dedi, yine yüksek sesle. Avukat ayağa kalktı, kadına yaklaşarak, "Bayan Billings" dedi nazikçe, "sizi birkaç dakika için yandaki odaya almama izin verir misiniz? Bir vasiyetname işi için zengin bir beyefendiyi bekliyordum. Hemen dönerim, görüşmemize devam ederiz." Avukat, her zamanki inceliğiyle son boş odaya dek eşlik etti duygu zengini müşterisine. Çıkarken dikkatle kapattı kapıyı.

Archibald'ın içeri aldığı yeni ziyaretçi ince yapılı, huzursuz görünümlü, orta yaşlı bir adamdı. Kederli ve endişeli bir ifade vardı yüzünde. Avukat'ın gösterdiği sandalyeye otururken yanındaki küçük el çantasını yere bıraktı. Üstü başı düzgündü, fakat biraz yıpranmıştı giysileri; yolculuktan tozlanmış oldukları da dikkat çekiyordu. Heyecanlı, fakat iş görüşmesi yapar gibi bir tavırla, "Boşanma davaları konusunda uzmanlaşmış bir avukatsınız" dedi.

"Çalışma alanıma başka konular da..."

"Biliyorum" diye Avukat'ın sözünü kesti üç numaralı müşteri. "Söylemenize gerek yok. Sizin hakkınızda çok şey duydum. Size bir olay anlatacağım, ama bu olayla herhangi bir ilgimin olup olmadığını belli etmeden yapacağım bunu."

"Yani varsayıma dayalı bir olay anlatmak istiyorsunuz?"

"Öyle diyebilirsiniz. Ben kendi hâlimde bir işadamıyım. Olabildiğince kısa konuşacağım. Önce varsayım konusu kadını ele alalım. Diyelim ki bu kadın, gönlünce bir evlilik yapamamış. Birçok yönden üstün nitelikli, güzel ve alımlı denilebilecek bir kadın. Edebiyat dediği şiir, düzyazı ve bu gibi şeylere adamış kendini. Kocası, işini yürütmeye çalışan basit bir adam. Evleri mutluluk yüzü görmemiş. Adam uğraş vermiş, ama olmamış. Derken bir adam, bir yabancı, bazı emlak işleri için onların oturduğu sakin kasabaya geliyor.

Kadın, o adamla tanışıyor ve anlaşılması olanaksız bir biçimde tutuluyor ona. Adama gösterdiği ilgiyi o denli açık ediyor ki adam kasabada daha fazla duramayıp kaçıyor oradan. Kadın ise kocasını ve evini terk ederek adamın peşinden gidiyor; her türlü rahatlığı yaşadığı evini kendisine böylesine garip bir tutku aşılayan o adamın yanında olmak için yüzüstü bırakıyor. Bir kadının sorumsuz bir çılgınlığa kapılarak yuvasını yıkmasından daha üzücü bir şey olabilir mi?" diye sözlerini bitirirken sesi titriyordu müşterinin.

Avukat, "olamaz" yolunda bir görüş verdi yarım ağızla.

"Peşine takıldığı o adam" diye sözlerini sürdürdü ziyaretçi, "onu mutlu edecek bir adam değil; ama kadın, yabanıl ve saçmalık kertesinde bir aldanışa kapılarak onun yanında mutlu olacağını sanıyor. Oysa kocası, birçok anlaşmazlıklara karşın onun duyarlı ve özel doğasını anlayabilecek tek kişi, fakat kadın şimdi bunun ayırdına varacak durumda değil."

"Sunmuş olduğunuz bu olayda boşanmayı akla yakın bir çözüm olarak görür müsünüz?" diye sordu Avukat. Görüşmenin iş alanından epey uzaklaşmakta olduğu kanısındaydı.

"Boşanma mı!" diye bağırdı müşteri, ağlar gibi. "Hayır, hayır, boşanma değil. Bay Gooch, sizin sempati ve sevecenlikle arabuluculuk yaptığınız, birbirlerine yabancılaşmış eşleri tekrar bir araya getirdiğiniz birçok davadan haberim var. Varsayıma dayalı olayı bırakalım. Bu üzücü olayda acı çekenin ben olduğumu gizlemeye artık gerek görmüyorum. İsimlere gelince, Thomas R. Billings ve eşi ile eşin sevdalandığı adam olan Henry K. Jessup."

Üç numaralı müşteri, elini Avukat'ın omzuna koydu. Solgun yüzünde derin bir duygusallık okunuyordu. "Tanrı aşkına" dedi, heyecan içinde, "bu sıkıntılı günümde yardım edin bana. Bayan Billings'i arayın, bulun ve üzünç kaynağı çılgın-

lığını sürdürmeye son vermesi için ikna edin onu. Kocasının, evine ve kendisine dönmesini istediğini söyleyin ona; dönmesini sağlayacak ne olursa yerine getirileceğine söz verin. Bayan Billings fazla uzakta olamaz. Yolculuklardan ve yorgunluktan perişan durumdayım. İzleme sırasında iki kez gördüm onu, fakat koşullar nedeniyle görüşemedik. Benim için bu görevi üstlenir misiniz, Bay Gooch? Size minnettar kalırım."

Avukat, müşterinin son sözleri üzerine kaşlarını hafifçe kaldırarak, "Doğrudur" dedikten sonra, hemen gerçek bir iyiliksever tavrı takındı, "evlilik bağlarını koparmak isteyen çiftleri aceleyle ve sabırsızlıkla verdikleri kararlarından vazgeçmeye ve uzlaşıp evlerine dönmeye ikna ederek başarılı olduğum birkaç dava var. Fakat size kesinlikle söyleyebilirim ki bu çoğunlukla güç bir iştir. Tartışma, sabır, direnme ve bunlara ek olarak etkin ve güzel söz söyleme becerisinin süreçteki paylarını, oynadıkları rolleri bilseniz şaşırırsınız. Fakat bu olayda duygudaşlığım tamamen sizin yanınızda olacaktır. Söz konusu çifti tekrar bir araya getirmek beni mutlu edecektir." Birden aklına gelmiş gibi saatine bakarak, "Fakat" dedi Avukat, "zamanım değerlidir."

"Biliyorum" dedi müşteri, "davayı alır ve Bayan Billings'i adamın peşine düşmekten vazgeçirirseniz size derhal bin dolar ödemeye hazırım. Susanville'de son günlerde canlanan emlak işlerinde biraz para kazandım, bu parayı seve seve gözden çıkarabilirim."

Avukat ayağa kalkarak, "Birkaç dakika bekleyin lütfen" dedi. Tekrar saatine baktı. "Yan odada bir müşterim vardı, neredeyse unutuyordum onu. Hemen dönerim."

Şimdi durum tam Avukat Gooch'un istediği kıvama gelmişti. Böyle çatallı, karışık ve olasılıklara açık sorunları çok severdi. Elinin altında, birbirinden habersiz oturan üç insanın mutluluklarının ve yazgılarının efendisi olduğunu düşünmekten çok hoşlanmıştı. Kurguladığı o eski gemi

tasarımı geldi aklına. Fakat şimdi çökmüştü o tasarım; çünkü gerçek bir geminin her bölümünün dolu olması, geminin güvenliğini tehlikeye atardı. Oysa kendi iş gemisi dolu bölümleriyle güzel, dolgun bir ücretin beklediği kârlı bir limana doğru yol alabilirdi şimdi. Yapacağı tek şey bölümlerdeki endişeli yüklerden biriyle en iyi pazarlığı yapabilmekti kuşkusuz.

Önce Archibald'a seslendi. "Dış kapıyı kilitle, kimseyi içeri alma." Sonra sessiz ve uzun adımlarla bir numaralı müşterinin beklediği odaya gitti. Adamcağız purosu ağzında, ayakları masada, dergisinin sayfalarını çevirerek sabırla oturuyordu. Avukat'ın girdiğini görünce, "Ee, ne oldu, kararınızı verdiniz mi?" diye sordu, neşeyle. Hanımefendiyi boşatmak için beş yüz dolar yetiyor mu?"

"Ön anlaşma ücreti olarak mı?"

"Yoo, işin tamamı için; yetmez mi?"

"Ücretim" dedi Avukat, "bin beş yüz dolardır. Beş yüzü peşin, kalanı boşanma kararı verilince."

Yüksek perdeli bir ıslık geldi bir numaralı müşteriden. Ayaklarını yere indirdi. "Sanırım anlaşamayacağız" dedi ayağa kalkarken. "Susanville'deki küçük bir emlak işinden beş yüz dolar kazanmıştım. Bayanı özgür kılmak için her şeyi yapardım, ama boyumu aşar bu."

"Peki, bin iki yüz dolar uygun olur mu?" diye sordu Avukat.

"Sınırım beş yüz dolar" dedi müşteri, şapkasını giyerken. "Galiba daha ucuz bir avukat aramam gerekiyor."

"Bu taraftan lütfen" dedi Avukat, koridora açılan kapıyı göstererek.

Adam odadan çıkıp merdivenlere doğru yöneldiğinde; Avukat, kulağına inen bir saç perçemiyle oynayarak, "Bay Jessup çıktı" diye mırıldandı gülümseyerek. "Şimdi de yüzüstü bırakılmış kocaya bakalım." Orta odaya döndü ve iş görüşmesi yapan tavrını takındı yeniden.

"Anladığıma göre" dedi üç numaralı müşteriye, "Bayan Billings'i evine döndürürsem veya bu konuda bir katkım olursa ve onu ateşli bir tutku beslediği adamın peşinden çılgınca koşmaktan vazgeçirirsem bin dolar ödemeyi kabul ediyorsunuz. Aynı zamanda dava şu anda söz konusu koşullarla bana verilmiş oluyor; doğru mu?"

"Tamamen" dedi müşteri, istekli bir tavırla. "Parayı nakit olarak iki saat içinde getirebilirim.

Avukat ayağa kalktı. İnce yapısı irileşmiş gibiydi. Başparmakları yeleğinin kol ağızlarını arıyordu. Bu tür davaları üstlenirken her zaman takındığı duygudaş bir sevecenlik ifadesi vardı yüzünde.

"O zaman bayım" dedi, yüz ifadesini ses tonuna yansıtarak, "sizi kısa zamanda sıkıntılarınızdan kurtaracağıma söz verebilirim. Tartışma ve ikna etme konularında kendime güvendiğim kadar, insan yüreğinin iyiye doğru olan doğal yönelişine ve bir kocanın sarsılmaz sevgisinin güçlü etkisine de güvenirim. Bayım, Bayan Billings burada, bu odada" derken kapıyı işaret etti Avukat. "Onu hemen çağıracağım, birlikte ona rica..."

Avukat durakladı; çünkü üç numaralı müşteri, altındaki bir yay onu sıçratmış gibi sandalyesinden fırlamış ve çantasını kapmıştı.

"Ne demek istiyorsun?" diye bağırdı adam, "o kadın burada mı? Onu elli kilometre arkamda bıraktığımı sanıyordum." Müşteri, açık pencereye doğru koştu, dışarıya baktı, sonra da bacağının birini pervazın dışına sarkıttı.

"Durun!" diye bağırdı Avukat, şaşkınlık içinde. "Ne yapıyorsunuz? Buraya gelin Bay Billings; hatalı, fakat masum eşinizle yüzleşin. Birlikte ricacı olursak eminim..."

"Billings mi?" diye bağırdı adam, kendini kaybetmiş gibiydi. "Aptal herif, Billings kimmiş gösteririm sana!" Döndü ve elindeki çantayı Avukat'ın kafasına fırlattı. Çanta, şaşkın

arabulucunun alnına çarptı, bir iki adım sendeletti onu. Avukat, kendini toparladığında müşteriyi göremedi odada; adam yok olmuştu. Hemen pencereye koştu, dışarı eğildiğinde ikinci kat penceresinden atlayan kaçağın bir sundurmanın üzerinde doğrulmakta olduğunu gördü. Adam, az sonra şapkasını bile almadan sokak zeminine olan üç metrelik yükseklikten atladığı gibi şaşılacak bir hızla uçarcasına koşarak çevredeki binaların arasında gözden kayboldu.

Avukat Gooch, titreyen elini alnında gezdirdi. Düşüncelerini düzene sokmak için sık sık yapardı bunu. Şimdi belki de timsah derisinden yapılma sert çantanın çarptığı yeri ovuşturmak için yapıyordu aynı hareketi.

Çanta yerde duruyordu; açıktı, içindekiler sağa sola saçılmıştı. Gooch, mekanik bir hareketle dökülenleri toplamak için eğildi. Eline gelen ilk şey bir yakalıktı; H.K.J. harfleri işlenmişti kenarına. Diğerleri; bir tarak, fırça, katlanmış bir harita, bir sabun ve son olarak bir tomar iş mektubu. Zarfların hepsinde Henry K. Jessup'un adresi vardı.

Avukat, çantayı kapatıp masaya koydu. Bir an durakladı, sonra şapkasını giyip görevli delikanlının bulunduğu ön odaya doğru yürüdü.

"Archibald" diye seslendi sakin bir sesle, "ben Adliye Sarayı'na gidiyorum. Beş dakika sonra iç büroya gidip oradaki bayana, 'Yapacak bir şey yokmuş' der misin!"

Öykünün özgün adı: "The Hypotheses of Failure".
Yer aldığı kitap: *Whirligigs*.

san rosario'daki dostlar

Batı Ekspresi, tarifesine uygun şekilde, sabah 8.20'de San Rosario'da durdu. Trenden inen, koltuğunun altında siyah deriden kalın ve yassı bir çanta taşıyan bir adam hızlı adımlarla kasabanın ana caddesine doğru yürüdü. San Rosario'da inen başka yolcular da vardı, fakat bunların bazıları uyuşuk adımlarla istasyon lokantasına veya Gümüş Dolar barına yönelmiş, kimileri de istasyon civarındaki işsiz güçsüz takımına katılmıştı.

Çantalı adamın tavırları kendinden emin bir kişiliği yansıtıyordu. Kısa boyluydu, ama güçlü bir fiziğe sahipti; saçları kısa kesilmişti. Yüzünde kararlı ve hesap soran bir ifade vardı, bir de burundan tutturmalı altın çerçeveli gözlük. Düzgün giyiminde Doğu stili baskın çıkıyordu. Bizzat kendisi mutlak güç sahibi değilmiş de, yedeğinde taşıdığı gücünü gerektiğinde devreye sokacakmış gibi, sakin, fakat işini bilen bir havası vardı adamın.

Üç sokak geçtikten sonra kasabanın iş merkezine geldi. Burada ana caddeyi kesen bir cadde daha vardı. San Rosario'daki yaşamın ve ticaretin nabzını tutan önemli bir caddeydi bu. Bir köşede postane, karşı köşede de Rubensky'nin Giyim Mağazası bulunuyordu. Diğer uçtaki köşelerde ise kasabanın iki bankası yer alıyordu. First National ile Stockmen's National bankalarıydı bunlar. Kasabaya yeni ayak basan

adam, First National'a girdi; adımlarının canlılığını hiç bozmadan doğruca veznedarın gişesine gitti. Bankada işlemler saat dokuzda başlıyordu. Çalışanlar yerlerini almıştı, herkes müşterileri karşılamak için gerekli hazırlıkların telaşı içindeydi. Veznedar, camın öbür yanında dikilen yabancının farkına vardığında postadan çıkanlara bakıyordu.

"Banka saat dokuzda açılıyor" dedi, soğuk bir tavırla. Kasabada bankalar için çalışma saatleri belirlendiğinden beri kim bilir kaç kez söylemek zorunda kalmıştı bu sözleri.

"Biliyorum" dedi öbürü de soğuk ve kuru bir ses tonuyla. "Kartvizitimi verebilir miyim?"

Veznedar küçük, pırıl pırıl paralelkenar kartviziti gişesinin parmaklıkları arasından alıp okudu:

J. F. C. NETTLEWICK
Ulusal Banka Denetmeni

"Yandan dolaşıp içeri girin Bay Nettlewick" dedi veznedar. "Bu ilk gelişiniz, sizi tanımıyordum, böyle gelin."

Denetmen az sonra bankanın kutsal iç mekânındaydı. Ölçü, dikkat ve düzen timsali, orta yaşlı veznedar Bay Edlinger tek tek ve hiç acele etmeden her çalışanla tanıştırdı onu.

"Aslında Sam Turner yine gelir diye bekliyordum" dedi Bay Edlinger. "Dört yıldır o denetliyordu bizi. Piyasadaki durgunluğa karşın bankamızı iyi durumda bulacağınızı tahmin ediyorum. Fazla bir nakit hareketi yok, fakat fırtınalara karşı dayanıklıyızdır.

"Başdenetmenlik, Bay Turner ile benim bölgelerimizi değiş tokuş etmemizi istedi" dedi Denetmen. "O şimdi Illinois ve Indiana'daki benim eski bölgeme bakıyor. Nakit sayımıyla başlayabilir miyim lütfen?"

Veznedar yardımcısı Perry Dorsey, Denetmen'in sayması için kasadaki parayı çoktan hazır etmişti bile. Sayımın senti

sentine doğru çıkacağını biliyordu; ama gergindi, heyecanlı bir telaş içindeydi. Aslında bütün çalışanlar da aynı durumdaydı. Bu Denetmen'de bir şey vardı; buz gibi, insanın elini ayağına dolaştıran, kişiliğinden bağımsız, uzlaşmasız; öyle bir şeydi ki bu, adamın salt varlığı bile sizi suçlar gibiydi. Hiç hata yapmadığı gibi, hiçbir hatayı gözden kaçırmayan bir adama benziyordu.

Bay Nettlewick, önce banknotlara el attı. El çabukluğu yapar gibi hızlı hareketlerle desteleri saydı, sonra da ıslak sünger kabını önüne çekip destelerdeki banknotların sayımını denetledi. İnce, beyaz parmakları piyano tuşlarında gezinen usta bir müzisyenin parmakları gibi uçarcasına deviniyordu. Altın paraları gürültüyle tezgâha boca etti. Parmak uçlarının hünerli kıvraklığıyla mermer tablanın bir yanından diğerine savrulan paralardan ıslıklı sızlanma sesleri geliyordu. Çeyreklerle yarımlara gelene dek bozukluklar uçuştu havada. Beş sentlik nikelleri ve on sentlik gümüşleri de saydıktan sonra terazi getirtip ana kasadaki gümüş torbalarını tek tek tarttı. Bir önceki günden devreden bütün nakit giriş çıkış kayıtları, bazı çekler ve borç senetleri vs hakkında bir sürü soru sordu Dorsey'e. Bu işi kusursuz bir incelikle yapıyordu; ama soğuk tavırlarında öyle gizemli bir ciddiyet vardı ki, ister istemez gencin yanakları kızarıyor, sesi titriyordu.

Bu yeni gelen Denetmen, Sam Turner'e hiç benzemiyordu. Sam'in bankaya girişi bile farklıydı. Seslenerek içeri girer, herkese puro dağıtır ve görev gezilerinden devşirdiği son öyküleri anlatırdı. Dorsey'i o bildik şakasıyla selamlardı: "Merhaba Perry" derdi, "bakıyorum kasayı boşaltıp tüymemişsin daha." Turner'in nakit parayı sayması da farklıydı. Banknot destelerini bezgin bir tavırla şöyle bir yokladıktan ve ana kasaya gidip ayaklarıyla birkaç gümüş torbasını ittirdikten sonra iş biterdi. Yarımlar, çeyrekler ve gümüş on sentlik bozukluklar mı? Sam'e göre değildi onlarla uğraşmak.

Bozukluklar önüne konulduğunda, "Tavuk yemi istemem" derdi, "ben tarım sektöründe çalışmıyorum." Ne de olsa Turner bir Teksaslıydı, banka yöneticisinin eski bir dostuydu ve Dorsey'i bebekliğinden beri tanırdı.

Denetmen nakit sayımını yaparken, First National'ın yöneticisi, herkesin Binbaşı Tom diye bildiği Binbaşı Thomas B. Kingman, yaşlı atının çektiği arabasını bankanın yan kapısına yanaştırıp içeri girdi. Para saymakla meşgul Denetmen'e şöyle bir göz atıp, "at ağılı" adını taktığı, tahta parmaklıkla çevrili özel yerine geçti, masasına oturup mektuplarını okumaya koyuldu.

Az önce Denetmen'in keskin bakışlarının bile yakalayamadığı küçük bir olay yaşanmıştı. Denetmen nakit gişesindeki sayım işine giriştiğinde, Bay Edlinger başıyla hafifçe kapıya doğru işaret ederek bankanın ulaklık görevini yürüten genç Roy Wilson'a göz kırpmıştı. Roy anlamış ve şapkasını alıp koltuğunun altına sıkıştırdığı alacak defteriyle hiç acele etmeden dışarı çıkmış, çıkar çıkmaz da sağa sola sapmadan doğruca Stockmen's National'a gitmişti. O banka da açılış hazırlığı içindeydi. Bekleyen hiçbir müşteri yoktu henüz. Roy, gençliğinin verdiği kaygısızlığın ve banka çalışanlarını uzun süredir tanıyor olmanın rahatlığıyla, "Hey, millet!" diye bağırdı, "toparlanın, bizim bankaya bir denetmen geldi; sıkı bir adama benziyor. Şimdi Perry'nin masasında bozuklukları sayıyor. Ortalığı karıştırdı. Bay Edlinger bana kaş göz edip size haber vermemi istedi."

Stockmen's National'in yöneticisi Bay Buckley –yaşlıca, tıknaz, pazar gününe özel giysisini kuşanmış bir çiftçiye benzeyen bir adam- holün gerisindeki odasından Roy'un söylediklerini duydu ve yanına çağırdı onu.

"Binbaşı Kingman bankaya geldi mi?" diye sordu.

"Evet efendim, ben çıkarken arabası kapıya yanaşıyordu."

"Ona bir not götürmeni istiyorum" dedi Bay Buckley, "döner dönmez bizzat kendisine verirsin."

Bay Buckley oturup notunu yazmaya başladı.

Roy bankaya döndü ve notun bulunduğu zarfı Binbaşı Kingman'a elden verdi. Binbaşı notu okudu, sonra katlayıp yelek cebine koydu. Koltuğunda kısa bir süre derin düşüncelere dalmış gibi arkasına yaslandı, sonra kalktı ve ana kasaya gitti, üzerinde yaldızlı harflerle "İskonto Edilmiş Senetler" yazılı eski moda, şişkin bir evrak çantasıyla çıktı oradan. O çantada bankanın alacaklı olduğu senetler ve onlara ekli güvence belgeleri vardı. Binbaşı, kendine özgü sert bir tavırla çantanın içindekileri masasına boşalttı ve kâğıtları elden geçirmeye başladı.

Bu sırada Nettlewick nakit sayımını bitirmişti. Sayıları işlediği kâğıtta kırlangıç gibi sekiyordu kalemi. İçinde gizli bir kayıt tutma defteri de olduğu anlaşılan siyah çantasını açıp bu deftere hızlıca birkaç sayı çiziktirdi; sonra döndü ve gözlüklerinin alev saçan parıltısının eşliğinde Dorsey'e dikti gözlerini. Delici bakışları, "Bu sefer paçayı kurtardın, fakat..." der gibiydi.

"Nakit para tamamdır" dedi Denetmen. Oradan muhasebeci yardımcısına doğru hızlı bir geçiş yaptı. Defter sayfaları hışırtılarla çevrilmeye, uyum föyleri havada uçuşmaya başladı.

"Hesap cüzdanlarının muhasebe kayıtlarıyla tutturulmasını hangi sıklıkla yapıyorsunuz?" diye sordu birden.

"Şey... ayda bir" dedi adam, kekeleyerek. "Acaba kaç yıl ceza verirler?" diye geçiriyordu aklından.

Denetmen, "Pekâlâ" dedikten sonra muhasebeciye hamle etti. Onun baktığı, diğer bankalarla olan hesap ilişkilerinin kayıtları ve uyum föyleri hazırdı zaten. O bölümde de her şey yolundaydı. Sırada boş mevduat sertifikalarının dip koçanlı defteri vardı. Föyler fırt fırt çevrildi. Tamamdır. Hesap

aşımlarının listesi lütfen. Teşekkürler. Şimdi de bankanın boş çek yapraklarına bakalım. Bu iş de tamam.

Sonra sıra veznedar Bay Edlinger'e geldi. Yumuşak huylu Bay Edlinger, piyasadaki para hareketi, brüt kâr, bankanın sahip olduğu gayrimenkuller ve hisse senetleri hakkındaki soru yağmuru altında gergin bir tavırla burnunu ovuşturdu, gözlüklerini parlatıp durdu.

Denetmen bir sorudan öbürüne geçerken, başucunda iriyarı bir adamın dikildiğini fark etmişti. Altmışlarında, kaslı yapılı ve dinç görünümlü, saç sakalı kırlaşmış bir adamdı bu. Mavi gözlerinin delici bakışlarını Denetmen'in muhteşem gözlüklerine dikmişti.

Veznedar, "Yöneticimiz Binbaşı Kingman, bu bey de Denetmen Bay Nettlewick" diye tanıştırdı onları.

Farklı türlerin temsilcileri olan iki adam el sıkıştılar. Birisi düz çizgilerin, basmakalıp yöntemlerin ve biçimci işlerin dünyasının ürünü; öbürü ise daha özgür, daha geniş ufuklu ve doğaya daha yakın biriydi. Tom Kingman hiçbir kalıba dökülüp kalmamıştı. Katır sürücüsü, kovboy, korucu, asker, şerif, maden arayıcısı olmuş ve hayvancılıkla uğraşmıştı. Banka yöneticisi olduğunda otlaklardan, çadırlardan, zorlu yollardan gelen, birlikte at sürdükleri eski dostları hiçbir değişiklik görememişlerdi onda. Servetini Teksas sığırlarının en fazla para ettiği bir dönemde yapmış ve Rosario'daki bu bankayı kurmuştu. Yüreğinin genişliğine ve dostlarına karşı gösterdiği basiretsiz cömertliğe karşın bankada işler iyi gitmişti; çünkü Binbaşı Tom, sığırlar kadar insanları da iyi tanıyordu. Son yıllarda hayvancılıkta kârlılık düştüğü hâlde Binbaşı'nın bankası zararı büyük olmayan bankalardan biriydi.

Denetmen, saatini çıkararak neşeli bir tavırla, "Şimdi geriye krediler kaldı bakılacak" dedi, "onlarla ilgili kayıtları ve belgeleri çıkarır mısınız lütfen?"

Denetmen, bankada neredeyse rekor denilecek bir hızla çalışmış, fakat hiçbir şey atlamadan yapmıştı işini. Bankanın çalışma düzeni iyi ve kusursuzdu, bu da işini çabuklaştırmıştı. Kasabada bundan başka sadece bir banka vardı. Denetlediği her banka için devletten yirmi beş dolar ücret alıyordu. Kredilere ve iskontolara bakmak yarım saatini alırdı. O zaman hemen öbür bankaya geçebilir ve denetlemesini bitirince 11.45 trenine yetişebilirdi. O gün işyerine giden tek tren oydu. Yoksa geceyi ve pazar gününü bu hiç de ilginç olmayan batı kasabasında geçirmek zorunda kalacaktı. İşte bu yüzden elini çabuk tutuyordu Bay Nettlewick.

"Benimle gelin, bayım" dedi Kingman, Güney ve Batı ağızlarının birleştiği pes sesiyle, "birlikte inceleyelim. Borç senetlerini bankada benden daha iyi bilen yoktur. Onların arasında ağır aksak yürüyenler de var, sırtlarına fazladan birkaç damga yememiş olanlar da. Fakat tamamına yakını er geç ödenir."

Başkan'ın masasına oturdular. Denetmen, önce şimşek hızıyla senetlerin altından girip üstünden çıktı, tutarlarını topladı ve sonunda bulduğu toplamın günlük bilançolara yansıtılan kredilerin tutarına uygun olduğunu saptadı. Sonra daha yüksek tutarlı kredilere geçti ve cirantalarıyla güvence durumlarını titizlikle inceledi. Bu yeni Denetmen'in aklı, bir iz peşinde koşarken arada bir dönüp beklenmedik sıçramalar yapan bir tazı gibi çalışıyordu. İncelemesini bitirince önünde özenle istiflediği birkaç tanesi dışında bütün senetleri bir kenara itti ve mesleğe özgü biçimci ve kupkuru bir söyleve girişti:

"Bulgularıma göre, bayım, eyaletinizde yaşanan ürün verimsizliğine ve hayvancılıktaki düşük kâr durumuna karşın bankanızın durumu çok iyi. Kayıtlar ve defterler doğru ve titizlikle tutulmuş. Ödenmemiş senetlerin tutarı ve getirecekleri kayıp fazla sayılmaz. Büyük tutarlı kredilerinizi geri

çekmenizi ve piyasa canlanıncaya dek kredilerinizi sadece kısa vadelerde tutmanızı öneririm. Şimdi, bir şey daha kaldı, sonra bankanızda işim bitmiş olacak. Şu önümdeki senetlerin toplamı 40.000 dolar kadar. Üzerlerindeki kayıtlara göre çeşitli değerli kâğıtlarla 70.000 dolara ulaşan tutarda güvenceye bağlanmışlar. Fakat senetlere eklenmesi gereken bu güvence belgeleri ortada yok. Sanırım günlük kasada veya ana kasada tutuyorsunuz onları. İncelemek istiyorum."

Binbaşı Tom, açık mavi gözlerini kırpmaksızın Denetmen'e dikti: "Hayır, bayım" dedi, alçak fakat kendinden emin bir ses tonuyla. "O güvence belgeleri ne günlük kasada ne de ana kasada. Ben aldım onları. Bu durumdan dolayı beni sorumlu tutabilirsiniz."

Nettlewick, hafiften bir heyecan yaşadı. Bunu beklemiyordu. Denetmen, av sona ermek üzereyken önemli bir iz yakalamıştı.

"Ya, öyle mi?" dedikten sonra biraz duraklayıp devam etti Denetmen: "Daha kesin bir açıklama yapmanızı rica edebilir miyim?"

"Kingman, "Güvence belgelerini ben almıştım" diye yineledi sözlerini. "Kendi çıkarım için değil, eski bir dostu sıkıntılı bir durumdan kurtarmak için yaptım bunu. Gelin bayım, şu odaya geçelim de konuşalım bu konuyu."

Binbaşı, Denetmen'i arka taraftaki, bankanın özel ofisine götürdü ve kapıyı kapattı. Bir yazı masası, bir toplantı masası ve deri kaplı yarım düzine sandalye vardı odada. Bir duvarda boynuzlarının arasındaki açıklık bir buçuk metreyi bulan, çerçevelenmiş bir boğa başı asılıydı, onun karşısındaki duvarda da Binbaşı'nın eski süvari kılıcı.

Binbaşı, Denetmen için bir sandalye çekerken kendisi de pencerenin yanındaki bir sandalyeye oturdu. Buradan bakınca postaneyi ve Stockmen's National'ın kireç taşından, oymalı cephesini görebiliyordu. Oturur oturmaz konuşma-

ya başlamadı. Nettlewick, aradaki buzu kırmak için belki de buzun ısısına yakın bir şey kullanmak gerekir diye geçirdi içinden, yani resmî uyarının sesi.

"Söylediklerinizi" diye söze başladı, "herhangi bir düzeltme yapmadığınıza göre çok ciddiye alınacak şeyler; bunu bilmeniz gerekir. Görevim çerçevesinde yapmak zorunda kalacağım işlemin ne olduğunu da bilirsiniz sanırım. Konuyu ilgili yüksek denetmenlik makamına rapor..."

"Biliyorum, biliyorum" dedi Binbaşı Tom, elini sallayarak; "bankayı ulusal bankacılık yasalarını ve ilgili mevzuatı bilmeden yönettiğimi sanmıyorsunuz herhâlde. Görevinizi yapın. Beni kayırmanızı istiyor değilim. Fakat size az önce bir dostumdan söz etmiştim. Adı Bob olan bu dostum hakkında anlatacaklarımı dinlemenizi isterim."

Nettlewick, sandalyesine iyice yerleşti. Anlaşılan bugün San Rosario'dan ayrılma işi suya düşmüştü. Burada kalıp denetleme kuruluna telgraf çekecek, yeminli bir rapor hazırladıktan sonra Binbaşı Kingman için tutuklama emri çıkarttıracaktı. Ortada olmayan güvence belgelerinden dolayı belki de bankayı kapatma emri gelecekti. Denetmen'in ortaya çıkardığı ilk suç değildi bu. İncelemeleri sonucunda duygusal çözülme yaşayan insanların ürkütücü ve heyecanlı davranışları, görevi gereği takındığı o sakin tavrında birkaç kez sarsıntı yaşatmıştı ona. Küçük bir hatanın göz ardı edilmesi için bir şans –bir saatlik zaman– tanınması amacıyla banka görevlilerinin diz çöküp kadınlar gibi ağladıklarına tanık olmuştu. Bir veznedar, gözlerinin önünde kafasına bir kurşun sıkmıştı. Hataları açığa çıktığında onların hiçbiri; bu yaşlı, haşin Batılı gibi onurlu ve serinkanlı bir davranış sergilememişti. Nettlewick, "Adam konuşmak istiyorsa bırakayım konuşsun" diye düşündü; "en azından bunu borçluyum ona." Dirseği sandalyesinin kenarında, köşeli çenesini sağ avcuna yaslayarak San Rosario'daki First National bankasının başkanının itirafını dinlemeye hazırlandı.

"Bir insan kırk yıllık dostunuz ise" diye söze başladı Binbaşı Tom, "ve dostluğu iyi günde kötü günde sınanmışsa, ona küçük bir iyilik yapabilecek durumda olduğunuzda o iyiliği yapmak gelir içinizden."

("O adam için 70.000 dolarlık güvence belgeleri yolsuzluğuna bulaşarak" diye düşündü Denetmen.)

"Bob ve ben birlikte kovboyluk yaptık" diye sözlerini sürdürdü Binbaşı. İçinde bulunduğu kritik durumdan uzaklaşıp geçmişe gitmiş gibi düşüncelere dalarak yavaş yavaş konuşuyordu. "Arizona'da, New Mexico'da ve Kaliforniya'nın büyük bir kesiminde altın ve gümüş aradık. İç savaşa da birlikte katıldık, fakat farklı birliklerdeydik. Kızılderililere ve at hırsızlarına karşı yan yana dövüştük. Arizona dağlarında, beş metre karın altına gömülmüş bir barakada haftalarca açlık çektik. Şimşeklerin çakmasını güçleştiren sertlikteki fırtınalarda beraber sürü güttük. İşte böyle, Bob ve ben eski Anchor-Bar çiftliğindeki hayvan damgalama çadırında ilk kez karşılaştığımızdan beri zor günlerden geçtik. Düştüğümüz sıkıntılı durumlardan kurtulmak için birbirimize yardım etmemiz gereken zamanlar oldu. O günlerde, karşılığında hiçbir istekte bulunmadan dostunuza sıkıca kenetlenmeniz beklenirdi sizden. Büyük bir olasılıkla ertesi gün bir grup Apaçi'den kurtulmak veya bir çıngıraklı yılanın ısırdığı bacağınızı sıkıca bantladıktan sonra atına atlayıp viski getirmeye gitmesi için o dosta ihtiyacınız olacaktı. İşin özü, almak ve vermek arasında kurulacak karşılıklı özveri dengesiydi. Dostunuz karşısında bu dengede açık verirseniz ona ihtiyacınız olduğu anda açıkta kalabilirdiniz. Fakat Bob daha fazlasını yapmak isteyen bir adamdı. Hiç sınır koymazdı o.

"Yirmi yıl önce bu ilçenin şerifiydim. Bob'u başyardımcım yapmıştım. Hayvancılıkta işlerin iyi gitmesi sonucu iyi para kazandığımız günlerden önceydi bu dediğim. Ben şeriftim,

vergi toplama görevi de bana aitti. Önemli bir konumdaydım. Evliydim, bir oğlum bir kızım vardı, dört ve altı yaşındaydılar. Adliye binasına bitişik, ilçe yönetimince döşenmiş rahat bir evde kira ödemeden oturuyorduk. Para biriktiriyordum. Ofis işlerinin çoğunu Bob yapıyordu. İkimiz de sıkıntılı günler yaşamış, tehlikeler atlatmıştık. Bu yüzden geceleri pencerelere vuran yağmur damlalarının ve sulu kar serpintilerinin sesini dinlemek, sıcak ve rahat bir ortamda güvencede olmak, sabah kalkıp tıraş olabileceğini ve insanların sana 'bayım' diye hitap edeceklerini bilmek... çok güzeldi bütün bunlar. Talih yüzüme gülmüş, harika bir eşe ve şirin çocuklara kavuşturmuştu beni. Eski dostum da yanımda, rahatlığa ermiş olmanın ilk meyvelerinin tadını çıkarıyordu, bir de beyaz gömlek giymenin. Sanırım mutluydum o zaman; evet, mutluydum."

Binbaşı iç çekti; pencereden dışarıya şöyle bir göz attı. Denetmen, duruşunu değiştirdi; çenesini diğer avucuna yasladı.

Binbaşı, "Bir kış" diye sözlerini sürdürdü, "toplanan vergiler öyle hızlı birikti ki, bir hafta boyunca bu vergileri bankaya yatırmaya zaman bulamadım. Çekleri bir puro kutusuna tıkıştırdım, nakit parayı da bir torbaya. Sonra hepsini ofisteki büyük kasaya kilitledim.

"O hafta her zamankinden çok çalışmıştım. Sinirlerim bozulmuştu, hasta gibiydim. Geceleri uyku dinlendirmiyordu beni. Doktor, bunun için bilimsel bir terim kullanmış, ilaç vermişti bana. Dinlenme önerisine uyuyordum, ama yatarken aklım parada kalıyordu. Aslında sorun edilecek bir şey yoktu, çünkü kasa sağlamdı, şifresini benden ve Bob'dan başka bilen yoktu. Cuma akşamı torbada 6.500 dolar kadar nakit vardı. Cumartesi sabahı her zamanki gibi ofise gittim. Kasa kilitliydi, Bob masasında bir şeyler yazıyordu. Kasayı açtım, torba yoktu. Bob'u çağırdım, adliye binasındaki her-

kesi ayaklandırıp hırsızlığı haber verdim. Bob'un olayı çok sakin bir tavırla karşılaması dikkatimi çekmişti. İkimizin de zanlı olduğu düşünülürse biraz garipti bu.

"İki gün geçti. Herhangi bir ipucu elde edemedik. Hırsızlık işi değildi bu, çünkü kasa şifre girilerek açılmıştı. Dedikodular başlamış olmalıydı. Eşim Alice'den anlamıştım bunu. Öğleden sonra çocuklarla ofise gelmiş, gözleri çakmak çakmak, ayaklarını yere vurarak, 'Tom, Tom' diye bağırmıştı, 'utanmazlar, hepsi yalancı bunların.' Neredeyse bayılacak gibiydi, yavaş yavaş sakinleştirdim onu; başını önüne eğip ağlamaya başladı. İlk kez ağlıyordu; Tom Kingman'ın ismini ve yaşamını paylaştığından beri ilk kez ağlıyordu. Ya çocuklar –Jack ve Zilla–! Bob'u ne zaman görseler kaplan yavruları gibi atılıp omzuna tırmanırlarken, şimdi oldukları yerde dikilmiş, küçük ayaklarını yere sürtüyor, ürkmüş keklikler gibi birbirlerine sokuluyorlardı. Yaşamın gölgeli derinliklerine doğru çıktıkları ilk yolculuktu bu. O sırada Bob, masasında çalışıyordu; kalktı ve hiçbir laf etmeden dışarı çıktı. Büyük jüri toplanıyordu. Ertesi sabah Bob karşılarına çıktı ve parayı çaldığını itiraf etti. Dediğine göre parayı pokerde kaybetmişti. On beş dakikada suçlama kararını çıkartıp tutuklama emrini gönderdiler. Yıllardır bana binlerce kardeşten daha yakın olan adamı tutuklamam gerekiyordu.

"Tutukladım; sonra da tek tek elimle işaret ederek şöyle dedim Bob'a: 'İşte evim, işte ofisim, şurası Maine, Kaliforniya bu tarafta, Florida da bu yönde. Yargı önüne çıkana dek at oynatacağın alan bu. Benim gözetimim altındasın ve sorumluluğu ben üstleniyorum, yeter ki istendiğin an burada ol.'

" 'Teşekkürler Tom' dedi pek umursamadan. 'Beni kilit altında tutmayacağını biliyordum. Duruşma günü, gelecek pazartesi. Senin için sakıncası yoksa o zamana dek ofiste zaman geçireyim. Bir ricam var; uygun görürsen arada bir çocukların avluya çıkmalarına izin ver de oynayayım onlarla.'

"Neden olmasın" diye yanıtladım, 'ha onlar ha sen. Her zaman olduğu gibi evime de beklerim.' Gördüğünüz gibi Bay Nettlewick, bir dosta birdenbire bir hırsız gözüyle bakamazsınız, bir hırsızı hemen dost edinemeyeceğiniz gibi."

Denetmen karşılık vermedi. Tam o sırada istasyona giren bir trenin keskin düdüğü duyuldu. Güneyden gelip San Rosario'den geçen, dar hatlı demiryolunda sefer yapan trendi bu. Binbaşı kulak kabartıp dinledi bir an; sonra saatine baktı, 10.35'ti, dar hat treni tam zamanında gelmişti. Binbaşı konuşmayı sürdürdü:

"Bob ofiste oyalanıyor, gazete okuyup puro içerek zaman geçiriyordu. Onun yerine başka bir yardımcımı atamıştım. Olayın ilk heyecanı kısa sürede tavsamıştı.

"Bir gün ofiste yalnız olduğumuz sırada Bob yanıma geldi. Çok ciddi ve düşünceli görünüyordu, tıpkı gece boyunca kızılderilileri izlerken veya sürü güderken olduğu gibi. 'Tom' dedi, 'Kızılderililerden kurtulmaktan veya suya altmış kilometre yaklaşmışken lav çölünde yatmaktan daha zor olacak ama duruşumun sonuna dek arkasındayım. Biliyorsun, ben hep böyleyimdir. Fakat bana küçük bir işaretle de olsa belli etsen... Bob, anlıyorum, bile desen yeter, benim için her şey kolaylaşır.'

"Şaşırmıştım. 'Bob, ne demek istediğini anlamadım' dedim. 'Hiç kuşkusuz bilirsin ki şu dünyada sana yardım etmek için elimden gelen her şeyi yaparım; ama söylediklerine bir anlam veremedim.'

" 'Peki Tom' dedi sadece, sonra gazetesine döndü ve bir puro daha yaktı.

"Ne demek istediğini duruşmadan önceki gece anladım. O gece yine üzerime çöken eski sinir bozukluğu ve kafa karışıklığıyla yatmıştım yatağa. Gece yarısına doğru uykuya dalabildim. Uyandığımda adliye binasının koridorunda dikiliyordum. Bob bir kolumdan tutuyordu, doktor da öbür

kolumdan. Alice yarı ağlamaklı, beni sarsıp duruyordu. Doktoru çağırttığından haberim yoktu. Doktor geldiğinde beni yatağımda bulamamışlar ve aramaya başlamışlardı.

" 'Uyurgezerlik' dedi doktor.

"Hepimiz eve döndük. Doktor, insanların o durumdayken yaptığı tuhaf şeyler hakkında ilginç hikâyeler anlattı bize.

"Dışarda dolaştığımdan üşüyordum, gardroba gittim, eşim o sırada odada yoktu; rafta gördüğüm bir yorganı çeker çekmez torba, sabah olunca Bob'un yargılanıp ceza almasına neden olacak o para torbası çıktı ortaya.

" 'Hay, lanet olası şey, nasıl girmiş buraya!' diye bağırdım. Şaşkınlığımı herkes görmüş olmalıydı. Bob hemen atıldı. 'Seni gidi uykucu moruk' dedi eski günlerden kalma bir tavırla. 'Onu oraya koyarken gördüm seni. Kasayı açarken ve torbayı alırken gözetledim ve peşinden gittim. Pencereden baktım, onu gardroba sakladığını gördüm.'

" 'Peki, düşük kulaklı, koyun kafalı çakal' dedim, 'torbayı senin aldığını neden söyledin o zaman?'

" 'Çünkü' dedi Bob, 'senin uyurgezer olduğunu bilmiyordum.'

"Bakışlarının çocukların odasının kapısına yöneldiğini gördüm ve o anda bir insanın dostu olmanın Bob'un gözünde ne anlama geldiğini anladım."

Binbaşı Tom durakladı, pencereden dışarı baktı yine. Stockmen's National'ın büyük cephe penceresinde bir elin uzanıp sarı renkli bir perdeyi camı boydan boya örtecek biçimde indirdiğini gördü. Oysa güneş, ışınlarına karşı böyle bir koruma önlemini gerektiren bir konumda değildi henüz.

Nettlewick, sandalyesinde doğruldu. Binbaşı'nın öyküsünü sabırla, fakat ilgi göstermeden dinlemişti. İçinde bulundukları durumla hiç ilgisi bulunmadığından, anlatılanlar onu hiç etkilemediği gibi sonucu da kesinlikle etkilemiyecekti.

Şu Batılılar duygusallıkta abartıya kaçıyorlar diye düşündü. Bir işadamı gibi davranmıyorlardı. Dostlarından korunmaları gerekirdi. Anlaşıldığına göre Binbaşı öyküsünü bitirmesine bitirmişti, ama anlattıkları hiçbir işe yaramamıştı.

"Sorabilir miyim" dedi Denetmen, "ortadan yok olan şu güvence belgeleri sorunuyla ilgili söyleyeceğiniz başka bir şey var mı?"

"Yok olan mı dediniz!" Binbaşı Tom oturduğu yerde birden döndü ve parlak, mavi gözlerini Denetmen'in gözlerine dikti. "Ne demek istiyorsunuz, bayım?" Ceketinin cebinden lastik bir bantla tutturulmuş bir tomar katlanmış kâğıt çıkarıp Denetmen'in ellerine doğru attıktan sonra ayağa kalktı.

"Bayım, işte güvence belgeleri burada. Hisse senedi, tahvil, ne varsa hepsi. Siz nakit sayımını yaparken ben borç senetlerinden ayırıp yanıma almıştım onları. Kendi gözünüzle sayıp karşılaştırın."

Binbaşı, Denetmen'i bankanın servis bölümüne yönlendirdi. Denetmen de şaşırmış, afallamış, biraz da sinirlenmiş bir hâlde izledi onu. Bir şeyin kurbanı olmuş gibi duyumsuyordu kendini. Bu şey tam olarak bir oyun değildi, ama oyunun ne olduğunu sezemeden oyuna getirilmiş, kullanılmış ve sonra bir kenara atılmış birinin konumunda bulmuştu kendini. Resmî konumuyla saygısızca oynandığı da söylenebilirdi belki. Fakat yapabileceği bir şey yoktu. Konuya ilişkin resmî bir rapor hazırlaması gülünç kaçardı. Olup biten hakkında şimdikinden daha fazla bir bilgi elde edemeyeceğinin farkındaydı. Soğuk bir tavırla, makine gibi çalışarak güvence belgelerini inceledi ve senetlerle uyumlu buldu onları. Siyah çantasını alıp gitmeye davrandı.

Tepkisel bir tavırla, "Sözleriniz" dedi, "yani ilgisiz yönlere sapan ve açıklamaya yanaşmadığınız sözleriniz ister iş, ister mizah bağlamında alınsın, işimizin ruhuna uygun düşmüyor. Bu tür eylemleri ve nedenlerini anlamıyorum."

Binbaşı Tom sakin ve sevecen bir tavırla, "Oğlum" dedi, "ağaçlıklarda, büyük çayırlıklarda ve kanyonlarda bilmediğin çok şey var. Fakat bu boşboğaz, yaşlı adamın can sıkıcı hikâyesini dinlediğin için sana teşekkür etmek istiyorum. Biz yaşlı Teksaslılar başımızdan geçen ve eski dostlarımızla ilgili hikâyeler anlatmaktan hoşlanırız. 'Bir varmış bir yokmuş' diye başladığımızda evdeki herkes koşup gelmeyi çoktan öğrenmiştir. Diyeceğim o ki bir yabancı bahçe kapımızdan adım attı mı bir hikâye anlatmadan bırakmayız onu."

Binbaşı gülümsedi, fakat Denetmen ona soğuk bir baş eğmeyle karşılık vererek hızlı adımlarla bankadan çıktı. Çapraz bir yol izleyerek caddenin karşısına geçtiğini ve Stockmen's National'a girdiğini gördüler.

Binbaşı Tom, masasına oturdu ve Roy'un verdiği notu yelek cebinden çıkardı. Notu daha önce aceleyle, göz gezdirerek okumuştu. Şimdi, tekrar okurken gözleri parlıyor gibiydi. Okuduğu sözcükler şunlardı:

Sevgili Tom,

Duyduğuma göre Sam Amca'nın tazılarından biri sizi denetlemeye başlamış. Demek oluyor ki birkaç saat içinde bize de gelecek. Şimdi, benim için bir şey yapmanı istiyorum. Bankada sadece 2.200 dolar nakit var. Yasaya göre 20.000 olması gerekiyor. Dün akşamüstü Ross ile Fisher'e 18.000 dolar verdim. Bu parayla Gibson'un sığır sürüsünü satın alacaklar. Otuz günden daha kısa bir sürede bu işten 40.000 dolar geçecek ellerine; fakat bu, Denetmen'in şu andaki nakit durumumuza iyimser gözlerle bakmasını sağlamaz. Borç senetlerini de gösteremem ona, çünkü sadece imzalı basit kâğıtlar bunlar, yani güvence belgeleri yok. Fakat bilirsin, Pink Ross ve Jim Fischer Tanrı'nın yarattığı en iyi

insanlardandır, işlerini düzgün yaparlar. Belki hatırlarsın; Jim Fisher, El Paso'da faro oyununda kâğıt dağıtan adamı vurmuştu. Bana 20.000 dolar göndermeleri için Sam Bradshaw'un bankasına telgraf çektim. Para dar hat treni ile saat 10.35'te burada olacak. Bir banka denetmeninin kasadaki 2.200 doları sayıp kapıyı mühürlemesine seyirci kalamayız. Tom, o Denetmen'i alıkoy, oyala. Bağlayıp tepesine oturman gerekse bile alıkoy onu. Tren geldikten sonra bizim ön pencereyi kolla. Parayı alır almaz perdeyi indirerek işaret vereceğiz. O ana dek adamı koyverme. Tom, sana güveniyorum.

Eski dostun,
Bob Buckley
Başkan, Stockmen's National

Binbaşı, notu küçük parçalar hâlinde yırtarak çöp sepetine atmaya başlarken hoşnutluğun verdiği keyifle kıkırdadı: "Başımın belası pervasız sığır damgacısı" diye gürledi aynı keyifle. "Yirmi yıl önce şeriflik ofisinde benim için yapmaya çalıştığın şeyin hesabını biraz gördüm sayılır."

Öykünün özgün adı: "Friends in San Rosario".
Yer aldığı kitap : *Roads of Destiny.*

kalpler ve eller

Doğuya giden Boston-Maine ekspresinin vagonlarına Denver'de bir yolcu akını oldu. Vagonlardan birinde şık giyimli ve etrafı deneyimli bir yolcuyu rahat ettirecek her şeyle kuşatılmış çok güzel, genç bir kadın oturuyordu. Yeni binenler arasında iki genç adam vardı. Biri kimseye metelik vermez görünümünün yanı sıra incelikli yüz ifadesiyle yakışıklı bir delikanlı, öbürü ise iriyarı, asık suratlı ve derbeder giyimli bir adamdı. Birbirlerine kelepçeyle bağlıydılar.

Koridordan geçtikleri sırada gördükleri tek boş yer, o çekici genç kadının karşısındaki, yolcuların yüz yüze oturdukları yerlerden biriydi. Kelepçeli çift oraya oturdu. Genç kadın, bakışlarını ilgisizce şöyle bir gezdirdi onların üzerinde; sonra sevimli bir gülümseme belirdi yüzünde. Yanakları pembeleşti, gri eldivenli elini uzattı. Konuştuğunda sakin, dolgun ve tatlı sesi, sahibinin konuşmada olduğu kadar kendisini dinletme konusunda da epey yol almış olduğunu gösteriyordu.

"Bay Easton" dedi, "Batı'da eski dostlarla karşılaştığınızda onları tanımazlıktan mı gelirsiniz?"

Genç adam, kadının sesini duyunca irkildi, şaşkınlığa kapıldı, ama çabuk topladı kendini; uzatılan eli sol eliyle kavrayarak sıktı.

"Siz miydiniz, Bayan Fairchild!" dedi gülümseyerek. "Öbür elimi bağışlayın, şu an meşgul." Parlak "bilezik" ile yoldaşının sol bileğine bağlı olan sağ elini hafifçe kaldırdı. Genç kadının yüzündeki hoşnut görünüm, yavaş yavaş şaşkın bir dehşete dönüştü. Yanaklarındaki pembelik soldu, dudakları büküldü. Easton, neşelenmiş gibi hafif bir gülüşle konuşmayı sürdürmek üzereyken yanındaki asık suratlı adam ondan önce davranıp söze girdi. Kurnaz ve keskin gözleriyle kaçamak bakışlar atarak kızın yüz ifadesini inceleyip duruyordu az önce.

"Lafa daldığım için bağışlayın bayan, ama görüyorum ki şefle tanışıyorsunuz. Benim hakkımda bir laf edecekse kodeste etse benim için daha iyi olur. Şimdi beni Leavenworth hapisanesine götürüyor. Sahtecilikten yedi yıl aldım."

"Demek öyle" dedi kız, derin bir nefes alarak. Bu arada rengi de düzelmeye başlamıştı. Delikanlıya dönerek, "Demek buralarda yaptığınız iş bu, polislik!" dedi.

"Sevgili Bayan Fairchild" dedi Easton, sakin bir tavırla. "Bir şeyler yapmak zorundaydım. Para, kanatlıymış gibi uçup gidiyor. Biliyorsunuz, Washington'daki grubumuz içinde ayakta kalmak parayla oluyor. Batı'daki bu iş olanağını değerlendirdim. Aslında polis şefliği, büyükelçilik kadar yüksek bir rütbe değil, ama neyse."

"Büyükelçi mi" dedi genç kadın, içten bir tavırla, "o artık aramıyor; hiç aramasa da olurdu zaten; bunu bilmeniz gerekirdi. Yani şimdi siz şu parlak batılı kahramanlardan biri oldunuz, ata binip silah kullanıyor ve her türlü tehlikeyle yüz yüze geliyorsunuz, öyle mi? Bu Washington yaşamından farklıdır kuşkusuz. Eski gurubumuzda özlüyorlar sizi."

Kızın hayranlık dolu gözleri biraz daha irileşerek tekrar parlak kelepçeye takıldı.

Öbür adam, "Sayın bayan" dedi, "siz kelepçeye aldırmayın, her polis kaçmasınlar diye tutukluları kendi bileklerine kelepçeler. Bay Easton işini bilir."

"Yakında sizi tekrar Washington'da görecek miyiz" diye sordu genç kadın.

"Pek yakında değil" dedi Easton, "korkarım kelebek günlerim sona erdi."

Genç kadın konudan saparak, "Batı'yı severim" dedi. Gözleri hafifçe parlıyordu. Pencereden dışarı baktı. Seçtiği sözcüklere özen göstermeden içinden geldiği gibi konuşmaya başladı. "Geçen yazı annemle birlikte Denver'de geçirdik. Babam rahatsızlandığı için annem bir hafta önce eve döndü. Batı'da yaşayabilir ve mutlu olabilirim. Sanırım buranın havası bana iyi geliyor. Para her şey değil, fakat insanlar bazı şeyleri hep yanlış değerlendiriyor ve aptal gibi..."

"Bakar mısın, şefim?" diye gürledi asık suratlı adam. "Bu yaptığın hiç hoş değil. Bir şeyler içmek istiyorum, üstelik sabahtan beri hiç sigara tüttürmedim. Yeterince konuşmadın mı? Haydi, beni sigara içilen vagona götür. Bir nefes çekmek için ölüyorum."

Birbirlerine bağlı iki yolcu ayağa kalktı. Easton'un yüzündeki gülümseme değişmemişti. "Tütün isteğini geri çeviremem" dedi, "talihsizlerin dostlarından biridir o. Elveda Bayan Fairchild. Görev çağırıyor, anlarsınız." Veda etmek için elini uzattı.

Genç kadın eski tavrını takınarak, "Ne yazık ki doğuya gitmiyorsunuz" dedi, "sanırım Leavenworth'a gitmeniz gerekiyor."

"Evet" dedi Easton, "Leavenworth'a gitmek zorundayım."

İki adam koridoru geçip sigara içilen vagona doğru ilerledi.

Yakında oturan iki yolcu, konuşulanların çoğunu duymuştu. Birisi, "Şu polis şefi ne iyi adammış" dedi, "bu batılılardan bazen böyle iyi adam çıkıyor işte."

Öbür yolcu, "Bu görev için biraz genç değil mi?" diye sordu.

"Genç mi!" diye haykırdı ilk konuşan, "olan biteni anlamadın galiba; sen hiç tutukluyu sağ eline kelepçeleyen polis gördün mü?"

***

Öykünün özgün adı: "Hearts and Hands".
Yer aldığı kitap: *Waifs and Strays.*

kara bill'in gizlenişi

İnce uzun yapılı, kızarık yüzlü, gaga burunlu, parlak gözleri sarı kirpiklerle çevrili bir adam, Los Pinos tren istasyonunun peronunda bacaklarını ileri geri sallandırarak oturuyordu. Yanında oturan ve onun arkadaşı olduğu anlaşılan adam ise şişman, bakışları hüzün dolu, kılıksız biriydi. İkisi de yaşamın güçlüklerinden paylarını fazlasıyla almış insanların görünümü içindeydi.

Kılıksız olanı, "Seni görmeyeli dört yıl kadar oldu Ham" dedi, "nerelerde sürtüyordun?"

"Teksas'ta" dedi kızarık yüzlü adam. "Alaska çok soğuk geldi bana. Teksas'ı ılık buldum. Oradayken başımdan geçen ve ılıklığı sıcak basmasına döndüren bir olayı anlatayım sana."

Tren, bir sabah bir su tankında mola verdiğinde indim. Bir daha binmedim; bıraktım bensiz gitsin. Çevreme bakındım, etrafta bir sürü çiftlik vardı. Farklı görünümleriyle birbirlerine hava atan ev sayısına bakarsan New York'tan pek aşağı kalmazdı hani. Tek farkla ki, evleri komşunun penceresinin bir karış yakınında değil, birbirinden yirmi kilometre uzakta yapmışlardı. Yani anlayacağın, akşamları bir ev, komşu evde ne yemek piştiğini anlayamazdı.

Ortalıkta yol falan görememiştim. Ayak bileklerime kadar gelen çimenlere dalıp yürüdüm. Meskit ağaçları yer yer şef-

tali bahçelerini andırıyordu. Sanki varlıklı birinin özel mülkü olan bir arazide yürüyormuşum da her an bir sürü köpek üzerime atılıp ısıracakmış gibi geliyordu bana. Uzaktan bir çiftlik evi gördüğümde en az yirmi kilometre yürümüş olmalıyım. Küçük bir evdi bu; kırsaldaki bir tren istasyonunun binası kadar bir şeydi.

"Kahverengi tulumlu, beyaz gömlekli bir adam, girişin önündeki ağacın altında dikilmiş, sigarasını sarıyordu. Pembe bir mendil bağlamıştı boynuna.

"Merhaba" diyerek yaklaştım; 'bir yabancıya ikram edebileceğiniz bir şeyiniz var mı acaba? Bir içecek, bir hoş geldin, hatta bir iş?"

"Adam, 'Gel, gel' dedi incelikli bir ses tonuyla; 'lütfen şu tabureye otur; atının gelişini duymamıştım.' "

"Atım arkada kaldı, ben yürüdüm. Size yük olmak istemem, ama beş on litre suyunuz var mı?"

"Çok tozlanmışsın, fakat burada banyo işi..."

"Suyu içmek için istemiştim" dedim, "üstümdeki tozu boş verin."

Asılı bir kaba daldırdığı kepçe ile su uzattı bana. Sonra, "İş ister misin? " diye sordu.

"Bir süre için evet" dedim. "Burası ülkenin en sakin yörelerinden biri, değil mi?"

"Öyle" dedi, "duyduğuma göre bazen haftalar boyu hiç kimse geçmezmiş buralardan. Ben geleli sadece bir ay oldu. Bu çiftliği yörenin eski bir yerlisinden aldım. Adam, Batı'ya gitmek istiyordu."

"Bana uyar" dedim. "Sakin bir köşeye çekilip yaşamak bazen insana iyi gelir, üstelik işe ihtiyacım var. Barda çalıştım, tuzla işinde de; sonra ağzım iyi laf yapar, borsadan anlarım, biraz da orta sıklet boks yaparım, piyano çalmak da cabası."

"Koyun güdebilir misin?" diye sordu.

"Koyunları duyup duymadığımı mı soruyorsunuz?"*

"Onları güdebilir misin diye sordum, yani bir koyun sürüsüyle baş edebilir misin?"

"Şimdi anladım" dedim, "koyunların peşinden koşmaktan ve çoban köpekleri gibi onlara havlamaktan söz ediyorsunuz. Evet, yapabilirim. Bu işi hiç yapmadım, ama tren pencerelerinden bakarken çok gördüm onları. Papatyaları çiğnerlerken hiç de tehlikeli görünmüyorlardı."

"Bir çoban eksiğim var" dedi çiftlik patronu. "Meksikalılara hiç güvenilmez. Sadece iki sürüm var. İstersen koyun sürüsünün çobanlığını yapabilirsin. Sayıları sekiz yüz kadar. Ücret ayda on iki dolar. Yiyecek ve içecek benden. Otlakta, koyunların yanında kamp kuracak, yemeğini kendin pişireceksin. Suyu ve yakacak odunu kampına gönderirim. Kolay bir iştir bu."

"Tamam" dedim, "resimlerdeki çobanların yaptığı gibi başıma çelenk takmak, bir sopaya abanarak yürümek, boyundan geçme bir şey giymek ve kaval çalmak zorunda kalsam bile bu işte varım."

"İşte böyle. Ertesi sabah bizim patron koyun sürüsünü ağıldan çıkarıp iki kilometre kadar gütmeme ve çayırlıktaki küçük bir tepenin eteğinde sürüyü otlaması için salmama yardım etti. Koyunların küçük gruplar hâlinde sürüden ayrılmalarına engel olmak ve öğle üzeri onları aşağıdaki küçük gölete sulamaya götürmek gibi yapmam gereken bir sürü şey tembihledi. 'Karanlık basmadan çadırını, kamp gereçlerini ve erzağını getiririm' dedi.

"İyi, sakın unutmayın" dedim, "adınız Zollicofer'dı, değil mi?"

"Adım Henry Ogden" dedi.

"Peki, Bay Ogden, benimki de Percival Saint Clair" dedim.

---

* Yazar, "herd" (gütmek) ile "heard" (duymak/geçmiş hal) arasında sözcük oyunu yapıyor. (ç.n.)

"Rancho Chiquito çiftliğinde beş gün çobanlık yaptım; sonunda içimi yünlü sıkıntılar bastı. Doğaya bu kadar fazla yakın olmak bana da fazla geldi. Robinson Crusoe'nun keçisinden daha yalnızdım. Çevremde bir sürü insan olmuştu, ama hiçbiri bu koyunlar kadar sıkıcı olmamıştı. Koyunları her akşam ağıla güdüp kapatıyor, sonra da mısır ekmeğimi, etimi ve kahvemi alıp çadırıma gidiyordum. Çadır dediğim masa örtüsü büyüklüğünde bir şeydi. Orada yere uzanıp çevredeki çakallarla gece kuşlarının şarkılarını dinliyordum.

"Beşinci günün akşamı benim değerli, fakat dost canlısı olmaktan uzak koyunlarımı ağıla kapattıktan sonra çiftlik evinin kapısını tıklattım.

"Bay Ogden" dedim içeri girince; "sen ve ben biraz yarenlik etsek nasıl olur? Koyunlar kır manzarasını süslemek ve insanların sekiz dolarlık pamuklu takım elbise veya tayyör edinmelerine katkıda bulunmak gibi konularda iyi olabilirler, ama iş bir masa başında ya da ateşin çevresinde oturup da sohbet etmeye gelince hiç işe yaramıyorlar. Bir deste oyun kâğıdın varsa ya da tavlan, yazar bulma oyunu veya başka bir oyun, çıkar da zihnimiz açılsın. Kafamı çalıştıran bir şeyler yapmam gerek, yoksa birinin kafasını patlatmak geliyor içimden."

Bu Henry Ogden tuhaf bir adamdı. Parmaklarında yüzükler vardı, bileğinde altın saat, boynunda özenle seçilmiş boyun bağları. Yüz ifadesi çok sakindi. Burundan tutturma gözlüklerini parlatıp dururdu. Yıllar önce Muscogee'de altı kişiyi öldürmekten suçlu bulunup asılan bir adam görmüştüm; Ogden'e ikizi gibi benziyordu. Öte yandan Arkansas'ta tanıdığım bir rahip de kardeşiymiş gibi benzerdi ona. Aslında hangisini hatırlattığı umurumda değildi. İstediğim tek şey biraz yarenlik etmekti; ister azizlerle ister günahkârlarla. Koyunlardan uzak her şey uyardı bana.

Ogden, elindeki kitabı indirip, "Bay Saint Clair" dedi, "görüyorum ki bu ilk günlerde epey yalnızlık çekmişsin. Kabul ediyorum, bana da epey yavan gelen bir iştir bu. Koyunları ağıla iyice kapattığından emin misin? Kaçan falan olmasın?"

"Merak etmeyin" dedim, "milyoner bir katilin davasını görmek için odalarına çekilen jüri üyeleri gibi yerlerinde sımsıkı kapalı onlar. Eğitimli bakıcılarını aradıklarında yanlarında olurum."

Ogden, bir deste oyun kâğıdı çıkardı. Cassino oynadık. Koyun kampında geçirdiğim beş gün beş geceden sonra Broadway'de keyif yapıyormuş gibiydim. En yüksek eli, yani Büyük Cassino'yu yakaladığımda Trinity oyununda bir milyon kazanmış gibi heyecanlanmıştım. Hele Bay Ogden, çenesi düşüp de yataklı vagondaki kadının öyküsünü anlatınca beş dakika hiç durmadan güldüm.

O andaki durumum, yaşamın ne denli göreceli bir şey olduğunu gösteriyordu. Çok şey görmüş geçirmiş bir insan, başını çevirip üç milyon dolar zarara neden olan bir yangına bakmayı veya komedyen Joe Weber'i ya da Adriyatik Denizi'ni seyretmeyi can sıkıntısı olarak görebilir; ama bırak, bir iki gün koyun gütsün, en gözyaşartıcı ezgiye bile kasıklarını tutarak gülecek ya da bayanlarla kâğıt oynamaktan müthiş keyif alacaktır.

Çok geçmeden Bay Ogden ortaya bir sürahi Burbon çıkardığında koyunlar tamamen karanlığa gömülmüştü artık.

"Bir ay kadar önce" dedi, "gazetelerde bir haber çıkmıştı, hatırlar mısın? Missouri-Kansas-Teksas Ekspresi'nde, yani Katy'de yapılan bir soygundan söz ediliyordu. Koruma polisi omzundan vurulmuş, on beş bin dolar kadar para çalınmıştı. Söylendiğine göre bir adam tek başına yapmış bu işi."

"Evet, hatırlar gibiyim" dedim, "fakat bu tür olaylar o kadar sık oluyor ki, insanın Teksas'lı kafasında uzun süre kalmıyor. Soyguncuyu yakaladılar mı?"

"Kaçmış" dedi Ogden. "Ben de tam bugün gazeteyi okurken öğrendim. Polisler adamın izini bu taraflara doğru sürmüşler. Çalınan paranın hepsi Second National Bank of Espinosa City'nin yeni bastığı gıcır gıcır banknotlardan oluşuyormuş. Bu paraların harcandığı yerlerin izini süre süre bu yöreye yönelmişler."

Ogden, kendine bir kadeh daha koyup sürahiyi önüme sürdü.

Kral Burbon'dan bir yudum daha içtikten sonra, "Düşünüyorum da" dedim, "kısa bir süre gizlenmek amacıyla ülkenin bu köşesine gelmek bir tren soyguncusu için hiç de fena bir fikir değil. Bir koyun çiftliği bu iş için çok uygun bir yer. Kuş cıvıltıları, koyunlar ve yabani çiçekler arasında böyle azılı bir suçluyu aramak kimin aklına gelir? Ha, bu arada tek başına iş gören bu yaman adamın tarifi var mıydı gazetelerde; hani yüz hatları, boyu bosu, dişlerinde dolgu olup olmadığı veya kılık kıyafeti falan?"

"Hayır" dedi Ogden, "maske taktığından yüzünü hiç kimsenin görmediği söyleniyor. Fakat onun Kara Bill diye anılan tren soyguncusu olduğunu biliyorlar, çünkü adam hep tek başına çalışıyor; hem trende düşürdüğü mendilin üzerinde de adı yazılı."

"Tamam o zaman" dedim, "Kara Bill'in koyun çiftliklerine doğru bir çekilme herekâtı yapması bence uygundur. Onu bulacaklarını sanmıyorum."

"Yakalayana bin dolar ödül var" dedi Ogden.

"O tür paraya ihtiyacım yok" dedim Bay Koyun-Adam'ın gözlerinin içine bakarak. "Ödediğin on iki dolarlık aylık yeter bana. Dinlenmeye ihtiyacım var. Yol parasına yetecek kadar para biriktirip dul anamın yaşadığı Texarkana'ya gideceğim. Eğer Kara Bill –daha da dikleştirdim bakışımı– bir ay kadar önce bu tarafa gelmiş ve küçük bir çiftlik satın almış olsaydı ve..."

"Hey, dur bakalım" dedi Ogden; ayağa kalktı, öfkelenmişti. "Ne demek istiyorsun? Yani ben..."

"Yo, hayır, öyle bir şey demek istemedim; sadece olsaydı nasıl olurdu gibi düşündüm. Demek istediğim, Kara Bill buralara kadar gelip bir koyun çiftliği satın alsaydı ve koyunlarına çobanlık yapmam için beni işe alsaydı ve senin yaptığın gibi bana iyi davransaydı benden yana bir korkusu olmazdı. Ne de olsa insan insandır. Koyunlarla veya trenlerle sorunlar yaşamış olması bunu değiştirmez. Şimdi anladın mı beni?"

Ogden'in yüzü kamp kahvesi gibi dokuz saniye karardı; sonra güldü. Neşeli bir tavır takınarak, "Haklısın Saint Clair" dedi, "Kara Bill olsaydım sana güvenmekten çekinmezdim. Birkaç el daha çevirelim mi, yani bir tren soyguncusu ile oynamayı sakıncalı görmezsen?"

"Sözlerim ağzımdan çıktı" dedim, "onları içeriye bağlayan bir şey yok."

"İlk elden sonra kâğıtları kararken birden aklıma gelmiş gibi nereli olduğunu soruverdim.

"Mississipi vadisindenim" dedi.

"Güzel yerdir" dedim, "yolum sık sık düşerdi oraya; ama çarşafları nemli, yemekleri de yavan gelmez miydi sana? Benim memleket de Pasifik'e bakan yamaçlarda. Hiç bulundun mu oralarda?"

"Çok rüzgâr tutar orası; ama yolun Orta Batı'ya düşerse, ismimi söylemen yeter; el üstünde tutarlar seni."

"Niyetim soyunu sopunu kurcalamak değildi" dedim, "unut gitsin. Sadece şunu bilmeni isterim ki, çobanının ellerinde güvendesin. Önüne bak, maçanın üzerine kupa oynadın, sakinleş artık, biraz heyecanlı gibisin."

"Hâlâ üstüme varıyorsun" dedi Ogden, tekrar gülerek. "Kara Bill olsaydım ve benden şüphelendiğini düşünseydim

bir Winchester kurşunu ile işini bitirir ve o zaman sakinleşirdim, tabii heyecanlı isem. Bu aklına gelmiyor mu?"

"Tek başına bir tren soygunu yapacak kadar yürekli biri böyle bir numaraya kalkışmaz. Çok yer görmek, çok insan tanımak bir şey öğretti bana: O tür adamlar için dostluk değerlidir. Tabii şimdi ben yanınızda çalışan bir koyun çobanı olarak sizin dostunuz olduğum iddasında değilim Bay Ogden, fakat daha farklı şartlarda dost olabilirdik pekâlâ."

"Şimdi koyunları unut da kes şu kâğıtları" dedi Ogden.

Dört gün kadar sonra benim koyunlar öğle üzeri sularını içerken ve ben de kendime bir kahve yaparken, çimenlerin nal seslerini yumuşattığı atının üzerinde gizemli bir yabancı çıkageldi. Bir Kansas City dedektifi, Buffalo Bill ve Baton Rouge kasabasının köpek yakalama görevlisi karışımı bir kıyafet vardı üzerinde. Yüz hatları ve gözlerinden serseri takımından olmadığını anlamıştım. O bir iz sürücüydü.

"Koyun mu güdüyorsun?" diye sordu bana.

"Sizin gibi iş bilir yetilerle donanmış görünen birine eski bronzları parlattığımı ya da bisiklet zinciri yağladığımı söylemek cesaretini gösteremem herhâlde."

"Görünüşün ve konuşman çobana pek benzemiyor" dedi, "bana öyle geldi."

"Fakat siz bana nasıl geldiyseniz öyle konuşuyorsunuz" dedim ben de.

Sonra kimin için çalıştığımı sordu. İki mil uzakta, yamacın aşağısındaki Rancho Chiquito'yu gösterdim. Adam, şerif yardımcısı olduğunu söyledi.

"Kara Bill adında bir tren soyguncusu var" dedi. "Bu taraflara geldiği sanılıyor. San Antonio'ya, hatta biraz ötesine kadar izi sürüldü. Sen geçen ay bu civarda herhangi bir yabancı gördün veya hakkında konuşulduğunu duydun mu?"

"Bir haber dışında hayır" dedim. "Loomis çiftliğinin Meksikalı işçilerinden duymuştum."

"Ne biliyorsun o adam hakkında?"

"Üç günlük bebek olduğunu" dedim.

"Yanında çalıştığın adam nasıl biri?" diye sordu. "Buranın sahibi hâlâ yaşlı George Ramey mi? Son on yıldır hayvancılık yapıyordu, ama pek başarılı olamamıştı."

"Sözünü ettiğiniz adam çiftliği satıp Batı'ya gitmiş" dedim. "Bir ay kadar önce başka bir koyunsever almış burayı."

"O nasıl biri?"

"İriyarı, şişmanca, uzun favorili, mavi gözlü, Alman'a benzeyen bir adam. Bana kalırsa bir koyunu bir sincaptan ayırt edebilecek birine benzemiyor. Yaşlı George, çiftliği satarken sanırım iyi bir kazık atmış ona."

Şerif yardımcısı, ilgili ilgisiz daha birçok soru sorup bilgi aldıktan ve akşam yemeğimin üçte ikisine ortak olduktan sonra atına binip gitti.

O akşam Ogden'e bu karşılaşmadan, şerif yardımcısından, Ogden'i ona nasıl tarif ettiğimden ve onun neler söylediğinden söz ettim. "Kara Bill'in etrafındaki çemberi daraltıyorlar" dedim.

Ogden, "Şimdi Kara Bill'in sorunlarıyla uğraşmayalım, kendi sorunlarımız bize yeter. Şu dolaptan Burbon'u çıkar da onun sağlığına içelim" dedikten sonra kıkırdayarak ekledi: "yani tren soyguncuları hakkında önyargılı değilsen."

"Dostluğa içiyorum" dedim. "Kim bir dostun dostuysa onun sağlığına. Ve inanıyorum ki Kara Bill öyle biri. Haydi, Kara Bill'e; şansı bol olsun."

Karşılıklı kadeh kaldırdık.

İki hafta kadar sonra koyunları kırpma zamanı gelmişti. Koyunlar otlaktan çiftliğe güdülecek ve orada pasaklı Meksikalılar makaslarla kürklerinden edeceklerdi onları. O gün öğleden sonra berberler gelmeden benim koyunları tepeden aşağı, küçük vadiyi aşırtıp derenin yanından güderek çiftliğe getirdim ve ağıllarına kapattıktan sonra her akşamki veda selamımı çaktım onlara.

Ağıldan çiftlik evine doğru yürüdüm. Bay Ogden'i bezden karyolasında uyurken buldum. Sanırım uykusuzluk karşıtı veya uyanıksızlık gibi koyun yetiştiriciliği işine özgü hastalıklardan birine yenik düşmüştü. Göğsü bağrı açık uyuyor ve eskimiş bisiklet pompası gibi soluyordu.

Ona bakarken düşüncelere kaptırdım kendimi. Uyuyan bir adama bakmak, meleklerin bile gözünü yaşartır. Uyurken beyni, kasları, sinirleri, geçmişi, etkinliği ve aile bağları ne işe yarar ki? Düşmanlarının insafına kalmıştır, bir o kadar da dostlarının. Gece yarısı, Metropolitan Opera'sının duvarına yaslanıp Arabistan ovalarını düşleyen bir araba atı kadar da güzeldir. Fakat uyuyan bir kadına bakışımız farklı olur. Güzel veya değil, bilirsiniz ki onun o hâlde olması herkes için daha iyidir.

Burbon'dan bir kadeh götürdüm, bir tane de Ogden için. O uyurken rahatıma baktım. Masasının üzerinde Japonya, atık su sistemi, kültürfizik gibi değişik konularda kitaplar vardı, biraz da tütün. Bu sonuncu konu daha çok ilgimi çekti elbette.

Ogden'in kükremeli solumasını dinlerken birkaç sarma daha tüttürdüm. Bir ara gözüm pencereye ilişti. Eve doğru yaklaşan beş atlı gördüm. Eyerlerinde tüfekler vardı. Kamp kurduğum yerde benimle konuşan yardımcı da aralarındaydı. Birbirlerine fazla yakın olmamaya özen göstererek elleri tüfeklerin kabzalarında dikkatle yaklaştılar. Bu, yasa ve düzen simgesi atlı ekibin şefi olduğunu sandığım adama bakarak, "İyi akşamlar beyler" dedim, "isterseniz atlarınızdan inin de bağlayalım onları."

Şef, tek başına yaklaştı ve namlusunun ucu görüş alanımı tamamen kapatıncaya kadar tüfeğini yüzüme doğrulttu.

"Seninle biraz konuşmak istiyoruz" dedi. "Bu arada ellerini fazla oynatmasan iyi olur."

"Oynatmam" dedim, "sağır ve dilsiz olmadığımdan dediklerinize karşı çıkacak değilim."

"Kara Bill namında birini arıyoruz" dedi. "Bu adam, Mayıs'ta Katy'yi soyup on beş bin dolar kaldırmıştı. Çiftlikleri arıyor ve herkesi soruşturuyoruz. Adın ne? Bu çiftlikte ne iş yapıyorsun?"

"Şef, yaptığım iş Percival Saint Clair, adım da çoban. Dana, pardon, koyun sürüsünü gecelesinler diye ağıla kapattım. Yarın kırpıcılar gelip onları melete melete tıraş edecekler."

"Bu çiftliğin sahibi kim?" diye sordu ekibin başı.

"Bir dakika" dedim, "az önce sözünü ettiğiniz o ürkünç tipin yakalanması için bir ödül konmamış mıydı?"

"Evet, bir ödül var; ama yakalanıp içeri tıkılması için kondu bu ödül. Muhbirler için bir şey yok."

Yorgun bir tavırla masmavi gökyüzüne bakarak, "Bir iki gün içinde yağmur yağacak galiba" dedim.

Şef, sert bir dille, "Kara Bill'in yeri yurdu, izi hakkında bir şey biliyorsan söyle' dedi, 'yoksa yasanın gözünde çok hoş bir yerin olur."

Bezgin bir tavırla, "Bir çit çekme ustasından duymuştum" dedim, "bir Meksikalı, Pidgin mağazasında karşılaştığı Jake adındaki bir kovboya bir çobanın kuzeninin Kara Bill'i Matamoras'ta gördüğünü söylemiş."

"Anlaşılan ağzın sıkı" dedi Şef. "Peki, sana bir teklifim var. Bize vereceğin bilgiyle Kara Bill'i enselersek sana cebimden –kendi ceplerimizden– yüz dolar vereceğim. Cömert bir teklif bu. Başkaca bir hakkın olmayacak. Ne diyorsun?"

"Hemen, peşin mi?" diye sordum.

Şef, arkadaşlarıyla bir şeyler konuştu. Hepsi ceplerinde ne var ne yok çıkarıp baktı. Vardıkları genel toplam 102.30 dolar para ve 31 dolarlık parça tütündü.

"Biraz yaklaşır mısın?" dedim Şef'e. "Söyleyeceklerim var."

Yanıma gelince, "Bu dünyada dibe vurmuş yoksul biriyim" dedim. "Düşündükleri tek şey birbirlerinden ayrı durmak

olan bir sürü hayvanı bir arada tutmaya çalışmak için ayda on iki dolar alıyorum. Her ne kadar kendimi Güney Dakota eyaletinden biraz daha iyi görsem de koyunları bu güne kadar sadece pirzola olarak gören biri için bu iş gurur kırıcı. Hoşlandığı şeylerin peşinde koşarken yaya kalmış biriyim. Pennsylvania ekspresindeki içki servisi dün gibi aklımda. Scranton'dan taa Cincinnati'ye kadar romlar, kokteyller. Hele bir kokteyl vardı ki cin, Fransız vermutu, bir sıkım misket limonu, bolca turunç suyuyla yapıyorlar. Yolunuz o tarafa düşerse bu kokteyli tatmadan trenden inmeyin derim. Her şeye karşın hiçbir dosta sırt çevirmedim. Elleri bol olduğunda yanlarında kaldım, yoksulluğa düştüğümde de terk etmedim onları."

"Fakat bu yaptığımın dostlukla falan ilgisi yok" diye sürdürdüm sözlerimi. "Ayda on iki dolar, olsa olsa tanışıklık parası olur. Ayrıca fasulye ve mısır ekmeğini dostluğa yaraşır bir yiyecek ikramı olarak görmüyorum. Dediğim gibi, yoksul biriyim. Texarkana'da dul bir annem var. Kara Bill'i bu evde, sağınızdaki odada bezden bir karyolada uzanmış, uyuyor bulacaksınız. Onunla yaptığım konuşmalardan ve söylediklerinden anladığıma göre aradığınız adam o. Bir bakıma dostum sayılırdı. Eskiden olsaydı altın madenlerinin tümü bile aklımı çelip ona ihanet etmeye zorlayamazdı beni." "Fakat" dedim son olarak, "her hafta verdiği fasulyelerin yarısı kurtlu çıkıyordu; kamp ateşi için gelen odunlar da yetmiyordu."

"Beyler, içeri girerken dikkatli olun" dedim. "Çabuk sinirlenebiliyor. Mesleğinde yaptığı son atağı dikkate alırsanız iyi edersiniz. Üzerine çullandığınızda ne yapacağı belli olmaz."

Bütün ekip, atları bağladıktan sonra tüfeklerini ve mermilerini alıp ayaklarının ucuna basa basa eve girdi, ben de peşlerinden.

Şef, Ogden'i sarsarak uyandırdı. Adam sıçrayıp ayağa kalkar kalkmaz ödül avcılarından ikisi hemen yakasına yapıştı. Ogden, ince yapısına karşın güçlüydü, ondan hiç ummadığım biçimde tek ayak üzerinde bir itiş kakış yaşattı onlara. Adamlar onu yere indirdiklerinde, "Bu da ne demek oluyor?" dedi Ogden.

"Yakayı ele verdin, Kara Bill" dedi Şef, "hepsi bu."

"Rezalet bu!" dedi Ogden öfkeyle.

"Senin yaptığın da öyleydi" dedi barış ve iyi niyet temsilcisi. "Katy'nin sana bir zararı dokunmamıştı. Trenlerdeki yükleri kurcalayanlar için çıkarılmış bir yasa var." Bunları söylerken Ogden'in karnına oturup usulüne uygun biçimde ve dikkatle adamın ceplerini aramaya başlamıştı.

"Bu yaptığınız için epey ter döktüreceğim size" dedi Ogden. Kendisini de ter basmıştı. "Kim olduğumu kanıtlayabilirim."

"Ben de kanıtlayabilirim" dedi Şef, Ogden'in iç cebinden bir tomar dolar çıkarırken. Second National City Bank of Espinosa City'nin yeni baskı banknotlarıydı bunlar. "İş kimliğini belirlemeye gelince, senin kabartmalı kartvizitin bile bu paraların yanında dilsiz kalacak. Haydi, kalk da önümüze düş; suçunun cezasını çekmeye hazırlan."

Ogden ayağa kalktı ve boyun bağını düzeltti. Paralar cebinden çıktıktan sonra hiçbir laf çıkmadı ağzından.

"Bulduğun fikir de çok parlakmış doğrusu" dedi Şef, "böyle ıssız bir yere sıvışıp küçük bir koyun çiftliği almak. Kaçıp saklanmak için böyle kurnazca seçilmiş bir yer görmemiştim."

Adamlardan biri ağıla gidip diğer çobanı, John Sallies isimli Meksikalıyı buldu. O, Bay Ogden'in atını eyerledikten sonra Şef ve adamları da elleri tüfeklerinde, suçluyu yakın düzende ortalarına alıp kasabaya götürmek üzere yola koyuldular.

"Ogden, çiftlikten ayrılmadan önce çiftliği John'a emanet etti ve birkaç gün içinde geri dönecekmiş gibi koyunların kırpılması ve otlama yeri hakkında emirler verdi ona. Birkaç saat sonra da Rancho Chiquito'nun eski koyun güdücülerinden biri olan Percival Saint Clair, cebindeki ücret ve ödül parasından oluşan yüz dokuz dolarla adı geçen çiftliğe ait başka bir atın sırtında güneye doğru yol alıyordu."

Kızarık yüzlü adam sustu ve kulak kabarttı. Uzaklardan, alçak tepelerin arasından bir yük treninin düdük sesi duyuldu.

Yanındaki şişman, saçları epeydir su görmemiş kılıksız adam başını yavaşça sallarken hoşnutsuz bir tavırla yüzünü ekşitti.

"Ne o ekşi surat" dedi öbürü, "yine hüzün mü bastı?"

"Hayır" dedi kılıksız, "fakat anlattıklarını beğenmedim. Senle ben ara sıra ayrı düşsek de on beş yıldır arkadaşız ve ben senin birini gammazlayıp içeri attırdığını ne gördüm ne de duydum. Fakat demin sözünü ettiğin adamın ekmeğini yemişsin, masasına oturup kâğıt, Cassino mu neyse, oynamışsın, sonra da onu polise ihbar edip bunun için para almışsın. Diyeceğim, bunu sana hiç yakıştıramadım."

"Sonradan duyduğuma göre" dedi kızarık yüzlü, "bu Ogden dediğim adam bir avukat tutmuş, tanıklarla ve diğer yasal yollarla soygun sırasında başka yerde olduğunu, yani suçsuzluğunu kanıtlamış. Sonuçta adam hiçbir zarar görmedi. Bana iyilik yapmıştı. Onu ihbar etmek hiç hoşuma gitmemişti doğrusu."

"Peki, ceplerinde buldukları paralar ne oluyor?"

"Adam uyurken ben koydum" dedi kızarık yüzlü. "Polislerin eve yaklaştığını görünce yaptım o işi. Kara Bill bendim. Haydi kalk Ekşi Surat, tren geliyor. Tanktan su alırken tamponlara otururuz."

Öykünün özgün adı: "The Hiding of Black Bill".
Yer aldığı kitap: *Options*.

bir doların değeri

Rio Grande sınırı boyunca uzanan bölgedeki anlaşmazlıklara bakan Birleşik Devletler Mahkemesi'nin yargıcı, bir sabah postasında aşağıdaki mektubu buldu:

Yargıç!

Beni dört yıla mahkûm ederken bir konuşma yapmıştın. Söylediğin diğer lafların yanında bir de "çıngıraklıyılan" demiştin benim için. Belki de öyleyim, her neyse, çıngırağımın sesini duyuyorsun şimdi. Ben kodese girdikten bir yıl sonra kızım öldü, şeyden, yoksulluk ve utançtan dediler. Yargıç, senin de bir kızın var. Çocuğunu kaybetmek nasıl bir duyguymuş öğreneceksin; ben öğreteceğim bunu sana. Beni suçlayan o savcıyı da ısıracağım. Dışardayım artık; sanırım bir çıngıraklıyılana dönüştüm, öyle görüyorum kendimi. Fazla konuşmuyorum, ama çıngırağımı sallıyorum. Neye saldıracağıma dikkat et.

Saygılarımla
ÇINGIRAKLIYILAN

Yargıç Derwent, önem vermez bir tavırla masasının kenarına bıraktı mektubu. Görevi sırasında karşısına çıkan suçlulardan bunun gibi mektuplar almak yeni bir şey değildi onun için. Telaşa kapılmadı. Daha sonra genç savcı Littlefield'a gösterdi mektubu, çünkü tehdit mektubunda ondan da söz ediliyordu. Yargıç, kendisi ile yakın çevresi arasındaki konularda çok titiz davranan bir adamdı.

Littlefield, mektubu yazanın çıngırağına kendini ilgilendirdiği ölçüde kulak verirken bir küçümseme gülümsemesi belirdi dudaklarında. Fakat Yargıç'ın kızıyla ilgili sözcükler kaşlarının çatılmasına neden oldu, çünkü savcı ile Nancy Derwent sonbaharda evleneceklerdi.

Littlefield, mahkeme kalemine gidip sorumlu memur ile birlikte dosyalara baktı. Mektubun Mexico Sam diye tanınan melez bir sınır haydutundan gelmiş olabileceğine karar verdiler. Adam dört yıl önce cinayetten hapse girmişti. Araya başka işler girince intikamcı sürüngenin çıngırağı savcının belleğinden silindi.

Brownsville'de mahkeme gündemdeki duruşmalara başlamıştı. Davaların çoğu kaçakçılık, sahtecilik, postane soygunları ve sınır boyunca Federal yasalara karşı işlenen suçlarla ilgiliydi. Bunlardan biri, uyanık bir şerif yardımcısının sahte bir gümüş dolarla alışveriş yaparken yakaladığı Rafael Ortiz adındaki genç bir Meksikalının davasıydı. Adam daha önce de bazı yolsuzlukların şüphelisi olmuştu, ama somut kanıta dayalı ilk olayıydı bu. Ortiz, hapishanede durumunu umursamaz bir havada keyfine bakıyor, kahverengi kâğıda sarılmış sigaralarını tüttürerek duruşmayı bekliyordu. Şerif yardımcısı Killpatrick, adliye binasına gelerek sahte doları savcıya teslim etti. O ve bildik bir eczacı, Ortiz'in bu parayla ilaç satın almak istediği konusunda tanıklık etmeye hazırdılar. Para, donuk görünümlü, yumuşak, ana maddesi kurşun olan kötü bir taklitti. Ortiz'in

duruşması ertesi gün yapılacaktı. Savcı son hazırlıklarını yapıyordu.

"Paranın sahteliğini kanıtlamak için yüksek ücretli bilirkişiler atamaya hiç gerek yok, değil mi Kill?" dedi Littlefield, gülümseyerek. Bu arada parayı masaya atmıştı. Düştüğü anda paranın çıkardığı ses, bir cam macunu topağının çıkardığı sesten daha tıkırtılı gelmedi kulaklarına.

Killpatrick, "Meksikalı bence parmaklıkları boyladı sayılır" dedi, tabanca kemerini gevşeterek. "İşi bitiktir. Yaptıkları bir seferle kalsa bu Meksikalılar gerçek parayı sahtesinden ayırt edemezler aslında, fakat bu ufaklığın bir kalpazanlık çetesinin üyesi olduğuna eminim. İlk kez suçüstü yakaladım onu. Nehir yatağının orada, Meksikalıların oturduğu saz damlı kulübelerin birinde bir sevgilisi var. Bir gün oğlanı izlerken kızı da görmüştüm. Bir çiçek yatağındaki kızıl bir düve kadar güzel."

Littlefield sahte doları cebine attı, sonra dava dosyasını bir zarfa koydu. Tam o sırada bir çocuk yüzü kadar güleç, şirin bir yüz belirdi kapı aralığında; gelen Nancy Derwent'ti. Girer girmez, "Bob, duruşmalara bugün saat on ikiden yarın sabaha kadar ara verilmedi mi?" diye sordu.

"Öyle oldu" dedi savcı, "ve sevindim buna, çünkü bakmam gereken bir sürü yasa maddesi var, hem..."

"Tam sana göre bir yanıt" dedi Nancy, "sen ve babam yasa kitaplarına, maddelere ve bir şeylere dalmazsanız olmaz zaten. Öğleden sonra beni yağmurkuşlarına atış yapmaya götürmeni istiyorum. Uzun Çayır o kuşlarla kaynıyor. Olmaz deme lütfen! Yeni aldığım on iki kalibreliği denemek istiyorum. Ahıra haber verdim, Fly ile Bess'i arabaya koşacaklar. O ikisi silah seslerine en iyi dayanan atlar. Geleceğinden emindim doğrusu."

Nancy ile Littlefield sonbaharda evleneceklerdi. Heyecan zirvedeydi. O gün, daha doğrusu o akşamüstü kazanan kuş-

lar oldu, deri ciltli yasa kitaplarına baskın çıktılar. Littlefield evraklarını bir kenara bıraktı.

Kapı çalındı. Killpatrick gidip açtı. Kara kaşlı, kara gözlü, cildi açık limon sarısına çalan, esmer, güzel bir kız girdi içeri. Başını örten şalını boynuna da dolamıştı. Melankolik tonda, ağlamaklı, akışı hızlı bir konuşma tutturdu İspanyolca. Littlefield İspanyolca bilmiyordu. Bu dili bilen şerif yardımcısı, kızın konuşmasını parça parça, sözcüklerin akışını arada bir eliyle denetleyerek çevirmeye başladı.

"Kız sizi görmeye gelmiş, Bay Littlefield. Adı Joya Trevinas. Şu Rafael Ortiz hakkında konuşmak istiyormuş. Ortiz'in sevgilisi olan kız bu. Ortiz'in suçsuz olduğunu, parayı kendisinin yaptığını ve harcaması için ona verdiğini söylüyor. Kıza inanmayın, Bay Littlefield. Meksikalı kızlar böyledir, bir erkeğe bağlandılar mı yalan söyler, hırsızlık yapar veya cinayet işlerler. Âşık bir kadına asla güvenmeyin."

"Bay Killpatrick!"

Nancy Derwent'in öfkeli bir sesle araya girmesi, şerif yardımcısının bir an için duygularını yanlış dile getirdiğini açıklama çabası içinde bocalamasına neden oldu. Kızın sözlerini çevirmeyi sürdürdü.

"Rafael'i serbest bırakırsanız onun yerine hapse girebileceğini söylüyor. Kız ateşli bir hastalıktan yatarken, doktor ona ilaç almazsa öleceğini söylemiş; sahte doların eczanede ilaç parası için kullanılmasının nedeni buymuş. Alınan ilacın yaşamını kurtardığını söylüyor. Rafael'in sevgilisi olduğu belli. Konuşurken sık sık aşkla ilgili sözcükler kullanıyor, duymak istemeyeceğiniz şeyler de."

Savcı için eski bir masaldı bu. "Söyle ona" dedi, "elimden hiçbir şey gelmez. Rafael yarın duruşmaya çıkacak. Derdini mahkeme önünde anlatmak zorunda." Killpatrick savcının sözlerini kıza aktardı. Kız, alçak sesle bir şeyler söyledikten sonra şalıyla yüzünü örtüp odadan çıktı.

"Az önce neler söyledi?" diye sordu savcı.

"Özel bir şey değil; şunları söyledi: Bir kimsenin yaşamı –nasıl demişti bakayım–, 'Si la vida de ella a quien tu amas....', 'Sevdiğin kızın yaşamı tehlikede ise Rafael Ortiz'i hatırla.' "

Killpatrick koridora çıkıp şerifin bürosuna doğru uzaklaştı.

"Onlar için bir şey yapamaz mısın, Bob?" diye sordu Nancy. "Önemli bir şey değil ki! Alt tarafı sahte bir dolar! İki insanın mutluluğunu yıkmaya değer mi? Kızcağız ölümle yüz yüze gelmiş, sevgilisi de onun canını kurtarmak için yapmış bu işi. Yasa merhamet duygusunu tanımıyor mu?"

"Merhametin hukukta yeri yoktur, Nancy" dedi Littlefield. "Özellikle savcının görev sürecinde. Savcılığın sanığa çok yüklenmeyeceği konusunda sana söz verebilirim. Fakat duruşma başladığında adamın mahkûm olacağı kesin sayılır. Şu anda bir numaralı kanıt olarak cebimde bulunan sahte doları adamın alışverişte kullandığını yeminle söyleyecek tanıklar var. Jüride Meksikalı bir üye bulunmuyor. Jüri, locasından çıkmaya gerek görmeden Bay Meksikalı için 'suçludur' oyunu verecektir."

O akşamüstü yağmurkuşlarına atış iyi gitmişti. Atıcılık sporunun heyecanı Rafael'in davasını ve Joya Trevinas'ın kederini unutturmuştu genç çifte. Dümdüz, çimenli bir yolu izleyerek kasabadan beş kilometre kadar uzaklaşmışlardı. Yol, çayırlıkla kesiştikten sonra Piedra Deresi boyunca bol ağaçlı bir şeride doğru uzanıyor, onun ötesinde de Uzun Çayır yer alıyordu. Yağmurkuşlarının korkulu düş gördükleri yerdi burası. Savcı ve Nancy dereye yaklaşırken sağ taraflarında dörtnala koşan bir atın nal seslerini duydular. Atın üzerinde siyah saçlı, güneş yanığı yüzlü bir adam vardı, ağaçlık alana teğet at sürüyordu; peşlerinden geliyor gibiydi.

"Bu adamı bir yerde görmüştüm" dedi Littlefield; yüzleri hatırlama konusunda belleğine güvenirdi. "Ama tam olarak nerede gördüğümü çıkaramadım. Sanırım kestirmeden giden bir çiftçi."

Uzun Çayır'da bir saat kadar zaman geçirdiler. Bindikleri at arabasından atış yapıyorlardı. Batılı, hareketli ve açık hava sevdalısı olan Nancy, on iki kalibrelik tüfeğinden hoşnut kalmıştı. Avladığı kuşların sayısı, yoldaşınınkinden aşağı kalmıyordu.

Atları tırısa kaldırarak eve dönüş yolunu tuttular. Piedra Deresi'ne yüz metre kadar yaklaştıklarında ağaçlığın içinden bir adam çıkıp üzerlerine doğru at sürdü.

"Gelirken gördüğümüz adama benziyor" dedi Nancy.

Savcı, aralarındaki uzaklık azaldığında yaklaşan atlıya dikkatle bakarak dizginleri çekti. Atlı adam, atının terkisindeki kılıftan Winchester tüfeğini çıkarmış, namlusunu koluna yaslamıştı.

"Şimdi tanıdım seni, Mexico Sam" diye mırıldandı savcı kendi kendine. "O nazik mektupta çıngırağını sallayan sendin."

Mexico Sam, işi fazla uzatmadı. Ateşli silahlar konusunda bilgi ve deneyim sahibi biriydi. Mermi atan tüfeğinin menzili içinde, fakat saçma atan tüfeklerin menzili dışında yer tuttuğuna emin olunca Winchester'ini doğrultup atlı arabanın yolcularına ateş etmeye başladı.

İlk mermi Littlefield ile Nancy'nin omuzlarının arasındaki beş santimlik açıklıktan yolcu koltuğunun arkalığını parçaladı. İkincisi de sürücü paneliyle savcının pantolonunu deldi.

Savcı, Nancy'yi telaş içinde iter gibi arabadan indirip yere yatırdı. Kızın yüzü biraz sararmıştı, ama soru sormadı. Tehlike anında karşılaşılan durumları gereksiz tartışmaya girmeden kabul etme güdüsü yer etmişti onda. Tüfekleri

ellerindeydi. Littlefield, koltuğun üzerindeki mukavva kutudan avuçladığı fişekleri ceplerine tıkıştırdı aceleyle.

"Atların arkasında dur, Nancy" diye yönlendirdi kızı. "Bu adam, eskiden hapse gönderdiğim bir azılı. Hesaplaşmak istiyor. Atışımızın bu uzaklıktan kendisine zarar vermeyeceğini biliyor."

"Peki Bob, korkmuyorum" dedi Nancy, "fakat sen de yakına gel. Çüşş Bess, sakin ol!" Atın yelesini okşadı. Littlefield tüfeğini hazır tutuyor, haydutun menzile girmesini bekliyordu.

Fakat Mexico Sam, öç oyununu güvenceli bir uzaklıktan oynuyordu. Ne de olsa yağmurkuşundan farklı bir kuştu o. Keskin gözleri, kuşlara atış yapılan tehlike menzilini sanal bir çizgiyle belirlemişti. Atını o çizginin üzerinde sürüyordu. Kurbanları kendilerini atların arkasında güvenceye alırken, adam atını sağa doğru sürdü ve savcının şapkasını delip geçen bir mermi gönderdi. Atını oynatırken bir hata yapıp, belirlediği çizginin dışına çıktı bir an. Bunu fark eden Littlefield hemen ateşledi tüfeğini. Mexico Sam başını kollayıp saçmaların zararsız pıtırtısını savuşturdu. Birkaç saçma da atına değince hemen güvenli bölgeye döndü.

Haydut bir kez daha ateş etti. Nancy bir çığlık attı. Savcı, öfke bürümüş gözleriyle dönüp baktığında kızın yanağından kan sızdığını gördü.

"Bir şeyim yok, Bob" dedi Nancy, "sadece bir kıymık battı, mermi tekerleğin çubuklarına çarptı galiba."

"Tanrım, keşke birkaç kurşun mermim olsaydı" dedi Littlefield, inler gibi.

Haydut, atını durdurdu, sakinleştirdi ve dikkatle nişan aldı. Arabanın atlarından Fly, bir horultu koyverip koşum takımlarıyla birlikte yere yığıldı; boynundan vurulmuştu. Diğer at Bess, hedef konusu olan şeylerin artık yağmurkuşları olmadığını anlayınca koşumlarını koparıp dörtnala uzak-

laştı. Bu arada haydutun bir mermisi de Nancy'nın atış yeleğinin bol kısmını delip geçti.

"Yere yat" diye bağırdı Littlefield, "yerdeki ata iyice yaklaşıp arkasına uzan!" Nancy'yi iterek atın arkasına düşürdü. Tam o anda garip bir çağrışımla Meksikalı kızın sözleri geldi aklına:

"Sevdiğin kız tehlikede ise Rafael Ortiz'i hatırla."

"Adama ateş aç" diye bağırdı Nancy'ye. "Atın sırtını siper alıp peş peşe ateş et! Ona bir şey yapamazsın, ama rahatsız edebilirsin. Sen onu meşgul ederken ben aklıma gelen bir şeyi yapacağım."

Nancy ondan tarafa göz attı. Cep çakısını çıkarıp açtığını gördü. Sonra yüzünü öte yana çevirip aldığı komut uyarınca düşmana peş peşe ateş etmeye başladı.

Mexico Sam, bu cılız salvo son bulana dek bekledi. Zamanı boldu; kuş saçmalarından birinin gözüne girmesi riski umurunda değildi, çünkü biraz dikkatle önleyebilirdi bu riski. Ateş kesilene dek kovboy şapkasını yüzüne bastırdı. Sonra biraz daha yaklaştı ve yine dikkatle nişan alarak yerdeki atın üzerinde kurbanlarına ait görebildiği hedefe ateş etti.

İkisi de kımıldamamıştı. Sam atını birkaç adım daha yaklaştırdı. Savcının tek dizi üzerinde doğrulduğunu ve tüfeğini kendisine doğrulttuğunu gördü. Şapkasını yüzüne indirdi ve küçük yuvarlakların zararsız pıtırtısını bekledi.

Littlefield'ın tüfeği yüksek perdeden bir ses çıkararak patladı. Mexico Sam, derin bir iç çekişle hareketsiz kaldı ve yavaşça atından düştü. Ölü bir çıngıraklıyılandı artık.

Ertesi sabah saat onda duruşmalar başladı. Sıra Rafael Ortiz'in davasına geldiğinde kolu askılı savcı ayağa kalktı ve "Sayın yargıç" diye başladı sözlerine, "uygun görürseniz bu davada *nolle pros** kaydının düşülmesini talep ediyorum.

---

* (Lat.): Tam olarak "nolle prosequi", yani davacının davasından veya savcının kovuşturmadan vazgeçtiğinin mahkemeye bildirilmesi. (ç.n.)

Sanığın suçu kesin olmasına karşın elimizde onun cezalandırılmasını sağlayacak yeterli kanıt yok. Davamızı dayandırdığımız sahte para, kanıt olarak şu anda elimizde bulunmuyor. Bu nedenle davanın reddini talep ediyorum."

Killpatrick, öğle arasında savcının odasına girdi. "Şu bizim Mexico Sam'a bir göz atmaya gittim" dedi, "oradan geliyorum. Bildiğim kadarıyla Sam sağlam herifin biriydi. Bizimkiler onu neyle vurduğunuzu merak ediyorlardı. Kimisi çivilerle vurmuş olmalı diye fikir yürüttü. Adamın gövdesindeki o delikleri açan her neyse, öyle bir şey atan tüfek nasıl bir tüfektir bilmiyorum."

Savcı, "Onu senin sahte para davanın bir numaralı kanıtıyla vurdum" dedi. "Benim ya da bir başkasının şansına, gerçekten çok kötü bir taklitti o para. İnce çubuklar hâlinde kesilince tüfekte kurşun gibi kullanmak kolay oldu. Bu arada, Killpatrick, Meksikalıların kulübelerine gidip o Meksikalı kızın nerede oturduğunu bulabilir misin? Bayan Derwent öğrenmek istiyor da.

Öykünün özgün adı: "One Dollar's Worth".
Yer aldığı kitap: *Whirligigs*.

prenses ile puma

Bir kral ve bir kraliçenin var olması gerekiyordu kuşkusuz. Kral, altıpatlarlı kemeri ve mahmuzlu çizmeleriyle dolaşan; çayırlıktaki çıngıraklıyılanları Hint inciri ağaçlarının altındaki deliklerine kaçırtacak denli yüksek sesle bağıran yaşlı, ürkünç bir adamdı. Krallık öncesi dönemde ona "Fısıldayan Ben" derlerdi. Yirmi bin dönüm araziye ve sayabileceğinden çok daha fazla sığıra sahip olduğunda artık "Sığır Kralı O'Donnell" diyorlardı ona.

Kraliçe, Laredo'dan Meksikalı bir kızdı. İyi kalpli, yumuşak başlı kişiliğiyle iyi bir ev hanımı olmuş; hatta Ben evdeyken, sesini tabakların kırılmasını önleyecek denli ayarlamasını öğretmişti ona. Ben, krallık yolunda ilerlerken o da Espinosa Çiftliği'nin verandasında oturur, hasır örerdi. Zenginliğin karşı konulmaz baskısı karşısında San Antone'den iki atlı arabalarla kumaş kaplı sandalyeler ve bir salon masası getirtildiğinde siyah saçlı güzel başını eğmiş ve Danae'nin* yazgısını paylaşmıştı.

Öyküye girmeyecek olan kralla kraliçenin saygınlıklarına gölge düşürmemek için önce onlarla tanıştırdım sizleri. Bu öykünün adı ise "Prenses, Mutluluk Veren Düşünce ve İşinde Çuvallayan Puma" olabilirdi pekâlâ.

---

* Yunan mitolojisinde bir kehanetten kaçınmak isteyen babası tarafından oda hapsine zorlanan kral kızı. (ç.n.)

Josefa O'Donnell biricik kız evlattı, yani prenses. Annesinden miras olarak onun sıcak doğasını ve yarı tropikal, esmer güzelliğini almıştı. Ben O'Donnell'dan da dolu dolu gözü peklik, sağduyu ve buyurganlık yetisi. Bunların birleşimini görmek için kilometrelerce yol almaya değerdi. Josefa, midillisini dörtnala sürerken ipin ucunda sallanan bir domates konservesi kutusuna yaptığı altı atıştan beşini tutturabilirdi. Sahip olduğu beyaz yavru kedisine çeşit çeşit gülünç giysiler giydirerek saatlerce oynayabilirdi onunla. Kalem kâğıda boş verip kafadan hesaplama yapabilir; iki yaşını doldurmuş, canlı fiyatı hayvan başına sekiz dolar elli sent olan 1545 adet sığırın ne kadar edeceğini söyleyebilirdi size. Espinosa Çiftliği kabaca 60 km uzunluğunda, 50 km genişliğindeydi; arazinin büyük bölümü kiraya verilmişti. Josefa, midillisine binerek bu toprakları karış karış gezmişti, nerede ne var bilirdi. Çiftlikteki her sığırtmaç onu görünce tanırdı. Hepsi sadık birer hizmetliydi bu adamların. Çiftliğin kamplarından birinin şefi olan Ripley Givens, bir gün kızı gördü ve kraliyet ailesine evlilik bağıyla katılmaya karar verdi. Kendini bilmezlik miydi yaptığı? Hayır. O günlerde Nueces yöresinde erkek erkekti. Zaten sığır kralı unvanı, kraliyetin kan yoluyla edinilmesini gerektirmez. Bu unvan, sahibinin sığır çalma sanatındaki harika yetenekleri nedeniyle taç giydiğini belirtir sadece.

Bir gün Ripley Givens, sağa sola dağılmış birkaç süt danası hakkında bilgi almak için Double Elm Çiftliği'ne sürdü atını. Dönüşü gecikti, White Horse Geçidi'ne vardığında güneş batmak üzereydi. Geçit, kendi kamp yerine 25 km, Espinosa'ya 20 km uzaklıktaydı. Yorgundu Givens, geceyi Geçit'te geçirmeye karar verdi.

Nehir yatağında hoş bir gölet vardı. Kıyıları sık dizilimli büyük ağaçlarla ve çalılıklarla kaplıydı. Göletin elli metre kadar gerisinde uzanan geniş, kıvır kıvır bir meskit çayırı;

atı için akşam yemeği, kendisi için yatacak yer anlamına geliyordu. Givens, midillisinin dizginlerini bir çalıya tutturdu. Eyer altı battaniyelerini nemi kurusun diye çimenlere yaydı. Sırtını bir ağaca yaslayıp oturdu ve bir sigara sardı. Birden gür ağaçlığın içinden öfkeli ve tüyler ürperten tiz bir kükreme geldi. Midilli dizginlerini çekiştirerek zıplarken korktuğunu belirtircesine ıslıksı bir horultu koyuverdi. Givens, sigarasını tüttürmeyi sürdürdü, ama telaşa kapılmadan çimenlerin üzerindeki tabanca kemerine uzandı ve çalıştığını sınamak ister gibi altıpatlarının mermi silindirini döndürdü. Gölette iri bir balık, suları sıçratarak zıpladı. Küçük, boz bir tavşan, bir çalı kümesini dolanıp Givens'ın önünde durdu ve bıyıklarını titreterek komiklik yaptı ona. Midilli yeniden otlamaya koyuldu.

Bir Meksika puması, günbatımında su yollarında sopranoluk yapmaya kalktığında insanın gözlerini dört açması çok yerinde bir hareket olur. Pumanın şarkısı, süt danalarının ve semiz kuzuların az bulunduğundan söz ederken sizinle tanışmak için etçil bir istek duyduğunu dile getirebilir.

Çimenlerin üzerinde oradan geçen birinden kalma boş bir konserve kutusu duruyordu. Givens onu görünce sevinçle kıkırdadı. Eyerin arkasına bağladığı ceketinin cebinde bir iki avuç çekilmiş kahve bulundururdu. Koyu kahve ve sigara! Bir sığırtmaç başka ne isterdi ki?

İki dakika sonra küçük bir ateş çıtırdamaya başlamıştı bile. Teneke kutuyu alıp gölete doğru yürüdü Givens. Suya on metre kala soluna düşen çalıların arasında otlayan, dizginleri sarkık, kadın eyeri vurulmuş bir midilli gördü, sahibini de. Josefa O'Donnell, göletin kıyısında elleri ve dizleri üzerinde doğruluyordu. Su içtikten sonra ellerinin tozunu silkeleyerek ayağa kalkmak üzereydi. Onun on metre kadar sağ tarafında, bir çalı kümesinin yarı yarıya gizlediği, yere çökmüş bir Meksika puması gördü Givens. Hayvanın keh-

ribar gözleri iştahla parlıyordu. Bir av köpeğininki gibi dümdüz tuttuğu kuyruğunun ucu ile gözleri arasındaki açıklık 1.80 m kadar vardı. Gövdesinin arka kısmı, kedigillerin sıçramadan önce yaptıkları gibi sağa sola sallanıyordu.

Givens yapabileceği şeyi yaptı. Altıpatları uzakta, otların üzerindeydi. Yüksek perdeden bir bağırtı koparak puma ile prensesin arasına attı kendini.

Givens'ın daha sonra adını koyduğu "kargaşa" kısa sürdüğü gibi biraz şaşırtıcıydı da. Hayvanın saldırı menziline girdiğinde havada soluk bir şerit gördü ve aynı anda hafiften birkaç patırtı çalındı kulağına. Sonra da elli kiloluk pumanın yumuşak gövdesi şiddetli bir sarsıntıyla tepesine inip yamyassı eder gibi yere yapıştırdı onu. "Üzerimden kalk, ne biçim oyun bu?" diye bağırdığını hatırlayabildi. Sonra ağzı ot ve toz dolu, düşerken başını bir ağaç köküne çarptığından başında oluşan bir şişlikle solucan gibi sürünerek pumanın altından sıyrıldı, ayağa kalktı. Puma hareketsiz yatıyordu. Givens, oyuna getirilmiş birinin incinmişliği ve kuşkuları içinde yumruğunu sallayarak, "Hele bir daha güreşelim de gör" diye bağırdı, "ben seni..." Ve sonra toparladı kendini.

Josefa olduğu yerde dikiliyor, sakin bir tavırla gümüş kakmalı 38'liğini dolduruyordu. Yaptığı atış hiç de zor gelmemişti ona. Pumanın başı, ipin ucunda sallanan konserve kutusundan daha kolay bir hedef olmuştu. Kızın gözlerinde ve dudaklarında kışkırtıcı, tedirgin edici ve çıldırtıcı bir gülümseme vardı. Givens yaşadığı fiyaskonun yüreğini dağladığını duyumsadı. Az daha can kurtaran şövalye olacakken, düşlediği şans eline geçmişken Cupid* değil, Momus* el koymuştu işe. Ağaçlıktaki satirler* hiç kuşkusuz kasıklarını tuta tuta sessizce şen kahkahalar atıyor olmalıydı. Vodvile

* Mitolojinin tanrısal varlıkları: Cupid: Sevgi'yi; Momus: Şaka ve alay'ı temsil eder. Satir (Yun. Satyros): İnsan yüzlü, keçi gövdelidir; ormanlarda ve sık ağaçlıklarda yaşar. Cupid, Yunan Eros'un Roma karşılığıdır. (ç.n.)

benzer bir şey çıkmıştı ortaya –Senyor Givens ile onun doldurulmuş puma ile olan gülünesi ve şamatalı oyunu–.

Josefa sakin, tatlı ve kontralto sesiyle, "Siz misiniz, Bay Givens?" dedi. "Bağırdığınızda az daha atışımı bozuyordunuz. Düştüğünüzde başınız incindi mi?"

"Yo, hayır, acımadı" dedi Givens, istifini bozmadan. Utanır gibi eğilerek şapkasını yırtıcının altından çekip aldı. Ezilen şapkasının kat kat olmuş kırışıklığı gülünesi bir görünüm çıkarmıştı ortaya. Givens çömeldi ve ölü pumanın ağzı açık başını hafif dokunuşlarla okşadı. Kederli bir yüz ifadesiyle, "Zavallı koca Bill!" dedi yüksek bir sesle.

"Ne dediniz?" diye sordu Josefa, sertçe.

Bağışlama duygusunun kederine baskın çıkmasını isteyen birinin havasıyla, "Kuşkusuz sizin haberiniz yoktu, Bayan Josefa" dedi Givens. "Hiç kimse sizi kınayamaz. Onu kurtarmaya çalıştım, ama zamanında haber veremedim size."

"Kimi kurtarmaktan söz ediyorsunuz?"

"Kimi mi? Bill'i elbette. Sabahtan beri onu arıyordum. İki yıldır bizim kampın evcil hayvanıydı o. Zavallı hayvan, ponpon kuyruklu bir tavşanı bile incitmezdi. Öldüğünü duyunca bizim çocuklar çok üzülecek. Bill sizinle oynamaya çalışıyordu sadece; bilemezdiniz ki!"

Josefa'nın adama dikilen gözleri parlıyordu. Ripley Givens, sınavdan başarıyla çıkmıştı. Kumral saçlarının kıvrımlarını düzelterek duruyordu karşısında. Gözlerinde hafif bir sitem ve üzüntü okunuyor, düzgün yüz hatları üzüntüsünün içtenliğini yansıtıyordu. Josefa'nın aklı karışmıştı.

Josefa son bir savunma çabası içinde, "İyi de, evcil hayvanınız ne yapıyordu burada?" diye sordu.

"Bizim koca serseri dün kamptan kaçmıştı" diye hemen yanıtladı Givens. "Çakalların onu korkudan öldürmemiş olmasına şaştım. At bakıcımız Jim Webster, geçen hafta kampa bir köpek yavrusu getirmişti. O yavru, canından

bezdirdi Bill'i. Peşinden koşup arka ayaklarını ısırıp duruyordu. Bill, yavru köpekten kaçmak için her gece bizim çocuklardan birinin battaniyesine gizlenip de uyuyordu. Çok bunalmış ve umutsuzluğa kapılmış olmalı diye düşünüyorum. Yoksa kamptan kaçmazdı; aslında kampın dışına çıkmaktan bile korkardı."

Josefa, yırtıcının leşine baktı. Givens, bir süt danasını bir vuruşta öldürebilecek kocaman pençelerden birini sevecen dokunuşlarla okşadı. Kızın esmer yüzü kızarmaya başlamıştı. Bunun nedeni gerçek bir sportmenin böyle bir hayvanı av diye yere sermesinden gelen utanç duygusunun bir belirtisi miydi acaba? Bakışları yumuşadı. Alaycı ifade silindi yüzünden.

Alçak gönüllü bir tavırla, "Çok üzgünüm" dedi, "fakat hayvan gözüme o denli büyük göründü ki... hem de öyle yükseğe sıçradı ki!"

Givens, ölmüş hayvanı savunmak istercesine, "Zavallı Bill'in karnı açtı" dedi hemen. "Biz kampta yiyecek verirken hep oynatır, zıplatırdık onu. Bir parça et için yerlerde yuvarlanırdı. Sizi gördüğünde yiyecek bir şeyler vereceğinizi sanıyordu."

Josefa'nın gözleri birden irileşti. "Sizi vurabilirdim!" diye bağırdı. "Araya girdiniz, evcil hayvanınızı kurtarmak için yaşamınızı tehlikeye attınız! Yaptığınız hoş bir şeydi, Bay Givens. Hayvanlara iyi davranan erkekleri beğenirim." Evet, şimdi hayranlık bile vardı bakışlarında. Ne de olsa ters gitmiş bir çabanın yıkıntılarından yükselen bir kahraman vardı ortada. Givens'ın yüzündeki görünüm ona Hayvanları Koruma Derneği'nde üst düzeyde bir konum sağlayabilirdi.

"Hayvanları hep sevmişimdir" dedi Givens, "atları, köpekleri, pumaları, inekleri, timsahları..."

"Timsahlardan nefret ederim" diye sözünü kesti kız, "sürünen, çamurlu şeyler."

"Timsahlar mı dedim, tilkiler demek istemiştim."

Josefa'nın vicdanı kendini biraz daha bağışlatmak için bir şeyler yapmaya zorluyordu onu. Pişmanlığını belli ederek elini uzattı. Gözlerinde yaşlar belirmişti, parlak ve dökülmeye hazır.

"Lütfen bağışlayın beni, Bay Givens" dedi, "kadınsı bir korkuydu benimki; onu görünce korkmuştum. Bill'i vurduğum için çok üzgünüm. Ne denli utandığımı bilemezsiniz. Bilseydim yapar mıydım hiç!"

Givens uzatılan eli tuttu. Doğasının cömertliğinin Bill'in kaybından doğan üzüntüsüne baskın çıkmasına göz yumarken bir süre tuttu o eli. Kızı bağışladığı belliydi artık.

"Ondan söz etmeyi bırakın, Bayan Josefa. Bill'in görünümü her genç bayanı ürkütürdü zaten. Bizim çocuklara olup biteni anlatırım ben, merak etmeyin."

"Benden nefret etmediğinize emin misiniz?" derken Josefa içinden gelen bir dürtüyle biraz daha yaklaştı Givens'a. Bakışları çok sevecendi, incelikli bir pişmanlıkla yalvarır gibi bakıyordu tatlı gözleri. "Ben olsam evcil hayvanımı öldüren birinden nefret ederdim. Onu kurtarmaya çalışırken vurulmayı göze almanız ne kadar gözü pek ve sevecen bir davranıştı öyle! Kaç erkek yapar ki böyle bir şey!" Görünen o ki, yenilgiden zafer doğmuştu. Vodvil, drama dönüşmüştü. Bravo, Ripley Givens!

Karanlık çökmüştü. Bayan Josefa'nın çiftlik evine tek başına dönmesi düşünülemezdi kuşkusuz. Givens, atının sitemli bakışlarına karşın tekrar eyerledi onu. Josefa ile yan yana at sürdüler. Hayvanlara sevecen davranan adam ile prenses, çayırlıkta dörtnala yol aldılar. Verimli toprağın ve çiçeklenmenin yoğun ve tatlı kokusu kuşatıyordu çevrelerini. Çakallar çığlık çığlığaydı tepelerde. Korkacak bir şey yoktu, yine de...

Josefa, atını biraz daha yaklaştırdı Givens'a. Küçük eli, buluşabileceği bir el arıyor gibi uzanıyordu. Givens'ın eli

buldu onu. Atları koşut bir tırıs tutturmuştu. Eller birliktelikleriniz sürdürdüler. Ellerden birinin sahibi bir açıklamada bulundu:

"Daha önce hiç korkmamıştım, ama düşününce gerçek bir yabanıl pumayla karşılaşmanın ne denli ürkünç olacağı geliyor aklıma. Zavallı Bill! Benimle geldiğinize çok sevindim."

O'Donnell, çiftliğin holünde oturuyordu. "Merhaba Rip" diye seslendi, "sen misin?"

"Bana eşlik etti" dedi Josefa. "Yolumu şaşırmıştım, saat de geç olmuştu."

"Sağ ol, Rip" dedi sığır kralı, "kalsana; kampa yarın sabah dönersin."

Fakat Givens kalmak istemedi. Acele kampa dönmesi gerekiyordu. Gün ışırken güdülecek bir sürü vardı. İyi geceler dileyip mahmuzladı atını.

Bir saat sonra, lambalar söndürüldüğünde Josefa, geceliği üzerinde, kendi odasının kapısından kralın tuğla döşeli koridorun sonundaki odasına doğru seslendi:

"Hey, baba, Kesik Kulaklı Şeytan dedikleri şu yaşlı Meksika pumasını bilirsin, hani Bay Martin'in koyun çobanı Gonzales'i öldürmüş ve Salado otlağında elli dana parçalamıştı. Ben bu akşamüstü White Horse Geçidi'nin orada onun işini bitirdim. Tam sıçramak üzereyken 38'liğimle iki kurşun gönderdim kafasına. Gonzales'in palasıyla sol kulağına açtığı kesikten tanıdım onu. Öyle bir atış yaptım ki sen bile daha iyisini yapamazdın."

"Aferin sana!" diye gürledi Fısıldayan Ben, kraliyet odasının karanlığından.

Öykünün özgün adı: "The Princess and the Puma".
Yer aldığı kitap: *Heart of the West*.

jeff peters ve kişisel çekim gücü

Jeff Peters, para kazanmak için South Carolina Eyaleti'nin Charleston kentinde bilinen pirinç pişirme tarifleri kadar çok sayıda dolap çevirmiş bir adamdır.

Ben her şeyden çok onun eski günlerden söz eden anılarını dinlemekten hoşlanırım; sokak başlarında merhem ve öksürük şurubu sattığı, insanlarla dostça ilişkiler yaşarken geçimini zorlukla sağladığı, talihi için son meteliğiyle yazı tura attığı o günlerin öykülerini.

"Arkansaw'da Fisher Hill'e geldiğimde" diye anlatmaya başladı bir gün, "üzerimde geyik derisinden bir giysi, ayaklarımda yerli mokasenler vardı. Saçlarım epey uzamıştı. Otuz karatlık elmas bir yüzük sahibiydim. Texarkana'da bir oyuncudan almıştım onu. Takas olarak verdiğim çakıyla ne yaptı bilmem.

"O günlerde ben Dr.Waugh-hoo idim; çevrede ünlenmiş yerli sihirbaz hekim. Elimdeki en iyi mal, gençlik şurubuydu. Bu şurup, Choctaw Kabilesi'nin reisinin güzel eşi Ta-quala'nın her yıl yapılan mısır dansı töreninde hazırladığı köpek haşlamasını süslemek için bir şeyler toplarken rastlantıyla bulduğu şifalı otlardan yapılmıştı.

"Bir önceki kasabada işler iyi gitmediğinden sadece beş dolar vardı cebimde. Fisher Hill'in eczacısına giderek man-

tarlarıyla birlikte iki yüz gramlık altı düzine şişe aldım, veresiye. Önceki kasabadan arta kalan etiketlerle şurup katkıları valizimdeydi. Oteldeki odama dönüp de musluk suyunun doldurduğu düzinelerce gençlik şurubu şişesinin masaya dizildiğini gördüğümde yaşam tekrar pembeleşmişti benim için.

"Hayır, sahtecilik falan yok. O altı düzinedeki şişelerde iki dolarlık kınakına eriyiğiyle on sentlik anilin boya vardı. Yıllar sonra tekrar uğradığım kasabalarda o şuruplardan isteyen birçok kişiyle karşılaştım.

"O akşam bir araba kiralayıp kasabanın ana caddesinde şurupları satmaya başladım. Fisher Hill, havası basık, sıkıntılı bir kasabaydı. Bu yeni şurubun, benim şuruplar gibi sözümona pnömökardiyak antiskorbüt bir bileşimin tam da halkın gereksinim duyduğu bir şey olacağı tanısını çoktan koymuştum. Şuruplar bir vejetaryen yemeğindeki kızarmış dana uykulukları gibi ilgi çekmişti. Tanesi elli sentten tam iki düzine satmıştım ki birisinin ceketimin ucunu çekiştirdiğini duyumsadım. Bunun ne anlama geldiğini biliyordum. Hemen aşağı atlayıp göğsünde Alman gümüşünden* bir yıldız taşıyan adamın eline bir beş dolarlık sıkıştırıverdim.

" 'Memur bey' dedim, 'ne güzel bir gece.'

" 'İlaç diye övüp durduğun bu uyduruk sıvıyı satmak için kentten alınmış izin belgen var mı?' diye sordu.

" 'Yok' dedim, 'kente özel izin belgeniz olduğunu bilmiyordum. Gerekli ise yarın hallederim.'

" 'O zamana dek satışını yasaklamak zorundayım' dedi polis.

"İşi bırakıp otele döndüm. Olan biteni otelciye anlatırken, 'Fisher Hill'de iş göremezsin' dedi adamcağız. 'Buradaki tek

* Bakır, çinko ve nikelden oluşan sert, paslanmaya ve ısıya dayanıklı, gümüş parlaklığında bir alaşım. 19. yüzyılda bir Alman kimyageri tarafından bulunduğundan "Alman gümüşü" diye adlandırılmış. (ç.n.)

doktor, belediye başkanının kayınbiraderi olan Dr.Hoskins'tir. Kasabada sahte doktorlara göz yummazlar.'

" 'Ama ben doktorluk yapmıyorum ki' dedim, 'eyaletten alınma gezgin satıcı belgem var. Gittiğim yerlerde gerekli olursa bir de kent izin belgesi alıyorum.'

"Ertesi sabah belediye başkanının makamına gittim. Henüz gelmediğini söylediler. Ne zaman geleceğini bilmiyorlardı. Bunun üzerine Dr.Waugh-hoo yine bir otel koltuğuna çökerek iyisinden bir puro tüttürüp beklemeye koyuldu.

"Birkaç dakika geçmemişti ki mavi boyunbağlı bir genç, yanımdaki koltuğa oturdu ve saati sordu bana.

" 'On buçuk' dedikten sonra, 'Sen, Andy Tucker'sın' diye ekledim. 'Seni iş üstünde görmüştüm. Güney eyaletlerinde Büyük Cupid Hediye Paketi'ni tezgâhlayan sen değil miydin? Hani içinde Şili işi bir nişan yüzüğü, bir nikâh yüzüğü, bir patates püresi aleti, bir şişe iç açıcı şurup ve bir de Dorothy Vernon* serisinden bir kozmetik vardı, hepsi elli sente.'

"Andy, kendisini tanıdığımı duyunca sevindi. Gezgin satıcılık işinde becerikliydi doğrusu. Bunun ötesinde, mesleğine saygı duyardı; yüzde üç yüz kâr yeterdi ona. Yasadışı ilaç ve ot işine girmesi için çok teklif almasına karşın doğru yoldan hiç sapmamıştı.

"Bir ortağım olsa iyi olur diye düşünüyordum. Andy ile birlikte iş yapmaya karar verdik. Ona Fisher Hill'deki durumu, yerel bazı siyasi nedenlerden ötürü para işlerinin kesat olduğunu anlattım. Andy daha o sabah inmişti trenden. O da meteliksizdi. Kasabada evlerin kapılarını çalıp Eureka Springs'te** yeni bir savaş gemisi yapılması için para yardımı toplamayı planlıyordu. Verandaya çıkıp o işi konuştuk.

---

* Dorothy Vernon: Ünlendiği yıllarda adını taşıyan kozmetik ürünlerin çok popüler olduğu 1875 doğumlu Hollywood yıldızı. (ç.n.)

** Konumu deniz kenarı olmayan bir kent. (ç.n.)

"Ertesi sabah saat on birde verandada yalnız otururken bir Tom Amca ayaklarını sürüye sürüye otele gelip doktoru sordu ve Yargıç Banks'ı görmesini istedi ondan. Anlaşıldığına göre Yargıç Banks belediye başkanıydı ve hasta olan da bu yüksek rütbeli adamdı.

" 'Ben doktor değilim' dedim, 'neden doktoru çağırmıyorsun?'

" 'Patron' dedi adam, 'doktor Hoskins kasaba dışında; birkaç hastayı görmeye gitmiş. Kasabadaki tek doktor odur. Bay Banks çok kötü durumda. Sizi çağırmak için gönderdi beni; lütfen gelin, efendim.'

" 'Peki' dedim, 'insanlık adına geliyorum. Gidip şöyle bir bakarım ona.' Cebime bir şişe gençlik şurubu atıp kasabanın en güzel evi olan belediye başkanının katlı çatılı konağına yollandım. Bahçesinde dökme demirden iki köpek vardı.

"Yatağa gömülmüş Başkan Banks'ın görünen yerleri sadece ayakları, sakal ve bıyıklarıydı. Karnından gelen sesler San Francisco halkını parklara koşturacak denli güçlüydü.* Başucunda elinde bir bardak su tutan gençten bir adam duruyordu.

" 'Doktor, çok hastayım' dedi Başkan, 'ölmek üzereyim; benim için bir şey yapamaz mısın?'

" 'Sayın Başkan' dedim, 'ben S.Q.Lapius'un** öğrencisi değilim, tıp eğitimi de almadım. Sıradan bir vatandaş gibi acaba bir yardımım dokunabilir mi diye bakmaya geldim sadece.'

" 'Çok teşekkür ederim' dedi Başkan. 'Doktor Waugh-hoo, yanımdaki bu genç, yeğenim Bay Biddle'dır. Sıkıntımı hafifletmeye çalıştı, ama bir yararı olmadı. Off! Ay! Aman!'

---

* Yazar, Başkan'ın karın gurultularıyla sık sık deprem korkusu yaşayan San Francisco'ya gönderme yapıyor. (ç.n.)

** Okunuşu "eskyulapius" ile Yunan mitolojisindeki şifa tanrısı Aesculapius'a gönderme yapılıyor. (ç.n.)

"Başımı eğerek Bay Biddle'ı selamladıktan sonra yatağa iyice yanaşıp Başkan'ın nabzını tuttum. 'Karaciğerinize, pardon yani dilinize bir bakayım' dedim. Sonra da gözkapaklarını aralayıp gözbebeklerine yakından baktım.

" 'Kaç gündür hastasınız?' diye sordum.

" 'Dün gece yatağa düştüm' dedi Başkan. 'Oy! Aman!' diye inledi bu arada. 'Bir ilaç ver, n'olur.'

" 'Bay Fiddle' dedim, 'perdeyi biraz açar mısınız?'

" 'Biddle' diye düzeltti genç adam, sonra amcasına dönüp, 'James Amca, jambonlu yumurta yaptırsak yiyebilir misin?' diye sordu.

"Kulağımı Başkan'ın sağ kürek kemiğine dayayıp dinledikten sonra, 'Klavseninizin klavikulasında kötü bir süper-yangı atağı var' dedim.

" 'Aman Tanrım' diye inledi adam, 'orasını ovacak bir şey veremez misin? Yapacak bir şey yok mu?'

"Şapkamı alıp kapıya doğru yürüdüm.

" 'Gidiyor musun, doktor?' dedi Başkan, uluma gibi bir sesle. 'Beni böyle süper bilmemnelerle baş başa bırakıp ölmeme göz mü yumacaksın yani?'

"Bay Biddle da, 'İnsanlık öldü mü Dr. Whoa, ha?' dedi. 'Bir insan, acı çeken bir kardeşini yüzüstü bırakıp gider mi?'

" 'Dr. Waugh-hoo, haydi iş başına' diye mırıldandım kendi kendime. Sonra yatağın yanına döndüm, uzun saçlarımı geriye atarak, 'Bay Başkan' dedim, 'sizin için tek bir umut var; ilaçların size yararı olmaz. İlaçlar ne denli iyi ve güçlü olursa olsun onlardan daha üstün başka bir güç var.'

" 'Nedir o?'

" 'Bilimsel uygulamalar' dedim. 'Aklın diğer her şeye üstünlüğü; kendimizi iyi hissetmediğimiz zamanlarda ortaya çıkanlar dışında ağrının ve hastalığın var olmadığı inancı. Geriye dönük olarak yaşayın bunu, uygulayın.'

" 'Ne biçim laflar bunlar, Doktor?' dedi Başkan, 'sosyalist falan değilsin herhâlde.'

" 'Sözünü ettiğim şey psişik finans uygulaması öğretisi' dedim, 'safsataları ve menenjiti uzaktan, bilinçaltı aracılığıyla tedavi eden aydınlıkçı düşünce akımı; harika bir evcil uğraş olan kişisel çekim gücü.'

" 'Uygulayabilir misin?' diye sordu Başkan.

" 'Ben, Sole Sanhedrims and Ostensible Hooplas'lardan* biriyim' dedim. 'Elimi şöyle bir gezdirdim mi topallar konuşur, körler yürür. Medyumluk, hipnotizma ve ruhsal denetim niteliklerim arasındadır. Ann Arbor'daki son oturumlarım sırasında Sirke Şurupları Şirketi'nin göçmüş başkanı dünyaya geri dönüp kız kardeşi Jane'le konuşabilmesini bana borçludur. Beni sokaklarda yoksullara ilaç satarken görürsünüz. Kişisel çekim gücünü onlar üzerinde uygulamıyorum, çünkü bu işi ayağa düşürmek istemem.'

" 'Beni tedavi eder misin?' diye sordu Başkan.

" 'Bakın, gittiğim her yerde başım sağlık kurumlarıyla derde girdi. Doktorluk yapmıyorum. Fakat siz belediye başkanı olarak izin belgesi konusunu sorun etmezseniz yaşamınızı kurtarmak için psişik tedaviye başlayabilirim.'

" 'Etmem elbette; hemen başla, doktor; ağrılar yine geliyor.'

" 'Ücretim 250 dolardır' dedim, 'iki uygulama sonunda iyileştirme güvencesiyle.'

" 'Tamam' dedi Başkan, 'veririm; yaşamım o kadar eder herhâlde.'

"Yatağın başucuna oturup gözlerimi gözlerine diktim. 'Şimdi, aklınızı hastalıktan uzaklaştırın' diye söze başladım. 'Hasta değilsiniz. Kalp, klavikula, dirsek uyuşması, beyin falan gibi şeyler yok sizde. Ağrınız da yok. Yanıldığınızı söyleyin. Zaten olmayan ağrılarınızın şimdi geçmekte olduğunu duyumsuyorsunuz, değil mi?'

---

* Akıl karıştırmak, göz boyamak için kullanılan havalı, anlamsız sözler.

" 'Gerçekten daha iyiyim, doktor' dedi Başkan, 'değilsem ne olayım. Şimdi bir de sol yanımdaki şişkinliğin yok olduğu hakkında birkaç yalan söyle; o zaman sanırım kalkıp birkaç karabuğday çöreğiyle sosis yiyebilirim.'

"Ellerimle birkaç hareket yaptım. 'Yangı yok oldu' dedim. 'Perihelion'un* sağ yumrusu indi. Uykunuz geliyor. Gözkapaklarınızı açık tutamıyorsunuz artık, çünkü şu anda hastalık geçmiş bulunuyor. Uyuyorsunuz.'

"Başkan, yavaşça gözlerini kapattı ve horlamaya başladı.

" 'Bay Tiddle' dedim, 'modern bilimin harikalarını görüyorsunuz.'

" 'Biddle' diye düzeltti. 'Amcamın tedavisinin kalan kısmını ne zaman uygulayacaksınız, Dr. Pooh-pooh?'

" 'Waugh-hoo' dedim. 'Yarın saat on birde geleceğim. Uyanınca sekiz damla terebentinle bir kilo biftek verin. İyi günler.'

"Ertesi sabah tam zamanında geldim. Bay Biddle yatak odasının kapısını açtığında, 'Amcanız bu sabah nasıl?' diye sordum.

" 'Çok daha iyi' dedi genç adam.

" Başkan'ın rengi ve nabzı iyiydi. Bir uygulama daha yaptım. Artık hiç ağrısı kalmadığını söyledi.

" 'Bir iki gün daha yatakta kalırsanız iyi olur' dedim. 'O zaman tamamen iyileşmiş olursunuz. Fisher Hill'de bulunmam iyi oldu, yoksa tıp dünyasının kullandığı şifa yöntemlerinin hiçbiri sizi kurtaramazdı. Şimdi yanlışlık giderildiğine ve ağrının yalan olduğu kanıtlandığına göre daha neşeli bir konuya geçelim; şu bizim 250 dolarlık ücrete. Çek olmasın lütfen. Çekin ne arka yüzünü imzalamayı severim, ne de ön yüzünü.'

---

* Bir gezegenin yörüngesinin güneşe en yakın konumu. (ç.n.)

" 'Yanımda nakit var' dedi Başkan, yastığının altından bir cüzdan çıkarırken. Beş tane elli dolarlık ayırıp elinde tuttu. "Makbuz al' dedi Biddle'a.

"Makbuzu imzaladım. Başkan'dan aldığım dolarları güzelce cebime yerleştirdim.

"Başkan, bir hastadan hiç umulmadık bir sırıtışla, "Memur bey, haydi görevini yap' diye seslendi Biddle'a.

"Bay Biddle koluma yapıştı. 'Doktor Waugh-hoo, yani asıl adınızla Peters' dedi, 'yetkiniz olmadan doktorluk yaptığınızdan dolayı Eyalet yasalarına göre tutuklusunuz.'

" 'Kimsin sen?' diye sordum.

" 'Kim olduğunu ben söyleyeyim' dedi Başkan, yatağında oturarak. 'Eyalet Tıp Derneği tarafından görevlendirilen bir dedektif. Seni beş beldede izliyordu. Dün bana başvurdu, seni yakalamak için bu oyunu oynadık. Ee, sayın Hint fakiri, artık bu taraflarda doktorluk yapamayacaksın.' Gülerek ekledi, 'Ne diyordun bakayım, doktorcuğum, neydi o koyduğun tanı? Her neyse, beyin sulanması değildi sanırım.'

" 'Bir dedektif ha?' dedim.

" 'İyi bildin' dedi Biddle, 'seni şerife teslim etmek zorundayım.'

" 'Haydi, yap da göreyim' deyip Biddle'ın boğazına sarıldım. Az daha pencereden atıyordum ki çenemin altına bir tabanca dayadı. Olduğum yerde kaldım. Kelepçe taktıktan sonra cebimdeki paraları aldı.

"Başkan'a dönüp, 'Bakın, Yargıç Banks' dedi, 'bunlar birlikte işaretlediğimiz banknotlar. Şerife gidince bunları kendisine teslim ederim, o da size makbuz gönderir. Bu paralar mahkemede kanıt olarak kullanılacak.'

" 'Tamam, Bay Biddle' dedi Başkan. Sonra bana dönerek, 'Ee, Dr. Waugh-hoo, bir uygulama daha yapsana' dedi. 'Çekim gücünün mantarını dişlerinle çıkarıp bir hokus-pokusla kelepçelerinden kurtulmayı beceremez misin?'

"Ağırbaşlı bir tavırla, 'Haydi gidelim, memur bey' dedim. 'Başa gelen çekilir.' Sonra Banks'a döndüm ve kelepçelerimi şakırdatarak, 'Bay Başkan' dedim, 'kişisel çekim gücünün bir başarı öyküsü olduğuna inanacağınız zaman yakındır. Hem onun bu işte de başarıya ulaştığını göreceksiniz.'

"Ve başarıya ulaştı bence.

"Konağın bahçe kapısına geldiğimizde, 'Birilerine rastlayabiliriz, Andy' dedim, 'şunları çıkarsan iyi olur.'

"Ha, bu arada, o genç adam Andy Tucker'dı elbette. Bu onun tasarladığı bir oyundu. İş ortaklığına başlamak için gerekli sermayeyi işte böyle sağlamıştık."

Öykünün özgün adı: "Jeff Peters as a Personal Magnet".
Yer aldığı kitap: *Gentle Grafter*.

evlilik bilimi

"Sana daha önce de söylediğim gibi" dedi Jeff Peters, "ben kadınların işe bağlılık konusunda verdikleri sözler karşısında hiçbir zaman tam bir güven duygusu içinde olamadım. İster ortak ister yardımcı olarak katılsınlar, en basit bir düzenbazlıkta bile güvenilmez onlara."

"Komplimanı hak ediyorlar" dedim. "Dürüst cins denmeli onlara."

"Neden hak etmesinler ki" dedi Jeff, "nasıl olsa karşı cins ya dalavereyle ya da fazla mesai yaparak onlara çalışıyor. Kadınlar, duyguları veya saçları konusunda aşırıya kaçmadıkları sürece işlerini gayet iyi yürütürler. Sonra bir koca, beş çocuk, ipotek karşılığı bir ev işin içine girip işlerinden eder onları."

"Andy Tucker'la birlikte Cairo'da kotardığımız o küçük evlendirme bürosu işinde bize yardım etmesi için işe aldığımız dul bir kadın vardı.

"Gazetelere ilan vermek için yeterli sermayen –yani bir araba okunun ince ucu kalınlığında bir tomar paran– varsa evlendirme bürosu işi iyi para getirir. Elimizde 6.000 dolar kadar bir para vardı ve biz bunu iki ay içinde ikiye katlamayı planlıyorduk. Düşündüğümüz işi resmî bir izin almadan ancak iki ay sürdürebilirdik.

"Şöyle bir ilan hazırladık:

"Dul bayan; çekici, güzel, evine düşkün, 32 yaşında, 3.000 dolar nakit ve değerli mülk sahibi, evlenmek istiyor. Gerçek ahlak değerlerinin daha çok yaşamın alçakgönüllü katmanlarında bulunduğu görüşünde olduğundan iyi huylu ve yoksul bir erkeği varlıklı bir talibe yeğ tutuyor. Sadık, içten ve mülk yönetimi ile parasal yatırım işlerinde uzmanlaşmış ise yaşını almış veya evcil görünümlü bir erkeği de kabul edebilir. Adres ve ayrıntılar:

Yalnız dul. Aracı büro: Peters ve Tucker, Cairo, Illinois."

"Sözcükleri harmanlamayı bitirdiğimizde, 'Buraya kadar çok iyi' dedim, "peki kadın nerede?'

"Andy o sakin, fakat öfke dolu bakışlarından biriyle baktı bana. 'Jeff' dedi, 'sen düşünürken gerçeklikten uzaklaşmaya başladın. Neden bir kadın olsun ki? Wall Street'te su ürünleriyle ilgili hisse senetleri sattıklarında yanında bir de denizkızı mı aranır? Bir evlendirme bürosunun bir bayanla ne işi olur?'

" 'Dinle beni Andy' dedim, 'kuralımı biliyorsun. Yasalara ters düşen işlerimin hepsinde satış konusu olan şey var olmalıdır, yani görünür ve ortaya konabilir olmalıdır. Ben bu kurala uyarak ve kent mevzuatı ile tren tarifelerini dikkatle inceleyerek beş dolarlık bir banknot ve bir puronun çözemediği bütün sorunlarda polisten uzak kalmayı başardım. Bu işi kotarmamız için çekici bir dul veya güzel ya da değil bir dengini ilandaki nitelik ve özellikleriyle birlikte ortada bulundurmak zorundayız Yoksa yakayı ele veririz.'

" 'Peki' dedi Andy, biraz düşündükten sonra. 'Posta idaresi veya polis, büromuzu soruşturmaya kalkarsa bu söylediğin işe yarayabilir; daha güvende oluruz belki. Fakat

içinde evlenme olmayan bir evlendirme bürosu işinde zaman harcayacak dul bayanı nasıl bulmayı düşünüyorsun?'

"Bunun için en uygun kişiyi tanıdığımı söyledim Andy'ye. Eski bir dostum, Zeke Trotter, bir yıl önce bir gösteri çadırında hem fıçıdan soda hem diş çekerken her zaman kafayı çektiği sıvı yerine yanında çalıştığı yaşlı doktorun hazımsızlık kürü ilacından içince karısını dul bırakmıştı. Evlerine sık sık uğrardım. Kadını bizim işte çalıştırabileceğimizi düşündüm. Oturduğu küçük kasaba sadece yüz kilometre uzaklıktaydı. Trene atlayıp gittim. Aynı kulübede oturuyordu. Bahçedeki eski banyo küvetine dikilmiş ayçiçekleri ve mavi menekşeler duruyordu hâlâ. Bayan Trotter güzellik, yaş ve varlık konularını biraz kenarda bırakırsak ilanımıza tam uyuyor denilebilirdi. Yine de övgüye değer bir görünümü vardı. İşimize yarardı sonuçta. Üstelik onu işe almak, Zeke'in anısına sevecen bir jest olacaktı.

"Ne istediğimizi söylediğimde, 'Giriştiğiniz bu iş dürüst müdür, Bay Peters?' diye sordu bana.

" 'Bayan Trotter' diye açıklamaya giriştim. 'İlanı verdiğimizde Andy Tucker'la birlikte bu koca ve adaletsiz ülkede üç bin erkeğin sizin, ilandaki sözde paranızın ve mülkünüzün peşine düşeceğini hesapladık. Bu sayıdan bir o kadarı da, eğer sizi kazanırlarsa, karşınıza tembel ve yiyici, hiçbir baltaya sap olamamış, dolandırıcı ve iğrenç birer fırsatçı olarak çıkacaktır. Ben ve Andy, toplumun bu leş kargalarına bir ders vermeyi düşünüyoruz. Sonunda Great Moral and Millenial Malevolent Matrimonial Agency* adını verdiğimiz bir şirket kurmaktan alamadık kendimizi. Bu açıklama sizin için yeterli mi?'

---

* Bay Peters, büyük olasılıkla eğitimsiz olan kadının aklını çelmek ve güven duygusu yaratmak için havalı sözcükler kullanıyor. Bütünüyle okunduğunda yarım yamalak bir anlam çıkan büro isminin sözcükleri tek tek şu anlama geliyor: "Büyük-Ahlaksal-ve-Bin yıllık döneme ait-Kötü niyetli-Evlilikle ilgili-Büro." (ç.n.)

" 'Yeterli, Bay Peters' dedi kadın, 'sizin yüz kızartıcı olmayan bir işe kalkışmayacağınızı bilmeliydim. İyi de, benim görevim ne olacak? Sözünü ettiğiniz bu üç bin serseriyi tek tek kapı dışarı atmak zorunda mıyım, yoksa bu işi gruplar hâlinde yapabilir miyim?'

" 'Sizin işiniz Bayan Trotter' dedim, 'sadece boy göstermek olacak. Sakin bir otelde kalacaksınız. Andy ve ben tüm haberleşmeyi ve diğer işleri yürüteceğiz. Bu arada hiç kuşkusuz tren ücretini denkleştirebilen ateşli ve gözü pek bazı talipler Cairo'ya gelebilir. Bu durumda onlarla yüz yüze gelip kapı dışarı etme zahmetine katlanmanız gerekecek. Size haftada yirmi beş dolar ödeyeceğiz; otel masrafları bizden.'

" 'Beş dakika bekler misiniz?' dedi Bayan Trotter. 'Evden pudriyerimi alıp anahtarı bir komşuya bırakacağım da. Bu arada ücretimi başlatabilirsiniz.'

"Böylece Bayan Trotter'i Cairo'ya getirip, kuşku çekmemek için bizim kaldığımız otelden yeterince uzak bir aile oteline yerleştirdim. Andy'ye de bu durumdan söz ettim.

" 'Çok iyi' dedi Andy, 'yemin varlığı ve el altında olması konularındaki endişen artık giderildiğine göre asıl konumuza dönüp oltaları atmaya ne dersin?'

"İlanımızı ülke çapında oldukça yaygın bir biçimde gazetelere vermeye başladık. Hepsinde aynı ilanı kullandık. Birden fazla kullanamazdık, çünkü bir sürü ek eleman tutmamız gerekirdi, o zaman da o kadar insanın ıvır zıvırı ve çiğnedikleri sakızların sesi posta müdürünü rahatsız ederdi.

"Bir bankada Bayan Trotter adına bir hesap açıp bu hesaba iki bin dolar yatırdık. Büromuzun dürüstlüğünü ve iyi niyetini sorgulayan biri çıkarsa ona göstersin diye hesap cüzdanını da verdik eline. Kadının dürüst ve güvenilir olduğunu biliyordum. Para güvendeydi, onun hesabında kalabilirdi.

"Şimdi sıra, gelen mektupları Andy ile birlikte günde on iki saat boyunca yanıtlamaya gelmişti.

"Günde yüz kadar mektup geliyordu. Ülkede çekici bir dulu elde etmek ve parasının yatırımını üstlenmek isteyen bu kadar çok kocaman yürekli, fakat yoksul erkek bulunduğunu bilmiyordum. Çoğu talip, meteliksiz olduğunu, işini kaybettiğini, çevresince yanlış anlaşıldığını kabul ediyordu; ama hepsi de yüreklerinin sevgiyle dolup taştığından ve erkeksi niteliklerinden söz ederken dul bayanın kendilerini tercih etmekle yaşamının en önemli fırsatını yakalayacağından emindi.

"Başvuruda bulunanlar Peters ve Tuckers Bürosu'ndan yanıt almakta gecikmiyordu. Bu yanıtlarda dul bayanın, başvuru sahibinin açık yürekli ve ilginç mektubundan çok etkilendiği bildiriliyor ve biraz daha ayrıntı verilerek ve mümkünse bir fotoğraf eklenerek bir mektup daha gönderilmesi isteniyordu. Bu ikinci mektubu güzel müşterisine iletmek için Büro'nun alacağı iki dolarlık işlem masrafının mektuba eklenmesi gerektiği notu da yer alıyordu her yanıtta.

"Kurduğumuz düzenin ne denli basit ve güzel olduğunu görüyorsun. Yabancı kökenli, soylu beylerin yüzde doksan kadarı fiyatı arttırıp da gönderdi parayı. Bütün iş bu kadardı. Sadece Andy ve ben biraz şikâyetçiydik. Paraları çıkarmak için zarfları yırtıp açmak zorumuza gidiyordu.

"Birkaç müşteri şahsen başvurdu. Bayan Trotter'e gönderdik onları. Gerisini o halletti. Aralarından üç dört kişinin dönüş masrafı istemek için Büro'ya geri geldiği de oldu. Ücretsiz posta hizmeti verilen kırsal kesimlerden de mektup gelmeye başlayınca günde iki yüz dolar giriyordu cebimize.

"Bir gün öğleden sonra işimiz başımızdan aşmışken, yani ben iki ve bir dolarlık banknotları puro kutularına tıkıştırır, Andy de ıslıkla, 'O kız için düğün çanları çalmayacak' şarkısını tutturmuşken ufak tefek, kurnaz bakışlı bir adam Büro'ya girdi ve yitik birkaç Gainsborough* tablosunun izini

* Thomas Gainsborough (1727-1788), ünlü İngiliz ressam. (ç.n.)

sürüyormuş gibi duvarlarda gezdirdi bakışlarını. Onu görür görmez ılık bir övünç dalgası sardı içimi, çünkü işimizi kurallara göre yürütüyorduk.

" 'Bakıyorum bugün epey mektup almışsınız' dedi adam.

"Şapkama uzanıp, 'Buyrun gidelim' dedim, 'gelmenizi bekliyorduk, müşterimize götüreyim sizi. Washington'dan ayrıldığınızda Teddy* nasıldı?'

"Adamı Riverview Oteli'ne götürüp Bayan Trotter ile el sıkıştırdım, sonra da kadının adını taşıyan iki bin dolarlık hesap cüzdanını gösterdim.

" 'Her şey yolunda görünüyor' dedi sivil polis.

" 'Öyledir' dedim. 'Evli değilseniz bayanla bir süre görüşmenizi ayarlayabilirim. İki doların lafı olmaz tabii.'

"Teşekkürler' dedi adam. 'Evli olmasaydım görüşebilirdim. İyi günler, Bay Peters.'

"Üçüncü ayın sonuna doğru beş bin doların üzerinde paramız olmuştu. İşi bırakma zamanının geldiğini biliyorduk. Zaten epey şikâyet gelmişti. Ayrıca Bayan Trotter işinden bıkmıştı. Onu görmeye gelenler de çoğaldığından, kadın bu durumdan artık hoşlanmıyormuş gibi davranıyordu.

"İşi bırakmaya karar verdik. Son haftalığını vermek, vedalaşmak ve iki bin dolarlık çekini almak için Bayan Trotter'in oteline gittim.

"Odasına girdiğimde okula gitmek istemeyen bir çocuk gibi ağlarken buldum kadını.

" 'N'oluyor' dedim, 'birisi sinirinizi mi bozdu, yoksa evinizi mi özlediniz?'

"Hayır, Bay Peters' dedi, 'söyleyeceğim size. Siz Zeke'in dostuydunuz, söylememde bir sakınca yok. Ben âşık oldum, Bay Peters; öyle seviyorum ki onsuz yapamam artık. Hep düşlediğim tipte bir adam o.'

---

* Zamanın ABD Başkanı Theodore Roosevelt'ın halk ağzındaki kısa adı. (ç.n.)

" 'O zaman evlenin onunla' dedim, 'tabii durum karşılıklı ise. Demek istediğim, sizin böyle dile getirdiğiniz duygularınıza o da karşılık veriyor mu?'

" 'Evet, veriyor' dedi, 'fakat o adam, ilana başvurup da beni görmeye gelen beylerden biri. Benimle evlenmek için o iki bin doları vermemi istiyor. Adı William Wilkinson.' Kadın yine romantik duygu ataklarına kaptırdı kendini.

" 'Bayan Trotter' dedim, 'bir kadının duygularına benden daha duygudaş yaklaşan bir erkek yoktur. Ayrıca siz, en iyi dostlarımdan birinin hayat arkadaşıydınız. Bana kalsaydı para sizde kalsın, beğendiğiniz adamla mutlu olun, derdim. Bunu yapabilecek durumdayız, çünkü sizinle evlenmek isteyen o enayilerden beş bin dolar kazandık. Fakat Andy Tucker'e danışmam gerek. İyi adamdır, ama iş konusunda sıkıdır. Para işlerinde ortağız. Onunla konuşayım, sonra ne yapacağımıza bakarız.'

"Otelimize gelip durumu Andy'ye anlattım. 'Baştan beri bekliyordum böyle bir şeyi' dedi Andy. 'Dalavereli bir işte bir kadının duyguları ve tercihleri işe karışırsa o kadının senin tarafını tutacağına güvenemezsin.'

" 'Bir kadının kalbinin kırılmasına neden olduğumuzu düşünmek üzer beni, Andy' dedim.

" 'Beni de üzer' dedi Andy. 'Şöyle yapalım Jeff; sen her zaman yumuşak ve cömert kalpli bir adam oldun. Ben de belki sert huylu, maddeci ve kuşkucu biriyim. Bu sefer seninle yarı yolda buluşalım. Haydi, Bayan Trotter'e git de iki bin doları bankadan çekip âşık olduğu adama vermesini söyle. Mutluluklar dilemeyi de unutma.'

"Yerimden fırladığım gibi Andy'nin ellerine sarıldım; beş dakika el sıkıştım onunla. Sonra Bayan Trotter'e gidip gerekeni söyledim. Bir ağlama tutturdu, hem sevinçten, hem üzüntüden.

"İki gün sonra Andy ile birlikte yola çıkmaya hazırlanıyorduk. 'Gitmeden önce Bayan Trotter'i görmek istemez miydin?' diye sordum Andy'ye. 'Eminim seninle tanışmak, övgü ve minnet duygularını iletmek isteyecektir.'

" 'Hayır' dedi Andy. 'Bence trene yetişmek için acele etsek iyi olur.'

"Her zaman yaptığımız gibi, sermayemizi özel bir kemerle belime dolamak üzereyken, Andy cebinden bir tomar para çıkardı ve onları da diğerlerinin yanına istiflememi istedi.

" 'Bu para da ne?' dedim.

" 'Bayan Trotter'in iki bin doları' dedi.

" 'Sende ne işi var?' diye sordum.

" 'O verdi bana' dedi. 'Bir aydır haftada üç akşam görüyordum onu.'

" 'O zaman William Wilkinson sen misin?'

" 'Bendim' dedi Andy."

***

Öykünün özgün adı: "The Exact Science of Matrimony".
Yer aldığı kitap: *Gentle Grafter*.

hymen'in* el kitabı

Ben, Sanderson Pratt, kendi görüşüm olarak belirtiyor ve yazıya döküyorum ki; Birleşik Devletler'in eğitim sistemi, hava tahminlerini yapan yetkililerin ellerine emanet edilmelidir. Bunun için iyi nedenler sunabilirim size ve eminim ki siz de o zaman üniversite profesörlerimizin neden Meteoroloji Genel Müdürlüğü kadrolarına atanmaları gerektiği konusunda bana hak verirsiniz. Profesörler, okumuş öğrenmiş kişilerdir; sabah gazetelerine şöyle bir göz attıktan sonra genel merkeze telgraf çekip nasıl bir hava beklendiğini bildirebilirler. Fakat bu önerinin bir de başka yüzü var. Havanın bana ve Idaho Green'e nasıl incelikli bir eğitim verdiğini anlatacağım size.

Montana sınırında, Bitter Root Dağları'nda altın arama işine girişmiştik. Walla-Walla'da umutlarını yanında fazla yük olarak taşıyan keçi sakallı bir adamla anlaşarak** eksiklerimizi tamamladık. Kendimizi yamaçlara vurduğumuzda bir orduya barış anlaşması süresince yetecek kadar yiyecek vardı yanımızda.

Bir gün yolumuz atlı bir postacı ile kesişti. Adam, kampımızda mola verdi. Üç kutu frenk eriği yedikten sonra gi-

* Hymen veya Hymenaios: Yunan mitolojisinde evlilik tanrısı. (ç.n.)

** ABD kullanımında, bulunacak maden cevherleriyle ödenmek üzere bir maden arayıcısına verilen yiyecek ve gereçlere ilişkin ödünç anlaşması. (ç.n.)

derken yakın tarihli bir gazete bıraktı bize. Gazetede hava tahminleri vardı. Bitter Root Dağları için verilen tahminde "batıdan gelen hafif rüzgârla birlikte ılık ve güzel" sözcükleri yer alıyordu.

O akşam, doğudan esen şiddetli rüzgârın eşliğinde kar yağmaya başladı. Idaho ile birlikte çadırlarımızı toplayıp daha yüksek bir yerde bulduğumuz boş bir kulübeye taşındık. Havanın bir kasım sağanağından öteye geçmeyeceğini sanmıştık. Fakat kar kalınlığı bir metreyi bulup da üstüne koymayı sürdürünce kar kuşatması altında kaldığımız iyice belli oldu. Kar daha fazla kalınlaşmadan epey odun taşıdık içeriye. İki ay yetecek kadar yiyeceğimiz vardı. Böyle olunca havayı düşünmeyi bıraktık; artık dilediği gibi azabilir, kime vuracaksa vurabilirdi.

Cinayet sanatını desteklemek istiyorsanız iki erkeği bir ay boyunca altıya yedi metre boyutlarındaki bir kulübeye kapatın. İnsanın doğası dayanmıyor buna.

İlk günlerde ben ve Idaho yaptığımız şakalara karşılıklı gülüyor ve pişirdiğimiz yiyeceklere övgüler düzüyorduk. Üçüncü haftanın sonunda ise Idaho şunları söyledi bana:

"Ekşimiş sütün balon şişeden teneke bir kaba dökülürken çıkan sesi duymuş değilim; fakat bu ses, sanırım senin konuşma organlarından çıkan bu cılız ve boğuk düşünce akıntısının yanında gökkürelerin müziği* gibi kalır. Her gün çıkardığın yarı çiğnenmiş gürültü, bir ineğin geviş getirmesini anımsatıyor bana; şu farkla ki, inek yaptığı şeyi kendine saklayacak kadar kibardır, sen değilsin."

---

* Music of the spheres: Pitagoras ve izdeşlerinin savunduğu bir önermeye göre gökküreler (gezegenler ve uyduları) hareket ederlerken yaydıkları titreşimlerle aralarındaki uzaklıkla orantılı göksel bir harmoni yaratıyorlardı. Öyküde yazar, "spheres" (gökküreler) yerine benzer okunuşlu "spears" (mızraklar) sözcüğünü kullanarak bir sözcük oyunu yapıyor. (ç.n.)

Karşılık olarak ben de, "Bay Green" diye başladım söze, "bir zamanlar dostum olduğundan söylemeye çekiniyorum, ama yoldaş olarak seninle üç ayaklı, sarı bir sokak köpeği yavrusu arasında seçim yapmak durumunda olsaydım bu kulübenin sakinlerinden biri şu anda kuyruk sallıyor olurdu."

İki veya üç ay boyunca ilişkimiz böyle sürdü, sonra da birbirimizle konuşmaz olduk. Yemek pişirme gereçlerimizi ayırdık; o kendi yemeğini ocağın bir kenarında hazırlıyordu, ben de öbür yanında. Kar, pencereleri bulmuştu; ateşimiz hiç sönmüyordu.

Ne ben, ne de Idaho doğru dürüst bir eğitim görmüştük. Bütün bildiğimiz, okuma-yazmaktan ve karatahta üzerindeki 'John'un üç ve James'in beş elması varsa' türünden hesaplamalardan ibaretti. Bir üniversite diplomasına sahip olmak için özel bir gereksinim duymamıştık. Yine de epey yer gezip görmüş olmamız sonucunda ivedi durumlarda kullanabileceğimiz yaradılış destekli bir bilgi birikimi edinmiştik. Fakat Bitter Root'lardaki bu kulübede kar altında kalınca ilk kez bir şey duyumsamıştık. Homeros veya Yunan dili, kesirler ve bilginin daha yüksek dalları üzerinde çalışmış olsaydık düşünme ve kendimize özgü düşünceler üretme konusunda bazı kaynaklara sahip olurduk kuşkusuz. Doğu'dan gelen üniversitelilerin Batı'da birçok yerde kamp kurup araştırma yaptıklarını görmüştüm; ama gösterdiğim ilgi, 'acaba hangi eğitim dalı onlar için daha az sakınca doğurur' düşüncesiyle sınırlı kalmıştı. Neden mi? Bir keresinde Snake River'da atına bot sineğinin larvaları bulaşan dostum McWilliam, bu yabancılardan birini getirtmek için on beş kilometrelik yola araba göndermişti; gelen adam güya botanikçiydi, ama at çok geçmeden ölmüştü.

Bir sabah Idaho, bir rafın elimizle ulaşamayacağımız yükseklikteki üst kısmını bir çomakla kurcalarken iki kitap düştü

yere. Hemen atıldım, ama Idaho'nun bakışları engelledi beni. Bir haftadır ilk kez konuşuyordu:

"Sonradan pişman olacağın bir şeye atılma" dedi. "Bir çamur kaplumbağasından başka hiç kimseye dost olacak değerde biri değilsin, ama ben yine de sana bir şans tanıyacağım; hem de seni bu dünyaya bir çıngıraklıyılanın tatlı dilliliği ve donmuş bir şalgamın sohbetseverliliği ile salan anne-babanın yaptığından daha fazlasını yapmış olacağım böylece. Bir el seven-up* oynayacağız; kazanan, kendi seçtiği kitabı alacak, kaybeden de öbürünü.

Oynadık; Idaho kazandı. O kendi seçtiği kitabı aldı, ben de benimkini. Sonra kulübede kendimize ait köşelere çekilip okumaya başladık.

Üç yüz gramlık bir altın topağı bulduğumda bile bu kitabı bulduğum kadar sevinmemiştim. Idaho da bir çocuğun şekerlemeye baktığı gibi bakıyordu kitabına.

Benimki, *Herkimer'in Gerekli Bilgiler El Kitabı* başlıklı, on ikiye on beş santim boyutlarında küçük bir kitaptı. Yanılıyor olabilirim, ama bu kitabın bugüne dek yazılmış en büyük kitap olduğunu düşünüyorum. Hâlâ yanımdadır. İçerdiği bilgilerle sizi veya bir başkasını beş dakika içinde elli kez şaşırtabilirim. Kral Süleyman ya da New York Tribune; Herkimer'de ikisine de ait bilgi vardı. Bu adam, bu kadar bilgiye ulaşmak için elli yılını vermiş ve en azından bir milyon kilometre yol almış olmalıydı. Bütün kentlerin nüfusları, bir kızın yaşının nasıl tahmin edileceği, hatta bir devenin ağzında kaç diş olduğu bile vardı kitapta. Bir sürü şey anlatıyordu size: dünyadaki en uzun tünel, yıldızların sayısı, suçiçeği hastalığının hangi sürede ortaya çıkacağı, bir kadının boyun ölçüsünün ne kadar olması gerektiği, valilerin veto hakları, Roma su kemerlerinin tarihleri, bir günde içilmeyen üç biranın parasıyla ne kadar pirinç satın alınabile-

* Bir iskambil oyunu. (ç.n.)

ceği, Maine'deki Augusta kentinin yıllık ortalama ısısı, havuç yetiştirmek için bir hektarlık tarlaya ne kadar tohum gerektiği, zehirler için panzehirler, sarışın bir kadının başındaki saç tellerinin sayısı, yumurtaların nasıl korunacağı, dünyadaki bütün dağların yükseklikleri, bütün savaşların tarihleri, boğulan bir kişinin nasıl kendine getirileceği, güneş çarpmaları, yarım kiloluk çivi torbasında kaç tane çivi bulunduğu, dinamitin nasıl yapıldığı, çiçek yatakları, doktor gelmeden önce ne yapılması gerektiği ve bunlar gibi daha yüzlercesi. Herkimer'in bilmediği bir şey varsa kitabın dışında o şeyin yokluğunu çekmedim.

Bir oturuşta dört saat okudum o kitabı. Eğitimin tüm harikaları sıkıştırılarak konulmuştu içine. Karı unuttum, Idaho ile aramızdaki gerginliği de. O da bir tabureye oturmuş, sakallı yüzünden yansıyan bir tür dingin ve gizemli parlaklığın eşliğinde okuyup duruyordu.

"Hey, Idaho!" dedim, "ne tür bir kitap seninki?"

Aramızdaki gerginliği o da unutmuştu herhâlde, çünkü yanıtında hiçbir soğukluk, iğneleme ve hakaret yoktu.

"Homer K.M.'in yazdığı bir kitap" dedi.

"Homer K.M., sonrası ne?" diye sordum.

"Hiç, sadece Homer K.M." dedi.

Beni alaya aldığı için biraz gücenmiştim. "Yalan söylüyorsun" dedim. "Hiç kimse, kitaplarında isminin baş harflerini kullanmaz. Yazar kim? Homer K.M. Spoopendyke mı, Homer McSweeney mi, yoksa Homer K.M. Jones mu? Bir şey çiğneyen dana gibi ucunu ısırıp kopartmak yerine şunu adam gibi söyle de anlayalım."

"Sandy, doğrusunu söyledim sana" dedi Idaho. "Homer K.M.'in* yazdığı bir şiir kitabı bu. Önce tadına varamadım,

* Yazarın Ömer Hayyam olduğu ve Idaho'nun Hayyam'ın İngilizcedeki yazılışı olan "Khayyam"ı söylerken çıkardığı "key-em" sesini Pratt'ın K.M. olarak aldığı anlaşılıyor. (ç.n.)

ama peşini bırakmazsan damara ulaşıyorsun. İki kırmızı battaniyeye değişmem bunu."

"Senin olsun" dedim, "benim istediğim, kafayı çalıştıracak önyargısız gerçekler. Elimdeki kitapta bolca var onlardan."

"Senin elindeki" dedi Idaho, "sayılara dökülmüş bilgiler, yani en düşük düzeydeki bilgi grubu. Kafanı zehirleyecek onlar. Yaşlı K.M.'in çıkarımlar sistemi yeter bana. Şarapçılık işinde uzmanlaşmış birine benziyor. Hiçbir şey yapmamayı iş edinmiş. Suratı da asık gibi, ama onu şarapla öyle güzel ıslatıyor ki en kötü dokundurmaları bile litrelik testiyi paylaşmaya çağrı gibi geliyor insana. Ne de olsa şiir. Seninkine gelince; onu küçümsemek geliyor içimden, çünkü duyuları metrelerle ve santimlerle aktarmaya çalışıyor. İş, felsefenin özünü sanat ve doğa ile açıklamaya geldiğinde yaşlı K.M. senin adamı bütün o bilgileriyle birlikte yaya bırakır.

İşte, kitaplarımız konusunda Idaho ile aramız böyleydi. Gece gündüz yaşadığımız bütün heyecan, kitaplarımızı okumakla ilgiliydi. O kar fırtınası ikimize de hoş beceriler kazandırmıştı kuşkusuz. Karlar eridiğinde birden bana yaklaşıp, "Sanderson Pratt, bir çatıyı balyası dokuz dolar elli sent olan yirmiye yirmi sekiz boyutlu tenekeyle kaplarsak bir metrekaresi kaça patlar?" diye sorsaydınız, saniyede üç yüz bin kilometre hız yapan ışığın bir kazma sapı yol aldığı sürede, yani o çabuklukla sonucu söylerdim size. Kaç kişi yapabilir bunu? Tanıdığınız birine sorun bakalım, dişler dışında insan iskeletinde kaç kemik var veya Nebraska Meclisi'nde oyların yüzde kaçı bir vetoyu geçersiz kılar. Yanıtı ne olur? Deneyin ve görün.

Idaho'nun kendi şiir kitabından ne yarar sağladığını tam olarak bilmiyordum. Idaho ne zaman ağzını açsa şarapçı üstadını övgüye boğuyordu, ama ben o kadar emin değildim.

Idaho'nun aracılığıyla kitabından yansıyanlara göre bu Homer K.M., yaşama, kuyruğuna bağlı teneke bir kupaymış

gibi bakan bir tür köpek görüntüsü veriyordu bana. Soluğu kesilene dek koştuktan sonra dili dışarda otururken kupaya bakarak, 'Mademki bu şarap kabından kurtuluş yok, bari köşedeki dükkândan dolduralım da herkes birer yudum içsin, hesap benden' der gibiydi.

Bundan başka, anladığıma göre adam İranlıydı ve ben bu ülkenin Türk halıları ve Malta kedileri dışında dikkate değer bir şey ürettiğini duymamıştım.

O ilkbahar ben ve Idaho, işlenince para edecek maden cevherlerine rastladık. Bulduklarımızı hemen satıp başka yerlere gitmeyi alışkanlık hâline getirmiştik. Her birimize düşen mal için sekizer bin dolar değer biçerek, evvelce yiyecekler için anlaşma yaptığımız adamla hesap gördükten sonra insan içine çıkıp doğru dürüst bir şeyler yemek ve sakallarımızı hasat ettirmek için Salmon Nehri kıyısındaki küçük Rosa kasabasına indik.

Rosa, maden aramaya çıkanların kamp kurduğu bir yer değildi. Vadide yer alıyordu. Ülkedeki diğer kırsal kasabalar gibi gürültü ve kirlilikten uzaktı. Kasabanın çevresini dolaşan beş kilometrelik bir tramvay hattı vardı. Ben ve Idaho geceleri Günbatımı Manzarası Oteli'nin önünde inerek bir hafta boyunca vagonlara binip durduk. İyi okumuş ve gezmiş kişiler olarak kısa sürede Rosa sosyetesinde *pro re nata** konumuna gelmiştik. İyi giyinmeyi gerektiren havalı eğlencelere davet ediyorlardı bizi. Bunlardan birinde, belediye binasında kasaba itfaiyesi yararına bir piyano resitali ile bıldırcın yeme yarışmasının düzenlendiği bir gecede Idaho ile ben, Rosa sosyetesinin kraliçesi Bayan D. Ormond Sampson ile tanıştık.

Bayan Sampson duldu. Kasabadaki iki katlı tek ev onundu. Sarı boyalı bu evi kasabanın her yerinden rahatça göre-

* (Lat.): Bir tıp terimi, "gerek görüldüğünde" anlamında. (ç.n.)

bilirdiniz. Benden ve Idaho'dan başka, Rosa'daki yirmi iki erkek daha o sarı evin efendisi olmak için uğraş veriyordu.

Salon, tırmıkların yardımıyla şarkı föyleri ve bıldırcın kemiklerinden arındırıldıktan sonra sıra dansa gelmişti. Erkek grubundan yirmi üçü, dul kadınla dans edebilmek için dörtnala harekete geçerken, ben İki-Adım'dan* pistin kenarına doğru kaydırdım adımlarımı. Sonra evine kadar eşlik etmek için izin istedim Bayan'dan. Sanırım o an başarılı bir adım atmıştım.

Evine doğru yürürken, "Bu gece yıldızlar ne kadar güzel ve parlak, değil mi Bay Pratt?" dedi Bayan Sampson.

"Sahip oldukları şansı iyi kullanıp övülesi muhteşem biçimleriyle birbirlerine yaklaşmaya çalışıyorlar" dedim. "Şu gördüğünüz büyük olan altmış altı milyar kilometre uzakta; ışığı bize otuz altı yılda ulaşıyor. Altı metrelik bir teleskopla bunlardan kırk üç milyon tane görebilirsiniz, on üçüncü göksel katmandan** olanları da. İçlerinden biri şimdi yerini terk edecek olsa iki bin yedi yüz yıl boyunca görmeye devam edersiniz onu."

"Olur şey değil!" dedi Bayan Sampson. "Bunları bilmiyordum. Hava ne ılık! Dans etmek de epey terletti beni."

"Bu durumu anlamak için" dedim, "aynı anda hep birlikte çalışan iki milyon ter bezine sahip olduğunuzu bilmeniz yeter. Yarım santim uzunluğundaki ter kanallarınızın hepsi uç uca eklenseydi on kilometrelik bir uzunluğa erişirdi."

"Sahi mi!" dedi Bayan Sampson. "Bay Pratt, söylediğiniz şey bir sulama kanalını akla getiriyor. Bu kadar çok bilgiyi nasıl edindiniz böyle?"

"Gözlem yaparak, Bayan Sampson" dedim. "Nereye gitsem gözlerimi açık tutarım."

---

* İki-Adım (Two-step): Zamanın balo danslarından biri. (ç.n.)

** Yıldızların parlaklıktan sönüklüğe doğru sıralandıkları ölçüler; dilimizde "kadir" deniyor. (ç.n.)

"Bay Pratt" dedi yine, "ben eğitimli bir insanı her zaman takdir etmişimdir. Bu kasabanın kalın kafalı insanları arasında bilgili olanların sayısı o kadar az ki, kültürlü bir centilmen ile sohbet etmek benim için gerçek bir keyif. Canınız çektiğinde evime uğrarsanız beni sevindirirsiniz."

Sarı evin hanımının gözüne girmem işte böyle oldu. Her salı ve cuma akşamı evine gidiyor ve Herkimer'in bulduğu, sayılara döktüğü ve doğadan derlediği biçimleriyle evrenin harikalarını anlatıyordum ona. Idaho ile kasabanın diğer şen delikanlılarına gelince; haftanın geri kalan her dakikası, yararlanabilecekleri ölçüde onlara kalıyordu.

Kadına bir sepet erik götürdüğüm o akşamüstüne dek Idaho'nun yaşlı K.M.'in kur yapma kurallarını Bayan Sampson üzerinde denemeye çalışacağı hiç aklıma gelmemişti. Eve giden yaya yolunda karşılaştım kadınla. Kaşları çatıktı; gözlerinden birine doğru şapkasının yatık duruşu pek de iyiye yorulacak gibi görünmüyordu.

"Bay Pratt" diye söze girdi, "şu Bay Green, sanırım sizin dostunuz."

"Dokuz yıldır" dedim.

"Dostluktan silin onu" dedi, "centilmen bir insan değil o."

"Bakın, sayın bayan" dedim, "sert tavırları, müsrif ve yalancı birinin bildik kusurlarıyla dağlının biri olabilir, ama en çetin koşullarda bile onun centilmenlikten uzaklaştığını görmedim; aksini söylemeye gönlüm elvermez. Giyim kuşamda, kibirli davranış ve görünüm anlamında Idaho göze hoş gelmeyebilir, fakat içi temizdir; ben, düşük nitelikli suçlar ve boğazına düşkünlük konularında kaya gibi sağlam buldum onu." Toparlamak amacıyla, "Bayan Sampson" dedim, "Idaho'yla geçirdiğim dokuz yıldan sonra ona toz kondurmayacağım gibi, kondurulduğunu da görmek istemem."

"Sizin için böyle konuşmak kolay" dedi Bayan Sampson, "arkadaşınızdır, iyi şeyler söylersiniz; ama bu, bana bir ha-

nımefendiyi rahatsız edecek kadar çirkin tekliflerde bulunduğu gerçeğini değiştirmez."

"Vay, vay, bizim Idaho mu yaptı bunu!" dedim. "Ben de inanacağım neredeyse. Onu gülünç duruma düşürdüğünü bildiğim tek şey var, sorumlusu da bir kar fırtınası. Dağ başında kar yüzünden bir kulübede kapalı kaldığımızda bir tür düzmece ve densiz şiirlerin kurbanı olmuştu. Bu olay, davranışlarında bozukluğa yol açmış olabilir."

"Öyle olmuş" dedi Bayan Sampson. "Onu tanıdığımdan bu yana Ruby Ott* dediği bir kişiden dine aykırı bir sürü şiir okuyup duruyor. Yazdıklarına bakılırsa o kadın da şiirleri gibi."

"O zaman Idaho'nun eline yeni bir kitap geçmiş olmalı" dedim, "çünkü önceki kitap, K.M. takma adıyla yazan erkek bir şairindi."

"O kitap her neyse onunla yetinse iyi eder. Bugün işi iyice azıttı. Bana bir demet çiçek göndermiş, bir de not koymuş. Bakın, Bay Pratt, bir hanımefendiyi görünce tanırsınız. Rosa sosyetesindeki konumumu biliyorsunuz. Siz hiç benim, yanında bir testi şarap ve bir somun ekmek bulunan bir erkekle kırlara gidip ağaçların altında onunla birlikte şarkı söyleyerek taşkın hareketler yapacağımı düşünebilir misiniz? Yemeklerde biraz kırmızı şarap içerim, ama elimde bir testi şarapla kırlarda fink atıp şeytan çağırmak gibi bir alışkanlığım yoktur. Kuşkusuz yanında şiir kitabını da getirecekti; notta öyle yazıyordu. Yüz karası pikniklerine yalnız gitse iyi eder ya da Ruby Ott'unu götürsün yanında. O kadının karşı çıkacağını sanmam, yeter ki ekmek çok fazla olmasın. Ee, söyleyin bakalım, Bay Pratt, sizin centilmen dostunuz hakkında ne düşünüyorsunuz şimdi?"

"Idaho'nun daveti bir tür şiir gibi gibi bir şey olabilir" dedim. "Kötü bir niyeti yoktur. Belki de eğretileme yapılan

---

* "Rubaiyat" olduğu anlaşılıyor. Ruby bir kadın ismidir. (ç.n.)

bir şiir türüne giren dizeler kullanmıştır. Bunlar yasaya ve düzene ters gelebilir, ama içerdikleri sözcüklerin aslında başka anlamlara gelmesi nedeniyle yazışmalarda kabul görüyor. Onları dikkate almazsanız Idaho adına sevinirim. Şimdi isterseniz aklımızı şiirin alt katmanlarından kurtarıp gerçeğin ve merak konusu olguların yüksek düzeylerine çevirelim. Bayan Sampson, böyle güzel bir akşamüstüne güzel düşünceler yaraşır. Hava burada ılık, ama ekvator kuşağında sürekli donma hattı beş bin metre yüksekliktedir; kırk ile kırk dokuz enlemler arasında ise aynı olgu bin beş yüz ile üç bin metrelerde görülür."

"Ne hoş, Bay Pratt, civelek Ruby'nin çatlak sesinden sonra sizden böyle güzel gerçekler duymak rahatlatıyor beni."

"Yol kenarındaki şu kütüğe oturalım da" dedim, "şairlerin insanlıktan uzak, kaba dillerini unutalım. Güzelliğin bulunacağı yerler, kesinleşmiş gerçeklerin ve resmen onaylanmış ölçülerin yer aldığı muhteşem sayfalardır. Oturduğumuz şu kütükteki sayısal bilgiler, herhangi bir şiirden çok daha hoştur. Kütüğün halkaları altmış yaşı gösteriyor. Altı yüz metre derinlikte kalırsa üç bin yılda kömür olacak. Dünyadaki en derin kömür ocağı, Newcastle yakınındaki Killingworth'dadır. Bir kömür arabası bir ton kömür alır. Bir atardamar kesildiğinde yaranın üzerini bastırmak gerekir. Bir insanın ayağında otuz kemik bulunur. Londra Kalesi 1841'de yanmıştır."

"Devam edin, Bay Pratt" dedi Bayan Sampson, "bu bilgiler çok ilginç, rahatlatıyor insanı; sayısal bilgiler de çok hoşuma gidiyor."

Fakat Herkimer'in asıl yararını iki hafta sonra görecektim.

Bir gece, "Yangın var!" bağırışlarıyla uyandım. Hemen fırlayıp giyindim, olay yerini görmek için otelden çıktım. Yangının Bayan Sampson'un evinde çıktığını görünce bir çığlık attım; iki dakika sonra evin önündeydim.

Sarı evin alt katı tamamen alevler içindeydi. Rosa'daki bütün canlılar bağırarak, havlayarak ve itfaiyecilerin ayaklarına dolanarak orada toplanmıştı. Aralarında Idaho'yu da gördüm. Kendisini tutan altı itfaiyeciden kurtulmaya çalışıyordu. Alevlerin alt katı tamamen kapladığını, oraya giren kimsenin sağ çıkamayacağını söylüyorlardı ona.

"Bayan Sampson nerede?" diye sordum.

"Kimse görmemiş" dedi itfaiyecilerden biri, "yatak odası yukarıda; girmeye çalıştık, ama başaramayız, bizim itfaiyede henüz merdiven yok."

Alevlerin aydınlığına doğru gidip iç cebimden El Kitabı'nı çıkardım. Kabı elime dokunduğunda gülmek geldi içimden. Heyecandan aptallaşmış gibiydim. Sayfaları çevirirken, "Herky, eski dost" diye seslendim ona. "Şimdiye dek bana hiç yalan söylemedin, hiç darda bırakmadın beni. Şimdi ne yapayım, söyle eski dost, ne yapayım?"

117. sayfadaki 'Kazalarda Ne Yapmalı' başlıklı bölümü açtım, parmağımı gezdirdim ve buldum. İyi dost Herkimer, hiçbir şeyi göz ardı etmemişti. Şöyle yazıyordu: "DUMAN VEYA GAZ SOLUMA SONUCU BOĞULMA: Keten tohumundan iyisi yoktur; gözpınarına birkaç tohum koyun."

Kitapçığı cebime tıkıştırdıktan sonra, oradan koşarak geçen bir oğlanın kolunu yakaladım. Eline biraz para sıkıştırıp, "Hemen eczaneye koş" dedim, "bir dolarlık keten tohumu getir bana; acele edersen bir dolar daha var sana." Sonra kalabalığa döndüm ve ceketimle şapkamı yere fırlatırken, "Şimdi Bayan Sampson'u kurtaracağız" diye bağırdım onlara.

Dört itfaiyeci ile birkaç kasabalı üzerime atılıp tuttular beni. Eve girmenin ölüme atılmak demek olduğunu, döşemelerin çökmeye başladığını söylüyorlardı. Gülme duyusunu algılamadan, ama yine de gülerek bağırdım onlara: "Göz olmadan göze nasıl keten tohumu koyarım, söyler misiniz?"

Kimine dirsek, kimine yumruk atarak ellerinden kurtulup eve daldım. Ölürsem ilk iş olarak size mektup yazıp sarı evin içinin dışarıdan daha kötü olup olmadığını anlatırım; fakat henüz inanmayın buna. İçeri girer girmez lokantalarda acele servis diye sipariş ettiğiniz ızgara tavuğun pişkinlik düzeyine ulaşmıştım neredeyse. Alevler ve duman yüzünden iki kez yere düştüm. Herkimer'i utandırmak üzereydim, fakat itfaiyecilerin az da olsa sıktıkları suyun yardımıyla Bayan Sampson'un yatak odasına ulaşabildim. Dumandan bilincini yitirmişti. Çarşafa sarıp omzuma aldım onu. Neyse ki döşemeler söyledikleri kadar kötü değildi, yoksa çıkamazdım oradan.

Bayan Sampson'u evden elli metre kadar uzağa taşıyıp çimenlere yatırdım. Bayan'ın yirmi iki hayranı, ellerinde su dolu tenekelerle onu kurtarmak için başına üşüşürken, benim oğlan da elinde küçük bir torbayla çıkageldi.

Bayan Sampson'un başını çarşaftan kurtardım. Gözünü açtı ve "Siz misiniz, Bay Pratt?" dedi.

"Şışş" dedim, "derde deva gelmeden konuşmayın."

Kolumu ensesinden geçirip başını biraz kaldırdım, diğer elimle keten tohumu torbasını yırtıp aldığım tohumlardan üç dört tanesini elimden geldiğinde özenle eğilerek gözpınarına bırakıverdim.

Bu arada kasabanın doktoru da koşa koşa gelmişti. Homurdanarak Bayan Sampson'un nabzına bakarken, yaptığım saçmalığın ne anlama geldiğini sordu bana.

"Uzman sayılmam" dedim, "ama dayandığım yetkili kaynağı göstereyim size."

Paltomu getirdiler, El Kitabı'nı çıkardım.

117. sayfaya bakın" dedim, "duman ve gazla boğulma hâlinde ne yapılacağına. 'Gözpınarına keten tohumu koyun' yazıyor. Duman emici olarak mı iş görüyor, yoksa falan siniri mi çalıştırıyor bilmem, ama Herkimer böyle yazıyor. İlk

müdahaleyi de o yaptı. Konsültasyon yapmak isterseniz itirazım olmaz."

Yaşlı doktor, kitabı aldı, bir itfaiyecinin lambası ve gözlüklerinin yardımıyla okudu. "Bay Pratt" dedi sonra, "siz tanı koyarken galiba yanlış satıra bakmışsınız. Boğulma hâlinde yapılacak şey için, 'Hastayı en kısa zamanda açık havaya çıkarıp yatay konuma getirin' yazıyor burada. Keten tohumu kullanılması bir üst satırdaki 'Göze toz ve çöp kaçması'nın karşısında yazılı. Fakat sonuçta..."

"Bakar mısınız" diye araya girdi Bayan Sampson, "bu konsültasyonla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Keten tohumu şimdiye kadar denediğim her şeyden daha iyi geldi bana." Sonra başını kaldırdı ve tekrar koluma yasladı. "Sevgili Sandy" dedi, "biraz da öbür gözüme koysana."

Yarın veya başka bir gün yolunuz Rosa'ya düşerse Bayan Pratt'ın, yani evvelce Bayan Sampson olan Bayan Pratt'ın çiçek gibi baktığı yeni ve güzel, sarı bir ev görürsünüz orada. İçeriye girerseniz salondaki mermer kaplı masada, *Herkimer'in Gerekli Bilgiler El Kitabı'nı* kırmızı marokenle yeniden ciltlenmiş olarak, insanın mutluluğu ve bilgeliğine ilişkin herhangi bir konuda danışılmaya hazır bulursunuz.

Öykünün özgün adı: "The Handbook of Hymen".
Yer aldığı kitap: *Heart of the West.*

pimienta krepleri

Trio Irmağı'nın kenarındaki çayırlıklarda Triangle-O Çiftliği'ne ait bir sığır sürüsünü güderken, kurumuş bir meskit ağacının fırlak dallarına takılan tahta üzengim bileğimi burktuğundan bir hafta boyunca kampta pineklemiştim.

Zorunlu aylaklığımın üçüncü gününde ayağımı sürüye sürüye yemek arabasına yanaşıp kampın aşçısı Judson Odom'un sohbetiyle canlandırdığı ateşin yanında çaresizce yere uzandım. Jud, doğası gereği konuşmayı, daha çok anlatmayı seven biriydi. Yazgı, bildik gaflarından birini yaparak zamanının büyük bir bölümünde dinleyiciden yoksun kaldığı bir mesleği uygun görmüştü ona.

Bu nedenle Jud'ın konuşma susuzluğu çektiği kişisel çölünde karşısına çıkan bir vaha gibiydim.

Arada bir 'yemek' başlığı altındaki gruba girmeyen bir şey yemenin özlemini çekerdim. Ana ocağının kileri canlanmıştı belleğimde; şairin dediği gibi, "İlk aşk denli derin ve pişmanlıklarla çılgın."

"Jud, krep yapabilir misin?" diye sordum.

Jud, elinde tuttuğu ve kabzasıyla bir antilop bifteğini dövmeye hazırlandığı altıpatlarını indirdi ve bana tehditkâr gelen bir duruşla başucuma dikildi. Açık mavi gözleriyle yöneltti-

ği soğuk ve kuşkulu bakış, duruşunun öfke kökenli olduğu yolundaki izlenimimi doğruluyordu.

İçtenlikli ve aşırıya kaçmayan sinirli bir tavırla, "Baksana" dedi, "sen gerçekten isteyerek mi sordun, yoksa beni işletmeye mi çalışıyordun? Kamptakiler sana şu krep işi hakkında benimle ilgili bir şeyler mi anlattılar?"

"Hayır, Jud" dedim, "sahiden isteyerek söyledim. Hani, şimdi şöyle nar gibi kızarmış, tereyağı sürülmüş, üzerlerine New Orleans yapımı şurup dökülmüş bir dizi krep olsa atımı ve eyerimi takas ederdim onlarla. Kreplerle ilgili bir hikâye mi vardı?"

İğneli sözcüklerle işim olmadığını görünce Jud yatışmıştı. Yemek arabasından birtakım gizemli torbalar ve teneke kutular çıkarıp dibine yattığım ağacın gölgesine taşıdı. Jud onları yavaş yavaş elden geçirip paketlerin iplerini çözerken ben de onu izliyordum.

Çalışırken, "Hayır, hikâye falan değil" dedi, "Mired Mule* Çiftliği'nden o pembe gözlü koyuncu ve Bayan Willella Learight ile aramda geçen olayın gerçek öyküsü. Anlatayım istersen."

"O sıralarda Miguel Deresi'nin orada, yaşlı Bill Toomey'in yanında sığır damgalama işinde çalışıyordum. Bir gün canım böğürmeyen, melemeyen, hırlamayan veya gagalılar sınıfına girmeyen konserve yiyeceklerden yemek istedi. İştahımın kurduğu tuzağa düşmüştüm. Atıma atladım ve rüzgârı önüme katıp doğruca Pimienta Geçidi'ndeki Emsley Telfair Amca'nın dükkânına gittim.

"Öğleden sonra saat üç gibi dizginleri bir meskit dalına atıp dükkâna kadar olan yirmi metreyi yürüdüm. Tezgâha ulaşınca Emsley Amca'ya meyve ürününün köküne kıran girdiğini gösteren belirtilerden söz ettim. Bir dakika geçme-

* "Çamurlu Katır" anlamına geliyor. (ç.n.)

den bir torba peksimet ve uzun saplı bir kaşıkla kapakları açık kayısı, ananas, vişne ve frenk eriği kutuları diziliverdi önüme. Elma kargaşası öncesindeki Âdem gibi duyumsuyordum kendimi. Mahmuzlarımı tezgâhın yan taraflarına bastırmış, altmış santimlik kaşığımla kutular üzerinde çalışırken gözlerim Emsley Amca'nın dükkânının yanındaki evinin bahçesine takıldı.

"Bir kız dikiliyordu orada. Başka bir yerden gelmiş, takmış takıştırmış bir kızdı bu. Elindeki kroket tokmağı ile oynarken benim meyve konservesi sanayisini destekleme yöntemimi seyrederek eğlenceli zaman geçiriyordu.

"Tezgâhtan inip kürek benzeri kaşığımı Emstey Amca'ya geri verdim.

" 'Gördüğün kız yeğenim' dedi Amca, 'Willella Learight, beni ziyaret etmek için Palestine'dan geldi. Tanıştırmamı ister misin?'

" 'Kutsal topraklar'* diye mırıldandım. Düşüncelerim koyun sürüsü gibi dolanıyor ve ben ağıla tıkmaya çalışıyordum onları. Yüksek sesle, 'Neden olmasın?' dedim. 'Meleklerin olduğu yer değil miydi Pales –evet, Bayan Learight'la tanışmaktan şeref duyarım–.'

"Ve Emsley Amca beni bahçeye çıkardı; tanıştırdı bizi.

"Kadınların karşısında hiçbir zaman çekingen olmadım. Daha kahvaltıya oturmadan yabani bir atı ehlileştiren ve karanlıkta tıraş olan bazı adamların basma entarili bir yeniyetmeyi görünce neden sakarlaştıklarını, ter içinde kalıp özürler geveledeklerini bir türlü anlamış değilim. Sekiz dakika geçmeden Bayan Learight ile ben ikinci göbekten kuzenlerin dostluk havası içinde kroket toplarını öfkelendirmeyi başarmıştık. O, yediğim konserve meyve miktarı hakkında laf dokundurdu, buna karşılık ben de

* Palestine, Teksas'ın doğusundaki bir kasaba; fakat Jud onu Filistin olarak alıyor. (ç.n.)

Havva adındaki bir kadının herkese açık ilk otlakta meyve sorununu nasıl başlattığını anlattım ona; sonra da bir yaşındaki bir buzağıya yular takmak kadar rahat ve taşı gediğine koyarcasına 'Bu olay Palestine'da geçmişti, değil mi?' deyiverdim.

"İşte, Bayan Learight ile yakınlaşmam ve dostluğu ilerletmem böyle oldu, zaman geçtikçe de senli benli olduk. Kız, buranın havası sağlığına iyi geldiği için kalıyordu Pimienta'da; ikliminden ötürü. Hava Palestine'dan yüzde kırk daha sıcaktı burada. Willella'yı görmek için haftada bir at teptim. Bir süre böyle geçtikten sonra sefer sayısını ikiye çıkarırsam onu görme şansımı da ikiye katlarım diye düşündüm.

"Haftanın birine üçüncü bir sefer daha sıkıştırdım. Krepler ve o pembe gözlü koyuncu işte o zaman girdi işin içine.

"O akşam ağzımda bir şeftali ve iki mürdüm eriği, tezgâhta otururken, 'Bayan Willella nasıl?' diye sordum Emsley Amca'ya.

" 'Ha, o mu?' dedi Amca, 'ata binip Mired Mule Çiftliği'ndeki koyuncu Jackson Bird'le birlikte gezmeye gitti.'

"Ağzımdaki çekirdekleri yuttum. Ben hoplayıp aşağı inerken sanırım tezgâhın gemini tutan biri vardı. Dışarı çıkıp atımın bağlı olduğu ağaca toslayıncaya kadar yürüdüm.

" 'Atla gezintiye çıkmış' diye fısıldadım atımın kulağına. 'Yanında Koyuncu'nun Çiftliği'nden kiralık katır* Birdstone Jack varmış. Anladın mı yaşlı dostum?'

"Atım kendine göre bir ağlama tutturdu. Sığır gütme işinde yetişmişti o, koyunculardan hoşlanmazdı.

"Geri dönüp, 'Koyuncu mu demiştin?' diye sordum Amca'ya.

" 'Evet, Koyuncu' dedi. 'Jackson Bird'den söz edildiğini duymuşsundur. Sekiz parsel otlağın ve Kuzey Kutup Daire-

* "Hired" (kiralık) ile çiftliğin adı "Mired" arasında sözcük oyunu yapılıyor. (ç.n.)

si'nin güneyindeki en iyi cinsten dört bin baş merinosun sahibidir.'

"Dışarı çıktım ve dükkânın gölgesinde sırtımı bir frenkinciri ağacına yaslayıp oturdum. Ellerim benden ayrı hareket ediyorlarmış gibi yerden avuçladıkları kumu çizmelerime çalıyordu ve bu arada ben, adına Jackson tüyleri dikilmiş bu kuş* üzerinde biraz kafa yorup kendi kendime konuşuyordum.

"Koyunculara kavga çıkarıp onlara zarar vermek gibi bir huyum yoktur. Bir gün bunlardan birini at sırtında Latince bir dilbilgisi kitabı okurken görmüş ve elimi bile sürmemiştim. Sığırtmaçların çoğunun aksine onlar sinirlerimi hiç ayaklandırmazdı. Küçük ayakkabılar giyen, yemeklerini masada yiyen ve sana çeşitli konulardan söz eden koyunculara girişip suratlarını dağıtmak istemezsin, değil mi? Yabani tavşanlara yaptığım gibi onlara da hep 'buyur geç' kuralıyla yaklaşarak karşılaşmayı bir iki nazik sözle ve hava tahminiyle geçiştirirdim. Hele durup da matara değiş tokuşu yapmakla hiç işim olmazdı. Bir koyuncu karşısında düşmanca tavır almaya değmez diye düşünürdüm. Ama yumuşak davrandığımdan ve istedikleri gibi at oynatmalarına göz yumduğumdan şimdi onlardan biri Bayan Willella ile gezintiye çıkmıştı.

"Bir saat kadar sonra uzun ve gevşek adımlarla yürüyen atlarının sırtında geri geldiler. Emsley Amca'nın bahçe kapısı önünde durdular. Koyuncu şahıs, kızın inmesine yardım etti; orada ayaküstü neşe içinde birbirlerine bilgece laflar atarak konuştular bir süre. Sonra bu tüylü Jackson atına atladı, çorba kâsesine benzeyen şapkasını sallayıp koyun çiftliğine doğru tırısa kalktı. Bu arada ben de çizmelerime yapışan kumları temizlemiş ve sırtımı frenkinciri ağacının

* Jackson'un soyadı "Bird" (kuş) ile sözcük oyunu yapılıyor. (ç.n.)

dikenlerinden kurtarmıştım. Adam, Pimienta'dan daha beş yüz metre uzaklaşmadan atımla yanında bitiverdim.

"Koyuncudan pembe gözlü diye söz ettim, fakat değildi. Görme düzeneği griydi, ama kirpikleri pembeydi, saçları da kum rengi. Biraz fikir edindin herhâlde. Koyuncu mu dedim? Boynuna takılı sarı ipek mendili ve fiyonk bağcıklı ayakkabılarıyla bu ufaklık olsa olsa kuzucu olurdu.

" 'İyi günler' dedim ona. 'Şu anda iyi silah kullandığı için herkesin Keskin Nişancı Judson diye bildiği bir atlı ile yan yana at sürmektesiniz. Bir yabancının beni tanımasını istediğimde silahımı çekmeden önce mutlaka kendimi tanıtırım, çünkü hayaletlerle el sıkışmak hiç hoşuma gitmez.

" 'Şey' dedi, aynen böyle, 'şey, Bay Judson, sizi tanıdığıma sevindim. Ben Jackson Bird'üm, Mired Mule Çiftliği'nden.'

"Tam o sırada bir gözümle gagasında küçük bir tarantula ile bayır aşağı koşmakta olan bir uzun-ayak, diğer gözümle de kurumuş bir ağaç dalında tünemiş, tavşan avlayan türden bir şahin gördüm. Sırf herife göstermelik olsun diye kırkbeşliğimi çekip birbiri ardına deviriverdim onları. 'Üçte iki oldu' dedim. 'Nereye gitsem kuşlar atış alanıma giriyor.'

" 'İyi atış' dedi koyuncu, sakin bir tavırla. 'Fakat bazen üçüncü atışı kaçırdığınız olmaz mı? Geçen haftaki yağmur taze çimenlere iyi geldi, değil mi Bay Judson?'

" 'Bana bak Willie' diye giriştim. 'Senin âşık anan baban sana Jackson adını takmış olabilirler; ama sen tüyleri dökülmüş, cık cık öten bir Willie'ye dönüşmüşsün. Şimdi yağmur ve doğadan söz etmeyi bırakalım da papağan sözlüğü dışında kalan şeylerden konuşalım. Pimientalı bayanlarla at gezintisine çıkmak gibi kötü bir huy edinmişsin. Bu kadar ileri gitmedikleri hâlde ızgaradan masaya servis edilen kuşlar gördüm ben. Bayan Willella, kuşbilimin Jackson familyasından bir ufaklığın koyun yününden yaptığı bir yuva istemez. Şimdi, bu işin peşini bırakacak mısın, yoksa adıma eklenen unvana karşı dörtnala at sürmek mi istersin?'

"Jackson Bird biraz kızarır gibi oldu, sonra gülerek, 'Bay Judson, yanlış bir fikre kapılmışsınız' dedi. 'Gerçi Bayan Learight'ı birkaç kez ziyaret ettim, ama aklınıza takılan nedenden ötürü değil. Amacım sadace bir yiyecek konusuyla ilgiliydi.'

"Tabancama davrandım. 'Böyle bir alçaklık yapacak her çakalı...'

" 'Bir dakika' diye atıldı bizim kuş, 'izin verin de açıklayayım. Ben eş peşinde değilim ki! Keşke çiftliğimi görseydiniz. Yemeğimi kendim pişirir, üstüme başıma kendim bakarım. Yemek... koyunculuk işinden aldığım tek keyif, yemektir. Bay Judson, Bayan Learight'ın yaptığı kreplerden tatmış mıydınız?'

" 'Ben mi? Hayır, onun mutfak işleriyle uğraştığından hiç kimse söz etmedi bana.'

" 'Ah, o krepler' dedi adam, 'altın renginde, güneş gibi, Epikür'ün tanrılardan derlediği ateşte nar gibi kızarmış krepler. Onların tarifini almak için ömrümün iki yılını verirdim. İşte bu yüzden gidiyordum Bayan Learight'ı görmeye. Fakat tarifi bir türlü alamadım. Yetmiş beş yıldır aile içinde kalan, kuşaktan kuşağa geçen ve yabancılara vermedikleri bir tarif bu. Alabilseydim, çiftliğimde kendim krep yapar, mutlu olurdum.'

" 'Emin misin' dedim, 'kreplerin hamurunu yoğuran ellerin peşinde olmayasın?'

" 'Kesinlikle' dedi Jackson. 'Bayan Learight harika bir kız, fakat amacım yiyecekle...' Elimin tabancama uzandığını görünce lafı değiştirdi ve 'krep tarifini elde etmekten başka bir amacım yok' diye bitirdi sözlerini.

"Adil olmaya çalışarak, 'Fena bir adama benzemiyorsun' dedim. 'Koyunlarını öksüz bırakmayı düşünüyordum, ama bu sefer salıyorum seni, haydi uç git; yalnız kreplerden uzaklaşma, hatta destenin ortasındaki krep kadar diğerlerine

yakın kal. Üzerlerine dökülecek şurup konusunda da tatlıyla duygusallığı karıştırma, yoksa çiftliğinde ağıtlar yakılır ama sen duyamazsın onları.'

" 'Doğru söylediğime inanmanız için' dedi koyuncu, 'bana yardım etmenizi rica ediyorum. Bayan Learight ile dostluğunuz daha yakın. Benim için yapmadığı bir şeyi belki sizin için yapar. Şu krep tarifini alıp bana verirseniz söz veriyorum bir daha uğramam yanına.'

" 'Tamamdır' dedim ve Jackson Bird'le el sıkıştım. 'Alabilirsem alırım, yardımcı olursam sevinirim.' Sonra atını çiftliğine doğru sürdü o, ben de yaşlı Bill Toomey'in çiftliğine.

"Pimienta'ya tekrar uğramak fırsatını bulduğumda aradan beş gün geçmişti. Emsley Amca'nın evinde Bayan Willella ile hoş bir akşam geçirdik. O, birkaç şarkı söyledi, opera parçalarıyla piyanonun tuşlarını epey hareketlendirdi. Ben çıngıraklıyılan taklidi yaptım, Snaky McFee'nin büyükbaş hayvanların derisini yüzmek için bulduğu yeni yöntemden söz ettim, bir de Saint Louis'e yaptığım yolculuğun anılarını paylaştım onunla. Birbirimizi tanıma konusunda iyi yol alıyorduk. Jackson'u yolumdan uzaklaştırırsam kazanırım diye düşünüyordum. Krep tarifi için verdiği sözü hatırladım. Bayan Willella'nın gönlünü ederek tarifi alacak ve herife verecektim. Ama sonra o kuşu Mired Mule'ün dışında bir yerde görürsem tünediği dalda zıplatacaktım onu.

"Saat on civarında, suratımda ayartıcı bir gülümsemeyle şöyle dedim Bayan Willella'ya: 'Yeşil çimenler üzerinde yayılmış kızıl bir boğanın görünümünden daha çok hoşlandığım bir şey varsa, o da şöyle iyice şuruba bulanmış sıcak bir krebin tadıdır.'

"Bayan Willella, piyano taburesinde hafifçe sıçrayıp garip garip baktı bana.

" 'Evet, çok hoştur' dedi. 'Bay Odom, Saint Louis'de şapkanızı kaybettiğiniz o caddenin adı neydi?'

" 'Krep caddesi' dedim göz kırparak; böylece hem ailesinin elindeki tariften söz ettiğimi hem de konu dışına çıkmak istemediğimi belli etmiştim. 'Haydi Bayan Willella, nasıl krep yaptığınızı anlatın. Şu anda krepler araba tekerleri gibi dönüyor kafamın içinde. Başlamak için bir kilo un, sekiz düzine yumurta vesaire. Malzeme listesi nasıl uzayıp gidiyor?'

"Bayan Willella, 'Bir dakika lütfen' dedi. Taburesinden kayarak inerken yan gözle şöyle bir baktı bana. Yan odaya geçti. Az sonra Emsley Amca gömleğinin kollarını kıvırmış, elinde su dolu bir sürahiyle odaya daldı. Masadan bardak almak için arkasını döndüğünde arka cebinde bir kırkbeşlik gördüm. 'Vay be' dedim içimden, 'aileye bak, yemek tariflerini ateşli silahlarla koruyor. Kan davasında bile böyle aşırıya kaçan görmedim.'

"Amca bana bir bardak su uzatırken, 'Şunu iç hele' dedi. 'Bugün at sırtında çok kaldın, yoruldun ve heyecanlandın. Başka şeyler düşünmeye çalış.'

" 'Krep yapmayı biliyor musun?' diye sordum ona.

" 'İşten anlayan kadar bilmem, ama galiba bir ölçek alçı, bir top hamur, tuz, mısır irmiği ile yumurta ve kremayı karıştırıyorsun. Yaşlı Bill bu bahar Kansas City'ye yine sığır götürecek mi, Judd?'

"O gece alabildiğim krep tarifinin hepsi buydu. Jackson Bird'ün bu işte güçlükle karşılaşmasına şaşırmamıştım. Ben de konuyu değiştirip hayvanlar ve fırtınalar hakkında konuştum Amca'yla. Bu arada Bayan Willella gelip iyi geceler diledi. Bana da çiftliğe dönmek kaldı.

"Bir hafta kadar sonra Pimienta'ya girerken oradan çıkmakta olan Jackson'la karşılaştım. Yolda durup havadan sudan bir iki çift laf ettik.

" 'Tavalık tekerlerin malzeme listesini daha alamadın mı?' diye sordum ona.

" 'Ne gezer' dedi, 'bir türlü ele geçiremedim. Siz denediniz mi?'

" 'Denedim denemesine, ama bir çayır köpeğini fıstık kabuğu ile deliğinden çıkarmaya çalışmak gibi bir iş bu. Böyle inatla sahip çıktıklarına göre bu krep tarifi esaslı bir şey olmalı.'

" 'Ben artık pes etmek üzereyim' dedi Jackson. Bunu öyle bir düş kırıklığıyla söylemişti ki acıdım herife. 'Fakat çok isterdim' dedi. 'Çiftliğimin yalnızlığı içinde krep yapmak güzel olurdu. Onları düşünürken geceleri uyku tutmuyor.'

" 'Çabanı sürdür' dedim, 'ben de öyle yapacağım. İkimizden biri er geç kemendi boynuzlara geçirecek. Şimdilik iyi günler, Jacksy.'

"Gördüğün gibi, o sıralar aramız çok iyiydi. Bird'ün Bayan Willella'nın peşinde olmadığını anladığımda saçları kum renkli bu koyuncu hakkındaki düşüncelerimde bir rahatlama olmuştu. Onun tutkuya dönüşmüş iştahını gidermesine yardım etmek için Bayan Willella'dan o tarifi almaya çalışıyordum. Fakat ben krep der demez kız ürkek bakışlarla benden uzaklaşıyor ve konuyu değiştirmeye çalışıyordu. Israr ettiğimde de kaçar gibi odadan çıkıyor, o çıkar çıkmaz da elinde su sürahisi ve arka cebinde mevzilenmiş havan topuyla Emsley Amca dalıyordu odaya.

"Bir gün Poisoned Dog* Çayırı'ndaki bir grup yabani çiçek arasından topladığım güzel bir mavi mineçiçeği demetiyle Amca'nın dükkânına dörtnala sürdüm atımı. Amca çiçeklere şöyle bir göz attıktan sonra, 'Haberi duymadın mı?' dedi.

" 'Sığır fiyatında artış mı oldu?'

" 'Willella ile Jackson Bird dün Palestine'da evlendiler. Bu sabah mektup aldım.'

"Çiçekleri peksimet fıçısının içine attım ve haber kulaklarımdan sol gömlek cebime, oradan da ayaklarıma damla damla sızıncaya dek bekledim.

---

* Zehirlenmiş köpek. (ç.n.)

" 'Şunu bir daha söyler misin?' dedim Amca'ya. 'Belki yanlış duymuşumdur; yetişkin düvelerin fiyatı 4.80 oldu gibi bir şey demiş olabilir misin?'

" 'Dün evlendiler' dedi Amca. 'Balayına çıktılar, Waco ile Niagara'yı gezecekler. Bunca zamandır olan biten dikkatini çekmedi mi? Jackson Bird, atla gezintiye çıktıkları günden beri Willella'ya kur yapıyordu.'

" 'Peki o zaman' dedim, bağırmaya yakın bir sesle, 'herifin krep krep diye yaptığı o zırvalıklar neydi, söyler misin?'

"Ağzımdan krep lafı çıkar çıkmaz Amca ürkmüş gibi geri çekildi.

" 'Bu krep işinde biri bana destenin altından kâğıt dağıtıyor' dedim. 'Kim olduğunu bulacağım. Kalıbımı basarım sen biliyorsun. Konuş, yoksa hemen buracıkta bir tava dolusu krep hamuru kararız birlikte.'

"Tezgâhtan kayarak Amca'nın üzerine yürüdüm. Tabancasına davrandı, ama silahı çekmecede olduğundan az farkla ıskaladı kabzasını. Yakasına yapışıp köşeye sıkıştırdım onu.

" 'Kreplerden söz edelim' dedim, 'yoksa onlardan biri mi olmak istersin. Bayan Willella krep yapar mıydı?'

" 'Hayatında bir tane bile yapmamıştır' dedi Amca. 'Ben de görmüş değilim. Sakin ol Jud, yine heyecan bastı seni; başındaki o yara düzgün düşünmeni engelliyor. Krepleri aklından çıkarmaya çalış.'

" 'Emsley Amca' dedim, 'doğal kavrama yetimin güdükleşmiş olması dışında başımdan yara falan almış değilim. Jackson Bird, Bayan Willella'yı onun krep tarifini almak amacıyla ziyaret ettiğini söylemiş ve gerekli malzeme listesini elde etmek için yardımcı olmamı istemişti. Yaptığım şey buydu; işte sonucunu görüyorsun. Yoksa pembe gözlü bir koyuncu, çayırda otlamaya mı saldı beni?'

" 'Yakamı bırak da anlatayım' dedi Amca. 'Evet, öyle görünüyor ki Jackson Bird seni biraz oyuna getirmiş. Willella

ile at gezintisine çıktığı günün ertesinde bana uğradı ve sen kreplerden söz etmeye başladığında sana karşı dikkatli olmamız konusunda uyardı bizi. Dediğine göre sen bir kamptayken krep yaptıkları sırada adamın biri tavayla kafana vurup yaralamış seni. Heyecana kapıldığın zamanlarda kafandaki yara canını acıtıyor, bir tür deliliğe neden oluyor ve krepler hakkında saçma sapan şeyler söylüyormuşsun. Böyle bir durumda konuyu değiştirip seni sakinleştirirsek tehlikeli olmayacağını söylemişti. İşte ben ve Willella elimizden gelenin en iyisini yaptık. Vay vay, şu Jackson Bird, koyunculuğun ender rastlanan bir türüymüş meğerse.' "

Jud, hikâyesini anlatırken bir yandan da torbalarla kutulardan çıkardığı malzemeyi becerikli elleriyle yavaş yavaş bir araya getiriyor, karıyordu. Hikâyenin sonuna doğru pişmiş ürünü teneke bir tabak içinde önüme koydu –nar gibi kızarmış bir çift krep–. Gizli bir yerden bir topak halis tereyağı ile altın renkli bir şişe şurup da çıkardı.

"Bu olaylar yaşanalı ne kadar oldu?" diye sordum.

"Üç yıl" dedi Jud, "onlar şimdi Mired Mule Çifliği'nde oturuyorlar. Ama o zamandan beri ikisini de görmedim. Dediklerine göre Jackson beni krep tavasında alaya aldığı günlerde bir yandan da salıncaklı sandalyelerle ve perdelerle çiftliğini güzelce döşemekle uğraşıyormuş. Ben olayı bir süre sonra geçmişte bıraktım, fakat tanıdıklar arada bir lafını ederler hâlâ."

"Bu krepleri o ünlü tarife göre mi yaptın?"

"Söylememiş miydim, tarif falan yoktu ortada. Kamptaki çocuklar canları krep çekip şamata çıkardıklarında bir gazeteden kesmiştim bu tarifi. Nasıl, tadı iyi mi?"

"Nefis" dedim, "sen neden yemiyorsun Jud?"

Bir iç çekişi duyduğuma eminim. "Ben mi?" dedi, "ben hiç krep yemem."

Öykünün özgün adı: "Pimienta Pancakes".
Yer aldığı kitap: *Heart of the West*.

kont ve düğün konuğu

Andy Donovan bir akşam İkinci Cadde'deki pansiyonuna yemeğe geldiğinde Bayan Scott onu yeni bir kiracıyla tanıştırdı. Miss Conway adında ufak tefek, mahcup tavırlı genç bir kızdı bu. Sade ve siyaha çalan kahverengi bir elbise vardı üzerinde. İsteksiz bakışlarla önündeki tabağa diktiği gözlerini o mahcup tavrıyla Bay Donovan'a çevirip onu iyice süzdükten sonra nazikçe ismini mırıldandı ve tekrar tabağındaki et yemeğine döndü. Bay Donovan toplum içinde, iş ve siyaset çevrelerinde gösterdiği ilerlemede kendisine kazanımlar sağlayan inceliği ve ışık saçan gülümsemesiyle kızın selamını karşıladıktan sonra siyaha çalan kahverengi elbiseli varlığı gündeminden siliverdi.

İki hafta sonra Andy, pansiyonun girişindeki basamaklara oturmuş, purosunun keyfini çıkarıyordu. Arkasından ve biraz yukarıdan hafif bir hışırtı sesi gelince başını çevirdi ve öylece kalakaldı.

Miss Conway kapıdan çıkmak üzereydi. İnce, hani şu *krep dö* falan dedikleri kumaştan simsiyah bir elbise giymişti. Şapkası da siyahtı ve şapkadan örümcek ağı gibi incecik bir tül iniyordu yüzüne. Elbisesinde tek bir beyaz nokta, ufacık da olsa renkli bir benek bile yoktu. Altın rengi gür saçları çok hafif dalgalarla ensesine doğru inerek parlak bir topuz-

da son buluyordu. Yüzü güzelden çok sıradandı; fakat şu anda caddenin karşısındaki evlerin tepelerine doğru etkileyici, hüzün ve melankoli dolu bir ifadeyle bakan büyük ela gözleri yüzünü aydınlatıyor, sanki güzelleştiriyordu.

Olayı anladınız mı, kızlar? Tepeden tırnağa siyah... şu krep dö... neydi o, krep dö şin, işte o kumaş tercih edilecek... siyahından... Saçlar siyah tül altından parlayacak –sarışın olmanız gerekiyor elbette– ve sonra da uzaklara dalmış o hüzünlü bakış... Bir de tam yaşamın eşiğinden hoplayıp zıplayıp atlayarak geçerken, genç yaşamınız kararmış olsa bile parkta yapılacak bir yürüyüş size iyi gelecekmiş gibi görünmeye çalışın –ve tam zamanında kapıda olmaya bakın– işte bu, erkekleri her zaman çeker. Fakat bu yaptığım –ne kadar alaycıyım, değil mi?– yani yas giysilerinden böyle söz edişim biraz yersiz kaçtı galiba.

Bay Donovan, o an Miss Conway'i tekrar aldı gündemine. Purosunu en az sekiz dakika daha tüttürebilecekken, kalan üç santimlik ucunu attı ve çabucak ayağa kalkarak ağırlık merkezini ucuz rugan ayakkabılarına aktardı.

"Güzel ve bulutsuz bir akşam, Miss Conway" dedi. Bunu o kadar kesin bir tonla söylemişti ki meteoroloji müdürlüğü duysaydı iyi hava bayrağını direğe çekerdi hemen.

"Yüreği şen olup da havanın tadını çıkartmasını bilenler için evet, Bay Donovan" dedi Miss Conway, içini çekerek.

Bay Donovan güzel havaya küfretti içinden. Kalpsiz hava! Miss Conway'in havasına uygun düşmesi için dolu yağdırmalı, fırtına kopartmalıydı.

"Umarım yakınlarınızdan biri değil... şey, umarım yakınlarınızdan birini kaybetmediniz?" diye sorabildi, cesaretini toplayarak.

"Ölen, bir akrabam değil..." derken duraksadı Miss Conway, "öyle biri ki... neyse, sizi de derdime ortak etmeyeyim."

"Ortak etmek mi?" diye tepki gösterdi Donovan. "Neden böyle söylüyorsunuz? Memnun olurum, şey, yani ben de üzülürüm; demek istediğim, hiç kimse acınızı benim kadar içtenlikle paylaşamaz."

Miss Conway'in dudaklarında bir gülümsemecik belirdi, ama bu, her zamankinden daha kederli yaptı onu.

"Gülün, dünya sizinle güler; ağlayın, size gülerler" diye bir yerden alıntı yaptı Miss Conway. "Bunu öğrendim, Bay Donovan. Bu şehirde ne arkadaşım ne de tanıdığım var. Fakat siz bana iyi davrandınız, bunun için size teşekkür ederim."

Donovan sofrada çok çok iki kez biberlik uzatmıştı kıza.

"New York'ta yalnız olmak çok zor, herkesin bildiği bir şey bu" dedi Donovan. "Fakat bu küçük yaşlı kent gevşeyip dostça davrandığında tadına varılmaz. Parkta biraz yürüyüş yapmaya ne dersiniz, Miss Conway? Üzüntünüzü bir parça da olsa gidermez mi bu sizce? Ben de izin verirseniz..."

"Teşekkürler Bay Donovan. Yüreği kederle dolu birinin yanında bulunmak sizin için uygunsa yürürken bana eşlik etmenizi sevinerek kabul ederim."

Şehir merkezinde bir zamanlar seçkinlerin hava almak için geldiği eski parkın demir parmaklıklı geniş kapısından geçerek yürüdüler, tenha bir köşedeki banka oturdular.

Gençlikteki dertlerle yaşlılıktaki dertler arasında şu fark vardır: İnsan gençken, derdini bir başkasıyla ne kadar paylaşırsa dert yükü o kadar hafifler; yaşlıyken derdini döküp durursun, ama kederin aynı kalır.

Bir saat geçtikten sonra Miss Conway, "O benim nişanlımdı" diye sırrını açığa vurdu. "Önümüzdeki baharda evlenecektik. İlgi çekmek istediğimi düşünmenizi istemem, Bay Donovan, ama gerçek bir konttu o. İtalya'da malikânesi ve şatosu vardı. Adı Fernando Mazzini idi. Şıklıkta eşi bulunmaz biriydi. Babam karşı çıktı tabii. Bir kez kaçtık, fakat babam arkamızdan yetişti ve geri getirdi bizi. Babam ve Fernando

mutlaka düello ederler diye düşünmüştüm. Babam Poughkipsee'de kiralık atların bakıldığı bir ahır işletiyor.

"Babam sonunda razı oldu ve önümüzdeki baharda evlenebileceğimizi söyledi. Fernando kimliğini ve servetini kanıtlayan kâğıtları gösterdi ona. Sonra şatosunu bizim için hazır etmek amacıyla İtalya'ya gitti. Babam çok gururludur. Fernando, çeyizim için bana birkaç bin dolar vermek istediyse de babam epey laf etti ona, hatta yüzük veya başka tür bir hediye kabul etmeme bile izin vermedi. Fernando'nun gemisi yola çıkınca ben de kente gelerek bir şekerci dükkânında kasiyerlik yapmaya başladım.

"Birkaç gün önce İtalya'dan bir mektup aldım. P.kipsee'den buraya yönlendirmişler. Fernando'nun bir gondol kazasında öldüğünü yazıyordu.

"İşte, yasta olmamın nedeni bu. Kalbim, Bay Donovan, sonsuza dek onun mezarında gömülü kalacak. Sanırım yanında durulması pek eğlenceli olmayan biriyim, fakat hiç kimse ilgimi çekmiyor. Sizi daha iyi vakit geçirebileceğiniz, gülmeyi bilen ve sizi eğlendirebilecek neşeli bir arkadaş ortamından alıkoymak istemem. Belki eve dönmek istersiniz."

İşte, şimdi, kızlar; zokayı yutan erkeğin çabalayıp kurtulmak istediğini sezerseniz, kalbinizin başka birinin mezarında gömülü olduğunu söyleyin. Genç erkekler yaradılıştan mezar hırsızıdırlar. Herhangi bir dul bayana sorabilirsiniz. Krep dö şin giysili ağlayan meleklerin yoksun kaldıkları o organı geri kazandırmak için bir şeyler yapmak gerekir. Ölü erkeklerin hiçbir şansı yoktur bu konuda.

Bay Donovan nazikçe, "Çok üzüldüm" dedi. "Hayır, henüz eve dönmeyeceğiz. Miss Conway, bu şehirde hiç arkadaşınız olmadığını söylemeyin. Arkadaşınız olduğuma ve çok üzüldüğüme inanmanızı istiyorum."

Miss Conway, mendiliyle gözlerini kuruladıktan sonra, "Resmini bu madalyonda saklıyorum" dedi. "Şimdiye kadar

hiç kimseye göstermedim. Fakat size göstereceğim, çünkü sizin gerçek bir dost olduğunuza inanıyorum."

Bay Donovan, kızın açıp gösterdiği madalyondaki fotoğrafa uzun süre, epey bir ilgiyle baktı. Kont Mazzini'nin yüzünün ilgi çeken bir havası vardı. Düzgün, aydınlık, zeki görünüşlü ve yakışıklı sayılabilecek bir yüzdü bu; arkadaş grubu içinde önder olabilecek, neşeli ve güçlü bir erkeğin yüzü.

"Daha büyüğü de var, çerçeveletmiştim; odamda duruyor" dedi Miss Conway. "Dönünce gösteririm. Bana Fernando'yu hatırlatan sadece bunlar. Fakat o her zaman kalbimde olacak, kesinlikle."

Bay Donovan, beceri isteyen bir görevle karşı karşıyaydı şimdi: Talihsiz Kont'un Miss Conway'in kalbindeki yerini almak. Kıza karşı duyduğu hayranlık onu bu yola itiyordu. Fakat söz konusu girişimin büyüklüğü moralini bozmuyor gibiydi. Duygudaş ve neşeli bir dost rolünü oynamaya çalıştı ve bunda o denli başarılı oldu ki yarım saat içinde, önlerinde iki dondurma kabı, karşılıklı oturmuş, düşünceli tavırlar içinde sohbet ederken buldular kendilerini. Bayan Conway'in büyük ela gözlerindeki hüzünde azalma yoktu yine de.

O akşam, pansiyonun holünde birbirlerinden ayrılmadan önce genç kız yukarıya koşarak beyaz ipekten bir eşarba sevgi dolu bir özenle sarılmış olan çerçeveli fotoğrafı getirdi. Bay Donovan, anlaşılması güç bakışlarla süzdü fotoğrafı.

"Bunu İtalya'ya hareket ettiği gece vermişti bana" dedi Miss Conway. "Madalyondaki resmi bundan yaptırmıştım."

"Yakışıklı bir adam" dedi Bay Donovan içtenlikle. "Önümüzdeki pazar öğleden sonra birlikte Coney Island'a gitmek mutluluğunu bana bağışlar mısınız acaba?"

Bir ay sonra nişanlandıklarını Bayan Scott'a ve diğer kiracılara duyurdular. Miss Conway siyahlar giymeyi sürdürüyordu.

Nişanlandıklarını duyurduktan bir hafta sonra parktaki aynı banka oturmuşlardı. Titreşen ağaç yaprakları ay ışığında soluk bir film karesindeymiş gibi gösteriyordu onları. Fakat Donovan gün boyunca dalgın ve somurtuk bir görünüm sergilemişti. O gece o denli sessizdi ki, aşkın dudakları kalpten gelen sorular karşısında daha fazla dayanamadı.

"Neyin var, Andy? Bu gece çok ciddisin, yüzünden düşen bin parça."

"Yok bir şey Maggie."

"Ben anlarım; sen hiç böyle davranmazdın. Ne var? Söylesene."

"Önemli bir şey değil, Maggie."

"Evet, bir şey var ve ben bilmek istiyorum. Bahse girerim başka bir kız var, onu düşünüyorsun. İstiyorsan ona git. Kolunu omzumdan çeker misin lütfen."

"Peki, söyleyeyim o zaman" dedi Donovan, düşünceli bir tavırla. "Ama anlayacağını pek sanmıyorum. Mike Sullivan adında birinden söz edildiğini duydun mu? Koca Mike derler ona."

"Hayır, duymadım" dedi Maggie, "seni bu hâle sokuyorsa duymak da istemem. Kim bu adam?"

Donovan, neredeyse saygı dolu bir tavır takınarak, "O, New York'taki en büyük adamdır" dedi. "Siyaset çevrelerinde istediğini yapabilir. Adamın boyu bir mil, eni East River kadar geniş. Onun hakkında olumsuz bir şey söyleyecek olanın yakasına anında bir milyon kişi yapışır. Bir süre önce doğduğu yeri ziyaret etmiş, yörenin kodamanları fareler gibi kaçacak delik aramışlar.

"Koca Mike benim dostumdur. Ben onun yanında solda sıfır kalırım, fakat Mike büyüklerin olduğu kadar küçük adamların, yoksulların da dostudur. Bugün Bowery'de rastladım ona. Ne yaptı dersin? Yanıma gelip elimi sıktı. 'Andy' dedi, 'etkinliklerini izliyorum; bölgende epey üstünlük sağ-

lamışsın. Seninle gurur duyuyorum. Ne içersin?' O, purosunu tüttürürken ben de bir kokteyl içtim. İki haftaya kadar evleneceğimi söyledim ona. 'Andy' dedi, 'davetiyeni gönder, unutmam, düğününe gelirim.' İşte Koca Mike bunları söyledi bana. Sözünü tutan biridir. Sen anlamazsın, Maggie, fakat Koca Mike Sullivan'ın düğünümüze gelmesi için bir elimi feda ederim. Onun geldiği gün, hayatımda en çok gururlanacağım gün olur. Mike birinin düğününe geldiğinde o adam hayat boyu evlenmiş demektir. İşte, belki de bu gece keyifsiz olmamın nedeni bu."

"Bu kadar önemli ve renkli bir kişiyse neden davet etmiyorsun onu?" dedi Maggie, canlı bir hareketle.

"Davet edemem, bir nedeni var" dedi Andy, üzgün bir tavırla. "Düğünde bulunmaması gerekiyor, bunun bir nedeni var, ama sorma, söyleyemem."

"Umurumda değil" dedi Maggie, "herhâlde siyasetle ilgili bir şeydir. Fakat her neyse, bana bir gülücük vermeni engellemez ki bu!"

"Maggie" dedi Andy hemen, "beni senin şu... Kont Mazzini'yi sevdiğin kadar seviyor musun?"

Uzun bir süre bekledi, ama yanıt gelmedi Maggie'den. Ve sonra kız birden Andy'nin omzuna yaslanarak ağlamaya başladı. Andy'nin koluna sımsıkı sarılmış, hıçkırıklarla sarsılıyor, gözyaşları krep dö şin elbisesini ıslatıyordu.

Andy kendi derdini unutmuş, kızı yatıştırmaya çalışıyordu. "Ne oldu şimdi, neyin var?"

Maggie hıçkırıklar arasında, "Andy, sana yalan söyledim" dedi. "Artık beni sevmezsin, evlenmezsin benimle. Fakat söylemem gerektiğine inanıyorum. Kont'un K'si bile yoktu ortada. Hayatımda hiç sevgilim olmamıştı, ama başka kızların hepsinin vardı, sevgililerinden söz ederlerdi. Böylece kendilerini daha çok sevdirir gibiydiler. Andy, siyah bana yakışıyor, sen de biliyorsun bunu. Sonunda bir fotoğrafçıya

giderek o resmi satın aldım, küçük bir kopyasını da madalyonum için yaptırdım. Siyah elbise giyebilmek amacıyla Kont ve ölümü hakkındaki o hikâyeyi uydurdum. İşte böyle, yalancıları kimse sevmez; artık beni bırakırsın Andy, ben de utancımdan ölürüm. Senden başka kimseyi sevmemiştim... işte hepsi bu."

Fakat kendisini itip yanından uzaklaşmasını beklerken, Andy'nin kolunu belinde hissetti, daha sıkı sarılmıştı şimdi. Yüzünü çevirdiğinde Andy'nin gülümsediğini gördü.

"Beni... beni bağışlayacak mısın, Andy?"

"Elbette, bunda bağışlanacak bir şey yok ki. Bırak, Kont mezarlıkta kalsın. Her şeyi açıklığa kavuşturdun, Maggie. Düğün günümüzden önce bunu yapacağını bekliyordum zaten. Aferin sana!"

Bağışlandığına iyice inandıktan sonra, "Andy" dedi Maggie, mahcup bir gülümsemeyle, "o kont hikâyesine inanmış mıydın?"

"Pek değil" dedi Andy, puro tabakasını çıkarırken, "çünkü senin şu madalyondaki resim, Koca Mike Sullivan'ın resmiydi."

Öykünün özgün adı: "Count and the Wedding Guest".

Yer aldığı kitap: *Trimmed Lamp and other stories of the Four Million.*

hargraves'in iki yüzü

Binbaşı Pendleton Talbot ile kızı Miss Lydia, ikamet etmek için Alabama eyaletinin Mobile kentinden Washington'a geldiklerinde, pansiyon olarak en sakin caddelerden birine elli metre uzaklıktaki bir evi seçtiler. Eski moda, kırmızı tuğlalı, uzun, beyaz sütunlu bir sundurması olan bir evdi bu. Bahçesini alımlı akasyalar ve karaağaçlar gölgelendirir, bir katalpa ağacı mevsimi geldiğinde pembe beyaz çiceklerini yağmur damlaları gibi serperdi çimenlere. Çit ile gezinti patikasının kenarları, uzun kesimli şimşir çalılarından bir perde ile çevriliydi. Bahçenin bu görünümü baba-kız Talbot'ların Güneyli zevklerine uygun düşmüştü.

Bu hoş pansiyona yerleştiler. Tuttukları odalardan biri, yazmakta olduğu *Alabama'dan Fıkralar ve Hatıralar* isimli kitabına son eklemelerini yapan Binbaşı Talbot için çalışma odası olarak ayrılmıştı.

Binbaşı, köken olarak tam bir eski Güneyliydi. Yaşamakta olduğu günleri ilgiye değer bulmuyordu. Onun belleği; Talbot'ların binlerce dönüm pamuk tarlalarına, o tarlalarda çalışan kölelere sahip olduğu, ailenin yaşadığı malikânenin güney aristokrasisinin konuklarını kendine çeken şaşaalı bir konukseverlik mekânı olarak tanındığı, İç Savaş'tan önceki dönemde yaşıyordu hâlâ. Gerek kişiliğinde gerek yanında o

dönemden bazı şeyler de getirmişti. Övünç ve onur değerlerinden esintiler, modası geçmiş ve aşırıya kaçan bir nezaket ve –tahmin edebileceğiniz gibi– giysiler... Bu tür giysilerin son elli yıldır üretilmediği kesindi. Binbaşı uzun boyluydu, fakat ne zaman kendisinin reverans dediği o harika diz çökme benzeri hareketi yapsa redingotunun uçları yerleri süpürürdü. Bu giysi, güneyli meclis üyelerinin fraklarına ve geniş kenarlı şapkalarına alaycı bakışlar atmayı çoktan beri kanıksamış olan Washington'da bile yadırganmıştı. Pansiyonerlerden biri, bu giysi için *Peder Hubbard** ismini uygun görmüştü. Gerçekten bel kısmı yüksek ve etek genişliği bolcaydı.

Fakat Binbaşı, bütün o tuhaf giysileri, yer yer iplikleri kaçmış plili gömlekleri, şerit boyunbağı ve hep bir yana doğru kayarak yaptığı reveranslarıyla Bayan Vardeman'ın seçkin pansiyonunda sevilen ve güler yüzle selamlanan bir insandı. Pansiyondaki diğer konuklar arasındaki, alışveriş mağazalarında çalışan bazı gençler, deyim yerindeyse onu kışkırtarak en sevdiği konu hakkında konuştururlardı: Sevgili Güney'inin tarihi ve gelenekleri.

Konuşmaları sırasında *Fıkralar ve Hatıralar* kitabından bol bol alıntı yapardı. Fakat gençler, gerçek amaçlarını açık etmemek için dikkatlı davranırlardı, çünkü altmış sekiz yaşında olmasına karşın Binbaşı'nın gri gözlerinin dik ve delici bakışlarına hedef olabilirlerdi.

Miss Lydia ise otuz beş yaşında, tombulca, ufak tefek, evde kalmış bir kızcağızdı. Düz taranıp topuz yapılmış saçları onu daha da yaşlı gösteriyordu. O da eski kafalıydı, fakat savaş öncesi dönemin görkemi babasındaki kadar yansımı-

---

* *Mother Goose* (Kaz Ana) Çocuk Şiirleri kitabında yer alan, boyundan topuklara dek tek parça, garip giysili Mother Hubbard'ın "Baba/Peder" versiyonu olabilir. Bazı dipnotlarda bu kişilik, din adamı, jeolog, kâşif Bernard R. Hubbard (1888-1962) olarak alınıyor. Ancak bu olası görünmüyor, çünkü öykünün ilk kez bir dergide yayımlandığı tarih olan 1902'de adı geçen kişi 14 yaşındaydı. (ç.n.)

yordu onda. Tutumluydu ve sağduyu sahibiydi. Ailenin parasal işlerini o görüyor, ellerinde faturalarla gelenleri o karşılıyordu. Binbaşı, pansiyon kirası ve çamaşır yıkama ücreti gibi harcamalara ilişkin faturaları nefret edilesi sıkıntılar olarak görüyordu. Ona göre ısrarla ve sık aralıklarla geliyordu bunlar. "Biriktirilip toplam tutar üzerinden uygun bir zamanda –örneğin *Fıkralar ve Hatıralar* yayımlandığında ve telif ücreti alındığında– ödeseler olmaz mıydı? Miss Lydia, sakin bir tavırla elindeki dikişi sürdürürken, "Paramız yettiği sürece öderiz; ondan sonra belki toplam tutar üzerinden ödeme işini düşünmek zorunda kalırlar" diye yanıtlamıştı bu görüşü.

Bayan Vardeman'ın pansiyonundaki konukların çoğu, gün boyu dışarıda olurlardı. Kimisi mağaza görevlisi, kimisi de işadamıydı bunların. Fakat içlerinden biri, sabahtan akşama dek zamanının büyük bir kısmını evde geçiriyordu. Henry Hopkins Hargraves adındaki gençti bu. Evdeki herkesin her üç ismiyle hitap ettiği bu genç adam, sevilen vodvil tiyatrolarından birinde oyuncu olarak çalışıyordu. Bayan Vardeman, vodvil son birkaç yılda gösteri alanında saygıdeğer bir düzeye ulaştığından Bay Hargraves gibi alçakgönüllü ve terbiyeli bir kişiyi pansiyoner listesine almakta bir sakınca görmemişti.

Hargraves, tiyatroda yetenekli bir komedyen, bir aksan taklitçisi olarak tanınıyordu. Çeşitli dillerden oluşturduğu geniş bir dağarcığı vardı. Fakat Bay Hargraves tutkulu bir gençti; gerçek komedi alanında başarılı olmayı çok istediğinden söz ederdi sık sık.

Genç adamın Binbaşı Talbot'a yakın bir ilgi duyduğu belli oluyordu. Beyefendi ne zaman Güneyli anılarından dem vurmaya veya anekdotlarından en canlı olanlarını tekrar anlatmaya kalksa, Hargraves mutlaka onu izleyen grubun içinde olur, can kulağıyla dinlerdi.

Binbaşı, Hargraves'in, kendi özel deyişiyle 'oyuncu'nun gösterdiği ilgiyi bir süre soğuk karşılamış, fakat gencin ölçülü davranışları ve dinlediği öyküleri beğendiğini içtenlikte belirtmesi onunla dostluk kurmasını sağlamıştı. Çok geçmeden iki eski dost gibi oldular. Binbaşı, her öğleden sonrasını kitabının el yazmasından yaptığı okumalara ayırmıştı. Hargraves onu dinlerken anekdotların gülmeyi gerektiren yerlerini hiç şaşırmıyordu. Binbaşı, bir gün içinden gelen bir övgüyle Bayan Lydia'ya genç Hargraves'in eski günlere ilişkin harika bir seziş ve kavrayış becerisine sahip olduğunu ve o döneme gösterdiği saygının kendisini hoşnut bıraktığını söylemişti. Ve iş, o eski günlerden söz etmeye geldiğinde –Binbaşı Talbot'un canı konuşmak isterse– onu dinlerken kendinden geçiyordu Hargraves.

Geçmişten söz eden hemen hemen her yaşlı insan gibi Binbaşı da ayrıntılar üzerinde durmaktan hoşlanıyordu. Eski çiftlik sahiplerinin kral gibi yaşadıkları şaşaalı günleri anlatırken atını tutan zencinin adını, önemsiz bir olayın tarihini veya o tarihte kaldırılan pamuk balyalarının sayısını anımsamak için bir süre duraksadığı olurdu; ama Hargraves hiç sabırsızlık göstermez, ilgisini yitirmez, aksine o zamanın yaşamına dair konularda bir sürü soru sorardı. Yanıtsız kaldığı da olmazdı.

Tilki avları, possum'lu* akşam yemekleri, çiftlik evinin geniş salonunda verilen, davetiyeleri çevredeki seksen kilometrelik bir alana dağıtılan ziyafetler, zencilere ayrılan taraftaki halk oyunu eğlenceleri ve kutlamalar, komşularla ara sıra yaşanan çatışmalar, Binbaşı'nın bir kız –sonradan Güney Carolina'lı biriyle evlenen Kitty Chalmers– yüzünden Rathbone Culbertson ile yaptığı düello, Mobile körfezinde büyük para ödülleri için yapılan yat yarışları, garip inançlar, kötü

* Possum (veya opossum): Keseliler familyasından küçük bir hayvan. (ç.n.)

alışkanlıklar ve yaşlı kölelerin sadakat öyküleri; bütün bunlar Binbaşı ile Hargraves'in her buluşmada saatlerce konuştukları konulardı.

Bazı geceler, genç adam tiyatrodaki gösterisini bitirdikten sonra eve dönüp odasına çıkarken, Binbaşı çalışma odasının kapısında görünür ve havalı bir tavırla çağırırdı onu. İçeri girdiğinde Hargraves bir sürahi, şeker kâsesi, meyveler ve büyük bir demet taze yeşil nane ile donatılmış küçük bir masayla karşılaşırdı.

"Düşündüm de" diye söze başlardı Binbaşı hep o törensel tavrıyla, "çalıştığınız o yerdeki göreviniz size yorucu geliyor olabilir, Bay Hargraves. Gelin, size bizim Güneyli şerbetlerimizden birini yapayım. Bir şair, bu şerbet için, 'yorgun doğanın güç tazeleyen hoşluğu' sözcüklerini kullanmıştı. Şimdi yorgunken o şairin aklından geçenleri daha iyi anlayabilirsiniz."

Binbaşı şerbeti yaparken, Hargraves hayranlıkla izlerdi onu. Adam işe koyulduğunda bir sanatçının kişiliğine bürünürdü. Baştan sona yaptıklarının sırası, nane yapraklarını ezerken, katkıları seçip miktarlarını belirlerken takındığı hoş, incelikli tavır, şerbetin koyu yeşilliğinin üzerini kor gibi parlayan kırmızı meyvelerle bezerken gösterdiği titizlik ve özen hiç değişmezdi. Sürahinin yanardöner derinliklerine yulaf kamışları batırıldıktan sonra sıra ikrama gelirdi. O işi de incelikli bir konukseverlikle yapardı Binbaşı.

Washington'da geçirdikleri dört ayın sonunda, Miss Lydia, bir sabah ellerindeki paranın suyunu çektiğini fark etti. *Fıkralar ve Hatıralar* tamamlanmıştı; ama yayıncılar, bu Alabama kökenli seçilmiş incilerin üzerine atlamamışlardı. Mobile'de kiraya verdikleri küçük evin kirası iki aydır gelmiyordu. İçinde bulundukları ayın pansiyon kirasını üç gün sonra ödemeleri gerekiyordu. Miss Lydia, babasıyla görüşmek için yanına gitti.

"Parasız mı kaldık?" dedi Binbaşı, şaşırmış görünüyordu. "Böyle ufak tefek para işleriyle sık sık karşılaşmak sıkıcı geliyor bana." Ceplerini yokladı, bulduğu iki dolarlık banknotu yelek cebine geri koydu.

"Bu işle hemen ilgilenmeliyim" dedi kızına; "şemsiyemi ver de kent merkezine gideyim. Bizim eyaletten meclis üyesi General Fulghum birkaç gün önce kitabımın kısa sürede basılması için sözünü geçirebileceği kişileri bulabileceğini söylemişti. Hemen oteline gidip neler yaptığını sorayım."

Peder Hubbard'ının düğmelerini ilikleyen ve her zaman yaptığı gibi eğilerek selam vermek için kapıda duraklayan babasına bakarken Miss Lydia'nın dudaklarında hüzünlü bir gülümseme vardı.

O akşam karanlık bastıktan sonra döndü Binbaşı. Anlaşıldığına göre meclis üyesi Fulghum, Binbaşı'nın el yazmasını okumuş olan yayıncıyla görüşmüş ve o kişi de kitapta baştan sona dek işlenen bölgesel ve sınıfsal önyargıların çıkarılarak sayfaların yarı yarıya kısaltılması koşuluyla kitabı basmayı düşünebileceğini söylemişti.

Binbaşı öfkeye kapılmış, fakat kızının yanına gelir gelmez kendi görgü kuralları uyarınca serinkanlı tavrını takınmıştı.

"Paraya ihtiyacımız var" dedi Miss Lydia, "cebindeki iki doları ver de Ralph Amca'ya telgraf çekip bize biraz para göndermesini isteyeyim."

Binbaşı, yelek cebinden küçük bir zarf çıkarıp masaya attı.

"Belki iyi yapmadım" dedi kibarca, "ama az bir paraydı, ben de onunla bu akşam için tiyatro bileti aldım. Lydia, bu bir savaş dramı; Washington'da ilk kez oynanıyor. Senin hoşlanacağını düşündüm. Söylediklerine göre oyunda Güney'in konumu çok haktanır bir yorumla işlenmiş. Açıkçası ben bu oyunu görmeyi çok istiyorum."

Miss Lydia, umutsuz bir tavırla ellerini kaldırdı.

Biletler alındığına göre onları kullanmak gerekiyordu. O akşam tiyatroda oyunun hareketli uvertürünü dinlerken Bayan Lydia bile sıkıntılarını birkaç saat için arkada bırakmıştı. Binbaşı ise kar gibi beyaz keten gömleği, sadece düğmeleri iliklenmiş kısmı görünen harika redingotu ve arkaya doğru taranmış ak saçlarıyla çok hoş ve seçkin bir görünüm sergiliyordu. *Bir Manolya Çiçeği* isimli oyunun birinci perdesi başladığında karşısında tipik bir güney çiftliği sahnesi gören Binbaşı, ilgisini açıkça belli etmekten alıkoyamadı kendini.

Miss Lydia, babasının kolunu dürterek oyunun programını gösterdi ona: "Şuna baksana!"

Binbaşı, gözlüklerini taktı ve kişiler ile oyuncular listesinde kızının parmakla gösterdiği satırı okudu:

Albay Webster Calhoun ..... H. Hopkins Hargraves.

"Bu bizim Hargraves" dedi Lydia. "Demek sonunda gerçek tiyatro dediği şeye kavuşmuş. Bu ilk rolü olmalı. Onun adına çok sevindim."

Albay Calhoun, ikinci perdeye kadar sahneye çıkmadı. Sahneye çıkar çıkmaz Binbaşı Talbot sesli bir burun çekişinden sonra gözlerini alev saçan bakışlarla sahnedeki adama dikerken kaskatı kesildi. Lydia, belli belirsiz bir çığlık kopardı; elindeki programı buruşturdu. Baba kızın davranışlarının nedeni sahnedeki Albay Calhoun ile Binbaşı Talbot'un neredeyse iki bezelye tanesi kadar birbirlerine benzemesiydi. Uzun, beyaz, uçları kıvrık saçlar, aristokrat havalı gagamsı burun, göğüsten taşan plili gömlek, neredeyse kulağa kadar gelen fiyonguyla şerit boyunbağı, hemen hemen her ayrıntı tıpatıp kopyalanmıştı. Üstelik kopyalamayı perçinlemek için Binbaşı'nın o eşi bulunmaz sandığımız redingotunun bir ikizi vardı Albay'ın üzerinde. Yüksek yakalı, geniş kesimli, bol belli, yaygın etekli, önü arkasından iki karış daha kısa görünümüyle bu giysinin tasarımında neyin örnek

alındığı belliydi, başkası olamazdı. Binbaşı ile kızı büyülenmiş gibi oturup kaldılar ve kibirli bir Talbot karakterinin, Binbaşı'nın daha sonra belirttiği gibi, "yozlaşmış bir tiyatro düzeninin iftira dolu batağında sürünen" taklitçi gösterisini izlediler.

Bay Hargraves, önüne çıkan fırsatları iyi değerlendirmişti. Binbaşı'nın kişiliğinden ve huyundan yansıyan konuşma, aksan, tonlama ve havalı inceliği kusursuzluğa varan kertede yakalamış ve bunları oyunculuk adına biraz abartarak sahneye taşımıştı. Binbaşı'nın bütün selamlamalar arasında en hoş olan diye sevecenlikle sunduğu o harika reveransı Bay Hargraves sahnede yaptığında seyircilerden çoşkulu bir alkış salvosu geldi.

Miss Lydia, babasından yana bakmaya cesaret edemeden yerinde hareketsiz oturuyor, uygun olmadığını bildiği hâlde bastıramadığı bir gülümsemeyi gizlemek ister gibi babasının tarafındaki elini ara sıra yanağına bastırıyordu.

Hargraves'in küstah taklidi üçüncü perdede doruğa çıktı. Bu sahnede Albay Calhoun, komşu çiftliklerden birkaç konuğunu "ininde" ağırlıyordu. Sahnenin ortasında yer alan, dostlarının çevrelediği bir masanın başında dikilmiş, *Bir Manolya Çiçeği* oyununun epey ses getiren o eşsiz, daldan dala atlayan karakter monoloğunu söylerken, bir taraftan da becerikli elleriyle şerbet yapıyordu.

Sakin bir tavırla, fakat öfkeden bembeyaz kesilmiş bir yüzle oturan Binbaşı Talbot, en sevdiği öykülerini, fikirlerini, hoşlandığı şeyleri sahnede uzatılmış biçimleriyle dinliyor ve izliyordu. *Fıkralar ve Hatıralar*'ın düşü işleniyor, abartılıyor ve çarpıtılıyordu. Anlatmaktan büyük keyif aldığı, Rathbone Culbertson ile yaptığı düellonun öyküsü bile atlanmamıştı. Sahnedeki anlatımında, Binbaşı'nın öyküye kattığından fazlası vardı. Sözcükler daha ateşli, tavır daha kibirli ve ataktı.

Monolog; şerbet yapım sanatı üzerine tuhaf, hoş, nükteli ve ders verir gibi bir söylevle son buluyordu. Yapım aşamaları hareketlerle desteklenerek betimleniyordu kuşkusuz. Bu sahnede, Binbaşı'nın incelikli ve gösterişli hüneri güzel kokulu ota yaptığı titiz işlemden yulaf kamışlarını özenle seçmesine dek kıl payı farkla yeniden canlandırılıyordu. "Beyler, ezerken fazla bastırmayacaksınız" diyordu sahnedeki. "Bir buğday tanesinin binde biri kadar bile fazla bastırırsanız bu cennetten çıkma bitkinin aroması yerine acı özünü çıkarırsınız."

Sahnenin bitiminde coşkulu bir alkış geldi seyirciden. Karakter o denli bütüncül, bire bir, sağlam ve kusursuz canlandırılmıştı ki oyunun ana karakterleri unutulmuştu. Yinelenen alkışlarla sahneye gelip perdenin önünde eğilerek seyircileri selamlayan Hargraves'in çocuksu yüzü, başarıya ulaşmış olmanın gururlu aydınlığıyla parlıyordu.

Miss Lydia dayanamayıp döndü, babasına baktı. Binbaşı'nın ince burun delikleri bir balığın solungaçları gibi titriyordu. Kalkmak için ellerini koltuğunun kenarlarına koyarken, "Gidelim Lydia" dedi boğuluyormuş gibi bir sesle, "bu iğrenç bir... saygısızlık."

Ayağa kalkmak üzereyken Lydia babasının kolundan tutup tekrar yerine oturttu onu. "Oyun bitene kadar kalıyoruz" dedi, "redingotun aslını herkese göstererek kopyasının reklamını yapmak istemezsin herhâlde." Oyunun bitmesini beklediler.

Hargraves'in başarısı onu geç vakte kadar ayakta tutmuş olmalıydı, çünkü kahvaltıda ve akşam yemeğinde ortalıkta görünmedi.

Öğleden sonra saat üçte Binbaşı'nın çalışma odasının kapısını tıklattı. Kapı açılır açılmaz ellerinde sabah gazeteleriyle daldı içeri. Başarısının coşkulu heyecanı içinde olduğundan, Binbaşı'nın davranışlarındaki değişiklik dikkatini çekmemişti.

"Sayın Binbaşı, geçen gece herkese gösterdim kendimi" diye övünçle başladı söze. "Vuruş sıram gelmişti, sanırım ben de sayıya çevirdim. Bakın, Post gazetesi neler yazmış:

'Eski Güney'in Albay tiplemesini gülünesi şişkin egolu inceliği, eksantrik kıyafeti, ilginç deyim ve deyişleri, güve yeniği aile gururu, içtenlikli yüreği, aşırı özenli onur duygusu ve sevimli sadeliği ile yaratması ve canlandırması bugün sahnelerde gördüğümüz karakter rollerinin en iyi yorumudur. Albay Calhoun'un giydiği redingot, tek başına dehanın yansımasıdır. Bay Hargraves'in tiyatro seyircisinin kalbinde taht kurduğunu söyleyebiliriz.'

"Nasıl buldunuz Binbaşı? Sahnedeki ilk gecemdi bu."

Binbaşı soğuk bir tavırla, "Dün geceki harika oyununuza tanık olmaktan şeref duydum" diye yanıtladı.

Hargraves'in keyfi kaçmış gibiydi. "Orada mıydınız? Sizin tiyatroyla ilgilendiğinizi bilmiyordum. Bakın Binbaşı Talbot, lütfen gücenmeyin bana. Kabul ediyorum, sizden birçok şey aldım ve bunlar rolümde çok yardımcı oldu bana; fakat biliyorsunuz bu sadece bir tipleme, belirli bir kişi değil. Seyircilerin yaklaşımından da belli oluyor. Zaten o tiyatronun kurucularının yarısı Güneyli. Tipleme yabancı gelmedi onlara."

Binbaşı oturmamıştı. Ayakta kalmayı sürdürerek, "Bay Hargraves" dedi, "şahsıma ettiğiniz hakaret bağışlanabilir gibi değil. Beni alaya aldınız, güvenime ihanet ettiniz ve konukseverliğimi kötüye kullandınız. Bir beyefendinin el işaretinin ne anlama geldiği hakkında ufak da olsa bir fikriniz olduğunundan emin olsam bu yaşıma karşın size meydan okumayı göze alırdım. Şimdi bayım, odayı terk etmenizi rica ediyorum."

Oyuncu şaşırmış görünüyordu. Yaşlı beyefendinin sözlerini tam olarak anlayamamış gibiydi. "Şahsınıza hakaret olarak almanıza çok üzüldüm" dedi, pişman olmuş gibi. "Biz

burada olaylara sizler gibi bakmıyoruz. Öyle insanlar tanıyorum ki toplum içinde tanınsınlar diye kişiliklerinin sahnede canlandırılması için satışa çıkan biletlerin yarısını almaktan çekinmezler."

"Onlar Alabamalı değildir bayım" dedi Binbaşı, kibirli bir tavırla.

"Belki de öyledir; Binbaşım, belleğim iyidir, izin verin, kitabınızdan birkaç satır alıntı yapayım. Bir yemek davetinde kadeh kaldıran bir dostunuza karşılık verirken şu sözler çıkmıştı ağzınızdan; yani basılacak kitabınızda yer almasını uygun gördüğünüz sözlerdi bunlar:

" 'Kuzeyli insan, duyguları ticarete dönük çıkarına çalışmadığı sürece duygudan yana yoksul ve içtenliksiz biridir. Kendi veya sevdiklerinin onuruna dokunan, fakat parasal bir kayba yol açmayan herhangi bir suçlamayı gücenmeksizin sineye çeker. Hayırseverlik konusunda eli açıktır, ancak yaptıklarını bandoyla ve bronz plaketlerle duyurmaktan hoşlanır.' Bu sözlerle yapılan betimlemenin dün gece gördüğünüz Albay Calhoun'un yaptığından daha haktanır olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"Yaptığım betimlemenin gerekçeleri var" dedi Binbaşı, asık bir yüzle. "Toplum içinde yapılan konuşmalarda biraz abart... süsleme yapılabilir."

"Ve toplum içinde yapılan oyunculukta da" diye yanıtı yapıştırdı Hargraves.

Geri adım atmadı Binbaşı. "Konu bu değil" dedi ısrarcı bir tavırla. "Yaptığınız şey, kişiliğin karikatüre dönüştürülmesiydi. Bunu kesinlikle göz ardı edemem bayım."

Hargraves kazandığından emin, "Binbaşı Talbot, lütfen beni anlayın" dedi gülümseyerek. Size hakaret etmek aklımdan bile geçmedi. Mesleğimde her türlü yaşam tarzını kullanırım; istediğimi ve alabildiğimi alır, sonra sahne ışıklarından izleyicilere yansıtırım onları. Şimdi, lütfen, konu-

yu böyle görüp kapatalım. Ben size başka bir şey için gelmiştim. Birkaç aydır aramızda iyi bir dosluk var. Şimdi yine bana güceneceksiniz, ama bu riski baştan üstleniyorum. Elinizin biraz darda olduğunu biliyorum. Pansiyon ortamında bu gibi konular pek gizli kalmaz. İzin verin, sıkıntınızı hafifleteyim. Benim de sıkıntılı günlerim olmuştu. Şimdi bütün sezon boyunca iyi ücret alıyorum. Biraz para biriktirdim. Dilerseniz size birkaç yüz, veya daha fazla..."

"Susun" diye bağırdı Binbaşı; emir verir gibi kaldırmıştı elini. "Kitabımın yalan söylemediği ortada. Paranızın incinen bir gururu iyileştireceğini sanıyorsunuz. Şartlar ne olursa olsun bir rastlantı sonucu tanışıklık kurduğum birinden asla para almam. Size gelince bayım, tartıştığımız konuları parayla bağışlatmak için yaptığınız aşağılayıcı teklifi kabul etmektense aç kalmayı tercih ederim. Odayı terk etmenizi bir kez daha rica ediyorum."

Hargraves başka bir şey söylemeden odadan çıktı. Aynı gün pansiyondan da ayrıldı. Bayan Vardeman'ın akşam yemeğinde açıkladığına göre kent merkezinde *Bir Manolya Çiçeği* isimli oyunun bir haftadır kapalı gişe oynadığı tiyatronun yakınında bir yere taşınmıştı.

Baba-kızın sıkıntıları sürüyordu. Binbaşı'nın gururunu arkada bırakıp borç para isteyeceği hiç kimse yoktu Washington'da. Miss Lydia, Ralph Amca'ya mektup yazdı, fakat işleri yönünden pek iç açıcı bir durumda olmayan bu akrabadan yardım gelip gelmeyeceği kuşkuluydu. Binbaşı, ödenmesi geciken pansiyon kirası için Bayan Vardeman'a özürlerini mahcup bir tavırla ve zorlanarak iletirken, bekledikleri kiraların ve para gönderilerinin geciktiğinden söz ediyordu.

Sıkıntıdan kurtuluş hiç beklenmedik bir kaynaktan geldi.

Hizmetçi, bir akşamüstü yaşlı, siyahi bir adamın Binbaşı Talbot'u görmek istediğini söyledi. Binbaşı, adamı çalışma

odasına göndermelerini istedi. Az sonra şapkası elinde, başı önünde, hafifçe aksayan yaşlı bir zenci girdi odaya. Siyah takım elbisesi üstüne biraz bol gelse de iyi giyimli sayılırdı. Büyükçe, kaba saba ayakkabılarından soba cilasını andıran metalimsi bir parlaklık saçılıyordu. Gür saçları gri, neredeyse aklaşmış gibiydi. Orta yaşı geçtikten sonra bir zencinin yaşını tahmin etmek güçtür. Adamın yaşı Binbaşı'nın yaşına denk olmalıydı.

İlk sözleri, "Efendi Pendleton, kalıbımı basarım ki çıkaramazsın beni" oldu. Binbaşı, kulağına hiç yabancı gelmeyen bu hitap biçimi üzerine ayağa kalkarak adama yaklaştı. Bu adam, eski çiftlik siyahilerinden biriydi kuşkusuz, fakat hepsi dağılıp gitmişti. Adamın yüzünü ve sesini tanıyamadı.

"Çıkaracağımı sanmıyorum" diye yanıtladı sevecen bir sesle, "fakat biraz yardımcı olursan belki..."

"Cindy'nin oğlu Mose ben, şimdi çıkaracan mı, hani savaştan sonra göçe giden Mose?"

Binbaşı, parmaklarının ucuyla alnını ovuşturarak, "Bir dakika" dedi. Eski, güzel günlerle ilgili her şeyi anımsamaktan hoşlanıyordu. "Cindy'nin oğlu Mose" diye düşündü yüksek sesle; "sen atlara bakıyordun, tayları alıştırıyordun galiba; evet, şimdi çıkardım. Savaş biter bitmez, teslimden sonra soyadı olarak –dur, söyleme– Mitchell'i alıp batıya, Nebraska'ya gitmiştin."

"Evvet efendim, evvet, işte o benim" dedi yaşlı adam, güleç yüzüyle. "Nevbraska. Ben o Mose Mitchell'im. Şimdi yaşlı Mose Amca derler bana. Yaşlı Efendi, sizin peder bey ben giderken birkaç katır tayı vermişti bana. O tayları hatırlar mısınız, Efendi Pendleton?"

"Hatırlamıyorum" dedi Binbaşı, "biliyorsun ben savaşın ilk yıllarında evlenmiş ve çiftlikten ayrılmıştım. Gel hele, şöyle otur Mose Amca; seni gördüğüme sevindim. Umarım işlerin iyi gitmiştir."

Mose Amca bir sandalye çekip otururken şapkasını özenle sandalyenin yanına, yere bıraktı.

"Evvet efendim, çok iyi gitti. Nevbraska'da ben yeni gelmişken ahali taylarımı görmeye üçer beşer gelirdi. Meğer öyle tayları o eyalette hiç görmemişlermiş. Tayları üç yüz dolara sattıydım; evvet efendim, tam üç yüz dolara. Sonra bir demirci dükkânı açtım, bir kenara para koydum, toprak aldım. Hanımla benim yedi çocuğumuz oldu. İkisi öldü, öbürleri iyi durumdadır. Dört yıl kadar oldu, bir demiryolu şirketi, toprağımın karşısına bir kasaba oturttu. İşte böyleyken böyle Efendi Pendleton. Mose Amca'nın malı mülkü, parası şimdi on bir bin doları bulmuştur herhal."

"Bunu duyduğuma sevindim" dedi Binbaşı içtenlikle.

"Ya sizin bebe, Efendi Pendleton; adını Lyddy mi ne goymuştunuz. Büyümüş, goccaman gız olmuştur; görsem tanımam herhal."

Binbaşı kapıya yaklaşıp aralıktan seslendi: "Lydia, şekerim, biraz gelir misin?"

Miss Lydia, büyümüş hâliyle odasından çıkıp geldi. Sıkıntılı bir ifade vardı yüzünde.

"İşte! Demedim miydi? Büyümüş, goccaman gız olmuş. Mose Amca'yı bilebilcen mi evlat?"

Binbaşı, "Bu Cindy Teyze'nin oğlu Mose" diye tanıttı onu, "sen iki yaşındayken çiftlikten ayrılıp batıya gitmişti.

"O yaşta seni hatırlayamam tabii, Mose Amca" dedi Miss Lydia, "hem senin de dediğin gibi bak, büyüdüm, kocaman kız oldum. Hatırlayamasam da seni gördüğüme sevindim."

Sevinmişti gerçekten. Binbaşı da öyle. Canlı ve somut bir şey gelmiş ve mutlu geçmişleriyle bağlantı kurmalarını sağlamıştı. Üçü baş başa oturup eskilerden, Binbaşı ile Mose Amca'nın karşılıklı hatırlatma ve düzeltmelerle andıkları çiftlik günlerinden konuştular.

Binbaşı, evinden neden ayrılıp buralara geldiğini sordu yaşlı adama.

"Mose Amca şimdi delige oldu; burda Baptis'lerin toplantısında. Vahaz vermişliğim falan yok, ama bizim ordaki kilisenin eskiden kalma yerli üyesi olmaklığımdan, hem de yol parasıyla yatak parasını kendi cebimden vermekliğimden ötürü beni yolladılar."

"Peki, bizim Washington'da olduğumuzu nasıl öğrendin?" diye sordu Lydia.

"Benim indiğim oteldeki siyahilerden biri Mobile'den gelmeymiş. O dediydi, bi sabah Efendi Pendleton'u bu evden çıkarken görmüş. Neden geldim diye sorarsanız..." diye sözlerini sürdürürken Mose Amca elini cebine attı: "Sizi görmek istedim ve hem de Efendi Pendleton'a borcumu ödemek."

"Borç mu?" dedi Binbaşı, şaşırmıştı. "Ne borcu?"

"Evvet efendim, borç; üç yüz dolar." Binbaşı'ya bir tomar para uzattı. "Yaşlı Efendi, ben çiflikten göç ederken, 'Bu katır taylarını al götür Mose' dediydi, 'paran olursa ödersin. Evvet, efendim, tıpatıp böyle dediydi. O öleli epey oldu, bundan ötürü paranın hakkı şimdi Efendi Pendleton'a düşer. Üç yüz dolar. Mose Amca'nın eli şimdi bol, borcunu ödemek zor gelmez. O demiryolcular toprağıma para verince katırların parasını ayırıp bi kenara koyduydum. Efendi Pendleton, parayı sayın, evvet, o paraya sattıydım o katırları."

Binbaşı'nın gözleri dolu dolu olmuştu. Bir eliyle Mose Amca'nın elini sıkarken, diğer elini omzuna koydu.

"Sevgili, vefakâr, eski emektar" dedi hafifçe titreyen bir sesle. "Sana söylemekten çekinmiyorum; Efendi Pendleton, cebindeki son doları bir hafta önce harcamıştı. Parayı kabul ediyoruz Mose Amca; bu hem bir tür ödeme, hem de eski günlerimizin bize gönderdiği bir yadigâr. Lydia, şekerim, al parayı. Onun nasıl harcanacağını sen benden daha iyi bilirsin."

"Alsana tatlım" dedi Mose Amca, "o para sizin, Talbot'ların."

Mose Amca gittikten sonra Miss Lydia sevinçten ağlamaklı oldu. Binbaşı da yüzünü odanın bir köşesine çevirip yanardağ gibi tüttürdü kilden piposunu.

Talbot'lar önceki rahat günlerine döndüler. Miss Lydia'nın yüzündeki sıkıntılı ifade yok olmuştu. Binbaşı yeni bir redingot diktirdi kendine. Onu giydiğinde, eski günlerinin anısını kişiliğinde somutlaştırmış mumdan yapılma bir heykel gibi görünüyordu. *Fıkralar ve Hatıralar* kitabının el yazmalarını okuyan bir yayıncı, birkaç küçük dokunuştan ve birkaç fazlalığın atılmasından sonra iyi bir satış geliri elde edebilecek güzel bir kitap çıkarabileceğini düşünüyordu. Her şey yolundaydı artık; durumları rahattı, geleceğe umutla bakabilirlerdi.

Talihin yüzlerine güldüğü o günden bir hafta kadar sonra hizmetçi, Miss Lydia'nın odasına çıkıp bir mektup verdi ona. Zarf New York damgalıydı. Orada tanıdığı kimse olmadığından Miss Lydia hafiften bir heyecanla masasına oturup makasıyla zarfı açtı. Şunlar yazılıydı mektupta:

Sayın Bayan Talbot,

Şansımın yaver gittiğini bilmek hoşunuza gider diye düşündüm. New York'taki bir tiyatrodan aldığım teklifi kabul ettim. 'Bir Manolya Çiçeği' oyunundaki Albay Calhoun rolü için haftada iki yüz dolar alıyorum.

Bilmenizi istediğim bir şey daha var. Bence bunu babanıza söylemeseniz iyi olur. Rolümü çalışırken farkında olmadan bana büyük yardımı dokunmuş ve yine rolüm yüzünden sıkıntılı anlar yaşamıştı. Bunların karşılığında kendisine teşekkür ve özür borcumu ödemek istedim. Bana

izin vermedi, ben yine de ödedim. Üç yüz doları rahatlıkla karşılayabilecek durumdaydım.

Saygılarımla, H. Hopkins Hargraves

Not: Nasıl, Mose Amca'yı iyi oynadım mı?

Binbaşı Talbot holden geçerken Miss Lydia'nın kapısını açık görünce durup, "Lydia, şekerim, bu sabah postadan bir şey çıktı mı?" diye sordu.

Miss Lydia, elindeki mektubu giysisinin kıvrımlarından birine gizledi. "Mobile gazetesi geldi" diye yanıtladı hemen, "masana koymuştum."

Öykünün özgün adı: "The Duplicity of Hargraves".
Yer aldığı kitap: *Sixes and Sevens*.

bilgelerin hediyesi

Bir dolar seksen yedi sent. Hepsi bu kadardı. Ve bu paranın altmış senti penilerden oluşuyordu. Bakkala, manava ve kasaba zorla kabul ettirircesine yapılan ve karşındakinin sana pinti diye bakabileceği düşüncesinin yüz kızarttığı ana dek süren sıkı pazarlıklar sonucu birer ikişer biriktirilmiş penilerdi bunlar. Della üç kez saydı parasını. Bir dolar seksen yedi sent. Ve ertesi gün Noel'di.

Açıkçası kendini küçük, partal divana atıp hüngür hüngür ağlamaktan başka yapacak bir şey yoktu. Della da öyle yaptı zaten. Bu anlık tablo, yaşamın hıçkırıklı ağlamalar, burun çekmeler ve gülümsemelerden oluştuğunu ve burun çekmelerin daha ağır bastığını düşündürtüyor insana.

Evin hanımı, birinci aşamadan ikinciye geçip sakinleşirken eve bir göz atın: Döşeli bir daire; kirası haftada sekiz dolar. Görünüm çok kötü değildi, ama yoksulluğun eli kulağında gibiydi.

Aşağıda, giriş holünde içine hiçbir mektubun atılmadığı bir posta kutusu ve hiçbir ölümlü parmağın çaldırmayı başaramadığı bir zil düğmesi vardı. Üzerine iliştirilmiş kartvizitte Bay James Dillingham Young yazıyordu. Kartın sahibinin haftada 30 dolar ücret aldığı eski bolluk günlerinde çevresine hava atan 'Dillingham' sözcüğünün harfleri,

ücretin 20 dolara düştüğü bugünlerde alçakgönüllü ve iddiasız bir D harfinin arkasına doğru çekilmeyi ciddi biçimde düşünüyorlarmış gibi silikleşmiş görünüyordu. Fakat Bay James Dillingham Young, ne zaman eve gelip dairesine çıksa az önce size Della diye tanıtılan Bayan James Dillingham Young tarafından coşkulu bir "Jim" çağrısı ve kocaman bir kucaklama ile karşılanırdı. Bunlar güzel şeyler.

Della ağlamayı kesti ve yanaklarını pudraladı. Pencerenin önünde durup durgun bir yüzle dışarıya, külrengi bir avlunun külrengi parmaklığı üzerinde yürüyen külrengi bir kediye baktı. Ertesi gün Noel'di ve Jim'e hediye almak için sadece bir dolar seksen yedi senti vardı. Aylardır elinden geldiğince peni üstüne peni koyarak artırabildiği para sonuçta bu kadardı. Haftada yirmi dolarla fazla bir şey yapamazsınız. Masraflar hesapladığından daha fazla olmuştu. Hep fazla olur zaten. Jim'e, sevgili Jim'ine hediye almak için sadece 1,87 dolar... Ona güzel bir şey alma düşüncesini belleğinde evirip çevirirken, yaşadığı mutlu anları anımsadı. Güzel bir şey, güzel, pek sık görülmeyen ve değerli bir şey; Jim'e ait olmanın onuruna birazcık da olsa layık bir şey.

Odanın pencereleri arasında bir boy aynası asılıydı. Belki siz de sekiz dolarlık bir dairede bir boy aynası görmüşsünüzdür. İnce yapılı ve hareketli bir kimse, dikey şeritler hâlinde hızla peş peşe gelen yansısına bakarak görünümüne dair bir fikir edinebilir, hem de gerçeğe yakın doğrulukta. Della, ince yapılı olduğundan bu ustalığı kapmıştı.

Birden pencerenin önünden çekilip aynanın karşısına geçti. Gözleri parlıyordu, ama yirmi saniye geçmeden benzi soluklaşıverdi. Aceleci el hareketleriyle çözdüğü saçlarını olanca uzunluğuyla omzundan aşağı saldı.

Young çiftinin sahip olmakla ortaklaşa büyük gurur duydukları iki şey vardı. Biri, Jim'in dedesinden babasına, ondan da kendisine kalan saatiydi; öbürü de Della'nın saçları. Hani

aydınlığın çaprazındaki dairede Saba Melikesi oturuyor olsaydı, Della salt Majesteleri'nin sahip olduğu mücevher ve hediyelerin değerine gölge düşürmek için saçlarını kurusun diye pencereden aşağı salıverirdi günün birinde. Öte yandan o binanın kapıcısı Kral Süleyman olsa ve bütün hazineleri bodrumda yığılı bulunsaydı, salt onun kıskançlıktan sakalını çekiştirdiğini görmek için Jim'in oradan her geçişinde saatini yelek cebinden çıkarması yeterdi.

Aynanın karşısında Della'nın saçları kahverengi bir çavlan gibi ışıldayarak omuzlarından aşağıya dökülmüş, dizlerinin altına dek inerek bir giysi gibi sarmıştı onu. Della heyecanlı bir tavırla çabucak tekrar topladı saçlarını. Bir ara durakladı ve öyle kalakaldı. O anda yıpranmış kırmızı halıya bir iki damla gözyaşı damladı.

Sonra eski kahverengi ceketini giydi, eski kahverengi şapkasını başına geçirdi ve eteklerini savurarak kapıdan fırlayıp kendini merdivenlerden sokağa attığında gözlerindeki parlaklık kaybolmamıştı.

Önünde durduğu tabelada, 'Madam Sofronie - Saçlar İçin Her Şey' yazıyordu. Della, bir kat merdiveni koşar adımlarla çıktıktan sonra durdu; hızlı soluklar arasında sakinleşmeye çalıştı.

İriyarı, ak pak ve soğuk görünümüyle Madam Sofronie'nin hiç de Sofronie'lik bir hâli yoktu.

"Saçlarımı satın alır mısınız?" diye sordu Della.

"Saç satın alıyorum" dedi Madam. "Şapkanı çıkar da bir bakayım."

Kahverengi çavlan dalga dalga yayıldı.

"Yirmi dolar" dedi Madam, alışkın bir elle saçlardan bir demet avuçlayarak.

"Hemen verin" dedi Della.

İzleyen iki saati pembe kanatlar üzerinde süzülerek geçirdi Della. Neyse, bu bayat eğretilemeye boş verin. Jim'e

alacağı hediyeyi bulmak için mağazaları yağmalarcasına dolaşıyordu.

Buldu sonunda. Bulduğu şey kesinlikle Jim için yapılmıştı, başkası için olamazdı. Altını üstüne getirdiği diğer mağazaların hiçbirinde bunun bir benzerine rastlamamıştı. Platinden yapılma bir saat zinciriydi bu şey. Her iyi şey gibi değerini cicili bicili bezeklerle değil, özüyle ortaya koyan, basit ve temiz bir işçilikle üretilmiş, "saat"e, Jim'in saatine layık değerde bir zincir. Della görür görmez, bu Jim'in olmalı, diye geçirmişti içinden. Jim'e benziyordu zaten. "Ağırbaşlı ve değerli" tanımı ikisine de uyuyordu. Zincir için 21 dolar aldılar. Della, çantasında 87 sentle ayağına çabuk bir şekilde evin yolunu tuttu. Saatine bu zincir takılı olduktan sonra Jim kimin yanında olursa olsun saatin kaç olduğunu merak edebilirdi artık. Gerçi saati çok güzeldi, ama zincir yerine kullandığı eski püskü deri kayış yüzünden Jim bazen yabancı gözlerden sakınarak bakardı saatine.

Della eve geldiğinde geçirmiş olduğu o esriklik, yerini sağgörüye ve mantığa bıraktı. Saç kıvırma maşalarını çıkardı, havagazını yaktı ve cömertliğin sevgiye katılmasıyla ortaya çıkan yıkımı onarmaya koyuldu. Bu ise her zaman zorlu bir iştir, sevgili dostlar, dev boyutlarda bir uğraştır.

Kırk dakika içinde başı minik ve sıkı sarılmış buklelerle kaplanmıştı. Bu görünümüyle okul kaçağı bir oğlanı andırıyordu Della. Aynadaki yansısını uzun uzun, dikkatle ve eleştiren bakışlarla süzdü.

"Jim beni görür görmez öldürmezse" dedi kendi kendine, "benim Coney Adası'ndaki kabare kızlarına benzediğimi söyler mutlaka. Fakat başka ne... bir dolar seksen yedi sentle ne yapabilirdim ki!"

Saat yedide kahve hazırdı; sobanın üzerinde kızmaya bırakılan tava da pirzolaları pişirmeyi bekliyordu.

Jim hiç geç kalmazdı. Della, zinciri avucunda evirip çevirerek Jim'in gireceği kapının yanındaki masanın bir köşesine ilişti. Birinci kat merdivenlerinden gelen ayak seslerini duyduğunda yüzü bembeyaz kesildi bir anlığına.

Bir alışkanlığı vardı Della'nın: En basit gündelik şeyler için sessizce dua ederdi. Bu kez, "N'olur Tanrım" diye fısıldadı, "beni hâlâ güzel göster ona."

Kapı açıldı, Jim içeri girdi ve ardından kapattı kapayı. Zayıf, nahif görünümlüydü; çok ciddi bir ifade vardı yüzünde. Zavallıcık, henüz yirmi iki yaşındaydı; hem de omuzlarında bir ailenin yüküyle. Yeni bir paltoya ihtiyacı vardı, üstelik bir çift eldiveni bile yoktu.

Jim içeri adım atar atmaz bıldırcın kokusu almış seter türü bir av köpeği gibi donup kaldı. Gözlerini Della'ya dikmişti. Bakışında Della'nın bir anlam veremediği bir ifade vardı ve bu korkutmuştu onu. Ne öfke, ne şaşkınlık, ne hoşnutsuzluk, ne dehşet ne de Della'nın karşılamaya hazır olduğu duygulardan biri vardı Jim'in bakışında. Sadece yüzündeki o tuhaf ifadeyle gözlerini dikip kalmıştı.

Della, cilveli bir kıvraklıkla masadan sıyrılıp Jim'in yanına gitti.

"Jim, sevgilim" dedi ağlamaklı bir sesle. "Bana öyle bakma n'olur; saçlarımı kestirip sattım, çünkü sana bir hediye vermeden Noel'i geçirmek çok üzerdi beni. Saçlarım yine uzar; bunu dert etmezsin, değil mi? Yapmak zorundaydım. Benim saçım çok çabuk uzar. Hadi Jim, 'Mutlu Noeller' de de mutlu olalım. Sana öyle güzel bir hediye aldım ki!"

"Saçlarını kestirdin ha?" dedi Jim. Apaçık ortada olan bu gerçeği belleğini zorladığı hâlde henüz kavramamış, kavramakta güçlük yaşıyormuş gibi sormuştu bu soruyu.

"Evet, kestirdim ve sattım" dedi Della. "Yoksa artık beni sevmeyecek misin? Saçsız olsam bile ben yine benim, öyle değil mi?"

Jim, araştıran bakışlarla etrafa göz atarak, "Yani saçların gitti diyorsun" dedi aptallaşmış gibi.

"Boş yere bakınıp durma" dedi Della. "Dediğim gibi, saçlarımı sattım gitti. Yarın Noel. Bana darılma, çünkü saçlarımı senin için gözden çıkardım" diye sözlerini sürdürürken birden hem hoş hem ciddi bir tavra büründü. "Başımda kaç saç teli olduğu sayıyla ölçülebilir, ama sana olan sevgimi hiç kimse ölçüye vuramaz. Pirzolaları tavaya atayım mı, Jim?"

Jim, kendinden geçmiş gibi göründüğü o durağan hâlinden çabucak kurtuldu. Della'sını kucakladı. Şimdi bakışlarımızı on saniyeliğine aksi yöne çevirip ilgisiz bir nesneyi inceliyormuş gibi yapalım. Haftada sekiz dolar veya yılda bir milyon... ne fark var? Bir matematikçi ya da üstün zekâlı biri yanlış yanıt verir size. Bilge adamlar değerli hediyeler getirmişlerdi, ama onların arasında bu sorunun yanıtı yoktu. İleri sürdüğüm bu savın üstü biraz kapalı oldu, ama bu daha sonra açıklığa kavuşturulacaktır.

Jim, paltosunun cebinden bir paket çıkarıp masanın üzerine attı.

"Beni yanlış anlama Dell" dedi, "yaptığın şeye ister saç kesimi de, ister tıraş ya da yıkama. Bu gibi şeylerle ilgili hiçbir şey benim sevgili eşime karşı olan sevgimi azaltmaz. Fakat şu paketi açarsan ilk anda beni neden afallattığını anlarsın."

Ak parmaklar hemen atılıp ipi çözdü, kâğıdı yırttı. Sonra kendinden geçercesine bir sevinç çığlığı ve sonra... heyhat! Evin reisinin insanları yatıştırmaya ilişkin tüm güçlerini derhal seferber etmesini gerektiren, duygusal ataklı gözyaşlarıyla feryat figana doğru ani ve kadınsı bir değişim.

Çünkü bir tarak takımı vardı masada; hem baş arkası, hem de yanlar için. Della'nın Broadway'de bir vitrinde uzunca bir süredir hayranlıkla seyrettiği, gerçek bağadan, kenarları taşlarla bezeli, yitip giden o güzel saçların renk tonuna

tam uyan tarak takımı. Della bunların pahalı olduğunu biliyordu. Onlara sahip olma umuduna hiç kapılmadan sadece istek ve özlem duygularıyla yetinmişti. Ve şimdi onun olmuşlardı, fakat özlemini çektiği bu süsleri süsleyecek saç lüleleri yoktu artık.

Yine de tarakları bağrına bastı Della. Kendini toparlayıp donuklaşmış gözlerle gülümseyerek, "Saçlarım çok çabuk uzar, Jim" diyebildi sonunda.

Sonra da kuyruğu alazlanmış kedi gibi sıçradı olduğu yerde. Jim henüz güzel hediyesini görmemişti. Della hediyeyi açık avucunun içinde Jim'e uzattı sabırsızca. Donuk görünümlü değerli maden, Della'nın parlak ve coşkulu ruhunun yansımasıyla ışıldıyor gibiydi.

"Ne güzel şey, değil mi Jim?" dedi. "Buluncaya kadar kentin altını üstüne getirdim. Artık günde yüz kez saatin kaç olduğuna bakabilirsin. Saatini versene, nasıl duracağını görmek istiyorum."

Jim onun dediğini yapacak yerde divana gidip çöker gibi oturdu; ellerini ensesinde kavuşturdu ve "Dell" dedi gülümseyerek, "Noel hediyelerimizi bir süre için kaldırıp bir kenara koyalım. Güzel olmasına güzel şeyler, ama şimdi kullanamayız onları. Senin tarakları alacak parayı bulmak için saatimi sattım. Eh, artık pirzolaları tavaya koysan diyorum."

Bildiğiniz gibi, ağılda doğan Bebek İsa'ya hediyeler getirenler bilge adamlardı; yüce bilgeler. Noel hediyesi verme sanatını onlara borçluyuz. Bilge olduklarından hediyeleri de kuşkusuz bilgece seçilmiş, hatta aynı türden olanların değiştirilmesine olanak tanıyan hediyelerdi. Ben burada sizlere evlerinin en değerli hazinelerini birbirleri için hiç de bilgece olmayan bir biçimde gözden çıkaran iki sersem çocuğun bir apartman dairesinde geçen yalın öyküsünü ağır aksak anlatmış bulunuyorum. Fakat günümüzün bilgelerine son söz

olarak şunu söylemek gerekir ki, tüm hediye alan ve verenler içinde en bilgeleri o ikisiydi. Tüm hediye alan ve verenlerin içinde onlar gibileri her yerde en bilge olanlardır. Bilge adamların ta kendisidir onlar.

Öykünün özgün adı: "The Gift of the Magi".
Yer aldığı kitap: *The Four Million.*

son yaprak

Washington Meydanı'nın batısında yer alan küçük bir semtte sokaklar çıldırmış gibi sağa sola sapaklar yaparak kendi içlerinde kısa, şeritsi alanlara bölünürler. "Ara sokaklar" denilen bu alanlar tuhaf açılar ve kıvrımlar yapar. Hatta sokağın biri bir iki yerde kendi kendisiyle kesişir. Günlerden bir gün ressamın biri, bu sokakta değerli bir olanak bulunduğu görüşüne vardı. Hele bir düşünün: Elinde boya, kâğıt ve tuval faturasıyla bu yolda ilerleyen bir tahsildar, birden geldiği yöne giderken buluyor kendini, kuşkusuz eli boş, fatura karşılığında bir sent bile alamadan.

Çok geçmeden bu eski, hoş ve tuhaf Green Village semti, bir sanatçı takımının buraya gelişine ve kuzeye bakan pencerelerin, Felemenk stili çatı odalarının, on sekizinci yüzyıl biçemindeki alınlıkların ve düşük kiraların peşinde sağı solu kolaçan ettiklerine tanık oldu. Bu gelenler, yerleştikten sonra Altıncı Cadde'den alınma, parlak metalden birkaç kupa ile bir iki tane de kendinden ocaklı tencere getirtip bir koloni kurdular orada.

Sue ile Johnsy'nin stüdyosu üç katlı, kâgir ve basık görünümlü bir binanın üst katındaydı. "Johnsy", Joanna'nın arkadaşlar arasındaki kısa adıydı. Biri Maine'den, öbürü Kaliforniya'dan gelmişti. Sekizinci Cadde'deki "Delmoni-

co'nun Yeri"nde tabldot alırken tanışmışlar; sanat, hindiba salatası ve geniş kolağızları konularındaki beğenilerinin çok uyumlu olduğunu görünce tanışıklıkları ortak bir stüdyo kurmaları ile sonuçlanmıştı.

O zaman aylardan mayıstı. Kasımda doktorların zatürre dedikleri, gözle görülmeyen soğuk bir yabancı, buz gibi parmaklarıyla bir oraya bir buraya dokunarak kol gezdi kolonide.

Bu canavar, Doğu Yakası'nda daha atak adımlarla dolanıp kurbanlarını beşer onar vururken; buraya, "ara sokaklar"ın dar ve yosun tutmuş labirentine geldiğinde adımlarını yavaşlatmıştı.

Bay Zatürre, şövalye ruhlu beyefendiler sınıfına sokulacak biri değildi. Kanı Kaliforniya'nın ılık esintileriyle incelmiş ufak tefek bir kadın bu; vurmaktan yumruğu kızarmış, nefesi darlaşmış sarsak ihtiyarın avı olmaya layık biri değildi aslında; fakat o yine de geldi ve Johnsy'ye indirdi yumruğunu. Kızcağız, boyalı demir karyolasında hareketsiz yatıyor, Felemenk stili küçük pencerelerden yandaki binanın çıplak tuğla duvarına bakıyordu.

Bir sabah, başı kalabalık doktor; kırçıl, uzamış kaşlarıyla bir işaret yaparak Sue'yi koridora çağırdı. Civası düşsün diye termometresini silkelerken, "Şansı onda bir diyelim" dedi, "ve o bir şans da yaşamayı istemesine bağlı. İnsanlar cenaze işlerinin kapısında sıraya girince eczacılık mesleği tümden anlamsız kalıyor. Sizin küçük hanım, iyileşmeyeceği düşüncesine kaptırmış kendini. Kafasında kurduğu bir şey mi var acaba?"

"Bir gün Napoli Körfezi'nin resmini yapmak istiyor" dedi Sue.

"Resim mi? Pöh! İki kez düşüneceği bir şey yok mu aklında; örneğin bir erkek?"

"Erkek mi?" dedi Sue, sesi tiz çıkmıştı. "Bir erkek değer m... Şey, hayır doktor, öyle bir şey yok."

"Öyleyse zayıflıktan" dedi doktor. "Çabalarım yettiği sürece bilimin üstesinden gelebileceği her şeyi yapacağım. Fakat hastam cenaze alayındaki arabaları saymaya başladı mı ilaçların iyileştirme gücünden yüzde elli düşerim. Eğer ona yeni kış modasında mantoların kol ağızlarına ilişkin bir soru sordurabilirseniz o zaman onda bir yerine beşte bir şans sözü verebilirim size."

Doktor gittikten sonra Sue çalışma odasına geçti ve bir peçeteyi kâğıt hamuruna döndürünceye dek ağladı. Sonra çizim tahtasını alıp ıslıkla bir caz parçası çalarak oynak bir tavırla Johnsy'nin odasına girdi.

Johnsy, yorganını kımıldatacak en ufak bir hareket bile yapmadan yüzü pencereye dönük yatıyordu. Sue, onun uyuduğunu sanarak ıslığı kesti.

Çizim tahtasını uygun konuma getirdikten sonra, dergide yayımlanacak bir öykünün resimleri için mürekkepli kalemle çizim yapmaya başladı. Genç yazarların, kendilerini "edebiyat"a götürecek yolda hazırlık yaparken dergilere gönderdikleri öyküleri, kendilerini "sanat"a götürecek yolda hazırlık yapan genç ressamlar resimlemek zorundadır.

Sue, öykünün kahramanı olan Idaho'lu bir kovboy betisine binicilik gösterilerinde giyilen şık bir pantalon ve monokl çizerken, hafif ve tekrarlanan bir ses duydu. Hemen yatağın yanına seğirtti.

Johnsy'nin gözleri yusyuvarlak açıktı. Pencerenin dışında bir yere bakıyor ve sayıyordu... geriye doğru sayıyordu. "On iki" dedi, az sonra "on bir," sonra "on" ve peş peşe söylercesine "dokuz, sekiz, yedi."

Sue, endişe ve merak içinde dışarı baktı. Orada sayılacak ne vardı ki? Görünürde sadece boş ve iç karartan bir avlu ile birkaç metre ötede komşu kerpiç evin çıplak duvarı vardı.

Kökleri çürümeye yüz tutmuş, yamru yumru, yaşlı bir sarmaşık, tuğla duvarın yarısına dek tırmanmıştı. Sonbaharın soğuk soluğu sarmaşığın yapraklarını dökmüş, yer yer dökülmüş tuğlalara tutunan iskeletimsi dallarını neredeyse çıplak bırakmıştı.

"Ne var canım?" diye sordu Sue.

"Altı" dedi Johnsy, fısıltı gibi bir sesle. "Artık daha hızlı düşüyorlar. Üç gün önce neredeyse yüz tane vardı. Sayarken başıma ağrı giriyordu. Şimdi kolaylaştı; işte bir tane daha gitti. Beş tane kaldı şimdi."

"Beş tane ne, canım? Söyle Sudie'ciğine."

"Yaprak, sarmaşıktaki yapraklar. Sonuncusu düştüğünde ben de gideceğim. Üç gündür biliyorum bunu. Doktor sana söylemedi mi?"

"Hiç böyle saçmalık duymamıştım" diye söylendi Sue, dudak bükerek. "Yaşlı sarmaşık yapraklarının senin iyileşmenle ne ilgisi var? Hem sen severdin o sarmaşığı. Seni gidi yaramaz kız! Aptallık etme. Doktor bu sabah iyileşme şansının, dur bakayım ne demişti, evet, bire on olduğunu söylemişti bana. Şu New York'ta tramvaya binerken veya yeni bir binanın önünden geçerken şansımız neredeyse bu kadar değil mi zaten. Haydi, şimdi biraz çorba içmeye çalış; sonra izin ver de Sudie'ciğin çizimine devam etsin, etsin ki yapıtını dergiye satıp hasta yavrusuna porto şarabı, kendi aç karnına da pirzola alabilsin."

"Artık şarap almana gerek yok" dedi Johnsy; bakışları hâlâ pencereye dikiliydi. "Bir tane daha gidiyor işte. Hayır, çorba falan istemiyorum. Dört tane kaldı şimdi. Karanlık basmadan sonuncunun düşmesini görmek istiyorum. Sonra ben de gideceğim."

Sue, "Johnsy, şekerim" dedi üzerine eğilerek. "Bana söz ver; gözlerini kapatacaksın ve ben işimi bitirene dek pencereye bakmayacaksın. Tamam mı? Bu çizimleri en geç yarın

dergiye iletmem gerekiyor. Perdeyi indirirdim, ama bana ışık gerek şimdi."

"Çizimini öbür odada yapamaz mısın?" diye sordu Johnsy, soğuk bir tavırla.

"Yanında kalsam daha iyi" dedi Sue, "hem o saçma sapan sarmaşık yapraklarına bakmanı istemiyorum."

Yüzü bembeyaz, kıpırdamadan, devrilmiş bir yontu gibi yatan Johnsy, "İşin biter bitmez haber ver" dedi, gözlerini kapayarak, "çünkü sonuncunun düştüğünü görmek istiyorum. Beklemekten ve düşünmekten bitkin düştüm. Bütün bağlarımdan sıyrılmak ve o zavallı, bitkin yapraklar gibi aşağıya doğru süzülmek istiyorum."

"Uyumaya çalış" dedi Sue. "Gidip Behrman'ı çağırmam gerekiyor. Kabuğuna çekilmiş yaşlı madenci çizimi için bana modellik yapacaktı. Hemen dönerim, ben gelinceye dek bir yere kaybolma, olur mu?"

Yaşlı Behrman, zemin katta oturan, yaşı altmışı geçmiş bir ressamdı. Bir Satyr'e benzeyen başından bir cüceninkini andıran sıska bedenine doğru Michelangelo'nun Musa'sının sakalı gibi bukle bukle inen bir sakalı vardı. Resim uğraşında başarısız olmuştu. Eli kırk yıldır fırça tuttuğu hâlde bir türlü dikiş tutturamamıştı bu uğraşta. Öteden beri bir başyapıta imza atmak istiyordu, fakat daha başlamamıştı bile. Birkaç yıldır ticaret veya reklam alanında arada bir çiziktirdikleri dışında hiçbir resim yapmamıştı. Kolonide profesyonel model tutmaya parası yetmeyen genç ressamlara modellik yaparak biraz para kazanırdı. Cin içerdi, bu içkiye karşı aşırı bir düşkünlüğü vardı. İçerken hâlâ bir gün yapacağı başyapıtından söz edip dururdu. Kolonideki diğer kiracılar için o, yufka yürekli kimi görse küçümseyerek alaya alan ve kendini üst kattaki stüdyolarında çalışan iki genç ressamın bekçi köpeği gibi gören ufak tefek, huysuz bir ihtiyardı.

Sue, Behrman'ı aşağıdaki loş odasında buram buram ardıç yemişi* kokarken buldu. Köşedeki bir şövalede yirmi beş yıldır başyapıtının ilk çizgisini bekleyen boş bir tuval vardı. Sue, Johnsy'nin takıntısını ve zaten bir yaprak gibi zayıf, nahif olan kızın yaşamı ucundan tutan gücünün giderek zayıflamasıyla birlikte kendisinin de süzülüp gideceğinden çok korktuğunu söyledi adama.

Kızarmış gözleri sulanan Behrman, böyle budalaca kuruntulara karşı duyduğu alaycı küçümsemeyi bağırarak dillendirdi: "Vass! Nee! Kahrolası bir sarmaşık, yapraklarını döküyor diye ölümü kafaya takan aptallar var mı bu dünyada? Hiç işitmedim böyle bir şey! Hayır, senin insan kaçkını salak madencin için poz vermicem. Kızın kafasına böyle saçmalıklar sokmasına neden seyirci kalıyorsun ki? Ah, zavallı minik Yohnsy!"

"O çok hasta; zayıf düştü" dedi Sue. "Geçirdiği ateş atağı aklını hastalıklı ve tuhaf kuruntularla doldurdu. Pekâlâ, Bay Behrman, bana modellik yapmak istemiyorsanız, yapmayın; ama bence siz söz tutmayı bilmeyen, sorumsuz ve kötü bir bunaksınız."

"Tam bi kadın gibi konuştun şimdi" diye haykırdı Behrman. "Poz vermicemi kim söyledi ki? Hadi, yürü, seninle geliyorum. Yarım saattir poz vermeye hazır olduğumu söylemeye çalışıyordum. Tanrım! Burası Bayan Johnsy gibi iyi bir kızın hasta yatacağı bir yer değil. Bir gün bir başyapıt yapacağım, sonra hepimiz çekip gideceğiz buradan. Tanrım! Evet!"

Yukarı çıktıklarında Johnsy uyuyordu. Sue perdeyi sonuna dek indirdi ve Bay Behrman'a öbür odaya geçmesini işaret etti. Endişeli bakışlarla sarmaşığa baktılar oradan, sonra da bir an için hiç konuşmadan birbirlerine. Karla karışık,

* Cin yapımında kullanılır. (ç.n.)

dinmek bilmeyen bir yağmur yağıyordu. Behrman, sırtında eski mavi gömleği, insan kaçkını madenci pozunda, kaya yerine geçen ters çevrilmiş bir tencereye oturdu.

Sue, bir saatlik uykudan sonra ertesi sabah uyandığında Johnsy'yi iri iri açılmış donuk bakışlı gözlerini inik duran yeşil perdeye dikmiş, yatarken buldu.

"Aç şu perdeyi, görmek istiyorum" dedi Johnsy fısıltıyla, buyurur gibi.

Sue bitkin bir tavırla boyun eğdi bu buyruğa.

Fakat o da ne? Gece boyunca dinmeden camları döven yağmura ve şiddetli rüzgâra karşın duvara bitişik bir sarmaşık yaprağı hâlâ duruyordu orada. Sarmaşığın son yaprağıydı bu. Sapına yakın kısmı koyu yeşil kalmış, ama tırtıklı kenarları çürümüşlüğün ve yitişin sarılığına bürünmüş olan yaprak, yerden altı yedi metre yukarıdaki bir daldan meydan okurcasına sarkıyordu.

"Bu sonuncusu" dedi Johnsy. "Gece mutlaka düşer diye düşünmüştüm. Rüzgârı duydum. O yaprak bugün düşecek ve ben aynı anda öleceğim."

"Hadi, hadi" diye söylendi Sue, solgun yüzünü yastığa eğerek. "Kendini düşünmüyorsan beni düşün. Sonra ben ne yaparım?"

Fakat Johnsy suskun kaldı. Uzak, gizemli yolculuğuna çıkmaya hazırlanan bir ruh kadar yapayalnız başka bir şey yoktur bu dünyada. Johnsy'nin dostluğa ve yaşama tutunmasını sağlayan bağlar birer birer gevşedikçe, kuruntu ve takıntılar onu daha güçlü bir biçimde pençelerine alıyor gibiydi.

Gün yavaş yavaş eksildi; alacakaranlıkta bile duvara bitişik, sapına tutunmuş duran o yaprağı görebiliyorlardı. Derken karanlığın çökmesiyle birlikte kuzey rüzgârı bir kez daha gemi azıya aldı. Yağmur pencereleri dövmeyi sürdürüyor, Felemenk stili dar saçaklardan pıtırtılarla süzülüyordu.

Hava yeterince aydınlandığında, acımasız Johnsy bir kez daha perdenin kaldırılmasını buyurdu.

Sarmaşık yaprağı hâlâ oradaydı.

Johnsy, yattığı yerden uzun uzun seyretti yaprağı. Sonra gaz sobasının üzerinde tavuk suyuna çorba hazırlayan Sue'ya seslendi. "Meğer ben ne kötü bir kızmışım, Sudie. Bunu anlamam için bir şey o son yaprağı orada tuttu. Ölmeyi istemek günahtır. Bana biraz çorba getirebilirsin şimdi, biraz da süt, içine azıcık porto şarabı koy ve... hayır, önce bana bir el aynası getir, sonra da arkama bir iki yastık koyuver. Arkama yaslanıp yemek pişirmeni izleyeceğim."

Johnsy bir saat sonra, "Sudie" dedi, "umarım bir gün Napoli Körfezi'nin resmini yaparım."

Öğleden sonra doktor geldi. Muayenesini bitirip odadan çıkarken Sue da bir bahane uydurup onun peşinden hole çıktı.

Doktor, Sue'nun titreyen narin elini avucuna alarak, "Şansı yarı yarıya" dedi. "İyi bakımla kazanırsınız. Şimdi alt kattaki başka bir hastaya bakmam gerekiyor. O da zatürreye yakalanmış; yaşlı ve zayıf bir adam, ağır bir vaka, pek umut yok, ama daha rahat etsin diye bugün hastanaye kaldırılacak."

Ertesi gün doktor, "Arkadaşın tehlikeyi atlattı" dedi Sue'ya. "Kazandınız; şimdi iyi beslenme ve bakım, o kadar."

O gün öğleden sonra Johnsy hâlinden hoşnut, yatağında uzanmış, fazlasıyla mavi ve fazlasıyla işe yaramaz yün bir şal örerken, Sue yanına gelip bir koluyla, yastıklarıyla birlikte kucakladı onu.

"Sana diyeceklerim var, beyaz fare" dedi. "Bay Behrman bugün hastanede zatürreden öldü. Sadece iki gün sürdü hastalığı. İlk günün sabahı kapıcı onu aşağıda, odasında kıvranırken bulmuş. Ayakkabıları ve giysileri sırılsıklam ve buz gibiymiş. Kimse gece o kötü havada adamın ne yaptığını, nereye gittiğini anlayamamış. Bu arada, yerinden sürük-

lenerek taşındığı anlaşılan bir merdiven ile hâlâ yanık duran bir gemici feneri bulmuşlar. Onun dibinde de çevreye saçılmış birkaç fırça ile üzerinde sarı ve yeşil boyaların karıştırılmış olduğu bir palet varmış. Şekerim, dışarıya, duvardaki son sarmaşık yaprağına bak. Rüzgâr estiğinde onun neden hiç titremediğini veya kımıldamadığını merak etmedin mi? Ah, canım! O, Bay Behrman'ın başyapıtı; son yaprağın düştüğü gece yaptı onu.

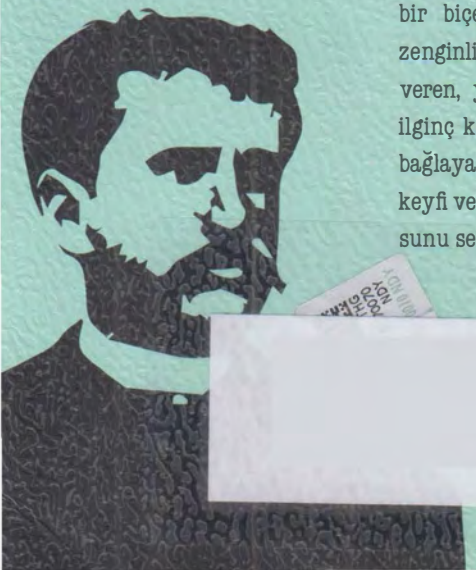
Öykünün özgün adı: "The Last Leaf".

Yer aldığı kitap: *Trimmed Lamp and other stories of the Four Million.*

Akşam yemeğinden sonra Broadway'de piyasa yaptığınızı düşünün. Puronuzun bitmesine daha on dakika var ve siz bu sürede eğlenceli bir trajedi ile ciddi bir vodvile gitmek arasında bir seçim yapmak durumundasınız. Birden kolunuza bir el dokunuyor. Başınızı çevirdiğinizde pırlantalar ve samur kürkler içindeki güzel bir kadının heyecan verici gözleriyle karşılaşıyorsunuz. Kadın aceleci bir tavırla elinize sıcak bir poğaça sıkıştırıyor, diğer elinde beliren küçük bir makasla paltonuzun ikinci düğmesini kesip alıveriyor, birdenbire ve belirli bir anlama geliyormuş gibi söylediği tek bir sözcük çıkıyor ağzından, "paralelkenar!" ve sonra korku dolu gözlerle arkasına bakarak hızla yan sokaklardan birine dalıyor...

***

O. Henry'nin öyküleri kırsal kesim ve kent yaşamlarından alınan insan tiplemeleriyle bunların ilişkilerini gerçekçi, yer yer yarı gerçekçi bir biçemle ve sevecenlikle, mizahı sözcük zenginliğiyle hoş bir biçimde harmanlayarak veren, yazgının bir araya getirdiği insanların ilginç karşılaşmalarını beklenmedik sonuçlara bağlayan kurgularıyla okura hoş bir okuma keyfi ve yaşam sevgisi aşılayarak okuma tutkusunu serüvene dönüştüren öykülerdir...

KLASİK
05-314-33
14334